

FUGLEÅRET 2017

Ansv. redaktør: Peter Lange

Årgang 12

*Ravn
Hus Kluk 13.9.*

Dansk Ornitologisk Forening

FUGLEÅRET 2017, Årgang 12

ISSN 1903-3109

Redaktion

Ansvarshavende redaktør: Peter Lange (peterlange@dofoj.dk)

Redaktion: Nina Ali og Leif Øgaard

Fotoredaktion: Peter Lange og Jens Gregersen

Afsnit

Er vi kloge nok: Niels Peter Andreassen

Atlas III: Thomas Vikstrøm, Charlotte Moshøj, Nina Ali & Timme Nyegaard

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark – Punkttællinger: Charlotte M. Moshøj, Thomas Vikstrøm, Michael Fink, Daniel P. Eskildsen & Nina Ali

Årsrapporten: Peter Lange (red.)

Nye arter for landet: J. Martin Collinson, Sakari Kauppinen, Andreas Bruun Kristensen, Anton Herrig Liebermann, Kent Olsen og Knud Pedersen

SU-rapporten: Kent Olsen, Ole Zoltan Göller, Morten Bentzon Hansen, Sakari Kauppinen, Andreas Bruun Kristensen, Rasmus Due Nielsen og Knud Pedersen

Fuglestationer: Jørgen Bech, Preben Berg, Thomas Bregnballe, Jørgen Staarup Christensen, Bent Jakobsen, Morten Jenrich Hansen, Bo Kayser, Jonas Dencker Kjærgaard, Hans Lind, Rasmus Due Nielsen, Kent Olsen, Knud Pedersen, Jacob Sterup og Ole Thorup

Projekt Ørn Erik Ehmsen, Tscherning Clausen, Leif Novrup

Fugleværnsfondens reservater: Erik Mandrup, Søren Ring, Hanne Havemose

DOFbasen: Timme Nyegaard

Statens fugleovervågning, skarv og Vadehavet: Thomas Bregnballe, Max Nitschke og Ole Thorup

Projekt hedehog Lars Maltha Rasmussen, Iben Hove Sørensen, Aage Mathiesen, Kurt Bredal Christensen, Svend Anker Schwebs, Susanne Overgaard Petersen & Timme Nyegaard

Fugleforskning og ringmærkning: Bo Dalsgaard, Henning Ettrup, Jon Fjeldså, Mikkel Lausten, Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Lykke Pedersen, Tom S. Romdal, Jens S. Hansen, Carsten Rahbek, Jesper Sonne, Kasper Thorup, Anders P. Tøttrup og Mikkel Willemoes

Illustrationer

Fotografer: Albert Steen-Hansen, Allan Gudio Nielsen, Anders Odd Nielsen, Anders Østerby, Anton Herrig Liebermann, Asbjørn Jensen, Asger Maltha Rasmussen, Axel Mortensen, Bent Jakobsen, Bjørn Frikke, Bo Kayser, Bo Lassen Christiansen, Bo Svensmark, Bo Tureby, Carsten Friager, Carsten Gørges Laursen, Carsten Holm Petersen, Charlotte Moshøj, Christian Schano, Conny Jensen, Darren Wilden, Dennis Olsen, Dorte Sørensen, Erik Agertoft, Erik Biering, Erik Christophersen, Erik Thomsen, Eva Foss Henriksen, Finn Carlsen, Frits Rost, Gert Juul Jeppesen, Hans Lind, Hans Skov, Helge Sørensen, Henning Ettrup, Henrik Böhmer, Henrik Højholm, Henrik Knudsen, Jan Nielsen, Jan Skriver, Jens Mikkel Lausten, John Frikke, John Kyed, John Larsen, John Rieland, Johnny Madsen, Jørgen Kabel, Jørgen Scheel, Jørn Dyhrberg Larsen, Karin Gustausen, Kent Olsen, Kis Boel Guldmann, Klaus Bjerre, Klaus Dichmann, Knud Pedersen, Lars Andersen, Lars Grøn, Lars Jensen Kruse, Lars Johansen, Lars Maltha Rasmussen, Lars Paaby, Martin Klausen, Michael Bjerregaard, Nis Lundmark Jensen, Ole Amstrup, Ole Bo Olsen, Ole Thorup, Per Bækgaard, Per Ekberg Pedersen, Poul Holm Pedersen, Preben Berg, Rasmus Due Nielsen, Rune Sø Neergaard, Steen Erik Jensen, Steen Højmark-Jensen, Sune Riis Sørensen, Tage Legaard, Thorkil Brandt, Timme Nyegaard, Tonny Nielsen, Tonny Ravn Kristiansen, Ulf M. Berthelsen, Aage Mathiesen

Tegninger – akvareller: Niels Peter Andreassen

Layout og trykning: Vivian Buch – www.step.dk

Oplag: 1300 stk.

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C011323

Fugleåret 2017

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Er vi kloge nok?.....	6-9
ATLAS III – kortlægning af Danmarks yngle- og vinterfugle 2014-2017	11-15
Faunistiske rapporter	
Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark – Punkttælling 2017	17-31
Fugle i Danmark 2017– Årsrapport fra Rapportgruppen	33-128
Nye arter i Danmark 2017- slagfalk og stejnegers bynkefugl.....	130-136
Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2017	138-164
Korsnæb.....	166-167
Danske Fuglestationer 2017	
Indledning	168
Ynglefuglene på Tipperne	169-174
Gedser Fuglestation	175-179
Blåvand Fuglestation	180-184
Skagen Fuglestation	185-195
Keldsnor Fuglestation.....	196-199
Rørvig Fuglestation	200-204
Hyllekrog/Saksfjed	205-209
Gjerrild Fuglestation	210-212
Beretning fra Projekt Ørn 2017.....	214-223
Fugleværnsfondens reservater – status 2017	224-232
Årsberetning for DOFbasen 2017	234-236
Skarvens ynglekolonier i 2017.....	238-241
Stær	242-243
Ynglefugle i Vadehavet 2017	244-252
Årsrapport fra Projekt Hedehøg 2017	254-261
Fugleforskning	
Dansk Ringmærkning 2017.....	262-271
Dansk Ringmærkerforening 2017	272-275
Ornitologisk forskning ved center for Makroøkologi, Evolution og Klima	277-282
DOFbasens Kvalitetsudvalg for Ynglefugle - DKY	284-285
Artsindex.....	286-287

Duehøg, Nordsjælland, 13. marts 2017: Foto: John Larsen

Forord

Fugleåret 2017

Fugleåret 2017 gjorde sig bemærket med en mild vinter, fulgt af en ret kølig og regnfuld sommer. Det betød dårlig ynglesucces for en række af ynglefuglene, f.eks. fik både dværgterne og sortterne meget få unger på vingerne. Andre arter optrådte i større antal på grund af vejret, som f.eks. nogle stormfugle, og blandt vintergæsterne var der rekordforekomster af flere arter, f.eks. hvidsiskan og korsnæb. En række af de fuglearter, som er under (gen)indvandring, som skestork og havørn, fortsætter fremgangen.

Fugleåret blev i sin tid startet med inspiration i svenskernes Fågelåret med Jørgen Staarup Christensen og undertegnede som initiativtagere. *Fugleåret* var fra begyndelsen tænkt som et helt frivilligt og uafhængigt projekt med det formål at skabe en ramme, hvor årsrapporterne fra Rapportgruppen og Sjældenhedsudvalget kunne publiceres sammen med beretninger fra fuglestationerne med flere.

Hurtigt kom andre bidragydere til, og *Fugleåret* opnåede stort set fra år et den form, som den fortsat har i dag.

Frivilligheden som en af grundtankerne i *Fugleåret* er samtidig værketets akilleshæl, idet jeg oplever, at det bliver stadigt vanskeligere at finde de frivillige arbejdstimer og få fuglekiggerne til at yde den indsats, der skal til for at få så stort og komplekst et værk sat i søen. Vi mærker det i Årsrapporten, hvor det kniber gevaldigt med at få nye kræfter inddraget i Rapportgruppens kreds af skribenter. Det er i meget høj grad de "gamle" garvede skribenter, der trækker det store læs. Jeg mærker det desuden i redaktionen, hvor det er en udfordring af få bidragene i hus. Ikke

mindst fotoredaktionen har de senere år lidt under dette, hvor den eller de frivillige fotografer, der også er feltornitologer, og med tid og lyst til at stå for billedsiden af *Fugleåret*, er meget savnet.

Ovennævnte forhold er vel ikke noget, der kun gør sig gældende for *Fugleåret*, men er en udvikling som (gen)kendes fra mange foreninger og aktiviteter. Det er blevet vanskeligere at inddrage folk i klassisk foreningsarbejde. Måske bliver vi nødt til at ændre vores måde at arbejde på? I hvert fald må der ske noget, hvis *Fugleåret* skal fortsætte med at udkomme i sin nuværende form.

Denne 12. årgang af *Fugleåret* indeholder lige som sine forgængere tekstbidrag fra mere end 50 personer, det hele garneret med fotos stillet vederlagsfrit til rådighed af mere end 80 fotografer.

Fugleårets kunstneriske indslag kan vi i år takke Niels Peter Andreasen fra Møn for. Niels Peter lader sine flotte akvareller ledsage sine tanker om vandrefalkene og deres byttedyr.

Her skal lyde en stor tak til alle, der har bidraget med materiale, foto, tid og engagement.

En STOR tak skal også lyde til alle jer derude, der fortsætter med at se på fugle, fotografere, tælle op og indberette det alt sammen på DOFbasen. Uden jeres kæmpeindsats fandtes hverken DOF eller *Fugleåret*.

Stjær, november 2018

Peter Lange

Er vi kloge nok til at forstå hvor kloge fugle er?

Niels Peter Andreasen, artscaretaker for vandrefalk, DOF BirdLife Denmark

Overskriften er en lettere omskrevet titel på adfærdsforskeren Frans de Waals bog "Are we smart enough to know how smart animals are?".

Forskere i de seneste generationer har gradvist ændret vores opfattelse af fugles og andre dyrearters evne til at foretage hensigtsmæssige valg og træffe intelligente beslutninger. Der er heldigvis langt fra tidligere århundreders opfattelse af dyr som følelseløse mekanismer, man kunne eksperimentere med og behandle uden hensyn til deres angst og smerte.

Min egen barndomsoplevelse af en fugls meningsløse død kom til at betyde meget i min senere holdning til dyrelivet. Jeg voksede op på en gård med en far, der var jæger som alle de andre landmænd i omegnen. Det var derfor naturligt, at en dreng som mig tidligt fik lov til at skyde med en salonriffel. Gråspurv, stær og solsort var almindeligt bytte.

En dag sad gærdesmutteren på møddingmuren og sang sin energiske strofe. Jeg sigtede på den og skød og ramte den. En underlig fornemmelse af stolthed og forskrækkelse. Jeg var jo vokset op med helte, der alle var stærke mænd. Tarzan, Sorte Maske, Hopalong Cassidy, Superman og den slags, og de viste deres styrke ved at kunne dræbe.

Men her stod jeg ved en lille bunke fjer og mærkede dybt, dybt indeni, at jeg var skyld i, at den ikke kunne synge sin livsglade sang længere. Og at jeg med barnets forestillingsevne så for mig gærdesmutterens familie, der ikke kunne forstå, hvorfor den ikke kom hjem.

Og jeg lagde mig nede på engen og græd, og besluttede ikke at ville skyde dyr mere.

Med årene er opmærksomheden på fuglenes individuelle personlighed og nuancerede psykologi blevet større og større. Som observatør af de enkelte vandrefalkepar på Møn efter genindvandringen til Danmark i de seneste næsten 20 år og gennem iagttagelse af de enkelte fugle i hundredvis af timer bliver jeg fortsat overrasket over nye træk i den enkelte fugls personlighed. Der er tilsyneladende ikke nogen grænse for fuglens evne til at udvikle nye strategier for tilpasning til det omgivende miljø, herunder samspillet med andre arter.

To former for "kloge valg" gik gradvist op for mig i løbet af årene. Hvert år lever det ynglende falkepar i samspil med et ringduepar tæt på ynglestedet, til trods for at netop ringduer er falkens foretrukne byttedyr. Hvori består det hensigtsmæssige for falcken og for ringduen? Vandrefalkeparret er hele ynglesæsonen på vagt over for rovfugle, store måger og især gråkrager. Ringdueparret signalerer, når gråkragerne nærmer sig området, og Vandrefalken kan komme på vingerne og jage kragerne væk fra stedet. Vandrefalkens æg og dununger er altid udsatte for kragerens røveri,

og Rindueparret hjælper med at opdage tyvene. Til gengæld nyder ringdueparret godt af, at vandrefalken er i stand til at jage gråkragerne ud af området og dermed sikre ringdueparrets nærliggende rede med æg og unger.

Et godt stykke tid inde i vandrefalkens yngleperiode ankommer bysvalerne til Møns Klint og begynder bygningen af deres kuglerunde reder på kridtvæggene. Bysvaler er også en del af vandrefalkens menu, men jeg har ikke iagttaget jagt på svalerne før ind i juni,

selv om de flyver lige uden for falkenes yngleplads. Bysvalerne giver alarm, når falkeletter på jagt over havet, men det ser ud til, at de er fredet langt hen i yngleforløbet. Når falkeungerne så er 3-4 uger henne i udvikling, sker der en dramatisk ændring i de voksne falkes adfærd. Det er overvejende falkehannen, der med sin hurtighed og adræthed kan fange bysvaler, og nu skal der skaffes masser af føde til de store unger. Samtidig er det også tidspunktet, hvor bysvalens unger er flyvefærdige, og for de udflyjende unge falke er

det et oplagt udbud af ikke erfarne unge svaler, som de kan øve sig på og statistisk har en god mulighed for at ramme som en af deres første succesfulde jagterfaringer.

Bysvalerne har langt ind i ynglesæsonen gavn af falkenes bortjagen af gråkrager, som ellers hakker rederne ud og tager indholdet. Når vandrefalken venter med at jage bysvaler til længere henne i yngleforløbet, skræmmes bysvalerne ikke bort fra ynglelokaliteten, når de skal etablere sig, og falkene har gavn af den

store føderigelighed, når deres unger skal på vingerne.

Hvad der fascinerer mig, er ikke så meget spillet mellem vandrefalk, ringdue og bysvale, som det fremtræder i denne periode af artens evolution, hvor det antagelig er nedfældet genetisk i fuglene.

Det forunderlige er processen undervejs gennem måske århundreder, der via de enkelte falkes og de enkelte duers forskellige valg i en vekselvirkning med instinktive reaktioner og overførsel af erfaringer ender med at skabe, hvad vi forstår som en klog løsning for et specifikt vandrefalkepar og et specifikt ringduepar.

Når man så iagttager, hvordan den foretrukne byttefugl sidder i fred og fordragelighed på samme gren som dens hovedpredator, får man en ubændig

trang til at kunne se ind i fuglens hjerne og følge de funktioner, der afgør, at de to ringduer her ikke kun opfatter vandrefalken som dødsfjenden, men i dette enkelte tilfælde som en ven og beskytter.

Meget i fugleforskningen tyder på, at det som hos menneskearten er de sociale funktioner i hjernen, der udvikler mange af de komplicerede kompetencer, vi benævner som intelligente. Bl.a. evnen til at differentiere og rubricere, der i dette tilfælde differentierer et bestemt ringduepar fra de øvrige ringduer i Klinteskoven og langs Møns Klint, og derpå rubricerer dem i en kategori, der adskiller dem fra kategorien "let tilgængeligt fødeemne" til kategorien "vigtig medhjælper i ungebekyttelsen".

Denne differenciering og rubricering blev også tydelig hos den rugende vandrefalk på lokaliteten søkøpebøden, hvor der er direkte udsyn fra redestedet til observatører ved afspærringen på klintestien. Falken kunne efter et stykke tid klart aflæse den enkelte person, bl.a. mig selv, personer der fulgtes med mig, og grupper af personer der var ukendte og især i selskab med en hund. Her kunne jeg aflæse alle grader af reaktioner fra total afslapning og tryghed med hovedet sænket og blinkhinden halvt lukket til næsten oprejst stilling og parat til at flyve ud eller varsle alarm.

Hvorfor er disse sociale "aflæsninger" så udviklende for fuglens (og menneskets) hjerne? Til forskel fra hjernens reaktion på fysiske faktorer som fødeemner, redested, vejrforhold etc., så rummer udvekslingen af relationer til andre levende væsener endeløse udfordringer, da hvert enkelt individ er i stand til at træffe sine egne beslutninger, som de andre individer skal reagere på.

Og som om disse eksempler på fuglehjernens komplicerede og imponerende formåen ikke var nok til at fylde os med ydmyghed og respekt, så kan vandrefalkens og andre fuglearters rationelle og følelsesmæssige valg til stadighed udbygge vores opfattelse af slægtskabet med andre levende væsener. For har det ikke været forbeholdt menneskearten at kunne forestille sig fremtidige scenarier i tid og rum? Men

er det ikke lige præcis det, vandrefalken gør, når den trods en fyldt mave "forestiller sig" tidspunkter, hvor der er brug for ekstra føde (til den rugende hunfalk, i perioder med dårligt vejr, til sultne ungekulde), og derfor begiver sig ud på endnu en energikrævende jagt og lægger overskudsbyttet i depoter til senere afhentning.

Man kan kun glædes over tilværelsens mangfoldighed og undre sig over, hvordan fugle og andre levende væsener træffer deres mere eller mindre kloge valg.

Start med at kigge på en helt almindelig gulspurv i din have og følg den og spørg dig selv: hvorfor gør den mon det den gør?

Og din dag vil helt sikkert blive fyldt med indhold.

Litteratur:

- Nathan Emery: Bird Brain. An Exploration of Avian Intelligence. (Princeton University Press 2016)
- Frans de Waal: Are We Smart Enough to know how Smart Animals are? (Norton and Company 2016).
- Jennifer Ackerman: The Genius of Birds. (Penguin Press 2016)
- Donald R. Griffin: Animal Minds. Beyond Cognition to Consciousness. (Chicago Press 2001).
- J. Masson & S. McCarthy: When Elephants Weep. (Vintage Publishers 1996).

Sølvhejre, Vestmager, 30. september 2017. Foto: Finn Carlsen

Tornsanger, den hyppigst registrerede art på atlaslejrene. Soaneke 3. juni 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Status for Atlas III efter fjerde og sidste sæson

Af Thomas Vikstrøm, Charlotte Moshøj, Nina Ali & Timme Nyegaard

Den fjerde og sidste sæson

I løbet af projektets fire sæsoner har i alt 1468 deltagere gjort i alt 398.308 observationer af 217 arter (heraf 198 sikkert ynglende – se top ti i tabel 1). Observationerne er gjort i 2.241 kvadrater, svarende til 99 % af kvadraterne (figur 1). Af deltagerne har 783 været kvadratansvarlige, tilsammen med ansvar for dækning af 82 % af atlaskvadraterne. Efter feltarbejdets afslutning kan man nu i atlasbasen med stor sikkerhed erkende arternes udbredelse i forhold til udbredelsen i de tidligere atlasser (figur 4).

DOF's tredje fugleatlas

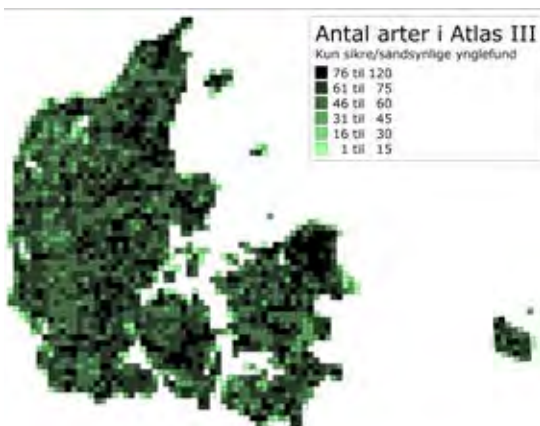
Atlas III gik i luften den 1. marts 2014, og projektet har nu leveret opdateret dokumentation for den aktuelle udbredelse af alle ynglende fuglearter i Danmark. Der skal nu som noget nyt beregnes tætheder og bestandsestimater for de mest almindelige fuglearter i ynglesæsonen og om vinteren. DOF har udført lignende atlasundersøgelser i 1970'erne (Atlas I, 1971-74) og 1990'erne (Atlas II, 1993-96). Kortlægningen er hver gang sket i over 2000 (aktuelt 2255 kvadrater) på 5 x 5 km, og resultaterne kan sammenlignes med arternes udbredelse i

Tabel 1 - Top 10-ynglefuglearter og antallet af kvadrater, som de er registreret i som sandsynligt eller sikkert ynglende pr. 1. marts 2018. I parentes er angivet det tilsvarende tal et år forinden.

	Art	Antal kvadrater	%
1	Tornsanger	2190 (1982)	97 (88)
2	Hvid vipstjert	2175 (2013)	96 (89)
3	Solsort	2171 (2079)	96 (92)
4	Sanglærke	2163 (1998)	96 (89)
5	Ringdue	2161 (2033)	96 (90)
6	Gransanger	2150 (2025)	95 (90)
7	Bogfinke	2144 (2032)	95 (90)
8	Gærdesmutte	2142 (1966)	95 (87)
9	Musvit	2137 (1997)	95 (89)
10	Gulspurv	2126 (2004)	94 (89)

Boks 1. Bestandsoptællinger af 18 udvalgte arter:

Bjergvipstjert • Engsnarre • Gulrisk • Isflugl • Karmindompap
 • Krikand • Lille flagspætte • Lille præstekrave • Natravn
 • Pungmeise • Rødtoppet fuglekonge • Rørdrum • Sortspætte •
 Sortstrubet bynkeflugl • Svaleklire • Trane • Turteldue • Vende-hals

Figur 1. Antal arter registreret i kadratet pr. 1-3-2018. Alle sandsynlige og sikre ynglende arter er repræsenteret.

DOF's tidligere atlaser og vise udviklingstendenser i arternes udbredelse. Atlas III belyser, hvilke arters udbredelse, der er i frem- og tilbagegang og kan dermed danne baggrund for vigtige naturpolitiske beslutninger om hvilke arter, der kræver en særlig indsats.

Atlas III har bygget på tre feltundersøgelser:

- 1. Kortlægning af de danske ynglefugles udbredelse
- 2. Tætheder og bestandsestimater af de almindelige arter – i yngletiden og om vinteren
- 3. Bestandsoptællinger af 18 udvalgte arter (se Boks 1)

Projektet har været koordineres lokalt af 47 lokale koordinatore, og 32 lokale validatorer har overordnet haft ansvar for kvalitetssikring af de indsamlede data i deres lokalafdeling. Der har tilsammen været 20 artseksperter for de 18 udvalgte arter og derudover yderligere 33 artsvalidatorer for 36 andre arter; i alt tilsammen 47 artsansvarlige for i alt 54 arter.

Bestandsestimater (TimeTælleTure)

Robuste bestandsestimater i Atlas III kræver en god dækning af TimeTælleTure, og målsætningen var, at 80 % af de i alt 3 x 1.726 ture skulle være udført, når projektets feltarbejde sluttede efter vinteren 2017-18.

Ved feltarbejdets afslutning i marts 2018 var der gennemført 4.929 TimeTælleTure af 450 deltagere (figur 2), svarende til 95 %, hvilket langt overstiger målsætningen på 80 %. Turene er fordelt som følgende:

Figur 2. Antallet af TimeTælleTure, som er udført i kadratet pr. oktober 2017.

Midtjysk eng, yngleplads for rødrygget tornskade, 8. juni 2017. Foto: Timme Nyegaard

Der indtastes data under atlas-lejren i Thy, juni 2017. På billedet ses, i forreste række, fra venstre mod højre: Timme Nyegaard, Svend Erik Mikkelsen, Bjarne Nielsen. Bagerste række, fra venstre mod højre: Lise Nielsen, Ole Tønder, Anders Høgsholm. Foto: Charlotte Moshøj.

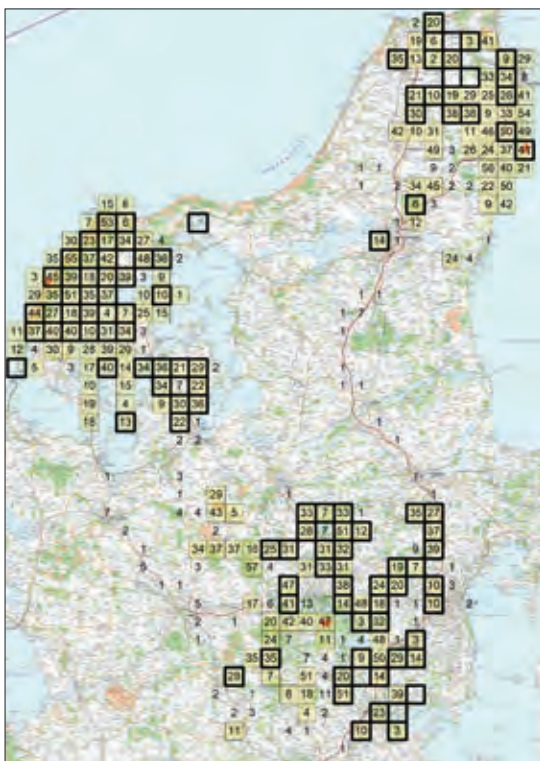
- Tidlige yngletids-TimeTælleTure: 1586 (91 %)
- Sene yngletids-TimeTælleTure: 1659 (96 %)
- Vinter-TimeTælleTure: 1684 (97 %)

Tabel 2. Mest udbredte arter på de tre lejre tilsammen:

Art	Antal kvadrater
Tornsanger	136
Gærdesmutte	117
Solsort	117
Munk	116
Bogfinke	111
Landsvale	108
Gulspurv	107
Musvit	105
Gransanger	104
Blåmejse	101
Bysvale	101
Sanglærke	100
Gærdesanger	100

Rodstjert, en art der blev registreret hyppigt på atlas-lejrene. Gentofte, 28. juni 2017. Foto: Helge Sørensen

Figur 3. Kort med resultaterne af lejrene. Gule felter angiver koadrater, hvor der vurderes at have været en målrettet indsats, normalt af 1-2 observatører på 1-2 dage (72 i Thy, 68 i Søhøjlandet og 51 i Vendsyssel). Sorte firkanter angiver udførte TTT (45 i Thy, 44 i Søhøjlandet og 21 i Vendsyssel). Tallene angiver antal arter, der er indtastet i atlasbasen af lejrdelegerne som enten mulig, sandsynlig eller sikker ynglende. Lejrbaseerne er vist med røde stjerner.

Foreløbig dataanalyse af TimeTælleTurene år bekræfter, at god dækning kan opfylde projektets målsætning om at levere tæthedskort og bestandsestimater for ca. 30 vinterfugle og op mod 50 ynglefugle. Det gælder bl.a.:

Sjagger i Atlas III, 2014-17

Dansk Ornitologisk Forening

- Muligt ynglefund
- Sandsynligt ynglefund
- Sikker ynglefund
- alle andre

Yngleudbredelsen af sjagger (*Turdus pilaris*) i AtlasIII ved slutningen af 2017.

Ynglefugle: sanglærke, bogfinke, solsolt, ringdue, stær, skovspurv, landsvale, musvit, gransanger, gulspurv, tornsanger, munk, gransanger, gråspurv, grønirisk, gråkrage, løvsanger, gærdesmutte, blåmejse, rødhals, engpiber, allike, havesanger, hvid vipstjert.

Vinterfugle: skovspurv, musvit, bogfinke, solsolt, gulspurv, gråspurv, blåmejse, allike, grønsiken, grønirisk, fuglekonge, husskade, dompap, sortmejse, gærdesmutte, spætmejse, sumpmejse, rødhals.

Toppet skallesluger, Raghammer, 31. juli 2017. Foto: Erik Biering

Atlaslejr i Thy, der spejdes efter ynglende kystfugle. Foto: Charlotte Moshøj

Atlaslejlre i Nord- og Midtjylland

I 2017 blev der fra centralt hold gennemført hele tre atlaslejlre. Formålet med lejlrene var at dække manglende sene yngletids-TidTælleTure, foretage basal atlas eftersøgning i atlaskvadrater med få rapporteringer eller mange manglende almindelige arter samt målrettet eftersøgning af de 18 arter, der skal laves bestandsopgørelser for.

Indsatsområderne var fastsat ud fra en køreafstand på max. en time fra baserne, se figur 3. Der blev ikke taget hensyn til, om der var kvadratansvarlige tilknyttet kvadraterne, men udelukkende kigget på indtastede data fra kvadraterne, og prioriteret efter en vurdering af, hvor et endagsbesøg på den pågældende årstid kunne gøre den største forskel.

Der var 20 deltagere i Thy (som også dækkede det meste af Mors og Salling), 19 i Søhøjlandet og 11 i Vendsyssel. Alle lejlre var præget af generelt gode optællingsbetingelser; dog havde hver lejr et par dage med blæst og en enkelt regnvejrdsdag.

I Thy lå stær og tornirisk højt på listen over de mest udbredte arter (tabel 2), førstnævnte formentlig pga. perfekt timing af lejren ift. unger i stærerejerne, og arten derfor var meget nem at registrere som sikkert ynglende, når de voksne fugle kom flyvende med føde. I Søhøjlandet var hvid vipstjert på toplistene, mens musvåge og sangdrossel var det i Vendsyssel.

Rødrygget tornskade, Filso, 29. maj 2017. Foto: Karin Gustausen

Et sikkert ynglefund! Toppet lappedykker, Damhussøen, 7. juli 2017. Foto: John Larsen

Islandsk ryle, Vadehavet, 11. maj 2017. Foto: Helge Sørensen

Sortstrubet bynkefugl, Melby Overdrev, 10. Juni 2017. Foto: Finn Carlsen

Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975–2017

Punkttællingsprogrammet 2017

Af Charlotte M. Moshøj, Thomas Vikstrøm,
Michael Fink, Daniel P. Eskildsen & Nina Y. Ali

Gærdesmutte, Helsingø, 14. marts 2017. Foto: Erik Biering

Indledning

Nærværende rapport beskriver bestandsudviklingen for de almindelige danske ynglefugle og vinterfugle i form af indeks baseret på punkttællingsdata fra de sidste 42 år (1975/76-2016/17 for vinterfugle og 1976-2017 for ynglefugle). Rapporten beskriver bestandsudviklingen for 126 arter af ynglefugle og 93 arter af vinterfugle i Danmark.

Punkttællingsprogrammets primære formål er at opnå viden om den langsigtede bestandsudvikling for de almindelige danske fuglearter, og med sin start i vinteren 1975/76 er det blandt de ældste fugleovervågningsprojekter i Europa. Se eventuelt mere på www.dof.dk/punkt.

Punkttællingsprogrammet er den eneste langtidssundersøgelse af sin art i Danmark, og for langt hovedparten af de almindelige fuglearter tilvejebringer programmet den eneste viden, vi har om fuglenes bestandsudvikling. Resultaterne indgår yderligere i et europæisk samarbejde om at overvåge fuglelivet, hvorved de giver indsigt i fuglearternes bestandsudviklinger og levestedernes tilstand på europæisk plan.

Punkttællingerne indgår i DOF's fugleovervågningsstrategi, der søger at sikre en systematisk og bredt dækkende dataindsamling med fokus på tre grundelementer: arter, lokaliteter og levesteder. Herved udgør Punkttællingsprogrammet et vigtigt redskab i Danmarks naturovervågning og naturbeskyttelse.

Tabel 1. Antallet af optalte punkt-tællingsruter fordelt på DOF's lokalafdelinger i ynglesæsonen 2017 og i vintersæsonen 2016/17. Tallene i parenteserne viser ændringer i forhold til sæsonen inden.

Lokalafdeling	Yngle 2017	Forskel	Vinter 2016/17	Forskel
DOF-Bornholm	13	-2	12	-2
DOF-Fyn	28	1	29	3
DOF-København	37	3	33	11
DOF-Nordjylland	25	-2	15	-1
DOF-Nordsjælland	19	3	24	0
DOF-Nordvestjylland	18	0	15	2
DOF-Storstrøm	20	-1	22	1
DOF-Sydvestjylland	10	0	12	1
DOF-Syddstjylland	40	3	35	-2
DOF-Sønderjylland	11	-3	11	-3
DOF-Vestsjælland	27	-1	25	3
DOF-Vestjylland	44	-4	29	0
DOF-Østjylland	38	-6	37	7
Total	330	-9	299	20

Hvert år udarbejdes en rapport, der præsenterer de grundlæggende data fra punkt-tællingerne, herunder indeks på alle arter og oversigter over deltagere og ruter. Rapportens formål er at samle og præsentere undersøgelsens væsentligste resultater til de mange involverede fugletællere og andre ornitologer og forhåbentligt højne lysten til forsat at deltage i denne og lignende undersøgelser. Forhåbentligt vil diverse myndigheder og forskere, der arbejder med den danske natur, også finde rapporten interessant og anvendelig.

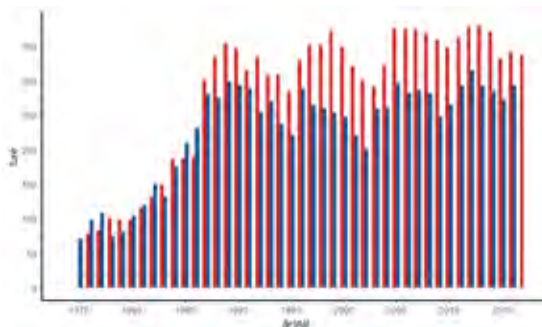
Som årets tema har vi denne gang valgt at fokusere på byfugle.

Rapporten præsenterer endvidere opdaterede, overordnede, naturtypespecifikke indikatorer, der er udarbejdet på baggrund af bestandsindeks og kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype.

Fugleovervågningen udføres af frivillige deltagere blandt DOF's medlemmer, der således sikrer gennemførelse af overvågningen af Danmarks fugle for relativt begrænsede midler. En stor tak skal derfor lyde til alle deltagere gennem årene. Fugleovervågningen kan kun gennemføres takket være den store frivillige indsats fra disse mange deltagere. Rapporten rummer oplysninger om alle optalte ruters geografiske fordeling for henholdsvis vinterfugletællingerne 2016/17 og ynglefugletællingerne i 2017. Navnene på optællerne i disse sæsoner er vist i appendiks 5 og 6.

Der skal desuden lyde en stor tak til Peter Lyngs, Peter Dam, Dorte & Henrik Bryrup, Hans Henrik Larsen, Torben Andersen, Poul Holm Pedersen, Albert Steen-Hansen, Lene Ørskov, Erhard Edmund Ecklon, Svend Nørsgaard, Jan Skriver, Klaus Dichmann og Erik Biering for udlån af fotos

Overvågning af de almindelige danske fugle indgår i en samarbejdsaftale mellem DOF og Miljøministeriet (gældende til og med 2020).

Figur 1. Antallet af punkt-tællingsruter i henholdsvis vintersæsonerne 1975/76-2016/17 (blå søjler) og ynglesæsonerne 1976-2017 (røde søjler).

Teksten om Punkt-tællingsprogrammet i Fugleåret 2017 udgøres af de væsentligste passager fra årsrapporten: Moshøj, C.M., DP Eskildsen, T. Nyegaard, M.F. Jørgensen, T. Vikstrøm (2017): *Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2016. Årsrapport for Punkt-tællingsprogrammet. Dansk Ornitologisk Forening.* Rapporten, der kan konsulteres for flere detaljer, kan findes på www.dof.dk/punkt sammen med alt andet relevant fra Punkt-tællingsprogrammet

Metoder

Dataindsamling

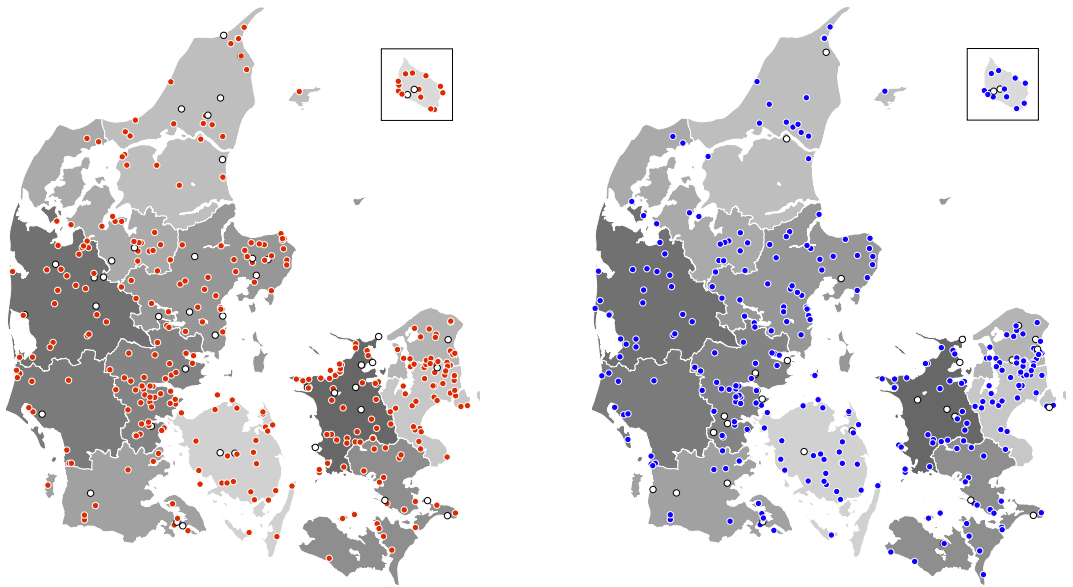
Punkt-tællingsmetoden anvendes i både vinter- og ynglesæsonen. Hver deltager fordeler 10-20 punkter på en selvvalgt rute i landskabet og markerer dem på et kort, så de kan genfindes de følgende år. På hvert punkt registreres alle sete og hørte fugle inden for en periode på fem minutter uanset registreringsafstanden. Optællingen foretages i godt vejr mellem 20. december og 20. januar (vinterfugletællinger) og mellem 1. maj og 15. juni (ynglefugletællinger), helst i de tidlige morgentimer, hvor fuglene er mest aktive og lettest at opdage.

På hvert punkt beskriver optælleren naturtypeforholdene i fjerdedele vha. en firecifret talkode; et punkt placeret i en ensartet naturtype vil således blive beskrevet med fire ens cifre, mens et punkt midt imellem forskellige naturtyper vil blive beskrevet med 2-4 forskellige cifre. Dette muliggør analyser af registreringerne af fuglene i specifikke naturtyper. De ni definerede koder er 1) nåleskov, 2) løvskov, 3) agerland, 4) mose/kær, 5) hede, 6) klit/strand, 7) bymæssig bebyggelse, 8) sø og 9) eng.

Optællerne rapporterer antallet af fugle, de har registreret på rutens punkter, og beskriver tillige vejrforholdene under tællingen. Dette sker ved anvendelse af DOFbasens punkt-tællingsmodul (www.dofbasen.dk) eller ved indsendelse af skema.

Ruter og deltagere

I vinterfugletællingen 2016/17 har 263 personer optalt fugle på 299 ruter, hvilket er 20 ruter flere end året før. I ynglesæsonen 2017 har 267 personer optalt fugle på 330

Figur 2. Ynglefugleruter optalt i 2017 (a) og vinterfugleruter optalt i 2016/17 (b) angivet med farvede prikker, mens ruter senest optalt i ynglesæsonen 2016 og vintersæsonen 2015/16 er angivet med hvide prikker. Kortene viser tillige grænserne for DOF's lokalafdelinger.

ruter, hvilket er ni ruter færre end året før (figur 1, tabel 1). Alt i alt har 321 personer deltaget i en af de nævnte sæsoner, og af disse har 211 optalt i begge sæsoner.

Vi har oplevet et mindre fald i antallet af optalte ruter de seneste 5-6 år, både hvad angår vinterfugleruter og ynglefugleruter. Muligvis har DOF's igangværende projekt Atlas III 2014-17 medført at nogle frivillige har skiftet fokus. I yngletiden er der travlt med at finde ynglefugle i kvadraterne, og om vinteren kan atlasprojektets vintertimetællere (TTT) have taget opmærksomheden. Vi tror og håber dog, at så stort et projekt fokuseret på systematisk registrering af især almindelige fugle i landskabet, som Atlasprojektet er, i det lange løb vil skabe grobund for langt flere potentielle deltagere i Punkttællingsprogrammet. Set over hele tidsperioden har antallet af ruter i begge sæsoner efter en gradvis stigning i undersøgelsens første 10-15 år været på et nogenlunde stabilt niveau i de sidste cirka 30 år (figur 1).

Den geografiske fordeling af ruterne er ligeledes forbedret i løbet af projektets levetid, både hvad angår ynglefugletællinger og vinterfugletællinger. Med enkelte undtagelser er der relativt god dækning i alle landsdele (tabel 1, figur 2a og 2b).

Metoden til beregning af bestandsindekser er beskrevet på s. 20 (indeks).

Arternes bestandsudvikling

Et af de vigtigste formål med overvågningen af de almindelige fugle er kendskabet til de enkelte arters udvikling. Vurderingen af de enkelte arters bestandsudvikling kan anvendes som en form for 'barometer', der viser, om arterne er gået frem eller tilbage. Derfor udarbejdes der hvert år bestandsindeks for alle de

almindelige fuglearter. For hver art vises yderligere en tendens, der beskriver udviklingen for hele perioden, der nu er 42 år. For visse af arterne er tidsperioden dog kortere som følge af, at antallet af registrerede fugle ikke har været tilstrækkeligt stort til at beregne troværdige indekser i de første år. Udviklingen for de enkelte arter er vist som tendenser (appendiks 1) og som grafer (appendiks 2). Selve indekserne (med usikkerheder) er ikke vist, men kan findes på www.dof.dk/punktindeks.

Følgende kategorier er her anvendt til at beskrive tendenserne:

Kraftig fremgang (▲▲)	Øges signifikant med >5 % per år. Nedre grænse af konfidensinterval >1,05
Moderat fremgang (▲)	Øges signifikant med <5 % per år. $1,00 <$ nedre grænse af konfidensinterval <1,05.
Stabil (●)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse >0,95 og øvre grænse <1,05
Moderat nedgang (▼)	Aftager signifikant med <5 % per år. $0,95 <$ øvre grænse af konfidensinterval <1,00.
Kraftig nedgang (▼▼)	Aftager signifikant med >5 % per år. Øvre grænse af konfidensinterval <0,95
Usikker (?)	Ingen signifikant fremgang eller tilbagegang. Konfidensinterval omslutter 1,00; nedre grænse <0,95 eller øvre grænse >1,05

Råge, Sydfyn, 17. april 2017. Foto Erik Thomsen

Indeks

Bestandsindeksene i rapporten er såkaldte TRIM-indeks (TRends and Indices for Monitoring data), der anvendes til lange tidsseriestudier (Pannekoek & van Strien 2004).

TRIM kan tage højde for to almindelige problemer i overvågningsdata, nemlig at fuglene ikke er ensartet fordelt i landskabet, og at data ikke er uafhængige af data fra det foregående år, men at der tværtimod ofte er stor korrelation mellem en bestandsstørrelse i to på hinanden følgende år (Pannekoek & van Strien 2004 – en manual, som også kan konsulteres for andre oplysninger).

Indeks for de enkelte arter er beregnet fra det år, hvor de er registreret på mindst 30 aktive ruter. Dog er startåret yderligere udskudt, hvis de første år har en meget større variation end i de resterende år. Indeks sættes til 100 det første år, hvor dette krav opfyldes, og fremtidige ændringer beregnes i forhold til basisåret.

Efter hver ny sæson genberegnes alle værdier fra første til sidste år i perioden, da en eventuel ændring i gamle data vil kunne give mindre ændringer i de gamle indeksværdier.

Indekset er en relativ størrelse, hvilket vil sige, at et indeks på 200 betyder en fordobling af bestanden i forhold til basisåret og et indeks på 50 en halvering, uanset bestandens absolutte størrelse. For en nogenlunde stabil bestand kan indeks variere omkring et niveau enten højere eller lavere end 100, afhængigt

af om udgangsåret tilfældigvis var godt eller dårligt for arten.

For hvert indeks beregner TRIM en usikkerhed i form af en standardfejl og et 95 %-konfidensinterval, der angiver intervallet inden for hvilket den sande parameter værdi med 95 % sikkerhed vil ligge.

Desuden beregner TRIM for hver art tendensen i form af den gennemsnitlige relative bestandsændring per år med angivelse af signifikansniveau. Denne beregning viser den gennemsnitlige udvikling set over hele perioden, hvilket er anvendeligt til sammenligning af arter eller forskellige bestande af samme art. Det er dog sjældent, at en fuglearter har en lineær bestandsudvikling over mere end tre årtier. Ofte vil det ses, at arten har gennemgået en udvikling med skiftende tendenser over tid. Tendenserne er beregnet for hele perioden på 42 år og er samlet i en oversigt over udviklingen for alle fuglearter i henholdsvis ynglesæsonen og vintersæsonen (appendiks 1). Indeks for hver art i ynglesæsonen såvel som vintersæsonen kan findes på www.dof.dk/punktindeks.

Indikatorer

Dansk Ornitologisk Forenings punkttællingsdata anvendes til at udarbejde indikatorer til Miljøministeriet på baggrund af bestandsindeks. Disse anvendes i forbindelse med projektet 'Streamlining European Biodiversity Indicators for 2010' (SEBI2010) og er en

Broget fluesnapper, Tvorup, Thy, 12. maj 2017. Foto Poul Holm Pedersen

europæisk pendant til den globale målsætning om at udvikle indikatorer, der viser, om man opfylder Biodiversitetskonventionens mål for 2010 om ikke at miste flere arter, økosystemer eller genetiske ressourcer. Indikatorerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside, <http://mst.dk/natur-vand/natur/biodiversitet/hvordan-maaler-vi-biodiversiteten/indikatorer-i-eu/>.

Biodiversitetskonventionens mål om at standse tabet af biodiversitet blev desværre ikke nået i 2010. Målet er derfor rykket til 2020, hvilket er nærmere beskrevet i rapporten 'Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed' (Det Grønne Kontaktudvalg 2012). På Biodiversitetskonventionens COP 10 i Japan i oktober 2010 enedes det internationale samfund om at forlænge fristen for at stoppe tabet af biodiversitet til 2020. Danmark er som de øvrige EU-lande forpligtet til at udarbejde en national strategi og handlingsplan for den biologiske mangfoldighed. Den globale strategiplan indeholder 20 biodiversitetsmål, der skal danne rammerne for dette arbejde. For at kunne udarbejde strategi og handlingsplan, vil det være nødvendigt at inddrage opdateret viden om naturens tilstand i Danmark.

DOF fortsætter som hidtil med at indsamle data på de mange ynglefugle, så der fortsat vil være et kvalificeret grundlag for at kunne vurdere udviklingen hos de danske ynglefugle. Punkttællingerne bidrager således med et vigtigt element til den samlede vurdering af, om 2020-målsætningen nås.

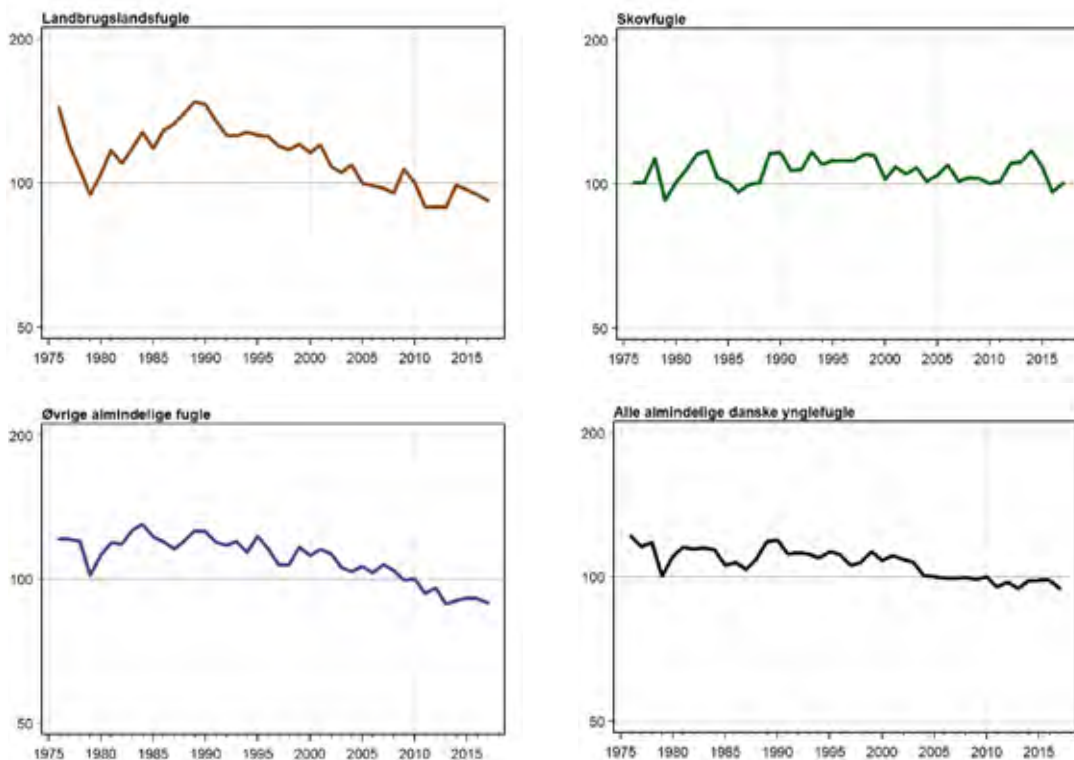
Tabel 2. Tendenserne for indikatorerne i perioden 1976- 2017 i de overordnede danske naturtyper analyseret med lineær regression. Signifikansniveauer: **: $p < 0.01$, *: $p < 0.05$ og NS: ikke signifikant.

Habitat	Hældning	R ²	P	Signifikans
Landbrugsland	$¥-0.47 \pm 0.09$	00.40	<0.001	***
Skov	0.03 ± 0.29	00.00	6,32	NS
Øvrige	-0.87 ± 0.09	0,047	<0.001	***
Alle	-1.3 ± 0.15	0,044	<0.001	***

Formål med indikatorer

Indikatorerne kan anvendes til at beskrive den generelle tilstand for fuglelivet i en given naturtype. DOF bidrager hvert år med bestandsindeks for cirka 100 ynglefugle til et europæisk projekt, der kaldes Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS), hvis formål er at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis landbrugsland, skov og for øvrige almindelige arter på europæisk niveau (PECBMS 2017). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population Trends of Farmland Birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed.

På europæisk plan er de i alt 163 almindeligt forekommende ynglefugle blevet kategoriseret inden for tre overordnede kategorier: *Almindelige landbrugslandsfugle* (common farmland birds), *almindelige skovfugle* (common woodland birds) samt øvrige almindelige

Figur 3. Udviklingen for indikatorerne for fuglearter i samme naturtype/kategori for henholdsvis 'landbrugslandsfugle' (22 arter), 'skovfugle' (24 arter), 'øvrige almindelige arter' (41 arter) samt 'alle almindelige danske ynglefugle' (126 arter). Bemærk, at y-aksen er logaritmisk.

fugle (all other common birds). Sidstnævnte kategori rummer de arter, der enten har deres primære forekomst i en anden naturtype end de to nævnte, eller som er udbredt i flere forskellige naturtyper.

På baggrund af indeks for alle ynglefugle er der udarbejdet en indikator inden for hver kategori, baseret på henholdsvis 39, 33 og 91 arter. DOF har i samråd med Miljøministeriet og DCE – Nationalt Center for Energi og Miljø valgt at lade de enkelte arters kategorisering følge beslutningerne taget i PECBMS.

PECBMS har defineret artssammensætningen i disse kategorier inden for forskellige europæiske regioner, der tilnærmelsesvis svarer til de anerkendte biogeografiske regioner. Danmark hører til den *atlantiske region* med samme sammensætning af fuglearter som de øvrige vesteuropæiske lande.

I denne rapport anvendes de samme kategorier derfor til at udarbejde tilsvarende indikatorer for Danmark. Artsantallet er selvfølgelig mindre, da en lang række fuglearter enten slet ikke findes i Danmark eller er fåtallige til at lave indeks for, og således indgår henholdsvis 22, 24 og 41 arter i de tre tilsvarende danske indikatorer.

Eftersom DOF udarbejder indeks på en del fuglearter, der ikke indgår ved udarbejdelsen af indikatorer på europæisk plan, præsenteres yderligere en indikator i rapporten. Denne indikator, *alle almindelige danske*

ynglefugle, (i alt 126 arter) rummer samtlige ynglefugle i punktællingsdatamaterialet. Kategorien inkluderer en række fuglearter, der ikke indgår i PECBMS's kategorier. Dette drejer sig primært om fugle, der yngler i kystnære egne og/eller i vådområder i indlandet.

Indikatorerne opdateres årligt, så den løbende udvikling kan følges.

Beregning af indikatorer

Inden for hver af naturtypekategorierne 'landbrugsland', 'skov' og 'øvrige almindelige arter' er det gennemsnitlige indeks beregnet for at skabe en indikator for fuglelivet i disse naturtyper. Dette er beregnet som et såkaldt geometrisk gennemsnit, hvilket betyder, at en fordobling af et indeks for en art har samme betydning for den endelige indikatorværdi, som en halvering af en anden arts indeks har. Ved beregning af disse indikatorer er indeks for hver art genberegnet, således at indeks er sat til 100 i år 2010. Dette har ingen betydning for tendensen for de enkelte arter, men derimod for indikatorerne. Hvis ikke indeks genberegnes, vil de arter, der mangler indeks i periodens første år, påvirke det gennemsnitlige indeks/indikator, så den trækkes mod udgangspunktet på 100 alene af den grund, at arten er tilføjet til indikatoren på et senere tidspunkt.

Tendenser for indikatorerne

Indeks er udarbejdet for perioden 1976-2017 (www.dof.dk/punktindeks) og genberegnet, så indeks i år 2010 er sat til 100. Udviklingen for de fire indikatorer i perioden 1976-2017 er beregnet med lineær regression og viser, at der er en tilbagegang for *almindelige landbrugslandsfugle*, *øvrige almindelige fuglearter* samt for *alle almindelige danske ynglefugle*, hvorimod der ikke ses nogen tendens for skovfuglene (tabel 2, figur 3).

De præsenterede indikatorer bliver opdateret hvert år, så udviklingen i de forskellige naturtyper kan følges. Indikatorerne vil desuden blive udviklet og tilpasset, hvis det viser sig at være hensigtsmæssigt.

Landbrugslandsfuglenes dramatiske nedgang ses også på europæisk plan, hvor det gennemsnitlige indeks for 'farmland birds' er faldet med 55 % i perioden 1980-2015. Nedgangen var størst i den første halvdel af perioden, og indekset synes nu at være på et nogenlunde stabilt om end lavt niveau (<http://www.ebcc.info/indicators2017.html>).

Årets tema: Byfugle

Introduktion

Selvom der findes mange fuglearter, der lever i byområder, er der ikke mange studier, der sætter fokus på fuglene i disse urbane økosystemer. Men på trods af den menneskelige indflydelse på byens natur viser

flere undersøgelser, at tætheden af fugle typisk er høj i byområder (Lepczyk, C; & Warren P. 2012).

Europa er et af de mest intensivt udnyttede kontinenter i verden. Det anvendte areal til beboelse, produktionssystemer (herunder landbrug og skovbrug) og infrastruktur når helt op på 80 % af det samlede areal. I Danmark dækker rene byområder op mod 10 % af vores samlede areal. Samtidig er bymiljøet et godt sted at kigge på fugle, da byens fugle er vant til mennesker, og det er derfor muligt at komme helt tæt på.

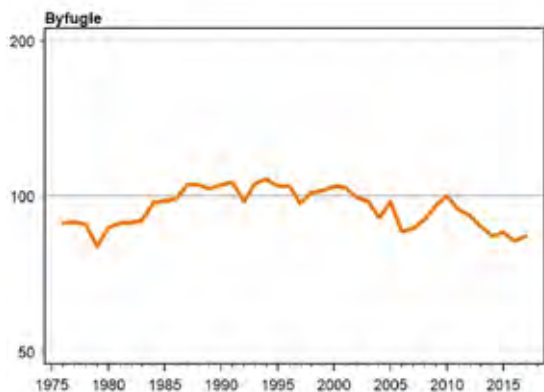
I denne temartikel har vi derfor valgt at sætte fokus på de fugle, der lever og har tilpasset sig disse habitater, og se på trends, status og mulige årsager til frem- og tilbagegange blandt arterne. Trendgraferne for de nævnte arter findes enten her i teksten i appendiks 7 (BY-habitat-trendgrafer) eller appendiks 2.

Metode

De fuglearter, der indgår i BY-indikatoren, er udvalgt ved at beregne artens relative habitatanvendelse (RHU) i habitatet "By". RHU indikerer i hvor høj grad, en art foretrækker (RHU>2) eller undgår (RHU<0,5) det specifikke habitat (BY i dette tilfælde). De arter der er udvalgt, har således en RHU >2 for BY-habitat. Indekset der viser artens trend, er derudover kun beregnet på bypunkter, dvs. punkter hvor mindst 2/4 (dvs. også 2/3, 3/4 og rene BY-punkter) er angivet som by. Både yngletids- og vinterobservationer er inkluderet.

Lille lappedykker, Frederikssund, 18. september 2017. Foto: Steen Højmark-Jensen

Figur 4. Udvikling for byfugle indikator.

(Indtil 1986 angav man habitatfordelingen ved punkterne i tredjedele; for disse data gælder at mindst 2/3 skal være angivet som "BY", for at være inkluderet i beregningen).

De øvrige otte mulige habitater, fuglene er registreret i, er 1) nåleskov, 2) løvskov, 3) agerland, 4) mose/kær, 5) hede, 6) klit/strand, 7) sø og 8) eng.

Resultater

Analysen viste, at 12 arter har en RHU >2, og dermed foretrækker BY (bymæssig bebyggelse) som habitat frem for de øvrige habitater (nåleskov, løvskov, agerland, mose/kær, hede, klit/strand, sø, eng).

De 12 arter er: Tyrkerdue (*Streptopelia decaocto*), mursejler (*Apus apus*), husrødstjert (*Phoenicurus ochruros*), solsort (*Turdus merula*), gærdesanger (*Sylvia curruca*), husskade (*Pica pica*), allike (*Corvus monedula*), råge (*Corvus frugilegus*), gråspurv (*Passer domesticus*), skovspurv (*Passer montanus*), grønirisk (*Chloris chloris*) og stor gråsisken/lille gråsisken (*Acanthis flammea/A. cabaret*).

Fuglene i byen

Der findes flere bagvedliggende årsager til, at man i dag kan se og opleve en del fuglearter i vores byer og bynære natur. De større danske byer har fået flere grønne områder. I ældre boligområder, der under byfornyelse har fået grønne gårdhaver, og i gademiljøet og på tagterrasser og i forretningskvarterer er der blevet mere fokus på at skabe små, grønne oaser. Dette har skabt bedre vilkår for bl.a. byens fugle. Danske undersøgelser har vist, at såvel individtætheden som artsdiversiteten af byfugle stiger, jo mere grøn en bydel er (M. Grell 2013). Vinterfodring og opvarmning er også mulige forklaringer. Derudover er de parcelhushaver der blev anlagt i 1970'erne - 80'erne, efterhånden groet til og er blevet til gode habitater for flere fuglearter. Her har især solsort, grønirisk, allike, husskade og tyrkerdue indfundet sig.

De mest karakteristiske fugle i bykvarterer med boligkarréer, er i tidligere danske undersøgelser rapporteret at være ringdue, bysvale, solsort, musvit, blåmeje, husskade, gråkrage, gråspurv og grønirisk (M. Grell

2013). De fuglearter der findes i byområderne, er enten urbane opportunister, der i byerne har slået sig ned qua de menneskeskabte ressourcer, der er tilgængelige, eller er adaptivt urbane, dvs. de har tilpasset sig bylivet, efter deres oprindelige habitat har ændret sig.

At ikke alle disse arter er gengangere i vores analyser, kan til dels skyldes artens udviklingstrend (dette gælder musvit), eller at arten blot er så almindelig, at den i lige så høj grad findes og registreres i de øvrige habitater, som i byen (dette gælder eksempelvis ringdue). Til sidst er der også tale om reelle tilbagegange i artens forekomst, især inden for BY-habitatet, hvilket gælder bysvale, efter man aktivt er begyndt at fjerne svalereder fra bygningerne. Figur 4 viser den overordnede udvikling for byfugle indikatoren.

Byfuglearter og udvikling

Arterne der indgår i byfugle indikatoren gennemgås her. **Gråspurven** er aftaget i antal og er nu en fåtallig fugl i byerne og i forstæderne. En lignende udvikling er foregået i mange vesteuropæiske storbyer. Fødemangel, især om vinteren kan være en årsag specielt i byernes centrum. Om vinteren lever gråspurve af frø fra vilde urter eller spildkorn, hvilket kan være svært at finde i byen. En anden årsag kan være konkurrence med skovspurven, som samtidig er blevet mere almindelig som havefugl i forstæderne. Gråspurven kan også have oplevet en nedgang i redeplaceringmuligheder som følge af renoveringen af ældre huse, hvorved de hulrum og sprækker, gråspurven tidligere levede i, forsvinder.

Skovspurven

Skovspurven er derimod er bredere i sit valg af levesteder og bygger gerne sin rede i træhuller, tjørnekrafter eller tætte unge nåletræer. I bymiljøet lever den i haver, parker og grønne områder og er dermed mere uafhængig af tilgængeligheden af menneskelig bebyggelse end gråspurven. Dette kan være en del af forklaringen på, at skovspurven har været stabil i sin tilstedeværelse i bymiljøet i det seneste årti, mens den mere end en fordobling af fremgangen, der ses over de sidste sammenlagt 40 år, i høj grad må tilskrives den øgede andel af grønne områder, der er kommet til i byerne. Ens for begge spurvearter er, at opsætning af spurveredekasser er til gavn for både gråspurv og skovspurv. De yngler i kollektiver, og er udpræget sociale fugle, både i yngletiden og derefter, så man kan med fordel sætte flere kasser op, tæt på hinanden.

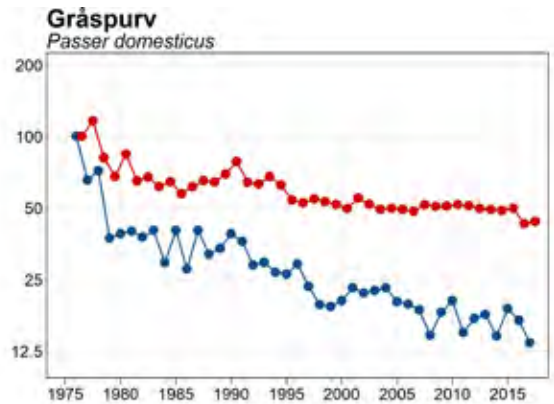
Solsort

Milde vintre og væksten i antallet af grønne områder og parcelhushaver har fremmet solsortens tilstedeværelse som byfugl, fra midt i 70'erne frem til midt 90'erne. Siden da, ses kun mindre udsving, og en ensartet tendens for arten i BY-habitatet som i de øvrige habitater. I trækperioden og om vinteren bliver solsortbestanden suppleret med gæster, fortrinsvis fra det øvrige Skandinavien, hvilket giver større udsving i vintertrendgrafnen.

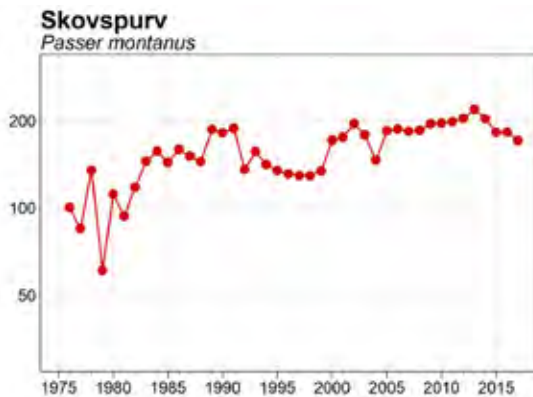
Allike, Furesøen, 18. maj 2017.
Foto: John Larsen

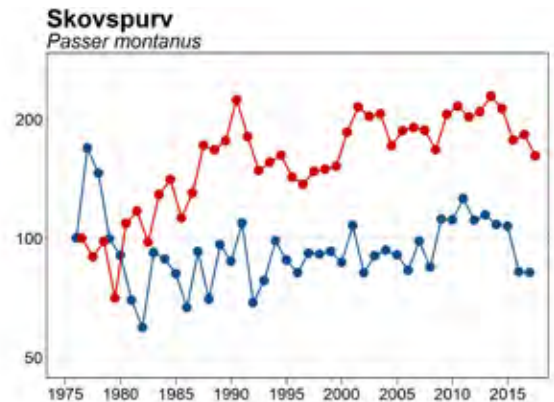
Figur 5. Ynglefugleindeks for gråspurv i byhabitat.

Figur 6. Bestandsudvikling for gråspurv i alle habitater.

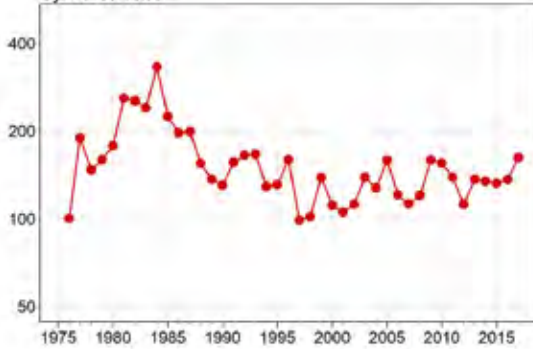

Figur 7. Skovspurvs yngletidsindeks i byhabitat.

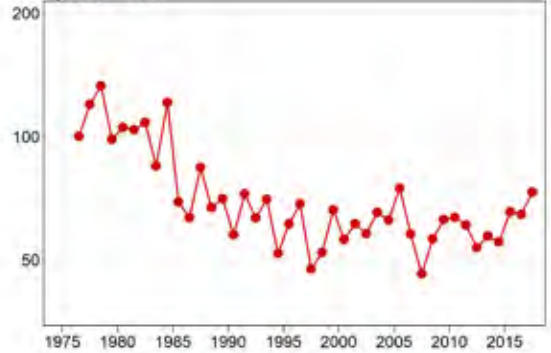
Figur 8. Skovspurvs bestandsindeks for både yngle- og vinter-sæson i alle habitater.

Gærdesanger *Sylvia curruca*

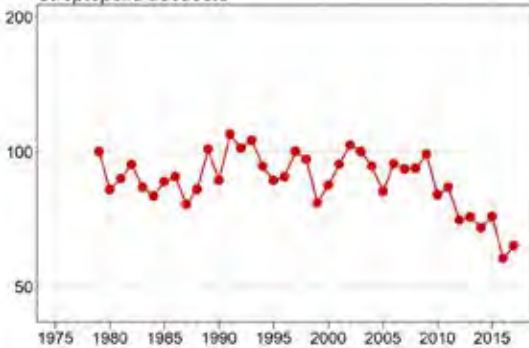
Figur 9. Ynglefugleindeks for gærdesanger i byhabitat.

Gærdesanger *Sylvia curruca*

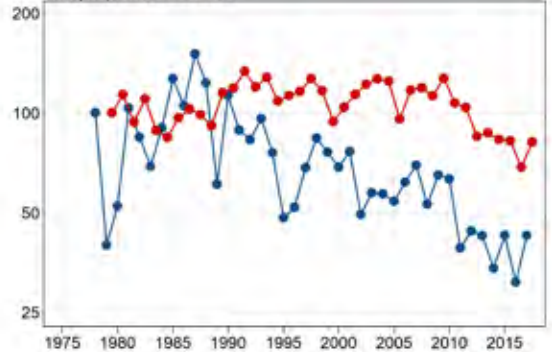
Figur 10. Ynglefugleindeks for gærdesanger i alle habitater.

Tyrkerdue *Streptopelia decaocto*

Figur 11. Ynglefugleindeks for tyrkerdue i byhabitat

Tyrkerdue *Streptopelia decaocto*

Figur 12. Bestandsindeks for Tyrkerdue i alle habitater.

Gærdesanger

Trendgrafen for gærdesangerobservationerne med over 2/4 punkter i BY-habitat adskiller sig kun fra den overordnede trendgraf for arten ved, at der i BY-habitat kan spores en fremgang frem til ca. 1984, hvorefter begge grafer (BY-habitat og den for arten i alle habitater) viser en general nedgang med lidt udsving. I den tidligere periode, kan fremgangen for gærdesanger i byerne forklares med udvidelsen af grønne områder, både i byerne og i de omkringliggende forstæder med nyopståede parcelhuskvarterer med tilhørende haver. Her yngler gærdesangeren typisk i hække. Den generelle nedgang for arten i alle habitater inklusiv den urbane, siden midt firserne, forklares bedst ud fra nedgangen i insektbiomassen, som er artens primære fødekilde.

Mursejler

I Danmark er mursejleren en meget almindelig ynglefugl i de større byer, specielt i København. Oprindeligt har den ynglet i klipperevner, hvor den også i dag yngler på Bornholm. Den kan endvidere yngle i huller i træerne, men i Danmark yngler den i overvejende grad på høje etageejendomme, under taget eller i nicher i muren. Derfor er det heller ikke overraskende, at mursejleren er en af de 12 arter, vores analyse definerer som "byfugl".

Husrødstjert

De tætteste bestande af husrødstjert i Danmark findes i de store byer som København og Århus, da husrødstjerten foretrækker store bygninger, omgivet af åbent, vegetationsløst areal, som f.eks. forekommer i havne- og industrikvarterer. Trendgrafen for BY-habitat adskiller sig derfor heller ikke fra den overordnede trendgraf for arten.

Tyrkerduen

Tyrkerduen lever nær bebyggelser og mennesker, men er generelt i tilbagegang som ynglefugl. Dette gælder også i de urbane områder. Tyrkerduen menes at være i tilbagegang som følge af konkurrence med ringduen, som er gået markant frem som ynglefugl de senere årtier. Ringduen er ikke i denne undersøgelse faldet ud som "byfugl", hvilket skyldes, at den i ligeså høj grad findes og registreres i de øvrige habitater som i byen.

Husskade

Husskaden ses i Danmark i det åbne land, samt i parker og bebyggelse, hvor der findes høje træer.

Arten er god til at tilpasse sig bymiljøet, og det er i de større byer, særligt hovedstadsområdet, de tætteste bestande findes. Dette skyldes, at der er gode fødemuligheder og beskyttelse mod rovfugle som

f.eks. duehøg. Trendkurven for husskade, adskiller sig fra den overordnede trendgraf ved at have en initial stigning frem til midtforserne, der stemmer overens med etablering af flere grønne områder i byerne. Derefter afspejler BY-grafen den generelle udvikling, der har været for arten på tværs af alle habitater, hvor bestanden udviser en stabil trend med lidt udsving igennem de sidste 20 år.

Allike

Alliken har inden for de sidste 100 år bosat sig i menneskets omgivelser. I bymæssig bebyggelse anbringes reden ofte i skorstene, tårne eller i redekasser. Også i byerne yngler alliker gerne i koloni, hvis de kan finde redemuligheder tæt sammen. "By-allikerne" udviser samme opadgående trend, som den overordnet trendgraf.

Råge

Råger er sociale fugle, som stort set altid færdes i flok. De yngler i store kolonier. Siden midten af 1900-tallet

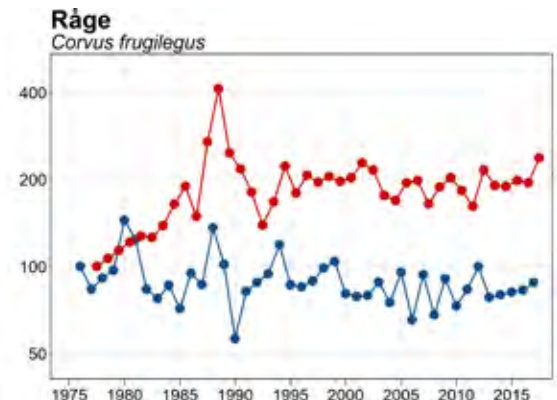
har rågen desuden etableret sig som byfugl i en sådan grad, at de fleste rågekolonier i dag findes i parktræer og bynære skove. I byen søger rågen især føde på græsarealer som f.eks. boldbaner og vejrabatter. Fra start til midt 80'erne skete der overalt en general fremgang i rågebestanden, hvilket ses af den overordnet trend-graf. Dog viser "byråge"-grafen os samtidig at det især er i byerne, er fremgangen var størst. Siden da udviser trendgrafen kun mindre udsving. Som de øvrige kragefugle i byerne, er rågerne en succes-historie i bymiljøet.

Stor/lille gråsisken

Gråsisken (der skelnes ikke mellem stor og lille gråsisken i dataindsamling og analyse). Generelt udviser arten store årlige svingninger, men også overordnet samme nedadgående tendens i BY-habitatet som i resten af landet. Lille gråsisken har bredt sig fra de vestjyske klitpantager til de store nåleskove inde i landet og til villakvarterer i byerne. På øerne er der

Figur 13. Ynglefugleindeks for råge i byhabitat.

Figur 14. Bestandsindeks for råge i alle habitater

endnu kun små bestande. Stor gråsisken forekommer kun i landet som vintergæst, hvor den ofte observeres i haver ved foderbrættet.

Grønirisk

Bestanden af grønirisk har gennemgået en positiv udvikling siden midten af 70'erne til sidste halvdel af 80'erne, hvor bestanden fordobledes. Grønirirken har tilpasset sig en lang række biotoper, men dens foretrukne er parcelhushaver og kirkegårde. Den højeste tæthed finder man i Storkøbenhavn. Ynglebestanden af grønirisk har været i tilbagegang side cirka 2012. Dette kan skyldes den smitsomme sygdom gul knop (*Trichomonas*). Trendgrafene for BY-habitaterne følger den generelle udvikling for alle habitater, hvilket kan afspejle sygdommens smitteform, hvor fuglene smitter hinanden under frøspisning.

Konklusion

Der findes flere faktorer, der på tværs af arterne kan være med til at fremme deres urbane udbredelse, og kan forklare tilstedeværelsen og fremgangen hos disse arter i det bymæssige habitat, samt den manglende tilstedeværelse af andre arter. I byerne er der høj tilgængelighed af bygninger, broer og andre menneskeskabte strukturer der kan anvendes til redeplacering og skjul. Derudover kan der potentielt være en rig føderessource, der hvor der fodres fugle (haver, parker m.m) samt hvor der findes affald op-

hobet. Undersøgelser på tværs af Europa, Nordamerika, og Australien, har vist, at denne antropogene fødekilde (bevidst fodring, samt indirekte fodring via husholdningsaffald m.m.) er med til at sikre højere vinteroverlevelse, fremme den årlige start på yngletid og øge antal flyvefærdige unger per kuld. Visse karakteristika går igen hos de arter der er bedst tilpasset bymiljøet. De fleste veltilpassede byarter er generalister i deres fødevalg, foretrækker højtliggende redepladser, og har en høj miljømæssig tolerance (for støj, forurening og forstyrrelser), imens hul- og jordrugende fugle, såvel som insektædere generelt mangler i bybilledet (BTO News Aug. 2018). Nogle arter, der rent faktisk forekommer i byerne, vil ikke være indfanget af vores analyse. Dette hvis forekomsten er for lav, eller deres BY-habitat er meget restriktivt (som eksempelvis kun i industrikvarterer) og samtidig udgør et område der sjældent er udvalgt til punkt-tællingsruteplacering.

Referencer

- Michael Borch Grell: Fuglene i bylandskabet i Naturen i Danmark, Fenchel, Larsen, Vestergaard, Friis Møller og Sand-Jensen (red.), 2006- 13, Gyldendal.
- Christopher A. Lepczyk, Paige S. Warren: Urban Bird ecology and Conservation. Studies in avian Biology No. 45. 2012.
- BTO NEWS Issue 328 "Birds and the Built Environment" Autumn 2018

Lille gråsisken, Melby Overdrev, 5. juli 2017. Foto: Helge Sørensen

Appendiks 1. Oversigt over tendenser for almindelige danske fugle

Oversigt over tendenser for ynglefugle og vinterfugle. For hver art er vist en langtidstendens dækkende alle de år, hvor der er udarbejdet indeks for arten samt det gennemsnitlige antal observerede individer pr. år. For langtidstendensen er angivet den gennemsnitlige, procentvise ændring pr. år, om tendensen er signifikant (**; $p < 0,01$, *; $p < 0,05$) samt om artens bestandsudvikling er positiv, negativ, stabil eller usikker. Se også metodeafsnittet mht. en forklaring af symbolerne for tendens.

Art Species	Yngle Breeding							Winter Winter					
	Startår	1976-2017			2008-2017			Startår	1975/76 - 2016/17			2006/07-2016/17	
		ind/år	%/år	Tendens	%/år	Tendens	ind/år		%/år	Tendens	%/år	Tendens	
Lille Lappedykker (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	1984	35	-1.14	●	-2.13	?	1986/1987	69	3.63	** ▲	-0.21	?	
Toppet Lappedykker (<i>Podiceps cristatus</i>)	1982	454	-2.54	** ▼	-4.84	** ▼	1986/1987	92	5.97	** ▲	-21.9	** ▼▼	
Gråstrubet Lappedykker (<i>Podiceps griseogen</i>)	1986	99	0.23	●	-3.97	* ▼							
Skarv (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	1983	1632	5.7	** ▲	4.33	** ▲	1986/1987	795	6.36	* ▲▲	6.65	** ▲	
Rørdrum (<i>Botaurus stellaris</i>)	2007	26	4.96	?	8.6	** ▲							
Fiskehejre (<i>Ardea cinerea</i>)	1976	455	2.49	** ▲	0.6	●	1975/1976	354	1.06	* ▲	0.6	●	
Knopsvane (<i>Cygnus olor</i>)	1976	1134	-0.18	●	4.83	** ▲	1979/1980	2774	0.78	●	3.13	** ▲	
Sangsvane (<i>Cygnus cygnus</i>)							1977/1978	1925	7.08	* ▲▲	2.05	?	
Sædgås (<i>Anser fabalis</i>)							1989/1990	340	-12.49	** ▼▼	-29.08	?	
Blisgås (<i>Anser albifrons</i>)							2004/2005	264	17.99	** ▲▲	35.37	** ▲▲	
Grågås (<i>Anser anser</i>)	1982	1562	7.76	** ▲▲	5.22	** ▲	1985/1986	2337	22	** ▲▲	8.28	* ▲▲	
Canadagås (<i>Branta canadensis</i>)							1987/1988	906	9.6	** ▲▲	-3.95	?	
Bramgås (<i>Branta leucopsis</i>)	2005	3347	49.44	* ▲▲	37.28	* ▲▲	1998/1999	1688	18.44	** ▲▲	32.61	** ▲▲	
Gravand (<i>Tadorna tadorna</i>)	1976	844	-2.52	** ▼	-2.6	** ▼	1987/1988	255	-3.22	** ▼	9.51	* ▲	
Pibeand (<i>Anas penelope</i>)							1996/1997	873	7.55	* ▲▲	7.15	* ▲	
Krikand (<i>Anas crecca</i>)	1987	50	4.65	* ▲	-7.52	* ▼	1987/1988	172	10.37	** ▲▲	7.02	* ▲	
Gråand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	1976	2054	0.89	** ▲	-2.26	** ▼	1976/1977	6456	2.77	** ▲	0.44	●	
Skeand (<i>Anas clypeata</i>)	1988	47	-2.61	** ▼	-2.36	?							
Taffeland (<i>Aythya ferina</i>)	1989	73	-1.61	●	1.65	?	1986/1987	268	-2.31	* ▼	-11.94	** ▼	
Troldand (<i>Aythya fuligula</i>)	1985	390	0.03	●	-7.15	** ▼	1982/1983	1786	1.5	* ▲	5.01	* ▲	
Ederfugl (<i>Somateria mollissima</i>)	1996	1402	-1.64	** ▼	-2.31	?	1996/1997	1296	-0.29	●	-4.7	* ▼	
Hvinand (<i>Bucephala clangula</i>)	1990	72	2.89	* ▲	-3.15	?	1982/1983	1441	1.72	** ▲	0.78	●	
Lille Skallesluger (<i>Mergellus albellus</i>)							1996/1997	99	4.92	* ▲	-1.26	?	
Toppet Skallesluger (<i>Mergus serrator</i>)	1987	140	-2.76	** ▼	-5.38	** ▼	1986/1987	259	-0.31	●	7.17	** ▲	
Stor Skallesluger (<i>Mergus merganser</i>)							1976/1977	717	1.46	* ▲	-2.8	?	
Hvepsvåge (<i>Pernis apivorus</i>)	1981	19	-1.28	●	-6.45	?							
Rød Glente (<i>Milvus milvus</i>)	2002	16	9.08	* ▲▲	10.34	** ▲							
Havørn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	2006	12	12.08	* ▲▲	19.11	** ▲▲	2000/2001	20	12.6	** ▲▲	15.39	** ▲▲	
Rørhøg (<i>Circus aeruginosus</i>)	1983	73	3.88	** ▲	5.14	** ▲							
Blå Kærhøg (<i>Circus cyaneus</i>)							1985/1986	32	-2.09	** ▼	-2.4	?	
Duehøg (<i>Accipiter gentilis</i>)	1985	12	-3.16	** ▼	-3.2	?	1977/1978	15	0.09	●	-1.55	?	
Spurvehøg (<i>Accipiter nisus</i>)	1976	36	-0.81	●	-3.1	?	1975/1976	82	-1.56	** ▼	-0.79	●	
Musvåge (<i>Buteo buteo</i>)	1976	359	1.25	** ▲	-3.27	** ▼	1975/1976	602	1.43	** ▲	-3.05	** ▼	
Fjeldvåge (<i>Buteo lagopus</i>)							1977/1978	50	-3.83	** ▼	-2.74	?	
Fiskeørn (<i>Pandion haliaetus</i>)	1988	6	-0.99	●	3.88	?							
Tårnfalk (<i>Falco tinnunculus</i>)	1976	105	-0.12	●	-1.8	●	1975/1976	137	-1.23	** ▼	-5.66	** ▼	
Agerhøne (<i>Perdix perdix</i>)	1976	91	-2.57	** ▼	-0.1	●	1981/1982	179	-4.48	** ▼	-7.86	* ▼	
Vagtel (<i>Coturnix coturnix</i>)	1998	12	7.04	** ▲	-1.9	?							
Fasan (<i>Phasianus colchicus</i>)	1976	1799	-1.04	** ▼	-3.42	** ▼	1975/1976	419	1.08	** ▲	-2.56	** ▼	
Vandrikse (<i>Rallus aquaticus</i>)	1996	19	-0.35	●	2.49	?	1996/1997	8	-0.13	●	1.59	?	
Grønbenet Rørhøne (<i>Gallinula chloropus</i>)	1978	118	-2.07	** ▼	-6.14	** ▼	1986/1987	63	2.23	** ▲	-12.09	** ▼▼	
Blishøne (<i>Fulica atra</i>)	1976	1215	-1.18	** ▼	-10.15	** ▼▼	1982/1983	2638	1.15	* ▲	-7.3	** ▼	
Trane (<i>Grus grus</i>)	2006	35	22.84	** ▲▲	21.46	** ▲▲							
Strandskade (<i>Haematopus ostralegus</i>)	1982	588	-1.63	** ▼	-4.3	** ▼							
Stor Præstekrave (<i>Charadrius hiaticula</i>)	1987	54	-4.17	** ▼	1.02	?							

Art Species	Yngle Breeding							Winter Winter				
	Startår	1976-2017			2008-2017			1975/76 - 2016/17			2006/07-2016/17	
		ind/år	%/år	Tendens	%/år	Tendens	Startår	ind/år	%/år	Tendens	%/år	Tendens
Hjejeje (<i>Pluvialis apricaria</i>)							1996/1997	196	-1.36	?	34.26	?
Vibe (<i>Vanellus vanellus</i>)	1976	1475	-2.28	** ▼	-3.82	** ▼	1988/1989	292	6.25	?	30.34	* ▲▲
Dobbeltbekkasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	1983	74	-3.02	** ▼	2.48	?	1984/1985	18	2.51	?	-0.46	?
Skovsneppe (<i>Scolopax rusticola</i>)							1985/1986	7	3.01	* ▲	1.76	?
Storspove (<i>Numenius arquata</i>)	1987	75	0.09	●	-5.2	?	2000/2001	206	1.6	?	-4.7	?
Rødben (<i>Tringa totanus</i>)	1983	280	-1.93	** ▼	-3.43	** ▼						
Svaleklire (<i>Tringa ochropus</i>)	1988	10	-1.09	●	-7.38	?						
Mudderklire (<i>Actitis hypoleucos</i>)	1987	19	-4.95	** ▼	-3.62	?						
Hættemåge (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	1976	5259	-3.15	** ▼	1.07	●	1975/1976	5634	-3.21	** ▼	-3.9	** ▼
Stormmåge (<i>Larus canus</i>)	1976	1587	0.18	●	-4.29	** ▼	1975/1976	5646	2.39	** ▲	8.65	** ▲▲
Sildemåge (<i>Larus fuscus</i>)	1987	118	7.5	** ▲▲	11.66	** ▲▲					26.15	?
Sølvmåge (<i>Larus argentatus</i>)	1976	3208	1.42	** ▲	-0.25	●	1975/1976	5210	-0.52	●	-1.7	●
Svartbag (<i>Larus marinus</i>)	1985	148	2.23	** ▲	-5.84	** ▼	1977/1978	289	-1.77	** ▼	-8.51	* ▼▼
Fjorderterne (<i>Sterna hirundo</i>)	1985	67	-0.71	●	-1.74	?						
Havterne (<i>Sterna paradisaea</i>)	1987	108	-0.58	●	-12.1	** ▼▼						
Huldue (<i>Columba oenas</i>)	1985	79	4.52	** ▲	5.12	** ▲	1993/1994	22	-3.32	?	-1.83	?
Ringdue (<i>Columba palumbus</i>)	1976	5289	1.41	** ▲	-0.87	** ▼	1975/1976	7976	3.02	** ▲	-3.01	** ▼
Tyrkerdue (<i>Streptopelia decaocto</i>)	1979	388	-0.31	●	-5.4	** ▼	1977/1978	206	-2.14	** ▼	-4.35	* ▼
Gøg (<i>Cuculus canorus</i>)	1976	1379	-0.85	** ▼	-2.46	** ▼						
Natugle (<i>Strix aluco</i>)	1987	15	0.51	●	3.15	?						
Mursejler (<i>Apus apus</i>)	1978	1663	-0.57	* ▼	-3.09	** ▼						
Isfugl (<i>Alcedo atthis</i>)	1990	9	0.03	●	3.99	?	1991/1992	10	1.86	●	2.36	?
Grønspætte (<i>Picus viridis</i>)	1985	28	-3.83	** ▼	1.68	?	1984/1985	15	-2.31	** ▼	-0.37	?
Sortspætte (<i>Dryocopus martius</i>)	1982	29	-2.15	** ▼	-10.5	* ▼	1982/1983	19	-1.49	●	-1.44	?
Stor Flagspætte (<i>Dendrocopos major</i>)	1976	480	1.06	** ▲	1.82	** ▲	1978/1979	416	1.21	** ▲	0.01	●
Sanglærke (<i>Alauda arvensis</i>)	1976	4766	-2.07	** ▼	-1.93	** ▼	1982/1983	104	-3.16	** ▼	2.46	?
Digesvale (<i>Riparia riparia</i>)	1976	1167	-3.63	** ▼	-5.77	** ▼						
Landsvale (<i>Hirundo rustica</i>)	1976	3741	-0.27	●	-1.31	** ▼						
Bysvale (<i>Delichon urbicum</i>)	1976	1682	0.39	●	-1.36	●						
Skovpiber (<i>Anthus trivialis</i>)	1976	583	-0.93	** ▼	-2.11	** ▼						
Engpiber (<i>Anthus pratensis</i>)	1981	235	-2.3	** ▼	-2.36	* ▼	1984/1985	89	-1.75	●	17.09	* ▲▲
Gul Vipstjert (<i>Motacilla flava</i>)	1984	74	-4.94	** ▼	3.25	?						
Bjergvipstjert (<i>Motacilla cinerea</i>)	1990	14	-4.06	** ▼	-8.24	* ▼						
Hvid Vipstjert (<i>Motacilla alba</i>)	1976	513	2.19	** ▲	-0.82	●						
Silkehale (<i>Bombycilla garrulus</i>)							1988/1989	335	0.64	●	-2.31	?
Vandstær (<i>Cinclus cinclus</i>)							1985/1986	18	-2.91	** ▼	-0.42	?
Gærdesmutte (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	1976	1678	1.04	** ▲	4.13	** ▲	1975/1976	419	1.72	** ▲	0.47	●
Jernspurv (<i>Prunella modularis</i>)	1976	326	-2.39	** ▼	0.2	●	1975/1976	21	-1.25	●	1.79	?
Rødhals (<i>Erithacus rubecula</i>)	1976	825	0.26	●	3.18	** ▲	1975/1976	180	0.41	●	1.74	●
Nattergal (<i>Luscinia luscinia</i>)	1976	641	-1.79	** ▼	-3.83	** ▼						
Husrødstjert (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	1991	25	-0.88	●	-0.74	?						
Rødstjert (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	1976	207	2.51	** ▲	9.26	** ▲▲						
Bynkefugl (<i>Saxicola rubetra</i>)	1981	111	-4.17	** ▼	1.8	?						
Stenpikker (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	1987	27	-1.63	●	-6.41	?						
Solsort (<i>Turdus merula</i>)	1976	6230	0.54	** ▲	0.14	●	1975/1976	2957	0.16	●	0.86	* ▲
Sjagger (<i>Turdus pilaris</i>)	1982	160	-3.86	** ▼	-1.63	?	1975/1976	6055	-1.37	** ▼	-1.28	●
Sangdrossel (<i>Turdus philomelos</i>)	1976	1061	0.18	●	3.38	** ▲						
Vindrossel (<i>Turdus iliacus</i>)							1978/1979	268	4.26	** ▲	-9.96	** ▼
Misteldrossel (<i>Turdus viscivorus</i>)	1981	100	-1.41	** ▼	-2.16	?	1983/1984	29	-5.61	** ▼	-9.22	?
Græshoppesanger (<i>Locustella naevia</i>)	1984	39	-1.59	* ▼	-1.89	?						

Art Species	Yngle Breeding							Winter Winter				
	Startår	1976-2017			2008-2017			1975/76 - 2016/17			2006/07-2016/17	
		ind/år	%/år	Tendens	%/år	Tendens	Startår	ind/år	%/år	Tendens	%/år	Tendens
Sivsanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	1985	89	-0.11	●	0.01	●						
Kærsanger (<i>Acrocephalus palustris</i>)	1976	268	0.14	●	-1.4	●						
Rørsanger (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	1976	428	-1.28	** ▼	-1.56	* ▼						
Gulbug (<i>Hippolais icterina</i>)	1976	281	-3.22	** ▼	-2.71	** ▼						
Gærdesanger (<i>Sylvia curruca</i>)	1976	331	-1.51	** ▼	1.47	* ▲						
Tornsanger (<i>Sylvia communis</i>)	1976	1977	0.33	** ▲	-0.79	** ▼						
Havesanger (<i>Sylvia borin</i>)	1976	1082	-1.34	** ▼	-1.18	** ▼						
Munk (<i>Sylvia atricapilla</i>)	1976	1714	2.71	** ▲	1.3	** ▲						
Skovsanger (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	1976	154	-2.41	** ▼	0.72	●						
Gransanger (<i>Phylloscopus collybita</i>)	1976	1273	4.63	** ▲	0.86	** ▲						
Løvsanger (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	1976	2370	-2.99	** ▼	-3.97	** ▼						
Fuglekonge (<i>Regulus regulus</i>)	1976	393	-1.6	** ▼	-0.14	●	1975/1976	1272	-2.09	** ▼	-2.62	** ▼
Grå Fluesnapper (<i>Muscicapa striata</i>)	1976	67	-0.19	●	2.69	?						
Broget Fluesnapper (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	1977	60	-4.04	** ▼	-13.44	* ▼						
Halemejsje (<i>Aegithalos caudatus</i>)	1981	74	-1.68	** ▼	0.09	?	1975/1976	294	-2.11	** ▼	1.96	?
Sumpmejsje (<i>Poecile palustris</i>)	1976	114	-0.49	●	-0.44	●	1975/1976	334	-0.32	●	3.06	** ▲
Topmejsje (<i>Lophophanes cristatus</i>)	1981	63	-2.64	** ▼	-5.33	* ▼	1976/1977	153	-1.54	** ▼	-1.95	●
Sortmejsje (<i>Periparus ater</i>)	1976	372	-1.52	** ▼	-1.08	●	1975/1976	350	-0.07	●	1.31	●
Blåmejsje (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	1976	728	0.55	** ▲	-1.54	** ▼	1975/1976	1564	0.2	●	-0.3	●
Musvit (<i>Parus major</i>)	1976	2528	-0.79	** ▼	-1.23	** ▼	1975/1976	3842	-0.7	** ▼	-1.62	** ▼
Spætmejsje (<i>Sitta europaea</i>)	1976	150	2.32	** ▲	4.61	** ▲	1975/1976	442	2.13	** ▲	3.45	** ▲
Træløber (<i>Certhia familiaris</i>)	1976	75	0.32	●	-3.68	* ▼	1976/1977	86	-0.22	●	0.02	●
Korttået Træløber (<i>Certhia brachyactyla</i>)	2004	21	5.67	** ▲	11.88	* ▲						
Rødrygget Tornskade (<i>Lanius collurio</i>)	1976	50	-2.11	** ▼	0.8	●						
Stor Tornskade (<i>Lanius excubitor</i>)							1984/1985	13	1.1	●	3.32	?
Skovskade (<i>Garrulus glandarius</i>)	1976	294	-0.31	●	-2.73	** ▼	1975/1976	616	-0.13	●	-4.43	** ▼
Husskade (<i>Pica pica</i>)	1976	1078	0.24	●	-1.78	** ▼	1975/1976	1721	-0.38	* ▼	-3.94	** ▼
Allike (<i>Corvus monedula</i>)	1979	1782	0.6	* ▲	3.61	** ▲	1975/1976	5491	1.71	** ▲	0.33	●
Råge (<i>Corvus frugilegus</i>)	1977	4955	0.97	** ▲	2.84	** ▲	1975/1976	6183	-0.47	●	2.18	* ▲
Sortkrage/Gråkrage (<i>Corvus corone/C. cornix</i>)	1976	4070	0.5	** ▲	-0.54	●	1975/1976	7540	-1.05	** ▼	-2.72	** ▼
Ravn (<i>Corvus corax</i>)	1984	131	7.71	** ▲	6.38	** ▲	1982/1983	164	10.67	** ▲	6.89	** ▲
Stær (<i>Sturnus vulgaris</i>)	1976	6611	-2.63	** ▼	-4.06	** ▼	1982/1983	811	0.94	●	9.91	?
Gråspurv (<i>Passer domesticus</i>)	1976	1937	-1.47	** ▼	-1.61	** ▼	1975/1976	1640	-3.29	** ▼	-1.1	●
Skovspurv (<i>Passer montanus</i>)	1976	1296	1.78	** ▲	-1.13	* ▼	1975/1976	1520	0.19	●	-1.82	* ▼
Bogfinke (<i>Fringilla coelebs</i>)	1976	5592	-0.01	●	-2.85	** ▼	1975/1976	3026	-1.08	** ▼	-0.37	●
Kvækerfinke (<i>Fringilla montifringilla</i>)							1975/1976	2119	-0.97	●	4.39	?
Grønirisk (<i>Chloris chloris</i>)	1976	1088	0.95	** ▲	-5.17	** ▼	1975/1976	1652	-1.06	** ▼	-8.75	** ▼
Stillits (<i>Carduelis carduelis</i>)	1976	154	5.17	** ▲	-0.13	●	1975/1976	317	1.57	* ▲	5.75	** ▲
Grønsisken (<i>Spinus spinus</i>)	1982	45	-2.51	** ▼	0.17	?	1975/1976	2585	-0.53	●	0.05	●
Tornirisk (<i>Linaria cannabina</i>)	1976	718	-2.4	** ▼	-1.69	* ▼						
Bjergirisk (<i>Linaria flavirostris</i>)							1987/1988	357	-5.17	** ▼	1.19	?
Stor Gråsisken/Lille Gråsisken (<i>Acanthis flammea/A. cabaret</i>)	1984	108	-4.42	** ▼	-10.63	** ▼	1975/1976	629	-3.81	** ▼	-7.96	** ▼
Lille Korsnæb (<i>Loxia curvirostra</i>)	1983	177	-2.64	** ▼	-2.46	?	1975/1976	600	0.51	●	-12.73	** ▼
Dompap (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	1976	109	0.47	●	2.53	?	1975/1976	558	-0.58	* ▼	3.06	** ▲
Kernebider (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	1981	67	-0.26	●	1.67	?	1976/1977	48	0.79	●	6.7	* ▲
Gulspurv (<i>Emberiza citrinella</i>)	1976	2447	-2.27	** ▼	-4.05	** ▼	1975/1976	2428	-2.79	** ▼	-4.66	** ▼
Rørspurv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	1976	387	-0.93	** ▼	-4.28	** ▼	1987/1988	16	1.11	●	-4.09	?
Bomlærke (<i>Emberiza calandra</i>)	1981	316	-0.9	** ▼	-4.7	** ▼	1975/1976	320	2.1	●	-8.27	** ▼

Stor tornskade, Langstrup Mose, 12. februar 2017. Foto: Helge Sørensen

Vandrefalk med hjejle, Hovsø, 7. november 2017. Foto: Albert Steen-Hansen

Fugle i Danmark 2017

Årsrapport over observationer – meddelelse nr. 44 fra Rapportgruppen

Redigeret af Peter Lange, Hans Christophersen og Jørgen Staarup Christensen

Med bidrag af Esben Sloth Andersen, Sten Asbirk, Ulf M. Berthelsen, Lasse Braae, Thorkil Brandt, Thomas Bregnballe, Ursula Burmann, Peter S. Christensen, René Christensen, Jens Gregersen, Tina Høeg Hansen, Ole Jensen, Tommy Kaae, Arne Bo Larsen, Nina Rosendahl Larsen, Leif Novrup, Henrik Nyrup, Søren Peter Pinnerup, Palle A. F. Rasmussen, Per Rasmussen, Hans Skov, Henrik Møller Thomsen og Egon Østergaard.

Indledning

Hermed præsenteres den 40. årsrapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Rapportgruppe. Teksten præsenterer en samlet oversigt over forekomsten af en række udvalgte fuglearter- og racer i Danmark. Årsrapporten omhandler de fåtallige arter, som hverken dækkes af punkttællingerne (de almindelige arter) eller Sjældenhedsudvalget (de meget sjældne arter og racer). I alt omtales 161 arter og racer, hvilket er et smule over niveauet i den senest udkomne Årsrapport i *Fugleåret 2016*. Datamængden, som danner grundlaget for Årsrapporten, stammer altovervejende fra DOFbasen (www.dofbasen.dk). For 2017 findes der således 1.540.661 poster i DOFbasen (2016: 1,58 mill.), indtastet af i alt 2449 (2016: 2356) observatører. Hertil kommer 3947 poster med ynglepar. Observationerne fordelte sig på 14.126 lokaliteter. Hertil er der i et vist omfang søgt oplysninger i atlasbasen, hvor ATLASIII projektets deltagere registrerer deres fund. ATLAS-basen indeholder fra 2017 68.362 poster.

Fugleåret 2017

I 2017 blev der ifølge DOFbasen registreret i alt 372* (368* i 2016) fuglearter i Danmark. Heraf var 62 (61 i 2016) arter på SU's liste, og det endelige antal arter i

landet i 2017 afventer derfor SU's godkendelse. 16 af arterne var med sikkerhed undsluppet fra fangenskab eller efterkommere efter fugle, der er udsatte eller undslupne, fx, svanegås, moskusand, rødhøne og påfugl.

2017 blev rekordår for lille skallesluger, rødhovedet and, trane (ynglepar), sølvhejre, skestork, sortgrå ryle, tredækker, storkjove, kaspisk måge, lille skrigeørn, havørn (ynglepar), rød glente, sort glente, sydlig blåhals, rødtoppet fuglekonge, gulirisk og hvidsiskan, mens yderligere 14 arter; snegås, dværggås, kongeederfugl, nordisk lappedykker, islom, almindelig skråpe, rovterne, steppehøg, hærfugl, vendehals, natravn, sydlig nattergal, sortstrubet bynkefugl og stor korsnæb forekom i antal langt over middel og tæt på rekord.

For mange af disse arter gælder, at det er arter, der er i gang med at udvide deres udbredelsesområde og eri fremgang som ynglefugle i Danmark, f.eks. skestork, sydlig blåhals og rødtoppet fuglekonge, mens andre er invasionsarter, der svinger meget i antal fra år til år.

Der var igen i 2017 en række arter, som forekom meget fåtalligt og langt under gennemsnittet. Dette gjaldt rustand, turteldue, engsnarre, sodfarvet skråpe, høgesanger, pungmejsje og hortulan.

* arter der forekommer i flere racer er kun talt med en gang.

Artsliste

Rapportgruppens artsliste omfatter fortsat omkring 190 arter/racer (ekskl. arter der kun omtales i træk-tabeller). Principielt burde alle de arter, der ikke omfattes af punkttællingerne eller er SU-arter, medtages i Årsrapporten, men forhold som pladshensyn samt mangel på skribenter, der vil bearbejde det store data-materiale fra DOFbasen, gør, at kun en del af arterne er omtalt i denne publikation.

For en omtale af status for de almindelige fuglearter, henvises til beretningen fra Punkttællingsprojektet. For en række arter/racer er det kun yngleforekomster eller sommerforekomster, der behandles i Årsrapporten. Dette er markeret efter artsnavnet ved de pågældende arter. Arternes latinske navne er opdateret ud fra artslisten på DOFbasen.

Usædvanlige forekomster og svært bestemmelige arter/racer er underlagt kvalitetskontrol af data i DOF-basen, som varetages af DOFbasens Kvalitets Udvalg (DKU). Med hensyn til svært bestemmelige arter/racer, fænologi og usædvanlige antal har Årsrapportens redaktører ligeledes foretaget en kritisk gennemgang i forbindelse med udarbejdelsen af manuskripter, da DKU ikke har nået at behandle alle forekomster. Dog er udeladelse af observationer som hovedregel sket i overensstemmelse med DKU.

Især for sjældnere arter/racer, typisk arter med under 100 fugle årligt i Danmark, er alle fund kritisk vurderet, og alle opfordres til ved fund af disse arter/racer at tilføje kommentarer i DOFbasens

kommentarfelt. Fund, der er under behandling af DKU ved redaktionens deadline ult. oktober, medtages som hovedregel ikke i Årsrapporten. Vi skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at for storlommerne, kongeederfugl, steppehøg, aftenfalk, kjover (ekskl. almindelig kjove), hvidvinget måge, kaspisk måge, middelhavssølvmåge, gråmåge og hvidvinget terne medtages som hovedregel kun observationer med køns-, alders- og/eller dragtangivelse, da disse med rimelighed må kunne forventes noteret, før en sikker bestemmelse har kunnet finde sted.

Systematik

Fra og med 2015 har Fugleårets redaktion valgt at skifte systematik, og følge den artsrækkefølge, der præsenteres af DOFs navnegruppe og som DOFs hovedbestyrelse har anbefalet DOFs publikationer at benytte. Der henvises til en omtale af den nye systematik i Fugleåret 2015, samt til DOFs hjemmeside, for yderligere oplysninger.

Materiale

Rapportgruppen har udarbejdet Årsrapporter siden 1970. Fra og med 1978 er rapporterne udarbejdet efter stort set samme retningslinjer og hovedsageligt baseret på samme kilder som nærværende rapport. Grundlaget for rapporten er data i DOFbasen suppleret med informationer fra DOFs lokalrapporter samt

Almindelig Ryle, Vadehavet, 11. maj 2017. Foto: Helge Sørensen

Kort med oversigt over regionsinddelingen der er anvendt i denne rapport.

fuglestationsvirksomheden og de rutinemæssige trækobservationer ved en række træksteder.

Der er ved redaktionens slutning i oktober 2018 kun udgivet to lokalrapporter for 2017: *Nordjyllands Fugle 2017* og *Rørvig Fuglestation 2017*.

Det skal her præciseres, at det ikke er muligt for Årsrapportens medarbejdere at gennemgå de mange hjemmesider på internettet, hvor der offentliggøres aktuelle observationer. Det er overladt til Årsrapportens skribenter selv at afgøre, om de vil eftersøge observationer af deres arter på andre hjemmesider end www.dofbasen.dk.

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer på en række lokaliteter har bidraget med et stort materiale via DOFbasen. Der henvises til afsnittet om årets fuglestationsvirksomhed i *Fugleåret 2017*.

Tak

Tak til Tim Andersen, Preben Berg, Mathias Bjerregård, Lasse Braae, Bent Jacobsen, Knud Pedersen, Jørgen Staarup Christensen, Dennis Langholz, Steen Søgaard, Michael Thelander og Michael Trasborg for hjælp med sammenstilling af data for udvalgte lokaliteter og arter. Tak til Hans Christophersen og Jørgen Staarup Christensen for hjælp med korrekturlæsning. Jørgen Staarup Christensen takkes endvidere for det store arbejde med at opdatere tabellerne med statistik for udvalgte arter.

Den største tak skal lyde til de mange, der har indsendt deres oplysninger via www.dofbasen.dk, til medarbejderne i de lokale rapportgrupper samt til observatørerne på fuglestationerne. Uden dem var denne rapport ikke blevet til.

Læsevejledning til baggrundsstatistikker

- Hyppighed er angivet som gennemsnitlig antal fugle pr. 10-års interval. En parentes omkring et tal betyder, at der mangler data fra et eller flere år. Det vil være anført i kommentarfeltet, hvilke år som mangler i statistikken.
- < 1 betyder, at der er mindre end en fugl pr. år i et 10 års interval (samlet 0-9 fugle). > 1 betyder, at der er mellem 10-14 fugle i et 10 års interval, mens 15-20 er rundet op til et gennemsnit på 2 fugle. Det samme gælder ynglepar.
- For år, hvor årstotalen er angivet i interval, f.eks. 70-74 fugle, er max. antal anvendt.
- Hvis det samlede antal overstiger 100.000 fugle opsummeres artstotalen ikke.
- For tidligere SU-arter medtages kun fund godkendt af SU.
- For enkelte arter findes en komplet artstotal, ellers er artstotalen som hovedregel opgjort fra 1970. Tallene skal læses med et vist forbehold. Dels har Årsrapporten først fra og med 1978 haft det i dag kendte format, dels er den ornitologiske aktivitet steget markant i løbet af de seneste 30 år, og ikke mindst er indrapportering og indsamling af data løbende blevet forbedret og systematiseret, ikke mindst med etableringen af DOFbasen.
- NA: Total ikke opgjort eller data ikke tilgængelige

Forkortelser anvendt i Årsrapporten

ad.	adult, voksendragt.
imm.	immatur, dragt mellem juv. og ad.
juv.	juvenil, den første fulde fjerdragt.
pull.	pullus, dunungedragt.
2K	aldersangivelse i kalenderår (fuglen "fylder år" ved årsskiftet).
3K+	Fuglen er mindst i sit 3. kalenderår.
pri.	Primo, de første 10 dage i måneden.
med.	Medio, den 11.-20. dag i måneden.
ult.	Ultimo, fra den 21. og måneden ud.
NNØ	Trækretning, verdenshjørne (også S, Ø, SV osv.).
SU	Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg.
DKU	DOFbasens KvalitetsUdvalg.
sdr.	sommerdragt.
odr.	overgangsdragt.
vdr.	vinterdragt.
h	fuglen er hørt.
R	rastende
RI	ringmærket (fuglen er fanget til ringmærkning).
fou.	fouragerende.
sy.	syngende.
T	trækkende.
TF	trækforsøg.
OF	overflyvende.

Arts gennemgang

Pibesvaner, Snogebæk Bornholm, 7. december 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Pibesvane *Cygnus colombianus*

Årssummen af rastende fugle udgjorde 7917, hvor første halvår tegnede sig for 5276, mens andet halvår tegnede sig for 2641. Den gennemsnitlige årstotal i perioden 2010-16 er 7524 med en halvårlig fordeling på hhv. 3743 og 3781. Nøgletallene for 2017 var således tæt på det gennemsnitlige. De største årssummer blev registreret i 1981 (10.827), i 2014 (10.055) og i 2016 (10.302).

De største forekomster i første halvår var 21/1 503 Tipperne (VJ) og 2/3 1220 samlet tal for Rømet og Skallebæk vest for Toftlund (SJ). De største antal fra andet halvår var 2/11 315 Lille Vildmose (NJ), 20/11 215 Rebsenge, Store Vildmose (NJ) samt 17/12 305 Lydersholm øst for Tønder (SJ).

Årssummen af trækkende fugle udgjorde 1095 med en halvårlig fordeling på hhv. 417 og 678. I perioden 2007-16 er der i gennemsnit registreret 2192 trækkende fugle med en halvårlig fordeling på hhv. 1133 og 1059. Træktallene i 2016 var altså langt under middel. Der er store udsving i de årlige registreringer af træk. Rekorden er 4249 i 2014, mens 'bundrekorden' er dette års 1096.

Største træktal i første halvår blev 15/3 35 Feddet ved Præstø (ST), 16/3 62 Moesgård Strand (ØJ), 21/3 36 Melby Overdrev (NSJ) og ligeledes 21/3 34 Greve Strand (KBH). De største i andet halvår blev 24/10 36 Dovns Klint (F), ligeledes 24/10 30 Nørresø (SJ), 9/11 44 Rønne (B) og endelig 21/11 34 Gedser (ST).

Regional fordeling af rastende pibesvane 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	750	1350	400	35	354	2200	11	20	67	56	22	11	5276
2. halvår	1200	175	280	30	6	650	144	36	45	27	40	8	2641
Årssum	1950	1525	680	65	360	2850	155	56	112	83	62	19	7917

Pibesvane, ungfugleprocent 2007-2017

	1. halvår	2. halvår	Aldersbestemmelser
2007	11,9	2,7	5574 / 3585
2008	7,1	8,5	3933 / 2574
2009	8,3	8,6	2293 / 3679
2010	10,1	10,6	1081 / 1720
2011	8,8	9,6	1242 / 4233
2012	7,8	6,8	2282 / 4658
2013	9,2	11,6	1902 / 3800
2014	9,8	9,1	6810 / 6134
2015	6,8	9,1	2849 / 6554
2016	9,8	9,9	6715 / 2917
Gsn. 2007-16	9,0	8,7	
2017	7,4	4,8	3927 / 2317

I første halvår udgjorde ungfugle 7,4 % af 3927 aldersbestemmelser, mens de i andet halvår udgjorde blot 4,8 % af 2317 aldersbestemmelser.

Registrerede ungfugleprocenter i perioden 2007-17 fremgår af tabel.

(Thorkil Brandt)

Sangsvane *Cygnus cygnus* Yngle- og sommerforekomst

Der var i 2017 en mindre tilbagegang i forhold til rekordåret 2016. Flere af lokaliteterne fra 2016 blev dog ikke besøgt, så der blev kun konstateret sikker yngel på fire lokaliteter med i alt 18 pulli. Hertil to mulige ynglepar.

Året bød på også på gode nyheder i form af to nye ynglepar heriblandt ikke mindst det første ynglefund i Vendsyssel i nyere tid. Forekomsterne gennemgås lokalitetsvis herunder.

Tylstrup Hede (NJ) I Vendsyssel blev der 27/5 set et par med 5 pulli i et regnvandsbassin langs Hirtshals motorvejen. Om fundet berettes i atlasbasen, at lokalitet er svært tilgængelig og hvilket gør det svært at observere svanerne, med mindre de ligger ude i søen i forbifarten. Der ligger flere småsøer/vandhuller i nærheden, som de evt. kan have benyttet

Siem Udflyttere (NJ) Et par med fem juvenile oplyst 6/6 til Fuglenes Hus, hvor de ankom vandrende til en lille sø ved Siem Udflyttere. Reden blev i 2018 fundet i en nærliggende mose, og det var formentligt samme to fugle som i marts blev set indsamlede redemateriale ved Terndrup Møllesø, men ikke set efterfølgende. I den lille sø ved Siem Udflyttere forsvandt tre af ungerne henover over sommeren, men to unger kom på vingerne.

Lille Vildmose (NJ) I Lille Vildmose yngede et par, der fik fem unger. Desværre forsvandt ungerne for andet år i træk en efter en hen over sommeren. Det blev ikke konstateret, hvad der tog ungerne, men

mistanken er stadig rettet mod odder. 19/4 ses en fugl på rede, og 21/5 ses fem pulli, 22/7 er der en juvenil tilbage og 18/8 er der ingen.

Veggerby/Lyngsø (NJ) Veggerby parret ser nu ud til at have forladt den gamle rede til fordel for en ny rede ved den nærliggende Lyngsø. Fra 16/4 blev der set en rugende fugl, 21/5 var ungerne udklækket i øvrigt præcis samme dato som i Lille Vildmose, men det var først 5/6, at pulli blev set, da fuglene opholdt sig meget i høj vegetation. Ganske som i fjor forlod parret dog hurtigt søen (12/6) og vandrede til Veggerby, hvor de opholdt sig til 23/8, hvorefter de 27/8 var en tur tilbage ved Lyngsø. Der kom i alt tre unger på vingerne.

Vesthimmerland (NJ) Den ene af de gamle fugle i Navn Sø parret døde i det tidlige forår, så her var der ingen yngel.

Lovns sø Der sås to par i territoriestridigheder ved Lovns Sø 14/4 samt 4/6 1 og 24/7 2 ad. samme sted, men der blev ikke konstateret yngel på stedet i 2017.

Bølling sø (ØJ/VJ) Der blev ikke konstateret tegn på yngel i 2017, men to gamle fugle sås igennem sommeren.

Ud over de nævnte fund er der fundet oversomrende fugle i alle landsdele. Regionalfordelingen medtager fund af sangsvane i perioden juni – august. Ynglefuglene nævnt ovenfor er ikke medregnet i tabellen. Det er kun i Lille Vildmose, at et lidt større antal ses med op til 23 fugle 15/6.

(Henrik Møller Thomsen)

Regional fordeling af sangsvane juli-august 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	38	5	7	3	2	3	2	3	1	2	3	13	82

Sangsvane, Lille Vildmose, 15. juni 2017. Foto: Albert Steen-Hansen

Sortbuget knortegås *Branta bernicla nigricans*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Fire største år		Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2006	2004, 2007 og 2013	
2017	0	0	< 1	< 1	8	7	7	15	11	146

Kommentar: Artstotalen skal tages med forbehold, da denne indeholder et stort antal tilbagevendende fugle på faste lokaliteter.

Sortbuget knortegås, Rørvig, 5. november 2017. Foto: Nis Lundmark Jensen

Med i alt tre fugle forår og tre efterår blev det ikke noget prangende år. Fundene er gjort på fem geografisk meget adskilte lokaliteter, men ingen fund er gjort samtidigt. På grund af den store afstand mellem lokaliteterne antages der dog at være tale om forskellige fugle. Fundene kan opsummeres således: 13/4 og 1/5 1 Græsholm ved Hirsholmene (NJ), 15/4 1 Thurø Rev (F), 29/4 1 Agger Tange (NJ) samt fra efteråret 27+29/9 1 Rømø (SJ), 5/11 1 Rørvig (VSJ) samt 6/11 2 Rømødæmningen (SJ).

(Peter Lange)

Bramgås *Branta leucopsis* (yngleforekomst)

Siden de første ynglefund i 1992 på Saltholm (KBH) Bramgås-bestanden bliver overvåget hvert tredje år på Saltholm (KBH) i NOVANA-overvågningen (2015, 2018, 2021 osv.). Seneste kortlægning er således fra 2015, hvor der blev optalt 1469 ynglepar på i alt otte transekter på Saltholm; og det samlede estimat for øen var på 4379 ynglepar. På Peberholm blev der optalt 130 sikre og sandsynlige ynglepar; således samlet 4509 ynglepar registreret på de to øer. I 2017 er der meldt om 85 par på Peberholm, men der er ikke tale om en

heldækkende optælling. Ved Fjandø i Nissum Fjord (VJ) og Hundsemyre (B) var der begge steder tre par med unger Herudover var der spredte fund af enkelt-par fra yderligere fem lokaliteter fordelt med 1 NJ, 1 ØJ, 1-2 ST og 2 B.

Arten må nok forventes at dukke op som ynglefugl over det meste af landet, hvilket de over 350 observationer af rastende fugle i juni og juli fordelt i alle rapportområder kan ses som et forvarsel om.

(Peter Lange)

Rødhalsed gås *Branta ruficollis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	2001	2010	
2017	8	< 1	> 1	3	10	15	13	27	18	15	269

Rødhalsed gås, Langeland, 27. januar 2017. Foto: Erik Thomsen

Endnu et år under gennemsnittet. I 2017 sås mindst otte fugle, med syv i første halvår og en i andet halvår. Der var dog noget så usædvanligt som et sommerfund. Kun et fund var af mere end en fugl. Alle fund nævnes. 15-17/2 1 Thorup/Klim (NJ), 11/4 – 5/5 1 Værnengene (VJ), 15-23/3 1 Brøns/Astup Enge, 7/1 – 8/2 1 set flere steder på Langeland og Tåsinge (F), 6/5 og 5/6 2 Vitsø, Ærø (F), 13/5 1 T Søvang (KBH) og fra andet halvår 25/10 1 Flasken (VSJ).

(René Christensen)

Canadagås *Branta canadensis* yngel

Canadagåsen er heldigvis aldrig "slået an" som ynglefugl i Danmark. Årets sikre ynglefund var 1 par med rede Juelsminde (SØJ), 1-2 par med unger Dynt (SJ), 2 par med unger Udkæret (B) samt et par med rede og unger i en grusgrav ved Vellensby (B). Herudover er der på DOFbasen enkelte mere usikre angivelser af

fugle med yngleadfærd, men hvor der ikke foreligger nærmere oplysninger. I AtlasIII er der i atlasbasen registreret sikre ynglefund (par med unger) i otte kvadrater, hvoraf i hvert fald de seks ikke er i DOFbasen. Disse fordeler sig med fire par Vestsjælland, samt et par hhv. Østjylland og Nordsjælland.

(Peter Lange)

Snegås *Chen caerulescens*

Med mindst 39 fugle var 2017 kun overgået af 45 fugle i 2000. Flest fugle sås i Jylland, herunder flest i ØJ med ti fugle efterfulgt af NJ med syv fugle. Der blev set tre flokke på fire fugle, som pga. tid og sted regnes for forskellige. 19/1 – 17/12 4 på forskellige lokaliteter i Thy (NJ), 18/2 4 Brabrand Sø/Årslev Engsø (ØJ), 3/3 -20/3 4 ved Hov (ØJ) og 8/1 – 17/4 4 området Hejlsminde Nor/Rands Fjord (SØJ). Fra resten af landet er der to flokke på tre fugle, 7/9 – 1/10 3 Gyldensten (F) og 23/8 3 SV Vestre Kirkegård (KBH).

(René Christensen)

Snegås, Sneum Digesø, 16. maj 2017. Foto: Henrik Böhmer

Regional fordeling af snegås 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	7	3	2	10	6	3	3	1	5	0	0	0	39

Indisk gås *Anser indicus*

Der blev set mindst 42 fugle, i 2016 sås 37 fugle. Nordjylland toppede med 14 fugle, mens Nordsjælland havde otte og Fyn syv fugle. Årets største observation

var 11/6 4 Ø Melby Strand (NSJ), herudover var der tre observationer af to fugle. Der var ingen ynglefund.

(René Christensen)

Regional fordeling af indisk gås 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	14	1	0	4	1	3	7	3	0	8	1	0	42

Tajgasædgås *Anser fabalis fabalis*

Årsummen udgjorde 10.671, heraf 8022 i første halvår og 2649 i andet halvår. I perioden 2007-16 udgjorde årsummen i gennemsnit 13.942 med en halvårlig fordeling på hhv. 9374 og 4568. Nøgletallene er altså en del under middel og det gælder især for andet halvår, hvor summen er 42 % under gennemsnittet. I andet halvår var forekomsterne da også ekstraordinært små i alle landsdele på nær i NJ. Årsag til årets ret små

forekomster er de milde vintre i begge halvår.

De største forekomster i første halvår var 7/1 300 Værsløv (VSJ), 17/1 1542 Teglskov på Østlolland, 27/1 1750 Lille Vildmose (NJ) og 15/2 1200 Nørreådalen og Tjele (NJ). De største observationer i andet halvår blev 25/11 630 Rosvang ved Thisted og 19/12 1340 Lille Vildmose (begge NJ).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af tajgasædgås 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	3500	0	0	50	3	0	30	600	300	16	3500	23	8022
2. halvår	2300	1	0	8	0	1	11	150	70	2	100	6	2649
Årsum	5800	1	0	58	3	1	41	750	370	18	3600	29	10671

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2007	2006	2009	
5290	2	< 1	6	5	8238	8095	9026	18.384	17.637	13.860	-

Kommentar: Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Årstotalen udgjorde 5290 med en halvårlig fordeling på hhv. 3267 og 2023. I perioden 2007-16 har årssummerne i gennemsnit udgjort 8697 med en halvårlig fordeling på hhv. 5139 og 3558. Årets tre nøgletal ligger altså en del under de seneste 10 års gennemsnit.

Som altid tegnede ST sig for langt de største og fleste forekomster. Største i første halvår var 10/1 1070 Øverup på Falster, 5/2 870 Jordbjerg ved Langø, Vestlolland samt 6/2 780 Rødby Fjord (alle ST). De største i andet halvår var 21/12 736 Langø på Vestlolland samt

28/12 350 Lundegårde ved Rødby (begge ST).

Største indberetninger fra øvrige landsdele var i første halvår 1/1 50 Gøgsig Mark (NJ), 15/1 495 på overnatningsplads Troldhede Kulsø (VJ) samt 13/2 118 Nørreballe Nor på Langeland (F). Største i andet halvår var 6/10 188 Lilleå (B). Iagttagelsen fra Troldhede Kulsø (VJ) er den hidtil suverænt største forekomst fra Jylland. Tidligere jyske maksimumtal er 30/12 2016 156 Galtkær ved Brande (SØJ).

(Thorkil Brandt)

Regional fordeling af tundrasædgås 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	180	540	30	20	64	18	190	100	29	51	2000	45	3267
2. halvår	7	6	40	1	3	7	4	36	44	0	1500	375	2023
Årssum	187	546	70	21	67	25	194	136	73	51	3500	420	5290

Grønlandsk blisgås *Anser albifrons flavirostris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2002	2012	1995	
6	2	2	3	7	5	5	4	22	21	16	197

Der var fire fund af mindst seks fugle, som alle nævnes. 6/2 4 ad. og 19/2 1 ad. Bjerre Enge (NJ), 15/2

1 2K Staun, Barmer og Valsted Enge (NJ) og 9/3 1 Værneengen (VJ).

(René Christensen)

Dværsgås *Anser erythropus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2010	2017	2016	
50	41	< 1	3	10	16	28	24	67	50	41	506

50 fugle blev det til i 2017 og således det næstbedste år nogensinde. Første halvår bød på 47 fugle; flest på den efterhånden faste rasteplads ved Roden Fed (ST) 16/3 – 8/4, med max. 16/3 41. Andet halvår indledtes med

29/9 1 S Fjand Grønne (VJ) og formodentlig samme fugl rastende 30/9 på Tipperne (VJ). Fra NSJ meldes om to fugle i perioden 4-7/11 ved Søborg Sø/Solbjerg Eng sø.

(René Christensen)

Regional fordeling af dværsgås 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	47	0	50

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2003	1996	Flere år	
2017	NA	> 1	4	11	12	8	7	20	19	16	333

Efter en årrække med ret fåtallige forekomster blev 2017 et rigtig godt år. Der blev fundet hele 15 fugle, hvilket er mere end dobbelt så mange som gennemsnit fra de seneste 10 år og samtidig det fjerdehøjeste årsantal, som er registreret.

Årets observationer fordelte sig med seks fra første halvår, hvoraf hele fire blev fundet trækkende i marts måned ved Hyllekrog (ST). Fra andet halvår var der fund af ni fugle, hvoraf tre blev set trækkende fra Gedser Odde (ST). Alle fund nævnes.

Årets første var 8-14/1 1 ad. han R Kysten ved Sandflugtsplantagen (VSJ) efterfulgt af 7/2 1 ad. han R-N Fredericia Østerstrand (SØJ). Herefter faldt de nævnte observationer fra Hyllekrog, 12/3 1 ad. han Ø – samme fugl blev efterfølgende set fra Gedser Odde og Hjelm Bugt, Møn (ST). De sidste tre fugle fra Hyllekrog, der var alle var adulte hanner trækkende Ø, blev fundet hhv. 16/3, 22/3 samt 31/3.

Efterårets første blev 18/9 1 han Ø Ålebæk Strand (ST). Herefter fulgte tre observationer fra Gedser Odde: 11/10 1 han SV, 19/10 1 han V samt 4/11 1 han

Kongeederfugl, han, Hirtshals, 29. december 2017. Foto: Conny Jensen

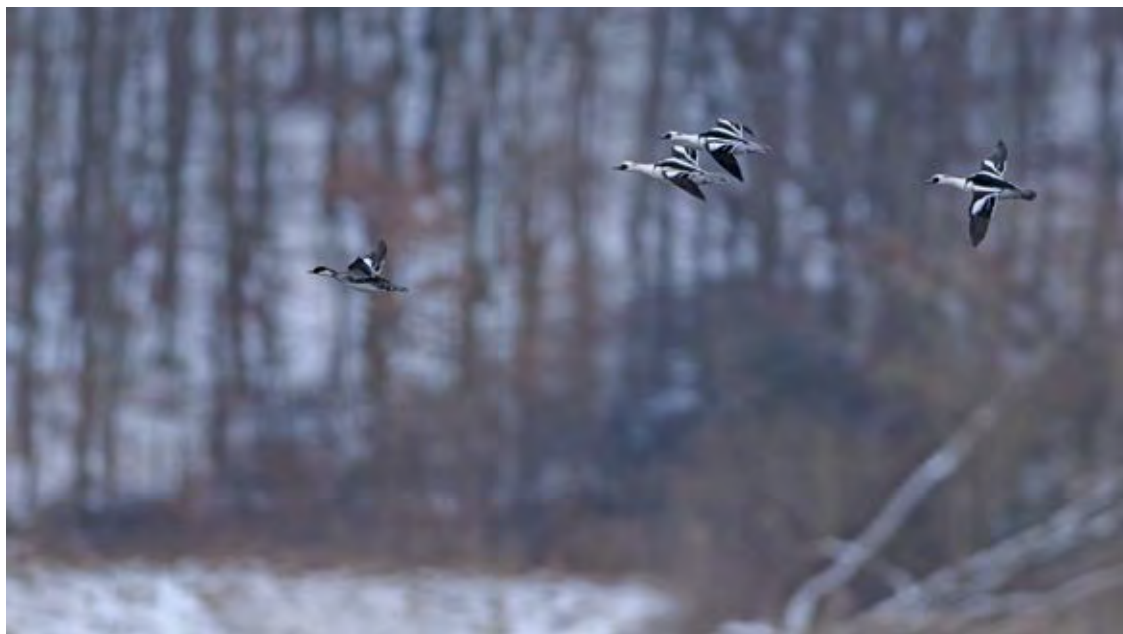
SV. Herefter kom 5/11 1 1K hun R-SØ Skagen (NJ), det første fund herfra siden 1999, 14/11 1 han R Sønderstrand, Kegnæs (SJ), 4/12 1 ad. han R Røsnæs (VSJ) samt 23-29/12 1 ad. han R Korshage (VSJ). Året blev fornemt afsluttet med en populær fugl 28-31/12 1 ad. han R Hirtshals Fyr (NJ), som blev på lokaliteten et stykke ind i 2018.

(Peter Staarup Christensen)

Lille skallesluger *Mergellus albellus*

Endnu et år hvor der blev sat ny Danmarksrekord for denne art. Ikke overraskende blev rekorden registreret i Storstrømsregionen, med imponerende

17/1 3100 Orehæld (ST). Samme dato blev der optalt 2050 Guldborgsund (ST), så over 5000 fugle rastende i regionen denne dag.

Lille skallesluger, Tamosen, 12. februar 2017. Foto: Finn Carlsen

Seneste rekord faldt faktisk på samme dato året før med 17/1 2016 2200 Præstø Fjord (ST).

Da forårsfuglene typisk forlader landet marts/april, var forårets sidste meget sene med 24/5 1 hun Lille Vildmose (NJ) samt 26/5 1 hun Nykøbing F (ST).

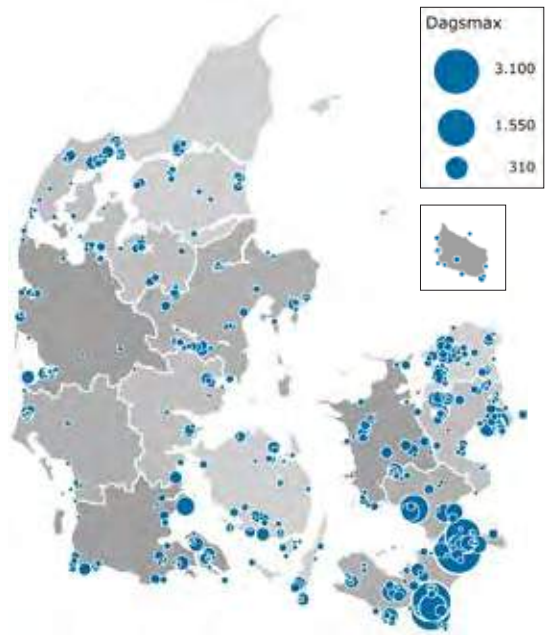
Der blev gjort tre sommerfund med 10-22/6 1 hun Horsnæs, Møn (ST), 12/8-22/9 1 brun Hejrede Sø (ST), samt 5/8-26/9 1 brun Lille Vildmose (NJ).

Efterårets første fugle blev registreret 21/10 med observationer fra flere lokaliteter, primært i Østdanmark.

Største forekomst i andet halvår blev atter registreret i Storstrømsregionen og blev beskedne 31/12 114 Saksfjed (ST).

(Peter Staarup Christensen)

Lokaliteter med lille skallesluger
(lokalitetsmax.) 2017

Stor skallesluger *Mergus merganser* (yngleforekomst)

Ynglebestanden er opgjort til 134 – 142 par i 2017, i 2016 var den på 134 – 141 par og i 2015 110 – 120 par. Der var den sædvanlige fordeling med flest par i Sønderjylland, i det sydøstlige hjørne af Sjælland, på Lolland/Falster og på Bornholm. Bestanden i ST er faldet lidt, dette kan dog skyldes manglende dækning på enkelte lokaliteter. Overordnet set ser bestanden ud til at være stabil eller i svag fremgang.

(René Christensen/ Projekt Stor Skallesluger)

Stor skallesluger, Hejlsminde, 26. februar 2017.

Foto: Kis Boel Guldmann

Regional fordeling af stor skallesluger ynglepar 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	0	0	0	0	0	26	0	0	6 – 8	0	67 – 73	35	134 – 142

Nilgås *Alopochen aegyptiaca*

Der var observationer af 2909 fugle, hvilket er et stort fald fra 4250 fugle i 2016. Det store fald er nok mere et udtryk for, at arten ikke altid kommer i notesbogen. Dette underbygges også af, at antallet af ynglepar med 9-12 par er på niveau med antallet ynglepar i 2016 (12 par).

Regional fordeling af nilgås 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal	130	124	524	110	51	1767	60	40	23	49	31	0	2909
Ynglepar	2 – 3	1	4 – 6	0	1	0	1	0	0	0	0	0	9 – 12

Der var observationer i alle regioner, undtagen Bornholm. Som de øvrige år var der flest fugle og observationer i Sønderjylland og Sydvestjylland.

De 24 største observationer var alle fra Sønderjylland og den største var 23/11 131 Klipleve Mark. Største flok udenfor SJ og SVJ var 3/2 16 var Bolle/Try Enge (NJ).

(René Christensen)

Rustand (blandt grågæs), Udkæret, Bornholm, 27. juli 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Rustand *Tadorna ferruginea*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1994	2012	1995 2013	
11	19	(5)	14	(28)	24	24	22	100	41	35	(861)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972, 1975-76, samt 1991. Årstotal fra invasionen i 1994 er kun opsummeret til ca. 100 fugle.

Den faldende tendens i antal fund fortsatte i 2017. Med kun 11 fugle blev årets forekomst den laveste siden 2008, hvor der blev registreret 10 fugle. Hvor arten de seneste år primært er observeret i Vadehavsregionen, var dette års fund mere spredt. Alle fund nævnes. Årets første var 28/3 1 hun Astrup Engsø (SJ) efterfulgt af 2/4 1 Sprø. Herefter fulgte en række sommerobservationer: 15-22/6 2 (par) Egå Engsø (ØJ), 22/6 2 Ulvshale Nordstrand (ST) samt 27/7-12/8 1 hun

Udkæret og Ølene (B), suppleret med 7-13/8 2 Vidåen/Margrethekog (SJ) samt 13/8 1 Ho Bugt (SVJ). Observationer i sommerperioden kan dreje sig om spontane fugle på fældningstræk fra SØ-Europa. Årets sidste fugl blev 30/10 1 NV Mandehoved (KBH).

Et enkelt fund af hybrid med gravand (*Tadorna tadorna*), 14/9-6/10 1 Nordmandshage (NJ), drejede sig om en årligt tilbagevendende fugl, der er observeret her siden 2012.

(Peter Staarup Christensen)

Rødhovedet and *Netta rufina*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2015	2009	
135	NA	(8)	12	12	28	65	60	135	75	65	(1090)
-	NA	(2)	< 1	< 1	(6)	(11)	NA	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76. For ynglefugle mangler oplysninger fra 1971-1972 og 1974-76. Tre største år gælder kun forekomst efter 1970.

Det blev et historisk godt år for denne art. Fraregnet observationer fra kernelokaliteterne ved Maribo-Søerne (ST) landede årets forekomst på 22-24 fugle, hvilket næsten er en tangering af rekordåret 2014, hvor der blev fundet 25-29 fugle udenfor Maribo-Søerne. Hvor der i 2016 kun blev fundet 6-8 fugle, alle øst for Storebælt, var der i 2017 flere fund fra Fyn og Jylland.

Arten blev hyppigst registreret i Hovedstadsområdet, hvor der som vanligt rumstede 2-4 hanner året igennem på fire lokaliteter. Desuden blev også flere par observeret på de samme lokaliteter. Arten blev i Hovedstadsregionen med enlige hanfugle noteret 1-5/1, 13-15/3, 7/4-6/7 samt 15/11 Klydesøreservatet (samt nabolokaliteter på Vestamager) (KBH), 2-10/3, 1/5, 29/5,

Rødhovedet and, Utterslev Mose, 25. marts 2017. Foto: Helge Sørensen

31/5 samt 24/10 Gentofte Sø (KBH), 11-13/3, 16/3-24/6, 10-19/10 samt 27-29/10 Utterslev Mose (KBH), samt 14/3 Søndersø (KBH). Der blev som nævnt observeret flere par i regionen, således 28/2 Utterslev Mose (KBH), 31/3 Holmesø (KBH) samt 30/11-16/12 Klydesøen (KBH). Herudover gjaldt områdets sidste øvrige fund 5-21/9 1 K Køge Nordstrand (KBH).

Regional fordeling af rødhovedet and 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	1	0	1	1	0	0	7	1	7-9	1	112	0	131-133

Atlingand, Vestamager, 17. maj 2017. Foto: John Larsen

Andre observationer udenfor kerneområdet drejede sig om 1-14/2 1 han Tamosen (VSJ), 24/2-3/4 1 hun Stege Sukkerfabrik (ST), 8-10/3 1 han Rugård Sø (ØJ), 30/3 3 (2 han + 1 hun) Tryggelev Nor (F) (største flok på Fyn i nyere tid), 3/4 2 (par) Sundet, Faaborg (F), 14-15/4 1 han Kelds Nor (F), 19/5 1 hun Valdemarslot Sø (F), 24/7 1 han Møllekrog (NSJ), 13/9 1 brun S Blåvands Huk – den kun anden observation herfra og første siden 1987, samt 29/10 1 han Bygholm Vejle (NJ).

Fra kernelokaliteten Maribo-søerne blev arten registreret hele året igennem, max i første halvår blev 7/5 25 Maribo Søndersø (ST). Igen i år blev der fra især ultimo august registreret store antal med bl.a. 27/8 81 Hejrede Sø (ST), kulminerende med ny danmarkskord 22/9 med hele 102 Røgbølle Sø (ST), hertil 9 Hejrede Sø, så i alt imponerende 111 fugle optalt i kerneområdet denne dato.

Der forelå en enkelt indberetning af et sikkert ynglefund, 13/6 1 hun med 2 pull. Hejrede Sø. Herudover tyder angivelser af en del 1K fugle blandt de store forekomster i august på en pæn ynglesucces. Ynglebestanden blev i 1998-2012 opgjort til 7-11 ynglepar (Nyegaard et al. 2014).

(Peter Staarup Christensen)

Atlingand *Anas querquedula* (yngleforekomst)

Der kunne registreres en pæn stigning i antal af indberettede ynglepar med 21-55 sikre/sandsynlige ynglepar fra 40 lokaliteter mod 13-36 par fra 25 lokaliteter i 2016. Herudover observeredes arten på 15-20 egnede ynglelokaliteter i yngletiden fra medio maj til ultimo juli. Bedste ynglelokaliteter var Bygholmengen, Vejlerne (NJ) og Tipperne (VJ), hvor der begge steder blev registreret fem ynglepar.

Årets største optælling af rastende fugle blev 6/9 13 Bøtø Nor (ST).

Årets første fugl var 11/3 1 han N Bækbygård Strand (VJ). Sidste observation gjaldt 16/10 2 1K Vest Stadil Fjord (VJ).

(Peter Staarup Christensen)

Regional fordeling af ynglepar af atlingand 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	8-15	6-9	1-5	0	0	2-4	0-3	1-5	0-4	0-2	3-8	0	21-55

Knarand *Anas strepera*

Indberetning af 111-178 sikre/sandsynlige ynglepar var udtryk for en stigning i forhold til året før, hvor der indberettedes 101-155 par. Dette skyldes i høj grad, at der igen forelå optællinger fra landets traditionelt bedste ynglelokalitet Bygholmengen i Vejlerne (NJ). Og da mange af årets ynglefund drejede sig om enkeltpar, var der også en pæn stigning i antal af lokaliteter, hvor arten blev registreret, i alt 94 (69 lokaliteter i 2016). Herudover blev arten desuden observeret på yderligere ca. 85 mulige ynglelokaliteter i perioden medio maj til ultimo juli uden angivelse af yngleadfærd.

Flest ynglepar blev som nævnt optalt på Bygholmengen, Vejlerne med 29-34 par, efterfulgt af Hornbæk Enge ved Randers (ØJ) med 10-15 par.

Traditionelt ses de største antal af rastende fugle om efteråret, men i lighed med 2016 blev den største optælling gjort i februar i Maribo Sønder sø (ST) 6/2, med imponerende 1130 fugle. Fra andet halvår kom årets næsthøjeste antal, 21/11 751 Engsøen, Gyldensteen (F).

(Peter Staarup Christensen)

Knarænder, Mandø, 11. maj 2017. Foto: Eva F. Henriksen

Regional fordeling af ynglepar af knarand 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	33-44	11-18	6-7	10-16	0-1	2-6	13-21	7-16	3-5	10-22	14-20	2	101-155

Pibeand *Anas penelope* (yngleforekomst)

I modsætning til 2016 var der ingen sikre ynglefund i 2017. Registrering af en formodet ventehan 5/7 Strandenge ved Brødensgrøft (NJ) er eneste indberetning, som kunne antyde yngleforsøg. Der har været registreret ynglefund i tre af de seneste fem år. Arten træffes almindeligt som oversomrende i hele landet.

Arten indgik i overvågning af truede og sjældne ynglefugle (DATSY) i perioden 1998-2003, og konklusion i den afsluttende rapport (Nyegaard et al. 2014) er, at sydgrænsen for artens udbredelse må forventes at rykke yderligere mod nord i lyset af kommende klimaforandringer.

(Peter Staarup Christensen)

Spidsand *Anas acuta*

Med indberetning af 10-18 sikre/sandsynlige ynglepar fra 12 lokaliteter var 2017 det bedste år, siden arten blev medtaget i Årsrapporten i 2007. Og endda højere end 2014, hvor iværksættelse af AtlasIII generelt gav fine antal af indberettede ynglepar for alle ænder, der indgår i Årsrapporten. I 2016 blev der optalt en total på 3-8 sikre/sandsynlige ynglepar fra otte lokaliteter. Som medvirkende årsag til årets antal var, at der igen forelå optælling fra landets bedste ynglelokalitet, Bygholmen i Vejlerne (NJ). Arten blev herudover observeret på ca. 20 egnede ynglelokaliteter i yngletiden, dog uden nærmere angivelse af yngleadfærd. Bedste lokalitet var som nævnt Bygholmen, Vejlerne med fem ynglepar, efterfulgt af Tipperne (VJ) med tre ynglepar.

De største trækforekomster blev som vanligt optalt om efteråret. Gedser Odde (ST) var som altid bedste

lokalitet med 1775 i perioden 9/8-5/12, hvilket dog var mere end en halvering i forhold til sidste års efterårsantal på 3722. Herefter fulgte Blåvand (SVJ) med 1081 i perioden 4/9-30/10 samt Dovns Klint (F) med 850 i perioden 10/9-21/11.

Største antal af rastende fugle fra første halvår blev 2500 som blev optalt fra tre lokaliteter i Vadehavsregionen: 2/3 Ballum Forland (SVJ), 8/3 Kongeå-Slusen (SVJ) samt 1/4 Højer Vade (SJ).

Største optælling i andet halvår og samtidig årets højeste antal blev igen registreret ved Klægbanken (VJ), som det har været tilfældet de seneste tre år. Herfra blev der 24/9 optalt 3500, hvilket dog var noget mindre end sidste års registrering på 5500 rastende fugle primo oktober.

(Peter Staarup Christensen)

Amerikansk krikand *Anas carolinensis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Fire største år		Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1999, 2001, 2002, 2004		
2017	0	0	< 1	2	7	4	4	Alle år max. 9 fugle		126

Kommentar: Første fund er fra 1981.

Årets total på 4-6 fugle er tæt på gennemsnittet. Som vanligt dukkede de første op marts/april, og som altid drejede observationerne sig om fund af hanner, der alle nævnes:

27/3-14/4 1 Harboøre Tange (NJ) og sandsynligvis samme 19-29/4 Agger Tange (NJ), 4/4-21/4 1 Store

Dynd (KBH) og sandsynligvis genfundet 23-28/4 Køge Nordstrand (KBH), 29/4 1 Viskum (NJ) samt slutteligt et vinterfund 29/11-26/12 1 Ulvedybet (NJ).

(Peter Staarup Christensen)

Vagtel *Coturnix coturnix*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2012	2014	
2017	NA	(8)	37	85	563	863	811	1916	1124	989	(13.800)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76.

En forholdsvis beskedne årstotal på 552 fugle, som tilsyneladende skyldes en kombination af lavere natoptællingsaktivitet især i Sønderjylland og Østjylland og måske reelt færre fugle på grund af en kold og regnfuld sommer.

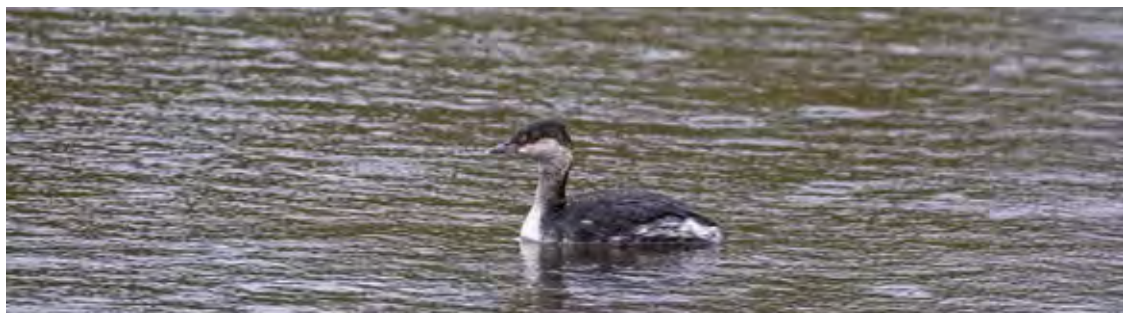
Første fugl ankom 15/4 1 Dyrehaven, Majbølle (ST), men de næste fugle først 28/4 1 Tornelund (ST) og 29/4 1 Skjern Enge (VJ). Arten registreredes forholdsvis beskedent i maj og først i alle landsdele fra primo juni. Kun få større forekomster (> 10 ex): 21/6 10 og 20/7 22

Sørå Strand (NJ), 2/7 14 Åmose (VSJ) og 28/6 11 Tryggvælde Ådal (KBH). Hvor ikke andet er nævnt, drejer det sig om syngende fugle. Som andre år var der igen mindre stigning i antal ultimo juli-primo august, muligvis som følge af ny ankomne fugle fra syd. Vagtel forlader normalt landet i august, og der var kun få spredte observationer af rastende fugle i september med 5/9 1 Uggerby Å (NJ), 23/9 1 ringmærket Gulstav (F), 27/9 1 Kroghage, Gedser (ST) samt to sene 1/10 1 Skallingen (SVJ) og 15/10 2 Filsø (SVJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af vagtel 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	166	20	22	96	17	91	23	35	35	19	24	4	552

Nordisk lappedykker, Skagen, 24. oktober 2017. Foto: Jørgen Kabel

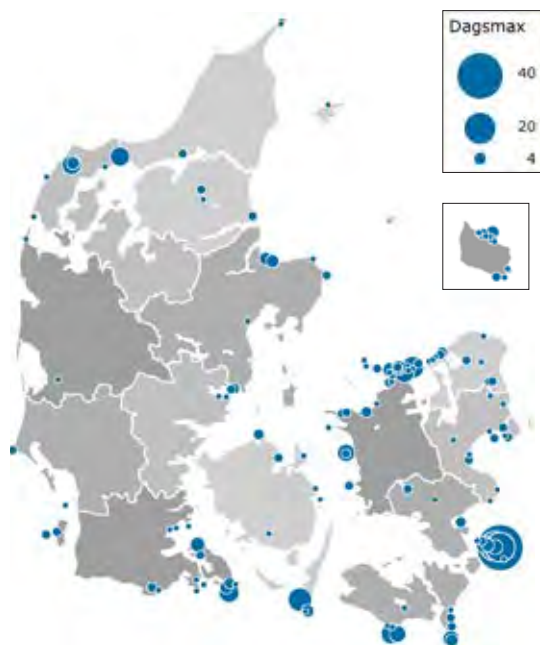
Nordisk lappedykker *Podiceps auritus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	2013	2017	
2017	NA	(64)	79	134	234	460	425	568	529	519	(8589)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Antallet af indrapporteringer faldt i 2016 til 401, men i 2017 er der sket en væsentlig stigning. Der er foretaget 693 indrapporteringer af 280 observatører. Efter forsøg på rensning for de mest åbenlyse gengangere blev rapporteringerne fra 2017 reduceret fra 1421 fugle til mindst 519 fugle på 137 lokaliteter, hvilket er 29 % flere fugle end i 2016, men på stort set samme antal lokaliteter (to færre end i 2016). Fordelingen pr. halvår er stort set lige. I første halvår blev der kun set enkelte større flokke (> 10), 26/1 17 Havet ud for Nordfelt (ST), 14/2 til 19/3 18 Havet ud for Ålebæk Strand (ST) samt 19/4 12 Hav ved Tryggelev Nor (F). I lighed med de senere år blev der kun rapporteret ganske få trækobservationer fra første halvår, i alt 10 fugle hvoraf de syv fra Hyllekrog (ST) i tiden 21/3-3/4. Desuden 11/4 1 NV Gjerrild Nordstrand (ØJ) samt 5/5 1 NØ Nordstrand, Skagen (NJ). Der blev i 2017 ikke rapporteret om ynglepar af nordisk lappedykker, men også i 2017 blev der i august (17/8) set en ungfugl ved Borre (Horsens Fjord) (ØJ).

Der blev dog set oversomrende fugle i juli på otte lokaliteter med flest 8/7 4 Keldsnor (F), 9/7 3 Feddet (ST), 3/7 – 5/7 2 Sjælsø (NSJ) samt 23/7 2 Fårhus og Østerbæk (SJ). Desuden enkelte oversomrende fugle på yderligere fire lokaliteter. Udover ovennævnte blev de første fund i andet halvår 17/8 1 1K Borre (Horsens Fjord), 23/8 2 Juelstrup Sø (NJ), 24/8 3 Amstrup Red (ØJ) samt 4 Hevring strand (ØJ), hvor den ene var en ungfugl. Andet halvårs største forekomst af rastende/fouragerende fugle var 8/11 40 Havet ud for Ålebæk Strand. Yderligere skal nævnes 4/11 9 Vesterlyng/Nystrup bugt (VSJ), 21/11 8 Nors Sø (NJ) og 5 Klint Havn (ST). Efterårstrækket blev indledt med 17/9 2 + 25/9 1

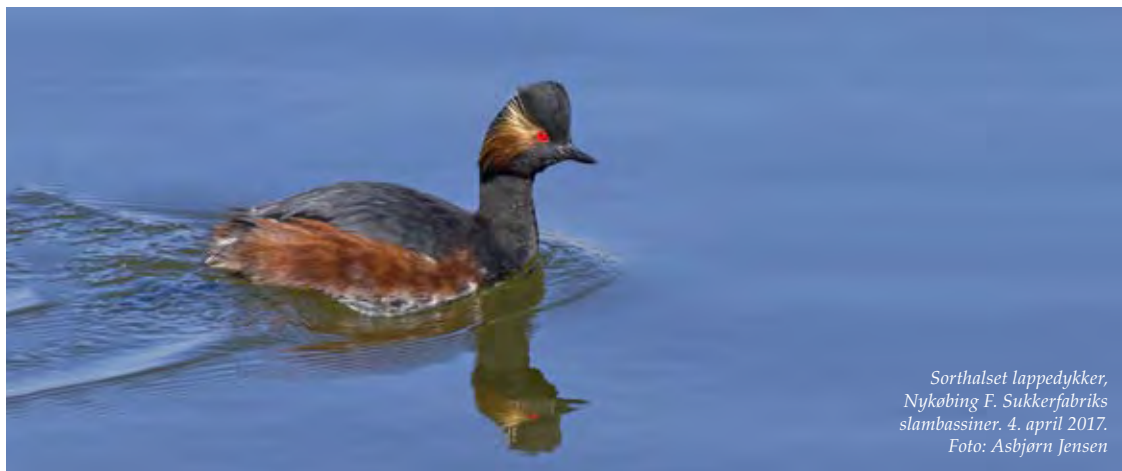
Lokaliteter med nordisk lappedykker (lokalitetsmax.) 2017

V Gedser Odde (ST). Blandt 75 trækkende fugle i andet halvår var der kun tre rapporteringer af mere end to fugle ad gangen, 4/10 6, 18/11 3 og 9/12 5 - alle Gedser Odde (ST). Gedser Odde havde i alt 55 trækkende (og/eller kortvarigt rastende) i perioden 17/9-13/12.

(Søren Peter Pinnerup)

Regional fordeling af nordisk lappedykker 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	22	1	0	8	1	32	21	35	5	7	120	12	264
2. halvår	20	1	3	18	2	8	6	44	10	14	119	10	255

Sorthalset lappedykker,
Nykøbing F. Sukkerfabriks
slambassiner. 4. april 2017.
Foto: Asbjørn Jensen

Sorthalset lappedykker *Podiceps nigricollis*

I 2017 blev der foretaget 1274 indrapporteringer (knap 10 % færre end i 2016) af mindst 1246 sorthalset lappedykker fra 130 lokaliteter, hvilket antalmæssigt er ca. 15 % lavere end i 2016 på godt 10 % færre lokaliteter. Der blev kun rapporteret om 4-8 ynglepar (YP) fra fire lokaliteter, og der er derudover kun foretaget bearbejdning af antal ynglepar på to lokaliteter med i alt yderligere 0-4 ynglepar. Ud over disse tal blev der indrapporteret 77-122 ynglepar som observationer med koden ynglefugle (YF). Ser man på det maksimale antal fugle set i yngletiden (der her er

sat til perioden 15/5-15/7), blev der yderligere indrapporteret 108 - 231 fugle – svarende til 54 - 115 par - som ikke er indeholdt i ovennævnte. En forsigtig vurdering giver således en samlet ynglebestand på 135 - 249 par, hvilket er på niveau med 2016. Der blev indrapporteret unger fra 17 lokaliteter, det er tre lokaliteter mere end i 2016. Lokaliteter med mere end fem unger var: Den reetablerede Jordbro Engsø (NJ) 29, Sønder mose, Viborg (NJ) 10 samt Lille Vildmose (NJ) 6. Der er i AtlasIII i 2017 rapporteret sorthalset lappedykker i ti kvadrater med statuskode sikker eller sandsynlig.

Medio marts indfandt de første fugle sig, 12/3 1 Grynderup Sø (NJ) samt 1 Skanderborg Sø (ØJ) og 15/3 1 Gyldensteen, Engsøen (F). Det største antal set før yngletiden (15/5-15/7) var 4/5 106 Jordbro Engsø, 10/5 34 Gyldensteen, Engsøen, 1/4 25 Bundsø (SJ) samt 12/5 23 Ølundgårds og Lammesø Inddæmning (F). Der blev på flere lokaliteter rapporteret om større antal fugle i yngletiden, bl.a. 27/5 100 Jordbro Engsø, 3/7 55 Gyldensteen, Engsøen, 14/7 42 Bundsø samt 1/6 33 Firtalsstrand & Mellemstykket (F). Efter yngletiden blev der set større sommerflokke flere steder, hvor de største tal var 28/7 72 Vitsø (F) efterfulgt af 24/7 85 Bundsø og 9/8 26 Borre (Horsens Fjord) (SØJ). Ud over de nævnte, er der rapporteret om augustflokke på mere end 20 fugle fra seks andre lokaliteter.

Årets sidste fugle blev alle set på Bornholm: 19/12 og 20/12 1 Balka-Snogebyk Havn (B) samt 19/12 1 Salthammer (B). Den sidste fugl set uden for Bornholm var 8/11 1 Firtalsstrand & Mellemstykket.

(Søren Peter Pinnerup)

Lokalitet	Region	min.YP	max.YP	max. YF	Unger
Firtalsstrand & Mellemstykket	F	2	2	33*	x
Tryggelev Nor & Salme Nor	F	0*	1*	2*	
Gyldensteen: Engsøen	F	1*	16*	34*	x
Sundet - Faaborg	F	0	2	3	
Søen, Valdemarsslot	F	5*	5*	16	
Ølundgårds Inddæmning	F	1	1	16	x
Biskær	NJ	1	2		x
Jordbro Engsø	NJ	21*	21*	100	x
Juelstrup Sø	NJ	1*	5*	12*	x
Lille Vildmose	NJ	10*	11*	22*	x
Sønder mose, Viborg	NJ	8*	9*	24*	x
Halkær Sø og Ådal	NJ	0	1	4	
Sem Sø	NJ	0*	1*	4	
Selsø Sø	NSJ	0	2	2	
Bundsø	SJ	1*	2*	42	x
Broksø Enge	ST	4*	4*	16	x
Sneum Digesø	SVJ	2*	3*	7	x
Filsø, Søndersø	SVJ	0*	1*	2	
Kongens Kær	SØJ	2*	3*	22	x
Omø Mose	V SJ	1	1	1	
Nekselø agerland	V SJ	2*	2*	7	x
Egå Engsø	ØJ	1	1	11	
Skanderborg Sø	ØJ	1	1	4	x
Total		76	108	406	

Tabellen er udarbejdet efter de samme principper som i Fugleåret 2007-2016. Dvs. at en lokalitet medtages, når der er gentagne indrapporteringer (mere end to) i yngletiden (her er sat til 15/5 - 15/7), eller der er indrapporteret ynglefugle og/eller unger. Min. YP og max. YP angiver antal ynglepar indrapporteret i DOFbasen. Unger angiver, om der foreligger observationer af pull eller juv./IK-fugle i tiden 15/5 - 15/7. Max. YF angiver det maksimale antal fugle på lokaliteten i yngletiden. * angiver at fuglene er indrapporteret i DOFbasen med adfærds-koden YF.

Turteldue *Streptopelia turtur*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1983	1993	1982	
2017	NA	(70)	133	102	53	57	57	297	219	180	(3680)
-	NA	> 2	NA	30	(20)	-	-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1971-74 og 1975-76. Yngle-fugleoplysninger er meget ujævne, max-antal ynglepar er 1993: 47 par, 1992 og 38-44 par.

Det blev den laveste årstotal siden 2001 (23 fugle). Det var især forekomsten i yngleområdet (SJ), der svigtede. Der blev kun rapporteret turtelduer på syv lokaliteter i 2017. Udviklingen i antallet af lokaliteter med arten i SJ kan ses i boksen. Udviklingen har stort set været negativ i SJ siden topåret 2011. Tilgangen af fugle i resten af landet svigtede også med blot 24 mod en normal på 35 – 55 i de seneste 10 – 15 år. Forekomsten i den øvrige del af landet var dog endnu lavere i 2016 med blot 19 fugle.

Årets første turteldue dukkede op allerede 16/4 Hostrup, Tønder (SJ). Dette blev også stedet, hvor arten

registreredes oftest i 2017. De næste fugle var 19/4 1 Jelsing (SJ) og først 11/5 kom Ørby (NSJ) på kortet som årets tredje lokalitet. Herefter var der jævnt med fugle indtil 10/7, hvor især 21/5 1 Gulstav (F), 4/6 1 Kofoeds Enge (KBH), 11/6 1 SV Lund Hestehave (KBH) og 14/6 1 Søgård Pyt (F) bør nævnes, idet der går år imellem, at der forekommer flere turtelduer i disse rapportområder.

Det blev kun til fire observationer i efteråret: 20/8 1 sy. Hostrup, 31/8 1 Sandvig (B), 26/9 1 Højbygård Lolland (ST) og endelig pænt sent 8/10 1 Villerslev (NJ).

(Lasse Braae)

Regional fordeling af turteldue 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	5	1	6	1	0	7	2	0	2	2	3	2	31

Antal lokaliteter med turteldue i SJ 2005-2017

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	15	25	17	12	19	15	28	16	21	21	22	13	7

Natravn *Caprimulgus europaeus* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	2017	2015	
2017	NA	(59)	(138)	191	197	385	373	503	445	379	(8491)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-76, 1988-89 og 2004. Forekomst gælder typisk syngende fugle (>95%) og kun få rastenede/trækfugle.

Efter sidste års stigning i antallet af syngende og territoriehævdende hanner, gav 2017 en mindre

tilbagegang fra 367 til 350. Også antallet af lokaliteter reduceredes fra 113 til 107. Antallet af syngende og

territoriehævdende hanner var dog stadig pænt højt i forhold til årene forud, dog bortset fra 2014, som lå usædvanlig højt.

Uden for Jylland blev det som sædvanligt kun til få, og igen var det Nordjylland, der var helt dominerende.

De lokaliteter, hvor der blev registreret flest (>15), var: 23/6 36 Bunken Klitplantage (NJ), 27/5 16 Tvorup Klitplantage (NJ) og 5/7 15 Nørlund Plantage (VJ).

Sikre ynglepar blev rapporteret fra Bunken Klitplantage (NJ), hvor der blev set en han med 2 unger, i Arrild Ferieby (SJ) 2 ad. og 3 unger samt Frederikshåb Plantage (SØJ) 2 store unger og Ålbæk Plantage (NJ) hun med 2 unger. AtlasIII-basen rummer i alt 387 ynglepar i 133 kvadrater, fordelt med 14 sikre, 177 sandsynlige og 196 mulige ynglepar.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af natravn 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Total	166	87	56	53	11	27	1	4	7	12	5	16	445
Syngende og territorie-hævdende hanner	146	69	45	46	9	18	0	2	1	9	0	5	350

Tallene er udregnet som sum af lok.max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Engsnarre *Crex crex*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2004	2003	2007	
80	NA	(16)	21	44	231	159	159	508	312	301	(4324)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1974-76.

Med en total på kun omkring 80 fugle blev det et år med en forekomst langt under middel. Mon ikke årsagen skal findes i den kolde og våde sommer med få gode lytte-dage?

Årets første var 13/5 1 Kongemosen (VSJ) og den sidste crex'ende blev hørt 30/7. Herefter var der to

fund af sete fugle, 29/8 Margrethe Kog (SJ) og lidt sent 28/9 Blåvandshuk (SVJ).

Den eneste optælling af mere end to fugle samtidig var 2/7 10 Store Åmose (VSJ).

I sum og regionalfordeling er fund fra AtlasIII medtaget.

(Peter Lange)

Regional fordeling af engsnarre 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	28	2	1	10	3	8	3	15	0	1	9	1	81

Plettet rørvagtel *Porzana porzana*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1983	2002	2003	
66	NA	(27)	104	65	86	69	60	240	201	170	(3319)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975,

Totalen på 66 fugle er ikke prangende og noget under sidste års 106.

Året indledtes med nogle forholdsvis tidlige fugle, 1-3/4 1 Egsmade (F) og 3/4 1 Lille Vildmose (NJ). Vejlerne havde flest fugle, i alt blev der kortlagt 18 i de Østlige Vejler og fire i Vestlige Vejler. Lille Vildmose og Jordbro Engsø (begge NJ) havde begge tre fugle, desuden skal nævnes 22/5 4 ved Nissum Fjord (VJ) fordelt med to ved Indfjorden og to ved Bøvlingbjerg.

Ingen andre lokaliteter havde over to fugle. Den sidste piftende var 11/8 1 Skiveren (NJ).

Årets forekomst afsluttedes traditionelt med en række sete 1K-fugle ved Sjællandske kystlokaliteter, 11-17/8 1 Ishøj Strand (KBH), 31/8-6/9 1 Nivå Strande (NSJ) samt 8-9/9 1 Hovvig (VSJ).

Rettelse til Fugleåret 2016: I teksten angives totalen fejlagtigt til 292 fugle, men det korrekte tal er 106, som det også fremgår af tabellerne.

(Peter Lange)

Regional fordeling af plettet rørvagtel 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	33	10	3	3	1	7	1	2	1	2	2	1	66

Traner, Bølling Sø, 31. marts 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Trane *Grus grus*

Ifølge de foreløbige opgørelser på grundlag af data fra AtlasIII yngler der nu mellem 400-540 par i landet, og tranen er registreret som ynglende i alle landsdele og rapportområder. Alene i Kongens Mose (SJ) yngler der 11 par med ned til 200 meter. mellem rederne. Fremgangen har siden 2010 været på omkring 10% årligt (Kilde: arts koordinatør Sten Nielsen).

Også mængden af overvintrende traner øges, og i 2017 blev der regelmæssigt set flokke på 10-15 fugle flere steder i landet i januar-februar og i december flere flokke på 20 fugle.

Det store tranetræk på vej til og fra de svenske rasteplasser passerede formentlig uden om Danmark

i 2017, da der hverken forår eller efterår blev registreret de helt store dage. Bedste dag i foråret var 12/3, med lidt over 1000 fugle både Kongelunden og Stevns (begge KBH). Det store tiltræk ved Hornborgasjön skete ifølge Länsstyrelsens tranestatistik i dagene 20-23/3, hvor antallet mere end fordobledes til over 16.000 rastende. I denne periode blev der ikke rapporteret nævneværdigt træk over Danmark. I efteråret var den bedste dag 6/10, med nogle få tusinde fugle over Bornholm samt 6050 over Ertholmene, hvilket er næststørste trane-dag på øgruppen ifølge Christiansø Feltstation.

(Peter Lange)

Islom *Gavia immer*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	2014	2017	
96	50	3	13	34	55	77	75	101	100	96	1702

Årsummen er opgjort til 96 fugle. Årets forekomst er dermed tæt på rekordårene 2014 og 2015 med henholdsvis 100 og 101 fugle. Årets 96 fugle var fordelt med 56 i første halvår og 40 i andet halvår og med normal fordeling i begge halvår med flest fund primo april-primo juni (51) og oktober-november (36). De øvrige var syv vinterfund og to sommerfund: 4/1 i 3K+ i vdr. V Roshage (NJ), 5/2 i 2K+ i vdr. Ø Tontoft Nakke (SJ),

4/3 i 2K+ i vdr. NV Fornæs (ØJ), 25/3 i 2K+ i vdr. NV-R Gjerrild Nordstrand (ØJ), 27/3 i 2K+ i odr. T Bækbygård Strand (VJ), 27/8 i 3K R Grenen (NJ), 2/9 i 2K R Roshage (NJ), 2/12 i 1K+ i vdr. T Blåvands Huk (SVJ) og 15/12 i ad. i vdr. R Griben, Sjællands Odde (VSJ).

I forbindelse med forårstrækket var Skagen (NJ) helt traditionelt dominerende med i alt 33 fugle i april-maj. Her noteredes første udtrækkende fugl fra Kattegat

Islom, Skagen, 20. maj 2017. Foto: Lars Andersen

allerede 5/4 (3K+ i sdr./odr.). De øvrige 32 fugle (31 ad. i sdr. + 1 2K, alle udtrækkende fra Kattekat mod N-NV) blev registreret i perioden 28/4-28/5, hvor de største dage var 12/5 6 NV, 18/5 3 NV og 22/5 3 NV. Blandt forårets fugle ved Skagen skal også nævnes

26/5 1 NV Pælebakke Klit så sent som kl. 21.17, hvilket antyder, at der nærmest skal være "døgnåbent" i Skagen for at få alle fugle med. Af øvrige forårsforekomster skal især bemærkes 11/5 1 3K+ i sdr. Ø Sydvestpynten (KBH), 18/5 3 ad. i sdr. N Syrodde, Læsø (NJ), 25/5 1 ad. i sdr. R Femern Bælt syd f. Hyllekrog (ST), 3/6 1 ad. i sdr. NØ Gedser Odde (ST) samt følgende fra Korshage (VSJ), som alle var ad. i sdr. udtrækkende fra Isefjord mod N-NV: 1/5 1, 12/5 1 og 2/6 1.

Efterårets forekomst af 36 fugle blev registreret i perioden 5/10-27/11, og forekomtbilledet var nærmest helt uden overraskelser. Flest sås ved Skagen med i alt 17 fugle 15/10-27/11, heraf 7 Ø-SØ 21-29/10. Desuden i alt 6 fugle ved Blåvands Huk 13/10-15/11, i alt 4 fugle ved Roshage 5/10-11/11 samt i alt 5 fugle ved Sjællands nordkyst 7/10-19/11. De kun fire øvrige fund var 5/10 1 ad. i sdr. R ved Asaa Havn (NJ), 12/10 1 1K+ i vdr. SV Mandø (SVJ), 27/10 1 ad. i sdr. R Rødhus Strand (NJ) og 29/10 1 1K+ i vdr. R Fredericia Østerstrand (SØJ).

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af islom 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	63	1	9	6	1	1	0	8	1	4	2	0	96

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2009	2006	1991	
34	21	4	10	17	21	27	25	55	37	35	717

Årets forekomst er opgjort til 33 fugle fordelt med 14 i første halvår (februar-marts 3, april-maj 11) og 19 i andet halvår (juli-august 2, oktober-november 15, december 2). Størstedelen af fuglene sås ikke overraskende ved Skagen (NJ): 28/4-6/5 i alt 5 ad. i sdr. T (4 Ø + 1 NV) og 21-23/10 i alt 7 ad. i sdr. Ø. De øvrige forekomster var følgende: 14/2 1 ad. i vdr. R Ålebæk Strand (ST), 11/3 1 2K+ R Ålebæk Strand, 17/3 1 2K S Harboøre Tange (VJ), 4/4 1 2K+ R Jættebrink, Møn (ST), 14/4 1 2K R Listed Havn-Vigehavn (B) og 1 2K S Harboøre Tange, 23/4 1 ad. i sdr. N Blåvands Huk (SVJ), 2/5 1 ad. i sdr. Ø Gjerrild Nordstrand (ØJ),

4/5 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr (NJ), 14-16/7 1 2K R Sildestrup-Elkenøre Strand (ST), 29/8 1 2K+ SØ Dovns Klint (F), 5/10 1 3K+ i odr. V Roshage (NJ), 16/10 1 1K R mellem Deget og Hirsholm (NJ), 23/10 1 ad. i sdr. NØ Hirtshals Fyr og 1 1K+ S Højerup, Stevns (KBH), 28/10 1 ad. i sdr. V Rågeleje (NSJ), 2/11 1 ad. i odr. V Gilleleje (NSJ), 3/11 og 5/11 1 2K+ R/T Harboøre Tange, 21/11 1 1K+ V Ishøj Strand (KBH), 9/12 1 1K SV Kikhavn (NSJ) og samme fugl kort tid senere V ved Korshage (VSJ) og 27/12 1 ad. i odr. V Boesdal Kalkbrud, Stevns (KBH).

(Palle A. F. Rasmussen)

Regional fordeling af hvidnæbbet lom 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	16	3	1	1	0	0	1	1	3	3	4	1	34

Lille stormsvale *Hydrobates pelagicus*

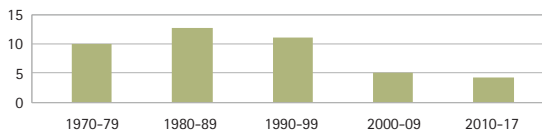
Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1990	1988	1985	
3	NA	(10)	13	11	5	5	5	50	36	32	(384)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Ligesom sidste år blev det til tre fugle af denne eksklusive art, heraf en fra de indre farvande.

13/9 1 NV Grenen (NJ), 5/10 1 V Roshage (NJ) og 29/10 1 N Bøjden Færgehavn (F). Sidstnævnte observation er godkendt af SU.

Forekomsten pr årti siden 1970 kan ses af diagram. Det ses, at det gennemsnitlige antal fugle pr år lå lidt over ti fugle indtil årtusindskiftet, hvorefter det er blevet reduceret til kun fem fugle pr år.

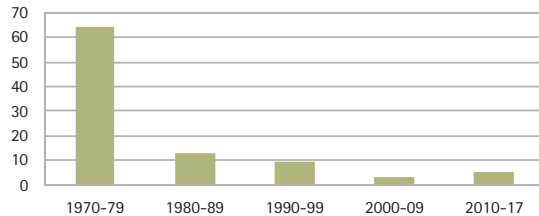
Der tegner sig imidlertid et helt andet billede, hvis vi ser på den samlede forekomst af artsbestemte stormsvale. Kvaliteten af nutidens teleskoper ligger lysår over de kakkelovnsrør, vi brugte i 70'erne, hvilket givetvis har haft en ikke ubetydelig indflydelse på antallet af artsbestemte fugle. Diagrammet viser, hvor stor en andel af de artsbestemte stormsvale, der har været den lille art. I 70'erne var der faktisk flest små

(over 60%), men i 80'erne faldt andelen til kun lidt over 10%. Herefter er det, relativt set, gået jævnt ned ad bakke for den lille - bortset fra nærværende årti, hvor tilgangen af den store art dog har svigtet noget.

For ældre fund (før 1960) er fordelingen lille stormsvale 69 og stor stormsvale 137 (Christensen et al. 2015). Dermed er 33% af de artsbestemte stormsvale den lille art for denne periode, nogenlunde midt imellem de tal der er anført for 70'erne og 80'erne ovenfor. Forekomsten i 1960'erne er ikke taget med her, idet flere fund fra denne periode er ved at blive genbehandlet af SU.

(Lasse Braae)

Lille stormsvale. Figuren viser andelen (%) af samtlige artsbestemte stormsvale, som har været lille stormsvale, i perioden 1970-2017

Stor stormsvale *Oceanodroma leucorhoa*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2004	1997	1988	
2017	NA	(16)	99	115	143	79	79	902	624	313	(4294)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Det blev igen et middellår med 45 fugle. Det mest bemærkelsesværdige var, at en femtedel af fuglene registreredes i de indre farvande, og at syv fugle blev set udenfor den normale efterårssæson.

Januar: 4/1 1 Korshage (VSJ) og 5/1 1 Fredericia Østerstrand (SØJ).

Marts: 10/3 1 Grenen (NJ) og 15/3 1 Bækbygård Strand (VJ).

Bortset fra 12/9 1 Lyngvig (VJ) skulle vi helt hen i oktober, før der begyndte at dukke efterårstormsvale op. Oktober blev dermed bedste måned med 32 fugle, der blev fulgt af yderligere fem fugle i november. Her bør især 23/11 1 udfor Klydesøen, Amager (KBH) bemærkes. Arten registreredes senest i KBH-området 27/10 1990 (Avedøre Holme).

Dage med flere fugle på en lokalitet: 3/10 2 Lyngvig og 3 5 Vejers Strand (SVJ), 5/10 6 Roshage (NJ), 12/10 2 Ørhage (NJ), 4 Nørre Lyngvig (VJ), 2 Vejers Strand og 2 Blåvands Huk (VJ), 18/10 3 Blåvands Huk samt 19/11 2 Børstrup Hage (NSJ). Det er rimeligvis en af disse fugle, der senere blev set på et par lokaliteter vest for.

Sidstnævnte sted overraskede med årets sidste observation tre fugle vest 9/12.

Regional fordeling af stor stormsvale 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	12	10	13	1	1			2	1	5			45

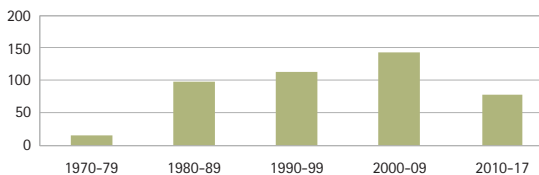
Efterhånden som havene omkring Danmark bliver varmere, skal vi nok indstille os på, at vintermånederne bliver mere bredspektrede på havfuglefronten.

Forekomsten pr årti siden 1970 kan ses af diagram. Der registreredes yderst få fugle pr år i 70'erne, men herefter har gennemsnittet pr år været på over 100 fugle bortset fra nærværende årti, hvor vi kun er nået op 80 fugle pr år – men der er jo stadig et par år til at rette op på det!

Der er endvidere blevet rapporteret to ubestemte stormsvale: 15/1 1 Hevring Strand (ØJ) og 19/11 1 Kikhavn (NSJ).

(Lasse Braae)

Stor stormsvale 1970-2017, opgjort på 10-års perioder

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2017	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-17	1997	2007	
13.579	NA	(4305)	15.885	(24.013)	(28.255)	18.363	18.921	71.532	65.213	40.846	-

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1975-76 og 1999-2003. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Forekomsten var lidt større end sidste år, men stadig under middel. Fire måneder nåede igen et fire-cifret antal fugle (samme som i 2016).

Materialet i DOFbasen udgøres af 552 registreringer (529 i 2016), der dækker 13.579 fugle (11.007 i 2016), dvs. 25 fugle pr. registrering (21 i 2016). Den nordjyske dominans ligger i år på 98,3% (97,3% i 2016), med hovedparten fra Skagen.

Dog kun en dag med over 1000 fugle: 27/6 1931 Skagen. I det øvrige Nordjylland blev bedste dag 5/10 1060 Roshage (56% af årstotalen der fra).

Ved den øvrige del af den jyske vestkyst registreres det dårligste år i mand minde. For de år, hvor der foreligger tilgængelige tal, er den hidtligte bundskrabere

1981 med 77 fugle. Klimaændringerne bevirker antagelig, at mallemukkens foretrukne fourageringsområder lige så stille rykker nord på. Sidst i 90'erne lå årstotalerne for både VJ og SVJ ofte over 1000 og fem-cifrede totaler er blevet registreret i begge regioner længere tilbage i tiden.

Forekomsten i Kattegat blev ligeledes under middel, hvilket vel var forventeligt, når havfugleforekomsterne generelt svigtede.

De største dage blev 4/1 21, 28/10 22 og 9/12 21 alle Børstrup Hage (NSJ) samt 19/11 23 Griben (VSJ).

En del rapporteringer fra pelagiske lokaliteter (Skagerak) er ikke taget med i sammentællingerne, derfor er der ikke overensstemmelse med tallene i Nordjyllands Fugle. (Lasse Braae)

Regional fordeling af mallemuk 2017

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total
Skagen	19	2	53	299	199	4996	1169	3601	54	626	223	262	11503
Øvrige NJ	3	0	12	1	2	98	248	318	4	1077	11	75	1849
Vestkysten	0	0	1	3	5	7	12	10	9	8	2	0	57
Kattegat	41	0	1	6	0	8	2	5	0	46	38	23	170
Indre vande	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt	63	2	67	309	206	5109	1431	3934	67	1757	274	360	13579

Sodfarvet skråpe *Puffinus griseus*

Årstotal	Hypighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	2017	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09		2010-17	1984	2002	
68	17	(75)	170	168	184	153	155	446	403	384	(6917)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972 og 1975-76.

Det var især et meget dårligt år ved den jyske vestkyst, der bevirkede, at årssummen endte i den svage ende. Forekomsten i Kattegat var ligeledes under middel bortset fra ved den jyske østkyst. På denne baggrund var det et lyspunkt med et par observationer fra de indre farvande.

Året startede fint med seks fugle i januar: 4/1 1 Griben (VSJ), 5/1 2 Fredericia Østerstrand (SØJ), 12/1 2 Gilleleje (NSJ) og antageligt samme ved Kikhavn (NSJ) samt 30/1 1 Grenen (NJ) – første vinterfund i NJ. Den fine tendens fortsatte i februar og marts med 21/2 1 Børstrup Hage (NSJ), 23/2 1 Fornæs (ØJ) og 9/3 1 Moesgård Strand (ØJ). Dermed ni fugle fordelt på syv

observationsdage i første halvår, hvor der normalt blot ses enkelte fugle.

Andet halvår indledtes med en enkelt fugl i juli 2/7 1 Lyngvig (VJ). I både august og september blev der kun registreret fire fugle. I oktober blev tilgangen lidt bedre med 49 fugle fordelt på 14 observationsdage. Bedste dag blev 5/10 med 10 fugle fordelt på fem lokaliteter. Eneste observationer med mere end tre fugle på en lokalitet var 3/10 6 Klitmøller/Ørhage (NJ) og 5/10 4 Korshage (VSJ). To fugle var kommet langt ind i de indre farvande; 26/9 1 Feddet (ST) og 30/10 1 Dovns Klint (F). Året afsluttedes med 20/11 1 Grenen. (Lasse Braae)

Regional fordeling af sodfarvet skråpe 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	29	1	5	4	4	1	1	8		15			68

Almindelig skråpe *Puffinus puffinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	1989	1998	
2017	30	6	40	48	55	60	60	255	99	94	1988

Det blev til det næstbedste år i 10'erne, og resultatet ligger noget over gennemsnittet for alle år (45 pr/år siden 1970). Det var især NJ – hvor over halvdelen af årets fugle blev set – der trak op.

Året første blev set 31/5 1 Harboøre Tange (VJ) og 1 Tisvildeleje (NSJ). Juni blev den bedste måned med 32 fugle på ni observationsdage. Følgende dage med flere fugle: 1/6 3 Grenen (NJ) og 1 Korshage (VSJ), 8/6 3 Grenen og 2 Lyngvig (VJ), 12/6 1 Lyngvig og 1 Fjaltring (VJ), 25/6 1 Grenen, 2 Ørhage (NJ), 2 Bækbygård Strand (VJ) og 1 Lyngvig samt 26/6 5 Grenen, 3 Rødhus Strand (NJ), 1 Slettestrand (NJ), 1 Børstrup Hage (NSJ) og 1 Gilleleje Havn (NSJ).

Forekomsten i juli og august var mere moderat med henholdsvis syv og ti fugle, flest 4/7 3 Roshage (NJ) og 14/8 2 Grenen.

Det blev ikke til mange fugle i det egentlige havfugleefterår. Kun fire i september og to i oktober. Den sidste blev set 29/10 Grenen.

Endvidere skal nævnes otte ubestemte skråper (NJ 3, NSJ 4 og KBH 1) med månedsfordeling: marts 1, april 1, maj 1, juli 1, august 1, september 1 og oktober 2. Den formodede artstillørighed var lige så bredspektret: almindelig 2, sodfarvet 2, kuhls 1, balear 1 og endelig to helt uden formodninger.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af almindelig skråpe 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	32	13	1	0	2	0	0	2	1	6	0	0	57

Sort stork *Ciconia nigra*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1995	2000	1996	
2017	NA	(16)	29	38	34	27	28	61	58	48	(1261)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972, 1975-76.

Med 22 individer blev 2017 klart bedre mht. sort stork på strejf i Danmark end bundskraberåret 2016, hvor der kun blev set 12 fugle. I det gode år 2014 var tallet

helt oppe på 43 individer, og i 2015 var tallet 17. Der var observationer i de fleste lokalafdelinger bortset fra Sydvestjylland og i Nordsjælland. Observationerne

blev gjort fra 25/4 til 20/8 Det første fund var en sort stork ved Hyllekrog på Lolland 25/4, og den sidste blev pudstnok også set ved Hyllekrog 20/8. Ugunstige vejrforhold fra maj og det meste af sommeren lagde utvivlsomt en dæmper på mængden af strejfende storke.

Største antal på en gang var de fire sort stork set på Bornholm 15-18/7. To sort stork blev desuden set på Møn og Syd- og Vestsjælland i perioden 14-27/5.

Ungfugle fra 2017 blev set både ved Flyndersø ved Rørvig 9-12/8 og ved Leestrup på Sydsjælland 20/8.

Ungfuglen ved Rørvig blev desværre fundet død 12/8. Det ses jævnlige hos arten, at både hele familier men også blot ungfugle trækker et stykke mod nord før det egentlige træk mod syd. Der er ingen tegn på, at sort stork har forsøgt at yngle i Danmark i 2017.

I Slesvig-Holsten var der blot 7-8 par i 2017. I Kreis Rendsburg-Eckernförde yngler de to nordligste par sort stork. Bestanden i Slesvig-Holsten befinder sig i disse år på et lavpunkt (AG Schwarzstorchschutz Schleswig-Holstein).

(Hans Skov)

Regional fordeling af sort stork 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	4	1	0	1	1	2	3	4	1	0	7	4	28

* Tallet 28 korrigeres for storke, der er set i flere regioner til 22. Altså er der set 22 forskellige fugle i Danmark i 2017. Det skal ses på baggrund af de i alt 128 storkeobservationer, der er registreret i DOFbasen i 2017.

Hvid stork *Ciconia ciconia*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Arstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	2011	2013	
2017	NA	(216)	(261)	(153)	208	404	373	518	500	463	(9365)
2	NA	42	17	6	1	2	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. For antal fugle mangler årstotal fra 1970-77, 1988-89, samt 1997-98. Tre største yngleår fra 1970 er: 1970: 60 par; 1971: 54 Par; 1972: 51 par.

Storkereden på den gamle smedje i Bolderslev, 29. april 2017.
Foto: Hans Skov

Storkene fra Gundsøllille på stubmark, 21. september 2017.
Foto: Hans Skov

Smedagers storkerede med den unge der overlevede. Det regnfulde vejr, der anes på billedet, var typisk for sommeren 2017. Smedager 16. juli 2017. Foto: Hans Skov

Storkesæsonen i 2017 var i gang fra 1. januar. I Gundsøllille (NSJ) overvintrede yngleparret på reden, og i Veksø på samme egn holdt en enlig stork til på en rede. Gundsøllille parret, såvel som den enlige stork i Veksø blev fodret hen over vinteren. De tre nævnte storke stammer fra det skånske storkeprojekt.

De første storke, som kom ind med trækket syd fra, var en stork set ved Fornæs ved Grenaa (ØJ) 28/2 og Højer (SJ) 4/3. Disse tidlige storke kan meget vel være skånske storke på vej tilbage fra vinterkvarteret i Spanien. I Slesvig-Holsten dukkede de første storke med vinterkvarter på den Pyrenæiske Halvø ligeledes op i februar. Det tager disse storke 1-2 uger at nå tilbage til yngleområderne i Nordtyskland. Fra ultimo marts til ind i maj måned kulminerede indtrækket af storke. Desværre gik trækket i stå pga. det ugunstige lavtryksvejr, der dominerede forår og sommer fra maj måned og frem. En gennemgang af antallet af storke registreret i DOFbasen sandsynliggør at ca. 550 storke gæstede Danmark i 2017. I 2016 var tallet ca. 306, og i 2014 var tallet 518. Det sydgående træk af skånske storke i august-september udgjorde over 150 storke ud af den samlede årstotal på 550 storke.

De største sommerflokke var 10 storke på Ulvshale på Møn (ST) 18/5, 17 der blev set ved Dovns klint på Langeland (F) 21/5 og 30 på Møn 21/5.

Den største flok i sensommeren var 85 skånske storke, der blev set ved Højerup på Stevns (KBH) 1/9. Samme flok kunne følges ned over Sydsjælland til Lolland, hvor de 85 storke blev set ved Hyllekrog 2/9, før de trak over Østersøen til Tyskland. En anden skånsk storkeflok på 59 storke landede på Orø 8/8. Samme flok blev set ved Fakkebjerg på Sydlangeland 10/8. Nu var der kommet to nye storke til, så flokken var oppe på 61. De skånske storke fortsatte helt frem til 9/9 med at komme i småflokke. De fem storke, der blev set ved Trørød (NSJ) 9/9, var den sidste flok fra Skåne.

Der er nu 71 par fritflyvende storke i Skåne. De fik omkring en unge på vingerne pr. par. Desuden blev 90 unger fra storkestationerne udsat. Dvs. 159 ringmærkede ungstorke havde muligheden for at trække syd på, hvilket de fleste gjorde. I Slesvig-Holsten var der 354 par med 470 unger. I 2016 var tallet 340 par med 468 unger. Det dårlige ungeresultat (som året før) skyldes den store nedbørsmængde, sommeren bød på, der medførte at en del unger døde da de blev våde og kolde.

Øby 11 km øst for Viborg er en ny storkelokalitet, der blev beboet af et sent par i 2016. I 2017 ankom

Tabel hvid stork ynglepar i Danmark 2017

Lokalitet	Status 2017	Ankomst-dato	Resultat
Øby	Enlig (han)	15/3	-
Bolderslev	Enlig (han)	2/4	-
Smedager	Par	2/4 (hun) 30/4 (han)	7 + 5 æg 5 unger udruget, 1 flyvefærdig
Gundsøllille*	Par	Overvintrer	5-6 æg 2-4 unger udruget, 2 flyvefærdige
Resultat: 2 par og tre flyvefærdige unger samt 2 enlige storke			

* Begge storke stammer fra det skånske storkeprojekt.

hanstorken allerede 15/3. Storken besøgte andre reder i Torsager og på Viskumgård, men var mest i Øby. Desværre dukkede storkens mage ikke op, og 30/4 trak storken væk og fandt formentlig sammen med en anden stork i Esperstoft i Sydslesvig 6/5.

Bolderslev i Sønderjylland blev storkeby igen for første gang siden 1991, da en 21 år gammel hanstork slog sig ned der 2/4. Storken blev i 1996 udruget i Fovslet ved Kolding, og har i mange år ynglet på en rede i Osterlangstedt i Sydslesvig. Storken blev imidlertid fortrængt fra sin rede af en ny hanstork. Den flyttede til Bolderslev, hvor den slog sig ned på reden på den gamle smedje. Desværre fik storken ikke en mage. Den blev sidst set på reden omkring 14/7. Det er den ældste fritlevende danske stork, der er blevet registreret hidtil.

Smedager i Sønderjylland havde atter et storkepar. Hunnen ankom 2/4. Som de foregående år var hunstorken ikke ringmærket. I ventetiden indtil magens ankomst, lagde hunnen ikke færre end syv æg. Hannen ankom 30/4, og den smed straks de syv æg ud af reden. Hannen er udruget i Hitzhusen i Holsten i 2010. Begge storke er af vild proveniens. Storkeparret fik lagt fem nye æg. Et webkamera gjorde det muligt for hele Danmarks befolkning via TV2 at følge med i livet i storkereden. 6/6 klækkede det første æg. Ungen der kom ud af ægget 6/6 døde allerede 7/6 pga. et massivt regnvejr. Det meget regnfulde sommervejr endte med at koste fire af de fem klækkede unger livet. Den sidste unge blev ringmærket 16/7. Ungen fløj af reden 13/8. Storkeparret og ungfuglen trak syd på 2/9.

Gundsøllille på Sjælland. Storkeparret påbegyndte æglægningen så tidligt som 27 eller 28/3. Parret lagde

Hvid stork, Sydlangeland, 12. august 2017. Storke fra det svenske storkeprojekt ses i Danmark næsten hvert år under trækket sydpå. I år rastede flokken på Sydlangeland, hvor der i dagene 10.-13. august rastede 61 storke. Foto: Erik Thomsen

5-6 æg og udrugede 2-4 unger, men pga. det regnfulde sommervejr overlevede kun to unger. Usikkerheden i antal æg og klækkede unger skyldes vanskelige iagttagelsesforhold. Ungerne blev ringmærket 1/6. De to unger fløj af reden 16/7. Ungerne trak bort på 22/8. Samme dag nåede de til Gørlev i Vestsjælland. De to storkeunger var nede at vende ved Gedser, før de igen dukkede op i Gundsøllille 29/8. Dårligt vejr forhindrede dem i at trække over Østersøen. 16/9 trak de to ungfugle atter bort fra Gundsøllille. De overnattede på Haslev kirke natten mellem 17-18/9. Midt på dagen

18/9 var de to ungfugle atter tilbage i Gundsøllille. De forsøgte igen at trække bort og endte i Gørlev 26/9. Den ene blev i området frem til 10/10, hvor den blev trafikdræbt. Den anden ungfugl endte tilbage i Gundsøllille. Det meget regnfulde efterårsvejr forhindrede ungerne i at trække væk fra Sjælland. Storkeparret i Gundsøllille overvintrede som vanligt, og denne gang med den tilbageblevne ungfugl. En skånsk stork som nu i flere år har overvintret på en rede i Veksø dukkede op i september og overvintrede.

(Hans Skov)

Regional fordeling af hvid stork 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total	
2017	53	32	21	43	37	58	96	15	252	77	131	6	821*	611*

Tallet 821 er totalen af storke set i 2017. En del af storkene er set i flere regioner, og når der korrigeres for det bliver tallet 611. Dette tal reduceres igen med 10 % mulige gengangere, der ikke er blevet fanget i tidligere korrektioner. Det sandsynlige antal forskellige storke, der har besøgt Danmark i 2017, bliver da ca. 550. Det skal ses på baggrund af de i alt 967 storkeobservationer, der er registreret i DOFbasen i 2017.

Rørdrum *Botaurus stellaris*

Der kan noteres et fald i både antallet af paukende rørdrum og vinterfund, hvilket især skyldes færre fugle i Nord- og Vestjylland. I Vejlerne (N), som er landets vigtigste yngleområde, blev der registreret et markant fald i antallet af kortlagte paukende fugle, fra 133 i 2016 til 97 i 2017, fordelt med 74 i de Østlige Vejler og 23 i Vestlige Vejler. Den eneste anden lokalitet med tocifret antal paukende fugle, er Lille Vildmose (NJ) med 12 pauk. Ingen andre områder havde over fem paukende.

De første paukende blev hørt allerede 16/1 Sønderlem Vig (VJ) og 21/1 Tømmerby Fjord (NJ).

En interessant beretning vedrører en fugl fra Rands Fjord (SØJ), som viste sig at stamme fra Engure-søen i Letland, hvor den var fanget og forsynet med en GPS-sender. Jānis Reihmanis fra Latvian Fund for Nature kontaktede DOF og berettede at fuglen var ankommet til Rands Fjord 11/9 2016 og opholdt sig i området indtil 5/5, hvorefter signalet sluttede. Man antager at fuglen døde i området ved Rands Fjord og anmodede om hjælp med at finde senderen på den døde fugl. DOF Sydøstjylland rykkede hurtigt ud, men senderen lå øjensynligt på et helt utilgængeligt sted, så det lykkedes ikke at finde den (via Timme Nyegaard på DOFbasen).

(Peter Lange)

Regional fordeling af rørdrum 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Sete fugle vinter*	23	11	1	12	4	9	7	7	14	6	5	2	101
Antal lokaliteter med pauk	26**	24	11	8	2	6	11	15	13	6	13	3	138**
Paukende fugle	139	29	18	11	2	15	21	18	16	6	13	3	291

*sete fugle uden for ynglesæsonen, typisk månederne januar-februar, samt september-december.

**Vejlerne er her regnet som to lokaliteter og hele Lille Vildmoseområdet som en lokalitet

Det er utroligt så hurtigt en art kan skifte status, når den trives godt i store dele af sit udbredelsesområde. For mindre end 30 år siden var sølvhejren en egentlig raritet (SU art til 1990). Nu er den ved at være så talrig, at det er stort set umuligt at komme med et nogenlunde præcist bud på, hvor mange individer, der reelt gæstede Danmark i 2017.

I 2017 blev første koloni af Sølvhejre lokalieret, idet fire par ynglede i en fiskehejrekoloni Vejlerne i Nordvestjylland. Hejrerne havde deres reder ved Torsbjerg nær Skårup Odde i høje nåletræer og var yderst vanskelige at lokalisere. Der blev ikke fundet ynglepar andre steder i landet.

Materialet i DOFbasen udgøres af 5667 observationer, der dækker ca. 13.360 fugle – ca.-tal fordi DOFbasen automatisk genererer et antal dobbeltregistreringer ved udtræk.

En simpel reduktion for gengangere pr. lokalitet på dags basis, tyske fugle og ovennævnte dobbeltregistreringer (ikke sikkert at alle er fundet!) bringer antallet af fugle ned på 8830, idet der også er forsøgt korrigeret for gengangere mellem nærliggende lokaliteter og lokaliteter, der overlapper hinanden arealmæssigt. Manglende

lokalkendskab vedrørende disse forhold kan påvirke resultatet – dog forhåbentlig kun i mindre grad.

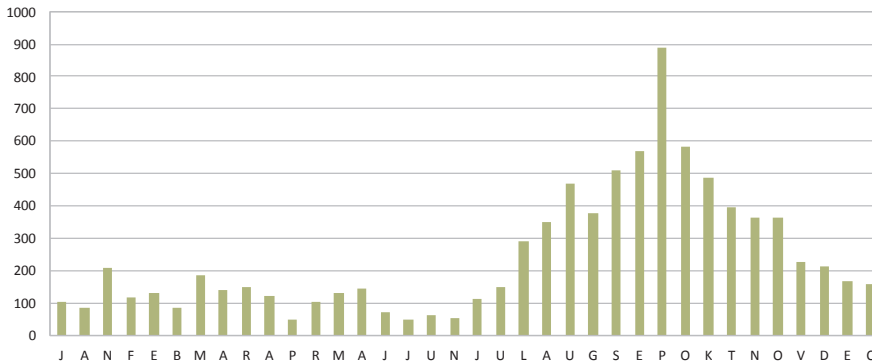
Arten blev i 2017 registreret på 362 dage (observationer mangler 20/6, 30/6 og 20/12), og arten er iagttaget over stort set hele landet.

De små toppe i første halvår kunne vise kuldeflugt fra nordlige områder (ultimo januar), forårstræk af adulte fugle (primo marts) og yngre fugle (primo – medio maj). Bemærk at der (lidt overraskende?) er færrest fugle i juni. Den meget markante tilgang af fugle i efteråret starter allerede midt i juli (ungfugle strejf? - jævnfør med fiskehejre) og kulminerer sidst i september. Herefter faldet antallet jævnt, indtil der kun er de formodede overvintrende fugle tilbage sidst i december.

Årets højeste antal fugle på en dag blev registreret 24/9, hvor der var 140 fugle fordelt på 38 lokaliteter med 19 Rømdæmningen (SJ) som den største forekomst. Der blev registreret pænt med store forekomster, mindst 10 fugle ved 97 lejligheder og over 20 fugle ni gange med 2/10 30 Rejsby Forland (SJ) som årets største tal. Det er overraskende, hvor stor forskel der kan være på tal fra samme lokalitet på samme dag.

Sølvhejre, Vestamager, 30. september 2017. Foto: Finn Carlsen

Sølvehjre 2017 forekomst vist i 10 (11)-dagesperioder.

Dette kan skyldes, at hejrene flytter en del rundt, eller at de i perioder optræder mere eller mindre skjult på svært overskuelige lokaliteter.

Det er forbavsende få fugle, der bliver registreret på trækstederne – en hel del af trækket foregår formodentlig om natten. Fire større flokke blev registreret: 9/9 14

SV Skagen (NJ), 10/9 11 SV Mandehoved (KBH) og Feddet (ST) 20/9 11 Veksø (KBH) og 21/9 17 N Sydvestpynten, Amager (KBH), Øvrige noteringer af 1 – 8 fugle var i mange tilfælde kombineret med rast og har rimeligvis kun været lokale bevægelser. Det samlede antal "træk" observationer i basen var beskedne 149.

(Lasse Braae)

Månedsfordeling af sølvehjre 2017

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Total
Rådata	603	512	753	375	558	231	995	2008	3431	2042	1197	655	13360
Sum af dagsmax.	416	316	488	275	350	164	583	1243	1969	1507	956	564	8831

Regional fordeling af sølvehjre 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	1524	823	817	101	114	2345	398	654	837	101	1002	115	8831*

* Total er opgjort som sum af dagsmax. pr. lokalitet.

Silkehejre *Egretta garzetta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2013	2015	
37	5	2	2	7	27	33	33	86	42	39	640

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1975-76 og 1999-2003. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Når der er rensset for gengangere på enkeltdage er der 187 observationer af 251 fugle. Efter en finsortering, hvor der tages højde for bevægelser mellem regioner og lokaliteter, bliver resultatet ca. 30 fugle. Materialet er dog så stort, at det er meget sandsynligt, at tallet muligvis ligger på den anden side af 40 fugle. Flere steder er der set op til to fugle, mens Vejlerne (NJ) som det eneste sted sammen med Biskær (NJ) havde besøg

af tre fugle. De er dog i sammentællingen regnet for et fund, på grund af den korte afstand (15-20 km) mellem de to lokaliteter, og fordi der ikke er datosammenfald.

Der var følgende vinterobservationer (januar – februar og december), 3/1 - 27/1 1 Skjern Enge (VJ), 4/1 – 19/2 op til 2 i et område fra Astrup Eng sø (SJ) i syd, til Hviding Forland/Eng sø (SVJ) og Fanø (SVJ) i nord og 5/12 + 26/12 1 Lille Vildmose (NJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af silkehejre 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	10	6 – 7	4	1 – 2	0	5	0	1	2	0	6	0	34 – 37

Sort ibis *Plegadis falcinellus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1994	2002	2016	
2017	19	< 1	>1	1	1	2	2	9	8	7	72

Arten er taget af SU-listen fra og med 2017, idet forekomsten i Danmark vurderes af SU at være vel-dokumenteret med en stigende forekomst, og arten er ikke svær at kende. Fra det første fund i 1882 og frem til og med 2016 foreligger der 47 fund af i alt 58 individer, og der er fund fra alle rapportområder på nær (B).

Fra 2017 foreligger der to fund af i alt to fugle; 6-14/5 1 Vesterenge, Skjern (VJ) samt 14/5 1 N Nordby, Fanø (SVJ). Tidsangivelser på DOFbasen tyder på, at fuglene 14/5 er set samtidigt, hvorfor fundene regnes som to forskellige fugle.

(Peter Lange)

Skestork *Platalea leucorodia*

I 2017 ynglede der skestork på 12 jyske lokaliteter. I tidligere år har arten i ét og samme år ynglet på op til otte lokaliteter. Søgningen efter ynglede skestorker var ekstra god i 2017, fordi arten skulle tælles under NOVANA-programmet. Det samlede antal ynglepar blev opgjort til 334 (opgjort som besatte reder, også omtalt her som par), hvilket var 68 flere end året før. Ligesom i de fem foregående år fandtes den største koloni på Høje Sande ved Skjern Ås udløb i Ringkøbing Fjord (118 par). Omtrent halvt så mange ynglede på Hornsgård Holm (NJ) (57 par) og Troldholmene (58 par) i Nibe Bredning (NJ). Arten har ikke tidligere ynglet på Troldholmene, men på Hornsgård Holm har

der årligt ynglet skestorker siden 2013. Der var ynglede skestorker på yderligere fire øer i Limfjorden (NJ): Venø (22 par), Melsig nær Vejlerne (4), Rotholmene ved Hvalpsund (3) og Vår Holm i Nibe Bredning (4). Vår Holm var det vigtigste ynglested for skestorker i Danmark i de første 16 år, efter at arten genindvandrede, og derefter var øen blandt de tre vigtigste lokaliteter. Men i 2017 fravalgte de fleste af fuglene altså Vår Holm, måske fordi kolonien i stigende grad er blevet udsat for prædation fra ræv, bl.a. i 2015.

På Langli i Ho Bugt (SVJ) var der 47 reder, hvilket var det hidtil højeste antal her. Længere mod syd i Va-dehavet, nemlig på Mandø, var der indikationer på, at

Skestorke-koloni på Hornsgård Holm, 6. maj 2017. Foto: Jan Skriver

et par gjorde yngleforsøg. På østkysten af Jylland blev der på Hjarnø i munden af Horsens Fjord (SØJ) set fire rugende fugle, men ved senere besøg kunne de ikke genfindes. Lidt længere oppe ad østkysten, på Hov Røn (ØJ), blev der registreret to ynglepar. Det var første år med registrerede yngleforsøg på disse to østjyske lokaliteter, om end der var mistanke om yngleforsøg på Hjarnø i 2015 og 2016.

På Høje Sande blev der i 2017 aflæst ringe på 14 af ynglefuglene. Overraskende nok var der ingen dansk mærkede fugle blandt disse. Syv af fuglene kom fra øer i den tyske del af Vadehavet og de øvrige syv fra hollandske kolonier. Den ældste af disse ynglefugle var 13 år.

Året 2017 blev et eksempel på, at stormfulde perioder med regn og ekstreme højvander kan føre til tab af æg og unger. På Langli skyllede æg og unger væk i forbindelse med en storm, der resulterede i et ekstremt højvande, hvor strandengen blev overskyllet. På Høje Sande omkom mindst 30 unger på grund afkøling under et intensivt regnvejr i juni. Vi kender ikke ungerens skæbne i kolonierne i Limfjorden. Den nu større geografiske spredning af kolonierne gør arten mindre sårbar overfor prædation af ræv.

Den første skestork, der blev registreret, sås 26/2 på Pyt Odde (NVJ). To dage senere 28/2 sås der 12 fugle på Værnengene (VJ), og her blev der observeret 45 skestork allerede den 5/3. Samme dag taltes der 25 skestork ved Høje Sande (VJ), og ved denne ø var der 50 fugle 12/3, 98 25/3 og ikke færre end 186 30/3. Den 9/3 var der 7 skestork ved Ulvedybet, og her var antallet steget til 15 15/3. Årets største antal blev som i tidligere år registreret i sensommeren. Flest sås i Bygholm Vejle (NJ) (194 som maksimum 24/7) og ved Sneum Digesø/Sneum Sluse (SVJ) med 159-194 fugle i perioden 19/7-11/8. Blandt øvrige maksima var: 76 i Margrethekog og Saltvandssøen (SVJ), 82 på Værnengene, 143 ved Høje Sande, 82 ved Biskær (NJ) og 88 ved Agger Tange.

Sidste større antal sås i Bygholm Vejle med 41 16/9 og 10 4/10. Ved Hundesø (NJ) sås 28 skestork 23/9 og i Ulvedybet var der 8 4/10. Årets sidste registrering var en fugl ved Esbjerg 24/10.

Samlet set ankom den første fjerdedel af fuglene til Danmark tidligere end normalt. Afgangstidspunktet for den sidste fjerdedel var tidligere end i de foregående seks år.

(Thomas Bregnballe & Jan Skriver)

Stylteløber *Himantopus himantopus*

Et par fugle nåede netop over grænsen og dermed med i denne årsrapport. Fuglene, formentlig det samme par, blev først set 30/4 Hasberg Sø (både på den danske og tyske side), 1/5 2 Nørresø (vest for

jernbanen) (SJ) og endelig 6/5 2 Rickelbüller Kog (SJ). Der blev observeret parringsadfærd, men der foreligger ingen senere observationer fra området.

(Tommy Kaae)

Hjejl *Pluvialis apricaria* (yngleforekomst)

Der var ingen ynglefund hverken på Tipperne (VJ), Borris Hede (VJ) eller Agger Tange (NJ), der er de

seneste steder, den er truffet ynglede.

(Egon Østergaard)

Pomeransfugl *Charadrius morinellus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	2012	2014	
752	NA	74	146	230	292	969	781	1779	1053	900	14.194

Kommentar: Tabel total revideret

Den første fugl blev set meget tidligt, i en flok hjejl, allerede 7/4 ved Nr. Farup (SVJ). Fundet er fotodokumenteret. Der er også aprilfund fra fem andre lokaliteter: Højer (SJ), Margrethekog (SJ), Stadilø (VJ), Skjern Enge (VJ) og Pallisbjerg Enge (VJ).

De seneste forårsfugle var to trækkende Grenen (NJ) 31/5.

I alt blev 731 fugle noteret på forårstrækket, fordelt på 33 lokaliteter, hvoraf de fire var træklokaliteter: Bulbjerg (NJ), Grenen, Korshage (S) og Melby Overdrev (S), hvor der hvert sted blev set 1-2 trækkende fugle på de respektive dage. Antallet af fugle er noget lavere end sidste år, men det må betragtes som et normalt år for arten.

Lige som sidste år blev 79% af fuglene (581) set på 12 lokaliteter med over 20 fugle. Lokaliteter med et maksimalt antal fugle over 20 nævnes med de største forekomster først:

Skjern Enge/Falbækvej (VJ) 24/4-24/5 maks. 19/5 135, Nr. Farup 7/4-22/5 maks. 16/5 85, Vrist Enge (VJ) 13/5-25/5 maks. 15/5 68, Stadilø 23/4-14/5 maks. 14/5 46, Højer (SJ) 23/4-12/5 maks. 3/5 37, Pallisbjerg Enge 27/4-19/5 maks. 7/5 36, Margrethekog 26/4-3/5 maks. 2/5 35, Gammel Frederikskog (SJ) 17/5-31/5 maks. 13/5 31, Søndenaen (NJ) 16/5-17/5 maks. 16/5 31, Ølands Vejle (NJ) 5/5-22/5 maks. 15/5 30, Holter (VJ) 12/5-15/5 maks. 15/5 25 samt Bønderby og Stokkebro (SJ) 6/5 22.

På efterårstræk blev der iagttaget 21 fugle på 12 forskellige lokaliteter i perioden 13/8-2/10. De allerfleste iagttagelser var trækoobservationer af 1-2 fugle, primært 1K-fugle, men der er dog to lidt usædvanlige fund: 23/8 4 1K Porsemosen på Anholt (ØJ), samt 10/9 6 1K Fakkemose (F) på Sydlangeland, hvor fuglene blev set lande på en mark.

(Egon Østergaard)

*Pomeransfugl, Tanderup Enge, 22. april 2017.
Foto: Bjørn Frikke*

Lille præstekrave *Charadrius dubius*

Set over de seneste fire år ser der ud til at være en rimelig fast ynglebestand på omkring 250-300 ynglepar. Fra 2017 er der indrapporteret omkring 250 ynglepar, med 134 sikre og 114 sandsynlige par, hvor sidstnævnte er opgjort ved sammentælling af stationære/territoriehævdende fugle optalt flere gange i løbet af april-juni på egnede ynglelokaliteter. I 2017 var der færre ynglepar fra Jylland, især Nordjylland, mens ynglebestanden på Øerne var på niveau med 2016.

Igen i år var der tidlig ankomst (medio marts), 16/3 1 Hindemaj, 20/3 1 Hovvig (VSJ) og 1 Årslev Engsø (ØJ). I lighed med sidste år var der mange rastende fugle i

april ved Vallensbæk og Ishøj Strandenge (KBH) med kulmination ultimo april med 25/4 29. I år blev der også set pæne ansamlinger i foråret, 10/4 12 Holling Sø (VJ), 24/4 11 Ulvedybet (NJ) og 3/5 13 Kølsen-Skals eng (NJ). Fra yngletiden var der nogle større antal, 14/6 15 Gravlev Sø (NJ) og 5/7 12 ad. Lidsø – Tjørnebjerg (ST).

Fra ultimo juli koncentreredes fuglene på egnede rasteplasser, men der blev kun meldt få større flokke med 29/7 12 Ølseagle Revle (KBH) og 25/8 25 Siø (F). Arten forlader landet primo/medio september, med fem fund ultimo september med sidste 27/9 1 Saltum Strand (NJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af lille præstekrave 2017

Lille præstekrave ynglepar 2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Sikre ynglepar	22	14	6	11	6	7	12	5	13	12	20	6	134
Mulige ynglepar	6	7	8	11	14	9	23	4	14	6	12	0	114

Lille præstekrave, Holmegaard Mose, 13. maj 2017. Foto: Bo Tureby

Hvidbrystet præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Ynglebestanden i Vadehavet steg glædeligt nok igen i år. Der blev optalt 94 par, fordelt med 16 på Fanø (SVJ) og 78 på Rømø (SJ). Det er det næsthøjeste antal, der er registreret, siden det koordinerede trilaterale optællingsprogram startede med dækning af alle strande på Fanø og Rømø i 1996. Læs mere i rapporten om Vadehavets ynglefugle her i Fugleåret.

Forårets først var lidt tidlige 23/3 2 Lakolk Strand, Rømø, men efterfølges hurtigt af flere obs fra Rømø de følgende dage. Sidste obs blev 26/9 2 Ballum Forland (SJ) og en lidt sen efternøler 6/10 Lakolk Strand. De

største koncentrationer var sædvanlig vis fra yngleområderne i sensommeren, med imponerende 31/7 182 og 7/8 212, alle Havsand, Rømø. Der er tale om de hidtil største antal registreret i DOFbasen, idet hidtil største forekomst var 160 i 2003, også fra Havsand.

Arten ses meget sjældent udenfor Vadehavet, og 2017 var ingen undtagelse. De få fund var 19/4 1 N Blåvands Huk (SVJ), første forårsfund herfra siden 1994!, 15/5 1 hun R Klydesøen, Vestamager (KBH) og samme dag 1 han slambassinerne ved Nyk. Falster sukkerfabrik (ST) samt 1-4/8 1-2 Værnengene (VJ).

(Peter Lange)

Islandsk stor kobbersnepe *Limosa limosa islandica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2013	2002	2017	
151	0	0	0	< 1	68	116	109	317	152	151	1528

Kommentar: Første fund er fra 1995.

2017 bød på den tredje største forekomst hidtil med min. 151 fugle; heraf 14 i første halvår og 137 i andet halvår. Sædvanligvis ses hovedparten i Nordjylland og langs den jyske vestkyst og Vadehavet.

De første observationer var af de overvintrende fugle ved Ulvedybet (registreret i december 2017), som også blev set 24/1 – 23/2 2-4 Ulvedybet (NJ).

Forårstrækket var sædvanligvis meget beskedent med 8/4 6 + 16/4 2 sdr. Ballum Forland/Sluse (SJ), 11/4 1 Kobæk Sø (VSJ), 15/4 1 Ulvedybet og 28/4 2 sdr. Tipperne (VJ).

I efteråret sås de første fugle til normal tid (medio juli), men lige syd for grænsen i Rickelsbüller Kog,

hvorfor første danske fund blev 5/8 1 1K Bygholm Vejle (NJ).

Forekomsten kulminerede ultimo august – ultimo september, hvor de største flokke var 26/8 13 Værnengene (VJ), 2-13/9 13 Agger Tange (NJ), 7/9 21 Kjelst Enge (SVJ), 11/9 5 1K Bygholm Vejle, 13/9 6 1K Gerå Strand (NJ), 20/9 6 1K Hestholm (VJ) og 22/9 6 1K Magrethe Kog (SJ).

Resten af efteråret var forekomsten mere spredt med flere små flokke, 19/10 4 1K Køge Nordstrand (KBH), 8/10 10 1K Glombak, Vejlerne (NJ), 23/10 6 Kongeåslusen (SVJ) og 13/11 10 Bøvling Fjord (VJ). Der var kun to fund efter medio november, 29/11 1 Klydesøen, Amager (KBH) og 29/12 1 Alleshave Bugt (VSJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af islandsk stor kobbersnepe 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	5	3	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	14
2. halvår	48	33	34	0	0	8	1	5	7	0	1	0	137
Årsum	53	36	34	0	0	14	1	5	7	0	1	0	151

Kærløber *Limicola falcinellus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2015	2014	
369	NA	(32)	61	45	168	429	393	580	516	469	(6346)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

Med 369 fugle var der tale om en svag forekomst. Nedgangen skyldtes primært et svagt efterår, mens forekomsten i første halvår var på højde med 2016.

Traditionelt ses ca 1/3 af fuglene i første halvår, i år som i 2016 blev hele 60% registreret i denne periode.

Den regionale fordeling er 28% i Nordjylland, 26% i Sønderjylland og 15% i København-området, hvorefter følger Fyn og Vestsjælland.

Årets første fugl blev set 10/5 1 Højer Vade (SJ) med fire fugle samme sted 13/5. De første to cifrede tal var

16/5 10 Bøjden Nor (F), 20/5 13 Saltvandssøen og 12 Højer Vade (SJ) samt 26-27/5 12 Gerå (NJ). Overgangen fra forår til efterår var ikke markant, dog blev blot to fugle set i perioden 6/6 til 5/7. Som sagt var forekomsten i andet halvår fåtallig med de største iagttagelser 11/7 11 Saltvandssøen og 15/8 6 Margrethekog (SJ).

Årets sidste blev set 14/9 1 Korshage (VSJ) og 16/9 1 Kalløgrå (ST).

Skemaet viser antal fugledage (antal fugle/dag/ lokalitet) og ikke nødvendigvis det reelle antal fugle, som givet er væsentligt lavere.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af kærløber 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	89	1	0	7	0	67	24	15	22	0	1	0	226
2. halvår	17	10	1	4	0	30	10	24	33	0	14	0	143
Årsum	106	11	7	11	0	97	34	39	55	0	15	0	369

Krumnæbbet ryle *Calidris ferruginea*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1998	2016	1991	
2017	NA	(3700)	(2278)	(4010)	(6274)	6496	6594	13.520	10.952	9741	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976-77, 1988, 1993-94, 1999-2003 og 2005-06. Artstotalen overstiger 100.000 fugle og opsummeres derfor ikke.

Årets total på 4819 stod i skærende kontrast til rekorden 2016. Ynglesuccesen tydede da også på at have været lav, da den største flok af 1K-fugle blev 15/9 16 Tipperne (VJ). Den første fugl dukkede op 30/4 1 Sneum Sluse (SVJ). Forårstrækket kulminerede 13/5 19 Højer

Vade (SJ). Returtrækket indledtes 8/7 4 Ølsemagle Revle (KBH) og kulminerede 23/7 88 Blåvandshuk (SVJ). Ungfugletrækket indledtes 24/7 1 1K Keldsnor (F) og toppede, som før nævnt, 15/9 16 Tipperne. Årets sidste blev 9/10 1 1K Ballum Forland (SJ).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af krumnæbbet ryle 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	638	749	517	136	58	798	354	428	652	84	344	61	4819

Krumnæbbet ryle, Blåvand, 20. juli 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2012	2009	
2240	NA	(345)	(655)	(874)	(2572)	2962	2938	4134	3896	3421	(46.905)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1977, 1988-89, 1990, 1999-2002 og 2005-07.

Årstotalen på 2240 var igen under gennemsnittet. Der var tidlig ankomst i den første halvdel af april med 12/4 1 Ulvedybet (NJ). Forårstrækket toppede 12/5 60 Lønnerup Fjord (NJ). 1/7 1 Paddesø Skov og Paddesø Hul (F) indledte efterårstrækket og dette toppede 20/8

9 Værnengene (VJ). De første indtastede ungfugle blev 30/7 2 1K Omø Mose (VSJ) og det var også en ungfugl, der afsluttede året sent 2/10 1 1K Nordhavnstippen/Stubben (KBH).

(Tommy Kaae)

Regional fordeling af temmincksryle 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	665	163	40	306	89	187	92	122	409	35	113	19	2240

Almindelig ryle *Calidris alpina shintzii*

Ynglebestanden af racen "engryle" er opgjort til 107-111 par med det forbehold, at enkelte lokaliteter ikke er optalt, hvorfor tallet for disse fra 2016 er overført. Det markerer endnu et år med nedgang i bestanden. Antallet af ynglepar har efter nogle år med stabilitet med omkring 140 par været i tilbagegang de seneste tre år. Den mest markante tilbagegang blev set i Vejlerne, hvor der var 66 par i 2015 og 56 par i 2016 til nu 44 par. Mest stabil er bestanden på Tipperne, hvor der de seneste fem år har været 22 til 27 par. Markant tilbagegang ses på Læsø til nu blot 8-9 par.

Hovedparten af tallene i skemaet er fra Naturstyrelsens tællinger.

Lokalitet	Antal par
Læsø, total (NJ)	8-9
Vestlige Vejler (NVJ)	1
Bygholm Vejle (NJ/NVJ)	43
Agger Tange (NVJ)	18
Tipperne (VJ)	22
Værnengene (VJ)	?
Rømø - samlet (SJ)	4-5
Råhede Vade (SJ)	1
Fanø (SVJ)	1
Vestamager	0-1
Estimeret total	107-111 par

Almindelig ryle, Ballum Forland, 26. maj 2017. Foto: Bo L. Christiansen

Sortgrå ryle *Calidris maritima*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2010	2011	
2017	NA	(848)	(482)	(549)	(1110)	2231	NA	4154	2877	2308	(30.515)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1977, 1988, 1990, 1992-97, 2001-02 og 2005-09.

Årstotalen blev på hele 4154, hvilket gjorde det til den største i årsrapportens historie. At Sprogø er en af artens "hotspots" blev markeret, da første halvårs sidste blev set her 2/6 5 Sprogø (VSJ). 11/3 56 Tat (B) blev første halvårs største. Returtrækket blev observeret allerede fra august og endda i det østdanske med 5/8 1 V Gilleje By (NSJ). Inden årsskiftet blev 4/12 87 Ebeltoft Færgehavn (ØJ) den største observation. Der blev igen set ringmærkede fugle, det bliver spændende at få nogle resultater herfra.

(Tommy Kaae)

Sortgrå ryle, Karrebæksminde, 12. december 2017. Foto: Steen E. Jensen

Regional fordeling af sortgrå ryle 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	184	89	12	645	20	0	188	806	3	0	321	69	2337
2. halvår	234	126	52	663	9	2	35	399	28	16	252	1	1817

Dværgryle *Calidris minuta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1996	1998	1978	
2017	NA	(9287)	(3302)	(9000)	(2332)	4105	3709	42.832	30.000	16.000	-

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970-1974, 1976, 1988, 1994-96, 1999-2002 og 2005-07. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Totalen for denne lille ryle blev 4630, hvilket er på niveau med gennemsnittet de seneste år. Året blev til gengæld indledt allerede i april med 24/4 4 Margrethe Kog (SJ). Forårstrækket toppede med 8/5 29 Havsand Rømø (SJ), hvilket også blev den eneste observation med over 20 eksemplarer. Andet halvår blev indledt med 8/7 1 ad. Siø (F) og kulminerede 26/9 130 Ballum Forland (SJ). Den første af få ungfugle viste sig 24/7 1 Nexø Sydstrand (B), og den største flok blev 19/9 117 Fanø Vesterstrand (SVJ). Året sluttede med 7/11 1 S Blåvands Huk (SVJ).

(Tommy Kaae)

Dværgryle, Blåvandsbuk, 31. juli 2017. Foto: Bo L. Christiansen

Regional fordeling af dværgryle 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	667	657	1036	60	5	1306	185	163	324	18	150	59	4630

Stribet ryle *Calidris melanotos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2012	2013	2009	
2017	3	< 1	< 1	2	6	8	7	14	11	10	149

Samtlige årets seks fugle nævnes: 3/5 1 Kølsen-Skals Engso (NJ), 3/6 1 ad. Mandø (SVJ), 5-6/6 1 2K+ Værnengene (VJ), 19-22/7 1 ad. Bygholm Vejle, Vestsø (NJ),

2/9 1 Vorsø Kalv og Sydrevlerne (SØJ) og endelig 4/9 1 1K Klydesøreservatet, Vestamager (KBH).

(Tommy Kaae)

Tredækker *Gallinago media*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	1980	2002	
2017	NA	(11)	(19)	12	14	32	28	62	61	32	(763)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1975-1976 og 1988.

Indtil starten af 1900-tallet var arten en talrig trækfugl. Samlet lyder totalen på 62 fugle, hvilket er en fugl mere end sidste års rekordforekomst. Stadig skal bemærkes, at dette kun gælder nyere tid (efter 1970), da tredækker var lokalt almindelig ynglefugl i Jylland i 1800-tallet.

Første fugl blev set rekordtidigt 13/4 1 Skifterne (SVJ) og fra primo maj var der spillende fugle på de sædvanlige østdanske lokaliteter med 3/5 1 spillende Lille Åmose (VSJ), 3/5 + 11/5 1 spillende Tryggevælde Ådal (KBH) og 11-13/5 1-2 spillende Koklapperne, Vestamager (KBH). Forårets øvrige fund var 5/5 1 Kalløgrå (ST), 6/5 1 Kongens Mose (SJ), 8/5 1 Busemarke Mose (ST), 11/5 + 17/5 1 Grenå Enge (ØJ), 13/5 1 Blåvands Huk (VJ), 16/5 1 + 25/5 1 Grenen (NJ), 17/5 1 Rømhø Nørreland (SJ), 17/5 1 Holme Å (VJ) og 7/6 1

Christiansø (B). Næsten alle fugle er trådt op.

Efterårets ankomst var til normal tid med 13/8 1 1 Grenå Enge (ØJ), 15/8 1 Volsted Kær (NJ) og 18/8 1 Bolle Enge (NJ). Forekomsten kulminerede ultimo august, hvor største antal blev 25/8 8 Volsted Kær, 28/8 6 Uldum Kær (SØJ) og 30/8 7 Fladbro Enge (ØJ). Sidste blev set 23/9 1 Rudbøl (SJ), 23/9 1 Lidsø (ST), (SJ) og 24/9 1 Kofoeds Enge (KBH), hvor de to sidstnævnte var eneste fund fra Østdanmark i efteråret.

Samlet blev tredækker i efteråret fundet på 23 lokaliteter; flest fugle i Nordjylland, men færre end i 2016 og tilsyneladende ikke eftersøgt i samme grad som i 2016. Desuden skal en usædvanlig trækobservation nævnes med 13/9 1 Ø (set indtrækkende) Blåvands Huk.

(Jørgen Staurup Christensen)

Regional fordeling af tredækker 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	0	3	1	0	2	0	1	3	0	2	1	15
2. halvår	22	2	1	13	6	1	0	0	1	0	1	0	47
Årssum	24	2	4	14	6	3	0	1	4	0	3	1	62

Tredækker, Vårst, Lindenberg Ådal, 3. september 2017. Foto: Rune Sø Neergaard

Enkeltbekkasin *Lymnocyptes minimus*

Et relativt beskedent år med 325 fugle, heraf 125 i første halvår og 200 i andet halvår. Året gjorde sig dog bemærket med flere pæne koncentrationer, især i efteråret.

Største antal i første halvår var 13/1 3 Hirtshals Østerstrand (NJ), 29/1 3 Kyndby Vig (NJ) og 15/2 4 Brabrand Sø (ØJ). Gennemtrækket retur til ynglepladserne kulminerede i april; flest blev registreret 8/4 14 Feddet (ST) og 27/4 6 Sjælsø (NSJ). Trækkende fugle blev noteret 29/3 1 Blåvands Huk (VJ) og 2/5 1 Nordstrand, Skagen (NJ). For andet år i træk blev der registreret en spillende fugl efter solnedgang ved Tryggevælde Ådal (S) i dagene 22-26/4, hvilket var ca.

10 dage senere end i 2016.

Normalt ses efterårets første fugle primo september, men efterårssæsonens første fugl sås usædvanlig tidligt 7/8 1 Vest Stadil fjord (VJ) og desuden endnu en tidlig fugl 17/8 1 Agger Tange (NJ) fulgt af 27-30/8 1 Vrangstrup Mose (VSJ). I løbet af oktober ses et stigende antal fund og større koncentrationer blev registreret ved måltrettet eftersøgning 20/10 11 Norsø (NJ), 28/10- 5/11 24 Kalø Vig (ØJ) og 24/11 17 Hesselbjerg (NJ). Igen i år blev enkelte fugle ringmærket, 23/10 1 IK Vallensbæk og Ishøj Strandenge (to ringmærket her i 2016) og 21/11 1 Agger Tange (NJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af enkeltbekkasin 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	20	9	6	19	3	7	9	6	13	17	14	2	125
2. halvår	79	20	16	33	3	6	5	7	13	11	4	3	200
Årsum	99	29	22	52	6	13	14	13	26	28	18	5	325

Svaleklire *Tringa ochropus* (yngleforekomst)

Fra 2017 er der kun sikre og mulige ynglefund fra artens kernelokaliteter i Nordsjælland. I Grib Skov (NSJ) blev 21 sikre og 2 mulige par registreret (17-20 par i 2016). 2017 blev igen et tørt år med for alt lidt vand i skoven, men trods det har bestanden været meget stabil de seneste 10 år. Det skyldes måske, at der opstår flere små fugtige områder, fordi der efterhånden stoppes flere dræn i skoven. Store Dyrehave havde 3-4 par mod 4-5 par i 2016, men optællingen i år har ikke

været så målrettet, så bestanden kan være undervurderet. Oplysninger fra Grib Skov og Store Dyrehave er modtaget fra Per Ekberg.

Fra Nordsjælland var der yderligere meldinger om ynglepar ved Gammel Grønholtvang (1 par) og Teglstrop Hegn (1 par), Frederiksdal (KBH) (1 par), samt mulige ynglepar (territoriehævdende fugle) ved Rude Skov (NSJ), Store Hulsø (KBH), Store Hareskov (KBH) og Kirkelte Hegn (NSJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Tinksmed *Tringa glareola*

Hvert andet år optæller Naturstyrelsen Thy ynglebestanden i Thy, og i 2017 optaltes 116 par. Tilsvarende i 2015 (100 par) og 2013 (114 par). Der yngler således årligt godt 100 par tinksmed i Danmark, og i 2017 i alt 121 par.

I Thy (NJ) blev der fundet følgende antal ynglepar i 2017 med henholdsvis 2015 og 2013 i parentes:

Hanstholmreservatet 65 par (47, 53), Ålvand Klithede 18 par (19, 22), Lyngby Hede 11 par (13, 18),

Vangså Hede 10 par (7, 12), Stenbjerg Hede 10 par (12, 9), Vang Sø 1 par (2, 0), Fredskilde Sø 1 par (0, 0).

Fra den øvrige del af Jylland var der ynglefund i 2017 fra: Grovsø (SVJ) 1 ængsteligt kaldende 12/6, Bordrup og Oksby søer (SVJ) 1 par 6/6, Sølager Sø (SVJ) 1 par 2/6. Desuden to syngende og mulig paringsadfærd Anholt (ØJ) 2/5 og en territoriehævdende Vigsø Klithede (NJ) 7/5. På Borris Hede blev arten ikke registreret i 2017.

(Egon Østergaard)

Damklire *Tringa stagnatilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Arstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2013	1994	2001	
2017	0	< 1	< 1	3	6	5	5	12	10	10	146

Kommentar: Første fund er fra 1970.

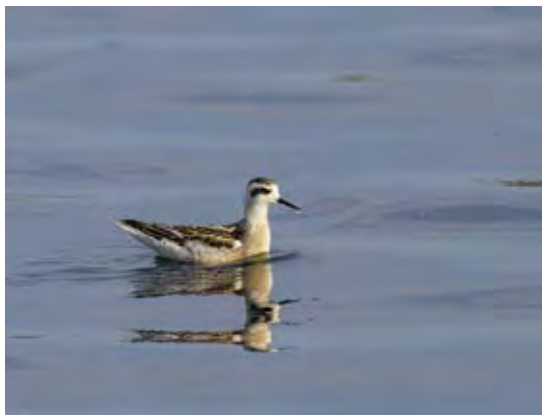
Ingen fund i 2017. Et år uden damklire forekom senest i 2009.

(Hans Christophersen)

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2010	1988	2009	
2017	NA	(51)	75	90	75	79	83	175	139	120	(3280)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1970, 1972-73 og 1975-76.

Odinshane, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassiner. 28. september 2017. Foto: Asbjørn Jensen

En årssum på 59 fugle, der er lidt større end i 2016, men som skal sammenlignes med et gennemsnit på ca. 80 for de foregående ti år. Forekomsten var ret lav i

Regional fordeling af odinshane 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	2	0	0	0	1	1	0	2	0	2	0	8
2. halvår	10	7	3	1	0	6	6	2	5	1	9	1	51
Årssum	10	9	3	1	0	7	7	2	7	1	11	1	59

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2010	2014	
2017	NA	(4)	7	(14)	18	41	39	80	58	58	(737)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976. Der er lidt usikkerhed om årstotal i 1990.

Med blot 16 fugle blev det næsten et år på samme meget lave niveau som i 2016. Fra første halvår blot én fugl, 17/6 1 kortvarigt rastende Vallensbæk og Ishøj Strandenge (KBH). Første tidlige fra andet halvår var 2/8 og nok samme 7/8 1 ad. Sækkesand (ST). Næste blev set ved Blåvand 2/10 (SVJ), hvor der yderligere blev set 26/10 1, 28/10 2 og 7/11 1. Øvrige

Regional fordeling af thorshane 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	1	3	6	0	0	0	0	2	2	1	1	0	16

begge halvår. Regionalt set er de fleste fugle rapporteret fra områderne ST, VJ og NJ.

DOFbasen rummer iagttagelser, som antageligt drejede sig om de samme fugle, der opholdt sig på samme lokaliteter i flere dage. Gengangere i denne forbindelse er søgt udrenset i sumskemaet.

Første halvår bød på blot otte fugle, 13/5 2 Værnengene (VJ), 23/5 1 Gyldensteen (F), 23-27/5 1 Lakolk (SJ), 1/6 1 Hyllekrog (ST), 4-17/6 1 Klydesøen (KBH), 4/6 1 Ulvshale (ST) og 25/6 1 Vallensbæk og Ishøj Strandenge (KBH).

Andet halvårs første blev set 11/7 2 Løgstør Bredning (NJ) og 16/7 1 Saltvandssøen (SJ). Langt de fleste fund drejede sig om enkeltfugle, bortset fra 29/8 – 1/9 op til 3 Bygholm Vejle (NJ) og følgende iagttagelser af to fugle, 11-12/8 og 17/9 Harboøre (VJ), 14/9 Værnengene (VJ), 16/9 Hjarnø (SØJ), 19/9 Ølundgårds og Lammesø Inddæmning (F), 22/9 Margrethekog, 1/10 Enge øst for Hasselø Plantage (ST) samt 3/10 og 10/10 Nykøbing Falster Sukkerfabrik. Årets sidste blev set 15/10 1 Ballum Forland (SJ) og 13-16/10 1 Klydesøen (KBH).

(Hans Christophersen)

fund var 3/10 1 Lyngvig (VJ), 6/10 1 Ebbeløkke (VSJ), 18/10 og 26-27/10 1 Hvide Sande (VJ), 23/10 1 Køge Lystbådehavn (KBH), 25/10 1 og 28/10 1 Vejers (SVJ) – sidstnævnte en sandsynlig genganger ved Blåvand. Endelig 29/10 1 Klint Havn (VSJ), 31/10 – 3/11 1 Hovvig (VSJ) og 19-21/11 1 Agger Tange (NJ).

(Hans Christophersen)

Lunde *Fratercula arctica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2002	1990	
2017	NA	(22)	41	65	52	37	37	114	101	100	(2011)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1974-76.

2017 var et år på det jævne med 38 fugle, heraf en død, fundet i første halvår. I 2016 blev der fundet 50 døde. Der var fire fugle i første halvår og 34 fugle i andet halvår. 12 fugle sås i de indre farvande, resten langs den jyske vestkyst.

Udover den døde fugl fra første halvår, var der disse tre fugle som alle er meget sene, 7/5 1 N Bækbygård Strand (VJ), 14/6 1 ad. V Tonfofte Nakke (SJ) og 20/6 1 V Roshage (NJ).

Efterårets første var 19/9 1 S Blåvand (SVJ). Herefter var der spredte fund af seks fugle i resten af september. I oktober kulminerede forekomsten med 25 fugle. I november sås tre fugle, med en enkelt fra de indre farvande, 24/11 1 S Helsingør (NSJ).

Eneste lokalitet med træk af betydning var Blåvand, 19/9 – 18/10 i alt 9, der var to dage med to fugle (21/9 + 9/10).

(René Christensen)

Regional fordeling af lunde 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	4
2. halvår	10	0	12	2	1	0	1	1	0	7	0	0	34

Tejst *Cephus grylle* (yngleforekomst)

Landets samlede ynglebestand for 2017 blev vurderet til 1616-1794 par, hvilket næsten er på niveau med sidste års bestand på 1807-1938 par. Det er primært usikkerheden ved optællingen af Hirsholmenes (NJ) store bestand, der ligger bag udsvingene i landsbestanden.

Bestanden på Hirsholmene blev optalt til ca. 970-1040 par, hvilket er færre end i 2016, hvor der optaltes ca. 1245 par. Tejsterne på Deget blev optalt og bestanden vurderet til ca. 60 par som i tidligere år.

Bestanden på Nordre Rønner var øget fra ca. 25 par til 35-37 par, og bestanden i Østerbyhavn på Læsø fortsatte sin fremgang, efter at den fordobledes sidste år fra 8 par i 2015 til 16-18 par i 2016. Nu yngler der 27 par tejster i havnemolerne i Østerbyhavn.

Også på Anholt (ØJ) var der fremgang i bestanden fra 21 par i 2016 til 35-37 par i 2017.

Hesselø's (NSJ) tejstebestand blev optalt i 2010, hvor antallet af ynglepar blev vurderet til 117. Siden er der sket en markant stigning i bestanden, idet den i 2016 blev vurderet til 150-200 par. I 2017 lykkedes det også at få besøgt øen, og igen blev bestanden vurderet til 150-200 ynglepar.

Tejstebestanden på selve Samsø (ØJ) havde fastholdt fremgangen ved Vandstedet på Nordsamsø fra 2-4 par i 2015 til 7 par i 2016 og 5-10 par i 2017. Desuden blev der fundet to ynglepar af tejster på en ny lokalitet ved Kolby Kås i 2017. På øerne ud for Stavnsfjord yngledede en lille stabil bestand på 2-4 par på Kyholm, mens arten ikke længere yngledede på Lindholm og måske er blevet uregelmæssig ynglefugl dér. På Vejrhø har tejstebestanden

den været meget påvirket af erosion og nedstyrtninger af klinerne, hvor tejsterne udgraver deres redehuller. På den baggrund skete der en markant tilbagegang i bestanden af tejster på Vejrhø fra 48 par i 2015 til 30-36 par i 2016. I 2017 var der ingen nye skred på klinerne, og antallet af ynglepar fordobledes til ca. 62 par.

Det store interessante spørgsmål om tejsterne i området ud for Stavnsfjord er, hvorfor der hyppigt og år for år observeres en stor flok tejster nær Kyholm i juni-juli måned, således 75 22/6 og det den samme dag, hvor de 124 lokale ynglefugle på Vejrhø blev optalt. Det kunne være interessant at finde ud af, om det er et samlingssted for ikke-ynglende tejster og/eller ynglende tejster, der har mistet deres æg eller unger. Overvågning og mærkning med moderne metoder må kunne kaste lys over fænomenet.

På Endelave (SØJ) er den lille bestand fordoblet fra 3 par i 2015 til 7 par i 2016, og dette niveau er fastholdt med 6 ynglepar i 2017. Ved As Hoved nord for Juelsminde (SØJ) har et par tejster sandsynligvis forsøgt at yngle. Det er et nyt sted, og det er interessant ved at ligge på Jyllands kyst, dvs. på fastlandet og ikke på en ø, hvor næsten alle de øvrige tejster i landet yngler. Det samme gælder den anden ny lokalitet ved Elsegårde Strand på Djursland, hvor 2-3 par tejster sandsynligvis har forsøgt at yngle.

Tejsterne i landets sydligste koloni på Sprogø (VSJ) blev fordoblet fra 50-55 par i 2015 til 102 par i 2016. Dette niveau er fastholdt med 105 ynglepar i 2017. Nogle få par yngler stadig i kliner på øen som oprindeligt, men ellers har de spredt sig i stensætningerne rundt om næsten hele øen.

(Sten Asbirk)

Regional fordeling af ynglepar af tejst 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	1092-1174	0	0	171-189	6	0	113-115	84-110	0	150-200	0	0	1616-1794

Alk *Alca torda* (yngleforekomst)

På en sejltur langs Nordvestbornholm 13/5, blev der optalt i alt 385 ynglefugle, fordelt med 200 Jons Kapel, 60 Mulekleven og 125 Kongestole. Der er tale om de hidtil største antal fra Nordbornholm. Ynglebestanden på Græsholmen ved Christiansø er ikke optalt i år, men det er oplyst at bestanden vil blive optalt i 2018. 16/5 og 30/6 er der indberettet 1000 rastende Erholmene, som må være de lokale ynglefugle.

(Peter Lange)

Alk, Christiansø, 20. maj 2017.
Foto: Erik Biering

Søkonke *Alle alle*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1996	2005	1995	
2017	NA	(12)	898	(4074)	1890	491	462	13.909	10.625	9257	(65.347)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76, og 1993.

Der sås 100 fugle, heraf en død. 2017 var således et meget jævnt år, arten er dog kendt for at svinge meget fra år til år. Der er dog en tendens til at arten er blevet mere fåtallig de senere år, måske et resultat af klimaforandringerne? I 90'erne var årsgennemsnittet på knap 4000 fugle og i 00'erne var årsgennemsnittet på næsten 1900 fugle. De bedste år ligger også i disse to årtier (se tabel).

Der var to fugle i første halvår, 11/1 1 SØ Fanø Vesterstrand (SVJ) og 13/1 1 NV Grenen (NJ). Efterårets

første fugl var 18/10 4 Lakolk Strand (SJ). Herefter var der stort set daglige observationer frem til 20/11. I denne periode sås 93 fugle. Et par observationer fra de indre farvande bør nævnes, 8/11 1 Ø Dovns Klint (F) og 30/11 1 R Gedser Odde (ST).

Årets største observation var 7/11 12 Bækbygård Strand. De bedste træklokaliteter var, 19/10 – 18/11 14, med max. 3 16/11 Grenen og 29/10 – 20/11 20 med max. 7/11 7 Blåvand (NJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af søkonke 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
2. halvår	24	14	22	4	0	4	2 – 3	10	0	17	1	0	98

Lomvie *Uria aalge* (yngleforekomst)

På en sejltur 13/5 blev der observeret 12 ynglefugle på kystklipperne ved Jons Kapel (B). Der er ingen nye oplysninger fra Græsholmen ved Christiansø. 10/7 er

der indberettet 1200 rastende Græsholmen, som må være de lokale ynglefugle.

(Peter Lange)

Lille kjoje *Stercorarius longicaudus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1988	1992	2007	
2017	NA	3	98	93	82	122	113	719	367	307	3737

Årets total blev på 108 fugle, hvilket er noget under gennemsnittet for de sidste 10 år. Der var tidligere år især mange observationer fra Gedser Odde (ST), men i 2017 var observationerne især fra Skagen (NJ) med i alt 48 fugle.

I første halvår var der tre observationer, 23/5 1 Flaggbakken, Skagen (NJ), 24/5 1 Tranum Klit (NJ) og 29/5 1 Grenen (NJ), alle var adulte fugle.

Efterårets første blev 7/8 1 Asserbo Strand (NSJ) og 10/8 1 Rågeleje Strand (NSJ), mens den sidste observa-

tion blev 31/10 1 Grenen. De største observationer blev 3/9 8 Grenen (NJ), 4/9 15 Grenen, 12/9 5 Grenen (NJ) og 17/9 5 Gedser Odde (ST).

Efteråret havde i alt 105 fugle fordelt med 30 i august, 72 i september og 3 i oktober.

Der foreligger aldersbestemmelse af 86 fugle, hvoraf de 84 svarende til 98 % var 1K. Første 1K blev set 10/8 1 Rågeleje Strand (NSJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af lille kjove 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	4	2	3	0	0	0	0	3	0	3	5	0	20

Almindelig kjove *Stercorarius parasiticus*

Artsbehandling af almindelig kjove blev genoptaget i 2014 efter pause siden 2000. Med en årstotal på 1776 var forekomsten lidt større end i 2016 men på niveau med 2015.

Der var ingen observationer i januar og februar. Første observation blev 21/3 1 2K Køge Lystbådehavn (KBH) og 21/3 1 Skagen (NJ). Forårstrækket var begrænset til de typiske trælokaliteter, og flest fugle blev set ved Skagen med 198 (286 i 2016).

Første halvår var domineret af observationer af 1-5 fugle, og der var kun enkelte observationer af flere end 10, således 20/4 13 Hyllekrog (ST) og 4/5 14 Hirtshals Fyr (NJ).

I perioden fra august til november blev arten set hyppigt langs den jyske vestkyst, hvor den især blev observeret ved Skagen og Blåvands Huk (SVJ) og ved disse lokaliteter blev der typisk observeret 5-8 fugle dagligt. Uden for Jylland blev flest fugle set ved Gedser Odde (ST). Største dage her blev 29/8 29. Desuden kan nævnes 12/9 28 Ørhage (NJ), 12/9 28 Faltring (VJ), 12/9 17 Blåvands Huk og 17/9 27 Feddet (ST).

Første 1K blev 11/8 1 Skagen (NJ) og 13/8 1 Skagen (NJ).

Årets sidste blev 5/11 1 Sletterhage (ØJ), 5/11 1 Vejers Strand (SVJ) og 8/12 1 Fornæs (ØJ).

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af almindelig kjove 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	560	299	357	53	20	9	29	39	55	52	301	2	1776

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	1985	1989	
45	NA	(52)	403	(193)	85	304	255	1686	1361	648	(9408)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1975-1976 og 1993.

Med en årstotal på 45 fugle var 2017 på niveau med 2013, der var det år, hvor arten i de seneste 10 år har optrådt med færrest fugle. Artens forekomst varierer dog meget fra år til år. Her har det givet en væsentlig betydning, om der har været tale om et godt yngleår.

Der var ingen vinterfund. De første fugle blev set 26/4 1 Skagen (NJ) og 28/4 1 Bækbygård Strand (VJ). Skagen og Blåvands Huk (SVJ) blev lokaliteterne med flest fugle i første halvår. Ved Skagen blev der observeret 26/4 1, 4/5 1, 31/5 1 og 21/6 1, mens der ved

Blåvands Huk var en enkelt stor observation 11/5 4.

Efterårets første fugle blev 21/7 1 Hirtshals Havn (NJ) og 21/7 1 Skagen. Alle observationer i efteråret var af en eller to fugle bortset fra 12/10 4 Blåvands Huk. Der kan ikke udpeges en periode, hvor der var en markant kulmination i forekomsten.

Årets sidste observationer blev 2/11 1 Gilleleje By (NSJ), 11/11 1 Roshage (NJ) og 9/12 1 Kikhavn (NSJ), der også blev eneste observation i december.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af mellemkjove 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	9	3	16	0	1	0	0	4	2	5	5	0	45

Storkjove *Stercorarius skua*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2003	2004	
3135	NA	(80)	285	301	822	1131	1003	3135	2077	1879	(23.694)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-1976.

En total på 3135 var markant den højeste total for de seneste 10 år. Baggrunden for den store total skal især findes i indrapporteringen fra Nordjylland, hvor der blev set 2285 fugle. Der var her tale om det højeste indrapporterede antal nogensinde. Skagen (NJ) skilte sig lige som i 2016 ud som lokaliteten med flest observerede fugle. Der blev samlet observeret 1958 fugle her.

Fra januar og februar var der 12 observationer, der alle var af en enkelt fugl undtagen 22/1 2 Skagen. Det var bemærkelsesværdigt med et indlandsfund 12/1 1 Egå Eng sø (ØJ).

Forårets bedste dag var 28/4 17 Skagen, hvilket er ny forårs-dag-max. herfra. Fra sommerperioden var der fra Skagen en række store forekomster med 18/7 43 som største i juli og 7/8 183 som største i august. Største uden for Skagen blev 21/8 123 Roshage (NJ).

Oktober blev også kendetegnet ved flere større observationer, flest 5/10 96 Skagen og uden for Nordjylland 5/10 35 Børstrup Hage (NSJ) og 5/10 42 Gilleleje By (NSJ).

Storkjove, Jedsted Forland, 23. september 2017. Foto: Bjørn Frikke

Nordsjælland og Nordjylland havde i december flere observationer med 9/12 4 Børstrup Hage og 9/12 10 Skagen som de største.

(Henrik Nyrup)

Regional fordeling af storkjove 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	2285	51	104	24	13	9	20	51	4	569	5	0	3135

Ride *Rissa tridactyla* (yngleforekomst)

I 2017 blev der fra en drone gennemført en fotografering af hele kolonien ved Bulbjerg (NJ). Fotos blev taget den 7/7, og herudfra blev der lavet et panorama-billede på hvilket antallet af besatte reder kunne tælles. I de senere år har der kun været få dage i ynglesæsonen, hvor det har været muligt at færdes under kolonien på grund af stigende erosion af sandet under kalkklippen. Det samlede antal besatte reder ved Bulbjerg blev ud fra fotos opgjort til 355; desuden et mindre antal reder som så ud til at have været i brug i sæsonen. For 302 af rederne kunne det ses, om der var unger: 127 reder med 1 unge, 10 reder med 2 unger og 165 reder med kun en voksen fugl synlig på reden.

I Hirtshals (NJ) taltes der 11/6 54 reder med rugende fugle på Vesthavnen, heraf 25 reder på østmolehovedet (disse blæste ned i en storm). Fra de øvrige 29 reder kom kun 4 unger på vingerne, alle fra Duusgaard-bygningen. Flydedokken på Østhavnen kunne ikke dækkes på grund af utilgængelighed.

Fra Hanstholm Havn (NJ) har vi ikke oplysninger om yngleforekomst.

(Thomas Bregnballe/Kurt Prentow/Jørgen Peter Kjeldsen)

Ridekolonien på Bulbjerg fotograferet fra drone 7. juli 2017. Foto: Darren Wilden

Sabinemåge *Xema sabini*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1997	1988	2004	
2017	47	5	42	76	46	23	29	440	189	145	1911

Der er kun medtaget alderbestemte fugle i oversigten.

Efter flere sløje år rettede antallet af observerede sabinemåger sig lidt op med i alt 14 fugle. 2017 var således det bedste år siden 2012, hvor der sås 20 fugle, men dog noget under de sidste ti års gennemsnit på 30-35 fugle/år. Der var to fugle fra de indre farvande, 29/10 1 1K NØ

Kasmose Strand (F) og også 29/10 1 1K V Gilleleje (NSJ).

De øvrige fund var alle fra Vestkysten. Som så mange gange før sås flest fugle ved Blåvand (SVJ) 1-14/9 1 R og 4 T. Af de øvrige lokaliteter var det kun Ørhage (NJ) som havde mere end en fugl, 4/10 1 1K NV og 17/10 1 1K S. Alle fugle er set i perioden 1/9 – 29/10.

(René Christensen)

Regional fordeling af sabinemåge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	4	3	5	0	0	0	1	0	0	1	0	0	14

Dværgmåge *Hydrocoloeus minutus* (yngleforekomst)

Arten har formodentlig ikke ynglet i landet i 2017, og man skal tilbage til 2014 for at finde det seneste yngleforsøg.

(René Christensen)

Dværgmåge, Sneum Digesø,
7. maj 2017. Foto: Bjørn Frikke

Sorthovedet måge *Larus melanocephalus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2011	2012	
2017	NA	5	10	31	75	156	151	191	167	166	2534
20	NA	< 1	0	0	8	19	17	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1991. Første ynglefund er fra 1970. Max-antal ynglefund er fra 2012: 14-24 par.

Der er kun medtaget aldersbestemte fugle i oversigten.

Efter rekordåret i 2016 med 191 fugle faldt antallet af fugle betragteligt i 2017, til mindst 151 fugle, hvilket er tæt på gennemsnittet. Der sås fugle i alle regioner, undtagen Bornholm. Der sås flest i NJ og SVJ med hver 33 fugle. I NJ skyldtes det mange fugle i Hanstholm (NJ). Her sås i perioden 4/7 – 30/12 mindst 10 1K + 14 2K + 6 ad. I SVJ skyldtes det mange ynglefugle, specielt ved Sneum Engsø (SVJ), 11/3 – 30/7 mindst 14 ynglepar. Ingen anden lokalitet havde mere end fire ynglepar. Der blev i alt registreret 17-20 ynglepar, hvilket er på niveau med de seneste mange år.

(René Christensen)

Sorthovedet måge, Valdemars Slot, Tåsinge, 4. april 2017. Fuglen er ringmærket som unge samme sted 17. juni 2013 af Lars Hansen, Nyborg. Foto: Erik Thomsen

Regional fordeling af sorthovedet måge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal	33	5	33	3	3	3	19	9	20	4	19	0	151
YP	0	0	8	0	1	0	2 – 3	3	2 – 4	1	0	0	17 – 20

Baltisk sildemåge *Larus fuscus fuscus* (yngleforekomst)

Bestanden på Bornholm holder endnu stand, men det ser unægtelig svært ud. Der meldes om to par samt et

par, hvor den ene halvdel var en intermedius fugl. I 2016 var der fire par.

(René Christensen)

Middelhavssølvmåge *Larus michahellis*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2007	2006	2003	
2017	0	0	0	(17)	75	54	58	155	129	87	(1204)

Kommentar: Første gang artens forekomst opsummeres er i 1999, hvor SU anerkender arten som regelmæssig gæst i danske farvande.

Der er kun medtaget alderbestemte fugle i oversigten.

Der var i 2017 mindst 48 fugle, fordelt med 12 i første halvår og 36 fugle i andet halvår. 48 fugle var noget under de 69 fugle, der har været gennemsnittet for de seneste 10 år. For andet år i træk var der ikke observationer fra Bornholm. Ellers var den geografiske fordeling normal med flest fugle ved Østersøen og på Fanø (SVJ). Sidste fugl i første halvår var 30/6 1 4K + 1 ad. Fanø Vesterstrand (SVJ). Samme sted sås 3/7 2 3K som de første i andet halvår. Meget tyder på at en del fugle oversommer i Vadehavsregionen. Første 1K-fugl var 20/7 1 Rath (F), hvilket er til normal tid.

De fleste lokaliteter melder om 1-2 fugle. Lokaliteter med flest fugle var 26/9 – 28/10 1 1K + 2 ad. Hanstholm (NJ), 1/3 1 ad. + 13/4 1 3K og 24/8 – 25/11 2 1K + 1 2K + 1 4K + 1 ad. Blåvand (SVJ), 4/1 – 25/6 2 2K og 4/7 – 28/12 1 1K + 2 2K Rødvig (KBH).

Fra Fanø var der følgende observation: 1/8 – 20/9 1 1K + 1 2K + 1 ad. Søren Jessen Sand og 1/1 – 30/6 1 2K + 1 4K + 4 ad. og 3/7 – 22/9 1 1K + 4 2K + 1 3K + 2 ad. Fanø Vesterstrand. Ovennævnte fugle regnes for forskellige individer, men der kan, da lokaliteterne ligger tæt på hinanden, være et vist sammenfald af individer.

(René Christensen)

Regional fordeling af middelhavssølvmåge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	0	6	1	0	1	0	0	3	1	0	0	12
2. halvår	3	0	16	0	0	0	3	2	5	1	6	0	36

Kaspisk måge *Larus cachinnans*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2015	2006	
2017	3	0	0	(42)	196	336	313	445	425	391	(4741)

Kommentar: Første gang artens forekomst opsummeres er i 1999, hvor SU anerkender arten som regelmæssig gæst i danske farvande.

Der er kun medtaget aldersbestemte fugle i oversigten. Materialet er nu så stort, at det er svært med sikkerhed at vurdere antallet af fugle.

Med mindst 107 fugle i første halvår og mindst 338 fugle i andet halvår, i alt 445 fugle var 2017 det bedste år nogensinde. Arten er set i alle årets måneder og i alle regioner undtagen Vestjylland. Fordelingen mellem regionerne var dog stadig skæv med flest ved Østersøen og i Vadehavet.

Årets første 1K-fugl var 12/7 1 Spodsbjerg Havn (F) og var dermed den tidligste 1K-fugl nogensinde.

Aldersfordeling af de indberettede fugle var som følger i %, 1K: 44%, 2K: 18%, 3K: 13%, 4K: 5%, ad: 21%. Den store forskel mellem 1K-fugle og 2K-fugle antyder, at en stor del af 1K-fuglene kun bruger Danmark som en mellemstation på deres træk og senere forsvinder

tilbage til deres normale overvintringsområde. Lokaliteter med flest fugle var:

Blåvand (SVJ): 21/1 – 19/4 1 2K + 1 3K + 1 ad. og 15/8 – 14/12 19 1K + 2 2K + 4 3K + 1 4K + 5 ad. Søren Jessens Sand (SVJ): 26/7 – 31/12 8 1K + 12 2K + 5 3K + 4 4K + 8 ad.

Fanø Vesterstrand (SVJ): 1/1 – 30/6 3 2K + 4 3K + 2 4K + 12 ad. og 2/7 – 31/12 7 1K + 10 2K + 3 3K + 2 4K + 15 ad.

Bagenkop (F): 8/1 – 28/6 2 2K + 1 4K + 1 ad. og 24/7 – 29/12 10 1K + 2 2K + 2 4K + 1 5K + 1 ad..Strøby Ladeplads (KBH): 15/8 – 5/11 12 1K + 1 2K + 1 3K + 1 ad.

Rødvig (KBH) 21/1 – 10/2 4 2K + 2 3K + 1 ad. og 23/7 – 28/12 13 1K + 1 2K + 1 3K + 1 4K + 1 5K + 2 ad.

(René Christensen)

Kaspisk måge, aldersfordeling

Alder	antal	%
1K	726	43.7
2K	303	18.2
3K	207	12.5
4K	83	5.0
5K/AD	342	20.6

Kaspisk måge,
Bagenkop, 9. februar
2017. Foto: Kis Boel
Guldmann

Regional fordeling af kaspisk måge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	2	0	26	3	0	1	12	4	39	3	7	10	107
2. halvår	14	0	112	1	1	0	24	7	103	12	28	36	338

Hvidvinget måge *Larus glaucoides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2012	1983	1993 1997	
2017	NA	2	9	16	11	20	18	59	27	24	528

Der er kun medtaget alderbestemte fugle i oversigten.

Med mindst 17 fugle var 2017 et år tæt på gennemsnittet. Der var 14 fund fra første halvår og tre fra andet halvår. Der var to oversommende fugle 5/7 – 6/8 1 3K Hirtshals (NJ) og 14/8 1 2K+ Bækbygård (VJ).

Der var kun et fund fra de indre farvande 21/1 – 7/2 1 2K Gilleleje (NSJ), imens alle øvrige fund var fra

den jyske vestkyst og på for arten typiske lokaliteter. Følgende lokaliteter havde besøg af mere end en fugl, 14/1 – 22/6 1 2K + 1 3K + 1 ad. Skagen (NJ), 14/2 -28/3 1 3K og 5/7 – 30/12 1 3K Hirtshals (NJ), 7/1 – 13/2 1 2K og 17/11 1 1K Agger Tange (NJ), 2/1 – 29/4 1 2K + 1 3K + 1 4K Hvide Sande (VJ) og 25/6 1 2K + 14/8 1 2K+ Bækbygård Strand (VJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af hvidvinget måge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	TOTAL
1. halvår	7	4	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	14
2. halvår	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1976	1983	1979	
2017	NA	(103)	129	71	38	39	39	287	189	170	(3456)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972, 1974-75 og 1991.

Gråmåge, Ellekilde Hage, 11. december 2017. Foto: Axel Mortensen

Der er kun medtaget aldersbestemte fugle i oversigten.

Med mindst 48 fugle var 2017 et år noget over de sidste 10 års gennemsnit. Den geografiske fordeling var som den plejer at være, med flest fugle langs vestkysten af Jylland og nogle få fugle i de indre farvande og ved Østersøen.

Regional fordeling af gråmåge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	20	8	4	0	0	2	0	1	0	1	0	0	36
2. halvår	9	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	12

Dværgterne *Sternula albifrons* (yngleforekomst)

Det er uhyre vanskeligt at holde præcis styr på den danske ynglebestand af dværgterne, fordi arten typisk yngler i forholdsvis små kolonier på udsatte sandstrande og lave revler og er kendt for at flytte meget rundt. Arten udviser derfor ofte store regionale udsving fra år til år. Sammenholdt med det meget store antal potentielle ynglelokaliteter i Danmark betyder dette, at en betydelig del af ynglebestanden let kan unddrage sig registrering, med mindre der gøres en målrettet, landsdækkende indsats. I 2017 blev der via NOVANA-optællingen i en række Natura 2000-områder, den årlige optælling af kolonirugende kystfugle i Vadehavet, registreringer foretaget i forbindelse med AUs og ZMs ringmærkningsprojekt om arten og registreringer i DOFbasen opnået en rimelig god dækning af artens yngleforekomst. Der mangler dog oplysninger fra en række kendte, traditionelle ynglelokaliteter.

I 2017 blev der registreret i alt 469-524 ynglepar, hvilket er det højeste antal, der er registreret i perioden 2009-2017 (mellem 256-297 par i 2013 og 417-486 par i 2015). Antallet af registrerede ynglepar afhænger dog naturligt nok af fra hvilke og hvor mange ynglelokaliteter, det lykkes at tilvejebringe data. I 2012 blev arten f.eks. registreret ynglende på 79 lokaliteter, i 2013 kun på 40, i 2015 på 69 og i 2017 på 63 lokaliteter. Ingen af de traditionelle ynglelokaliteter, der mangler data fra, er kendt for at huse store yngleforekomster, og det registrerede antal ynglepar i 2017 vurderes

Første halvårs sidste fugl var 24/6 1 2K Skagen (NJ), mens den første fugl i andet halvår dukkede op 4/7 1 3K Hanstholm (NJ). Begge fugle sås i længere tid før sidste og første dato og kan vel betragtes som oversomrende.

Fundene fra de indre farvande var som følger, 8/1 – 21/3 1 2K Gilleleje (NSJ) og sandsynligvis den samme fugl 22+26/3 nogle få kilometer mod vest omkring Asserbo/Tisvilde (NSJ). Ved Rørvighalvøen (VSJ) sås 24-31/3 1 2K, selv om det var mindre end 30 kilometer fra førstnævnte lokaliteter var det en anden fugl, da der på begge fugle var datosammenfald. 13/12 1 1K Helsingør (NSJ), samme fugl trak formodentlig ned i Øresund og blev genfundet ved Nivå (NSJ), hvor en fugl med samme alder opholdt sig, 16-22/12. Endelig sås 10-11/12 1 2K Klintholm (ST) og 11/11 1 2K Gjerrild Nordstrand, Øst (ØJ).

Lokaliteter med flest fugle var, 4/1 – 3/6 1 2K + 1 3K + 1 ad. og 4/7 – 31/12 3 1K + 1 3K + 1 4K Hanstholm (NJ), 1/1 – 24/6 3 2K + 1 3K og 29/10 – 31/12 1 1K Skagen og 1/1 – 29/4 2 2K og 1/11 – 30/12 1 1K + 1 ad. Hirtshals (NJ).

(René Christensen)

derfor at være rimeligt sandfærdigt. Samlet set er det fortsat vores vurdering, at bestanden på landsplan – trods regionale udsving – er stabil eller måske i svag fremgang. Det høje antal registrerede ynglepar understøtter i hvert fald vores vurdering af, at den danske ynglebestand af dværgterne er på over 500 ynglepar.

Vadehavet var fortsat artens vigtigste yngleområde med 74 registrerede par på Fanø med omliggende sande (SVJ), 72 par på Rømø (SJ) og 2 par på fastlandskysten (SVJ). De i alt 148 registrerede ynglepar var færre end i 2016 (190 par), men dog stadigvæk markant flere end registreringen i perioden 2012-2015. Antallet lå dog fortsat langt under resultatet for perioden 1996-1999, hvor der i gennemsnit blev registreret 234 par årligt. Den i 2016 konstaterede "udvandring" af ynglefugle fra de traditionelle kolonier på den jyske vestkyst til Vadehavet ser ud til at fortsætte, idet endnu et antal fugle fra Bøvling Klit (VJ) og Bækbygård Strand (VJ) blev aflæst ynglende på Fanø. Desuden er der næppe tvivl om, at bestanden i Vadehavet nyder godt af en tilvandring af unger fra kolonierne i den tyske del af Vadehavet.

Ynglebestanden på både Rømø (SJ) og Fanø (SVJ) led hårdt under prædation fra ræv, og 7/6 mistede alle ynglepar i Vadehavet – og også mange ynglepar længere oppe ad Vestkysten – deres æg og unger, da meterhøje bølger slog ind over koloniområderne under et historisk kraftigt stormhøjvande. I takt med, at fuglene startede forfra og lagde om, blev der vendt fuldstændigt op og

Farveringmærket dværgterne med små unger, Søren Jessens Sand, Fanø 6. juni 2017. Foto: Ulf M. Berthelsen

ned på ynglefremkomsten i de berørte områder. Fuglene forlod således koloniområdet på Søren Jessens Sand nord for Fanø (SVJ) og flyttede i stedet ind på strandengen (Grønningen) på Fanø nordkyst. Her var der forsøgsvis etableret en stor udhegning med strømførende flethegn for at afprøve, om det var muligt at sikre ynglende terner og vadefugle mod prædation fra ræv. Samtlige reder, der blev etableret uden for hegnet, blev enten præderet eller trampet ned af kreaturer, hvorimod alle 24 dværgternereder, der blev anlagt inde i hegnet, klækkedes. Forsøget var således en overvældende succes.

Årets helt store positive overraskelse var Sækkesand nord for Møn (ST), hvor der blev registreret en koloni med 90-120 par med god ynglesucces. Det er den største koloni af dværgterne, der er registreret herhjemme i nyere tid. Vadehavet tegnede sig som sædvanligt for en række store kolonier: Søren Jessens Sand/Fanø (SVJ) 36 par, Langejord/Fanø (SVJ) og Juvre Sand/Rømø (SJ) hver 25 par og yderligere tre kolonier på Rømø med hver mellem 10 og 20 par. Derudover var de største registrerede lokaliteter Lejodden (VSJ) 31-33 par, Rågåv Kalv og Sand (ST) 23 par, Saltholm (KBH) 22-23 par, Rødsand (ST) 21 par og Totten/Anholt (ØJ) 15-20 par. Ingen andre dækkede lokaliteter kunne fremvise en ynglefremkomst på 10 par eller derover.

Ynglebestanden i VJ er fortsat meget hårdt presset som følge af både prædation fra ræv, omfattende strandrensning (indebærer ofte at rugezonen på strandene køres op flere gange i løbet af hver sæson), bade-/turistaktiviteter inklusiv færdsel med løse hunde og øvrige menneskelige aktiviteter, herunder

omfattende anlægsarbejder i Thyborøn Sydhavn. Disse negative påvirkninger vurderes at være forklaringen på den dokumenterede udvandrings af ynglefugle herfra til Vadehavsområdet. Også i den øvrige del af landet måtte arten som sædvanligt slås med omfattende prædation fra især ræv og store måger, menneskelige aktiviteter i koloniområderne og kreaturers nedtrampning af æg og unger på strandengslokaliteterne. Dværgterner har aldrig ynglet på Bornholm, og arten blev heller ikke i 2017 registreret ynglende i SØJ og NSJ.

Ved Tissø, Danmarks eneste permanente og traditionelt også ubetinget største indlandsforekomst, har en eksplosiv vækst i hættemågebestanden nu presset dværgterner helt væk fra de kunstigt etablerede yngleoer ved søens sydbred (se Fugleåret 2013-2016). I 2017 forsøgte kun ét par sig inde på strandengen, men de fik to unger på vingerne. Til gengæld blev der igen i 2017 registreret ynglefremkomst med 1-2 par på en anden sjællandsk indlandslokalitet, Tystrup Sø.

Mens 2016 var et usædvanligt godt år for dværgterner med en ungeproduktion, der generelt lå væsentligt over det normale, må resultatet af ynglesæson 2017 nok nærmere karakteriseres som middelmådig. Dværgterner kan dog blive forholdsvis gamle (op til ca. 25 år), og takket være en høj overlevelse blandt de voksne fugle er bestanden derfor ikke afhængig af at få tilført et stort antal nye ynglefugle hvert år.

Yderdatoerne for observationer i DOFbasen var 10/4 4 ad. Fanø (SVJ) til 16/9 1 juv. Bækbygård Strand (VJ), hvilket er normalt.

(Ulf M. Berthelsen / Thomas Bregnballe)

Regional fordeling af dværgterne ynglepår 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	39-40	25-27	76	29-36	0	72	10	52-61	26-28	0	140-174	0	469-524

Rovterne, Vejlen, Tåsinge,
12. september 2017.
Foto: Erik Thomsen

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1970	1983	1984		
2017	8	NA	(113)	44	35	7	10	9	ca. 400	76	60	(1387)
0	+ 500	NA	(9-11)	(11)	2	1	1	1	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1971-77. Den danske ynglebestand angives i 1970 til 200 par.

En konservativ opgørelse giver tre fugle i Danmark i 2017, mens en mere optimistisk vurdering giver op til otte fugle. Uanset om man bruger den ene eller anden vurdering, ser det ikke ud til, at der har været yngleforsøg i Danmark i 2017. Der har opholdt sig to fugle ved Filsø i de senere år, men der er ingen oplysninger,

der viser, at de har ynglet. Der var kun fund fra SVJ og SJ. Alle fund nævnes, 4/5 – 21/7 2 Filsø (SVJ), 16/5 1 ad. SØ Tjæreborg Enge (SVJ), 26/5 1 Sønderbøl (SVJ), 2/6 1 Holm Sø (SVJ), 6/7 2 ad. S Grærup (SVJ) og 29/7 1 1K SØ Lakolk Strand (SJ).

(René Christensen)

Rovterne *Hydroprogne caspia*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2017	2016		
2017	173	NA	(60)	79	75	68	149	142	196	173	169	(3776)

Kommentar: Der mangler årstotaler for 1972 og 1975-77.

Atter et år med rekordmange fugle. Mindst 173 fugle sås i 2017 mod 169 fugle i 2016. Tallet er et absolut minimum. De mange observationer i Københavnsområdet gør det svært at få et præcist antal fugle i denne region. Også i 2017 var SØJ den eneste region uden observationer. Flest fugle sås mod øst, men Vestdanmark er ved at komme godt med, med bl.a. 16/8 10 Filsø (SVJ). Der var i alt 16 observationer med over 10 fugle i hele Danmark, 13 af disse var fra Ølseagle Revle (KBH), hvor det største antal på en gang var 7/8

27. Første fugl var 7/4 1 Klydesøen (KBH), mens sidste var 1/10 1 Skjern Enge (VJ). Begge datoer er indenfor det normale.

Der har formodentlig ynglet rovterne i det Sydfynske Øhav og på Saltholm (KBH). Formodningen bygger på observationer af unge og gamle fugle på egnede ynglepladser på et tidspunkt, hvor det må antages, at det ikke kan være fugle som er trukket til de pågældende lokaliteter. På Saltholm var der omkring fem par som fik syv unger på vingerne (25/7 7 1K + 10 ad.).

(René Christensen)

Regional fordeling af rovterne 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	9	17	15	5	0	3	20	28	50	12	3	11	173

Hvidvinget terne *Chlidonias leucopterus*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	1997	2005	
2017	NA	2	2	196	52	502	428	3776	1926	286	6698

Der blev set mindst 20 fugle i 2017, noget mindre end de 41 fugle i 2016.

De første fugle var 13/5 4 Tryggelev/Salme Nor (F), og denne observation var også årets største forekomst. Sidste fugl var 30/8 1 Bøtø Nor (ST). Der var tre obser-

vationer af mere end en fugl, 1/8 2 Kølsen-Skals Enge (NJ), 5-12/8 1 1K + 1 ad. Vest Stadil Fjord (VJ) og 3/7 - 23/8 1 1K + 1 ad. på forskellige lokaliteter i Tøndermarsken (SJ).

(René Christensen)

Regional fordeling af hvidvinget terne 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	2	3	1	1	0	2	4	1	0	1	4	1	20

Hvidvinget terne, Klejtrup sø, 31. juli 2017. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

Sortterne *Chlidonias niger*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2013	2011	
3282	NA	NA	(1048)	731	(4060)	4189	4163	5967	4908	4532	(58.697)

Kommentar: Sortterne først medtaget i Årsrapporten fra 1980, men mangler fra 1998 og 2000-2007. Årstotaler skal tages med stort forbehold. Fra 1980-89 opgøres kun ynglefugloptællinger i 1983 og 1988-89.

I DOFbasen er der i alt 593 observationer af 3282 fugle, noget af en nedtur i forhold til de 536 observationer af 5431 fugle i 2016. Da antallet af observationer var stort set er det samme, er der formodentlig tale om en reel nedgang i antallet af fugle. I modsætning til i 2016 var der ingen større forekomster, og på træklokaliteterne var der ligeledes en betydelig reduktion i antallet af trækkende fugle.

Ud fra det indsendte materiale er det svært at afgøre om der også var en nedgang i ynglebestanden. De eneste lokaliteter med angivelse af ynglepar er Kogleaks (NJ) med 20 par og Hasberg Sø (SJ) med 30 par. Ved Kogleaks kom ingen unger på vingerne, og der er heller ingen iagttagelser af unger ved Hasberg Sø. De

første fugle var 24/4 1 ved Nørresø (SJ) og Hyllekrog (ST), mens den sidste var 5-8/10 1 1K Holløse Bredning (NSJ). Begge datoer ligger indenfor, hvad der er normalt for arten.

Hyllekrog havde 24/4 – 28/5 117 T, flest 6/5 56 og 13/5 22, og var eneste lokalitet, som så ofte før, med forårstræk af betydning. I 2016 sås 561 trækkende her. Dog skal 6/5 24 Ø Feddet (ST) nævnes.

Efterårstrækket startede ultimo juli og her var Gedser Odde (ST) igen den bedste lokalitet med 24/7 – 5/9 116, flest 8/8 29, 15/8 40 og 17/8 31 mod 257 trækkende i 2016. Fredericia (SØJ) havde 23/7 25. Heller ikke i efteråret er der set nævneværdigt træk andre steder end de nævnte steder.

(René Christensen)

Regional fordeling af sortterne 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	408	151	135	32	37	1868	104	89	60	32	365	1	3282

Splitterne *Sterna sandvicensis* (yngleforekomst)

I alt blev der optalt 3905 par splitterter i 2017 fordelt på otte kolonier. Antallet af registrerede ynglepar i 2017 var således forholdsvis lavt. I blot fem af de 40 år siden 1973, hvor der var god dækning af artens kolonier, blev der registreret færre ynglepar end i 2017. To af lokaliteterne, som havde ynglende splitterter i 2017, har haft arten ynglende gennem mange år: Hirsholmene (NJ) i mindst 47 år i træk og Holmesø (KBH) i 22 år i træk.

De største yngleforekomster blev fundet på Hirschholm (2040 par), Sprogø (VSJ) (895 par), Hjarnø i mundingen af Horsens Fjord (SØJ) (471 par) og på Fjandø i Nissum Fjord (VJ) (325 par). Ved Holmesø blev antallet

af ynglepar estimeret til 50 par, og på Rødsand (ST) registreredes 91 par.

Næsten årligt dukker der yngleforekomster (eller indikationer på yngleforekomster) op på lokaliteter, som ikke tidligere har huset ynglende splitterter, eller hvor det er mange år siden, arten sidst ynglede. I 2017 var der to af sådanne lokaliteter med sikker yngleforekomst: Mågeøerne ved Bogense (F) (8 par) og Bøjden Nor ved Helnæs Bugt (F) (25 par). På Mågeøerne ynglede arten i nogle få år i begyndelsen af 1980'erne.

Rettelse: I Fugleåret 2016 kom vi fejlagtigt til at skrive, at der ynglede 20 par på Svelmø. Der skulle have stået 20 par på Lyø og ikke Svelmø.

(Thomas Bregnballe/Jens Gregersen)

Rovfugletrækket 2017

Skagen

For kommentarer se under beretningen fra Skagen Fuglestation her i Fugleåret.

Nordøstdjursland

Tallene er sammenstillet af Jørgen Staarup Christensen.

Optællinger sker primært fra Gjerrild Nordstrand, hvor der i år har været 54 observationsdage, hvor de fleste dage med fint trækvejr blev dækket. På det øvrige NØ Djursland var aktivitetsniveau lavere end tidligere år, især ved Grenå og Fornæs. For kommentarer til trækket henvises til Gjerrild Fuglestation under Fuglestationsafsnittet.

Blåvand

Data indsamlet af Bent Jacobsen. Se også beretningen fra Blåvand Fuglestation.

Als

Data indsamlet og bearbejdet af Dennis Langholz

Forår: Rovfugletallene er fortrinsvis fra Sydals, fra Lebøl og Kegnæs drej. Trækket er stort ved Tontoft nakke, Nordals, men her er der stort set ingen som kigger. Trækket er godt dækket ved Sydals, men vind fra øst har der været for meget af i år, derfor er træktalen under det normale.

Efterår: Optællinger er fortrinsvis fra Sønderskoven. Enkelte store observationer af musvåge, rød glente og sort glente er fra nord for skoven. Dette sker især når vinden er i syd så trækket bliver skubbet nord på. Ellers et træk under normalen,

da vindretning har stor betydning for trækket ved Sønderskoven.

Langeland

Data indsamlet og bearbejdet af Jacob Sterup

Der var igen i 2017 rimelig god dækning af efterårets rovfugletræk. Musvågetrækket satte både ny sæsonrekord med næsten 14.000 fugle og ny dagsrekord med mindst 4500 8/10. Også sort glente satte rekord med 13 fugle, hvoraf 6 sås 18/9. Rød glente, rørhøg og dværgfalk sås ligeledes i antal pænt over normalen. Trækket af hvepsevåger og blå kærhøge skuffede til gengæld, og hedehøg og aftenfalk sås slet ikke på Sydlangeland i efteråret. En stor del af efterårets hvepsevåger, rørhøge, fiskeørne og tårnfalke trak igennem på nogle få gode træk dage i midten af september.

Rørvig

For kommentarer se under beretningen fra Rørvig Fuglestation her i Fugleåret.

Halsnæs

Data indsamlet og bearbejdet af Michael Trasborg.

I lighed med 2016 var der rimelig god dækning, dvs. god dækning i weekender, eftermiddage samt ferier. Totalerne halter derfor pga. et større ubemandet tidsrum, morgener samt formiddage. Området besøges heldigvis af udefra kommende ornitologer- Især Melby overdrev besøges jævnligt, og ornitologerne er gode til at registrere rovfugletrækket derfra, tak for det. Hvepsevågerne havde et godt forår her på Halsnæs

Rovfugletrækket forår 2017

FORÅR	Skagen	NØ Djursland	Sydals	Rørvig	Halsnæs	Gilleleje	Hellebæk	Hyllekrog
Hvepsevåge	419	255	13	337	518	333	531	570
Sort Glente	64	6	4	5	5	7	4	15
Rød Glente	304	218	17	84	63	72	177	94
Havørn	76	18	6	18	22	7	27	20
Rørhøg	456	110	0	111	78	83	84	143
Blå Kærhøg	304	33	0	55	17	52	28	29
Steppehøg	56	9	0	5	3	5	1	6
Hedehøg	14	1	0	2	2	4	2	0
Duehøg	14	2	0	5	3	3	5	0
Spurvehøg	2905	823	94	561	534	877	620	527
Kongeørn	1	1	0	0	0	0	3	0
Lille Skrigeørn	1	0	0	0	0	0	0	1
Musvåge	4350	2475	1756	1183	1258	596	6819	1253
Fjeldvåge	135	21	0	46	22	25	13	6
Fiskeørn	285	53	4	58	27	46	62	53
Tårnfalk	1175	218	0	93	91	361	39	93
Aftenfalk	4	0	0	4	4	3	1	0
Dværgfalk	317	54	5	64	13	53	16	25
Lærkefalk	348	85	6	106	54	161	35	9
Vandrefalk	193	43	2	14	15	23	19	13

med en total på 518, hvor 14/5 stod for ikke færre end ca. 370 trækkende hvepsevåger ved Kikhavn, Hundested, Evetofte samt Frederiksværk. Af mere fåtallige arter kan nævnes sort glente 5, steppehøg 3, hede­høg 2 og aftenfalk 4. Halsnæs gjorde sig også bemærket med sjældne rovfuglearter, 12/5 med en trækkende 3K stor skrigeørn ved Kikhavn, Nødebohuse samt Melby overdrev, og den helt store overraskelse kom 3/6, da en adult ådselgrib sås sydvest-trækkende ved Kikhavn og Ullerup skov. Efteråret var på det jævne, dog havde hvepsevåge et godt efterår.

Gilleleje

Data indsamlet og bearbejdet af Mathias Blicher Bjerregård.

Foråret 2017 var præget af køligt vejr og vestlige vinde i marts og april, hvilket sammen med meget sporadisk dækning i den periode betød et bundår for arter som duehøg (3) og fjeldvåge (25). Til gengæld var primo og medio maj præget af vinde mellem Ø og SØ, hvilket skabte betingelserne for et godt falkeår, især for lærkefalk (161) hvoraf hele seks dage med mindst 20 fugle forekom (dagsmax 31 ex. 2/5) og tårnfalk (361), der havde en meget stor dag 12/5 med 101 trækkende. Af de sjældnere arter sås bl.a. steppehøg 5 og aftenfalk 3.

Hellebæk

Data indsamlet og bearbejdet Steen Søgaard.

Forår: Med lidt over 10.000 rovfugle blev sæsonen pæn, men også begunstiget af østlige eller svage vinde. Set i forhold til gennemsnittet for 1980-2017 kom sæsonen til at ligne mange af de foregående sæsoner med samme trend for mange arter. Over gennemsnitlig blev sort glente, rød glente, havørn og

steppehøg. Gennemsnitlig (med små udsving) blev spurvehøg, musvåge fiskeørn, tårnfalk, dværgfalk, vandrefalk og kongeørn. Under gennemsnitlig blev hvepsevåge, blå kærhøg, hede­høg (ingen fugle), duehøg, fjeldvåge og lærkefalk.

Efterår: Antal under gennemsnittet, da især relativt få spurvehøge og musvåger blev registreret.

Kun rød glente og havørn sås i antal over gennemsnittet, medens det blev under gennemsnitlige antal for en række arter: Hvepsevåge, blå kærhøg, duehøg, spurvehøg, musvåge, fjeldvåge, fiskeørn og dværgfalk. Dermed sås et trækbillede, der lignede de forrige fire efterårs.

Stevns

Data indsamlet og bearbejdet af Tim Andersen.

Der var i efteråret årsrekord for sort glente og rørhøg og dagsrekord for sort glente. Der var dækning på 54 dage og strøobservationer fra yderligere ni dage. Det er en smule færre obs.dage end de nærmest foregående år, men det er nok tilfældigt. Jeg vil tro, at alle dage med godt trækvejr er dækket.

For fjeldvåge var det endnu et elendigt år, omtrent på niveau med sidste års 107 ex. I 1980'erne lå årstotalerne typisk på omkring 1000, så begyndte det at dykke, og så var der en ny top på 1159 i 2011, derefter er det raslet ned.

Gedser Odde

Træktal fra <https://www.gedserfuglestation.dk/resultater/traektaelling/arsresultater-traektaelling>

Hyllekrog

Data indsamlet og bearbejdet af Preben Berg.

Forår og efterår: For kommentarer se under beretningen fra Hyllekrog her i Fugleåret.

Rovfugletrækket efterår 2017

EFTERÅR	Blåvand	Als	Sydlangeland	Rørvig	Halsnæs	Hellebæk	Stevns	Gedser	Hyllekrog
Hvepsevåge	4	106	635	18	106	149	2095	613	3027
Sort Glente	0	0	13	0	0	1	57	3	16
Rød Glente	8	63	483	14	6	38	1843	125	1121
Havørn	4	6	3	9	7	10	32	13	9
Rørhøg	49	0	553	16	7	44	730	208	418
Blå Kærhøg	18	0	35	22	23	18	98	29	26
Steppehøg	0	0	6	0	1	1	17	0	3
Hede­høg	0	0	0	1	0	0	3	2	4
Duehøg	2	0	1	0	0	1	1	0	0
Spurvehøg	189	340	3884	145	242	594	9285	2243	2631
Kongeørn	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Lille Skrigeørn	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Musvåge	20	7353	13780	1377	1176	5384	5557	396	3485
Fjeldvåge	1	0	24	11	18	5	117	192	25
Fiskeørn	15	0	108	12	14	21	164	89	111
Tårnfalk	207	9	310	13	19	24	491	185	132
Aftenfalk	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Dværgfalk	50	0	149	6	12	8	79	70	19
Lærkefalk	7	6	60	4	3	2	34	24	46
Vandrefalk	29	0	42	7	9	11	46	17	6

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2013	2017	
2017	NA	(894)	(1585)	(1902)	(2881)	4124	4063	4702	4566	4531	87.416

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73, 1975, 1988-89, 1991, 2001-03.

Der var indrapporteret 4633 observationer af 7595 fiskeørne.

Når de åbenlyse gengangere blev trukket fra, nåede vi en årstotal for året 2017 på 4531 fiskeørne, hvilket er lidt over gennemsnittet, men dog færre fugle end i 2016, som var rekordår.

Forårstrækket blev på 1702 fugle mod sidste års 1837 fugle, mens efterårstrækket var fint med 2829 fugle. Der blev set flest fugle om foråret i Nordjylland og Nordsjælland, mens efterårstrækket var størst i Københavns og Storstrøms områderne.

Fiskeørnene ankommer tidligere og tidligere. Den første fiskeørn blev set 13/3 i Røgbølle sø (ST) efterfulgt af 15/3 i Gl. Rye (ØJ) og 17/3 i Venner Å og Ådal (VJ). Herefter var der daglige observationer helt frem til den 29/10.

De bedste trækdage på Sjælland om foråret var 31/3 i Hellebæk (NSJ), efterfulgt af 16/4 i 7 og 19/4 i 8X samt i Gilberg Hoved (NSJ) med 7 både 17/5 og 18/5.

Ved Skagen dukkede den første op 30/3. Første dag med et to-cifret antal blev 18/4 i 10 fulgt af 30/4 i 13. Som sidste år faldt hovedtrækket først i maj, med mange dage med to-cifrede antal til og med 19/5. Max blev 1/5 i 17 og 18/5 i 17.

Træktotaler for de enkelte træksteder fremgår af rovfugletræktabellen.

Der blev i år registreret fem par ynglende fiskeørne med rede, og der kom otte unger på vingerne.

To på Sjælland og seks i Jylland. Ganske godt!

Det nye par fra 2016 i Midtjylland fik ingen unger på vingerne i år, og den nye rede i Klosterhedens Plantage (VJ) blev desværre ikke besat i år. Men rede nr. to her fik to unger på vingerne i en nybygget rede, som lå så tæt på en vej, at Naturstyrelsen satte skilte op. Men det mest usædvanlige var, at der var to hunner ved den gamle rede i Klosterheden. (Nærmere beskrevet af Novrup 2018).

De tre gamle par i henholdsvis Klosterheden, Gribskov (NSJ) og Estvadgård Plantage (VJ) fik alle unger på vingerne. Henholdsvis én, to og tre som sidste år. Et nyt tiltag var, at livet på reden i Gribskov kunne følges gennem et web kamera opsat af Naturstyrelsen.

Der er siden 2005 kommet mindst 48 unger på vingerne, og håbet er nu, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar, som det er sket i Klosterheden.

Fiskeørn, Filsø, 28. august 2017. Foto: Karin Gustausen

Igen i år blev der set oversomrende fiskeørne, hvis adfærd kunne tyde på yngleaktivitet, men trods ihærdig søgen efter rede, blev ingen fundet. For yderligere omtale henvises til rapporten fra Projekt Ørn her i Fugleåret.

Efterårstrækket startede allerede 3/7 i Hyllekrog (ST), fulgt af 5/7 i Værløse (KBJ) og 6/7 i Rørvig By (VSJ). Ved Stevns Klint var der mange dage i perioden 14/8 – 17/9 med to cifret træktal.

De bedste trækdage var 16/9 i 32 og 17/9 i 16 Stevns Klint (KBH), 15/9 i 22 og 17/9 i 20 Dovns Klint (F). Desuden 28/8 i 18 Hyllekrog (ST) og 15/9 i 12 Rosenvold (SØJ).

De sidste blev set 29/10 i 1 Boltinge Mølle (Sallinge Å) (F) og 6/11 i 1 Solbjerg enge og Solbjerg Sø (NSJ), hvilket er sent!

(Leif Novrup)

Regional fordeling af fiskeørn 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	407	61	17	170	53	95	37	94	215	338	193	22	1702
2. halvår	243	122	83	284	133	125	265	190	595	331	404	54	2829
Årsum	650	183	100	454	186	220	302	284	810	669	597	76	4531

Kongeørn, Hellebæk Kohave, 10. marts 2017. Foto: Axel Mortensen

Lille skrigeørn *Clanga pomarina*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	1992	2013	
15	9	2	3	5	4	7	6	15	13	10	178

Forårets/forsommerens forekomst kan optimistisk sammenfattes til 10 fugle, vel vidende at enkelte af fuglene kan være set i flere landsdele. Men også selv om der kun har været tale om 6-7 forskellige, må det alligevel betegnes som et ganske godt forår for arten. Fra efteråret 3-4 fugle, og dermed en årssum på 13-15 fugle, hvilket er ny rekord.

De i alt 74 poster i DOFbasen sammenfattes således: 14/5 1 ad. Østmøn (ST), 20/5 1 2K/2K+ Saksfjed (ST) og samtidig 1 ad. Østmøn, formodes at være samme som 14/5, 21/5 1 2K N Saksfjed og Hyllekrog og senere

samme dag en 2K (samme) Ulvshale og Nyord, 21/5 1 ad. Østmøn, 22/5 1 4K TF Skagen (NJ), 5/6 1 3K+ TF Østmøn, 5/6 1 2K+ TF Fakkebjerg, Sydlangeland (F) – set samtidig med fuglen på Østmøn, 6/6 1 N Dragør (KBH), 10/6 1 SV Mols Bjerger (ØJ), 10/6 2 T Sydfalster (ST), 10/6 1 2K+ TF Sydlangeland, 16/6 1 2K R Vesløs Vejle (NJ) samt 17/6 1 2K Gundestrup (ØJ).

Fra efteråret 2/9 1 SV Hyllekrog og 1 S Sønderskoven (SJ), 25/9 1 SV Mandehoved, Stevns (KBH) samt 28/9 1 Saksfjed Inddæmning (ST).

(Peter Lange)

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1995	2012	2011	
44	NA	(16)	30	28	33	50	46	62	62	61	(1408)
4	0	0	0	0	2	3	2	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotal fra 1972.

2017 blev et år, hvor det for første gang, siden kongeørnen indvandrede som ynglefugl i 1999, ikke lykkedes ørne at få en unge på vingerne. Det skete skønt fire par var på plads året igennem. Ved årets slutning etablerede endnu et par sig i det sydøstlige Vendsyssel. Læs mere om dette i beretningen fra Projekt Ørn her i Fugleåret.

I Nordjylland blev der i første halvår udover yngleparrerne set 29/1 1 subad. Ellidshøj, 28-29/1 1 imm. Dronninglund Storskov, 13/3 1 3K Bolle/Try Enge, 18/3 1 2K Lille Vildmose og 26-29/4 og 8-9/5 1 2K Skagen.

I første halvår blev der i øvrigt i Jylland set 5/1 1 imm. ved Kastbjerg Ådal (ØJ), 2/5 1 ad. Værnengene (VJ), 6/5 1 imm. Borris Hede (VJ) og 6-7/5 1 2K på Nordøstjursland (Ålsrode, Fornæs og Gjerrild). Fra Sjælland 9/3 2 2K Hellebæk og 10/3 1 2K samme sted foruden 1 2K Skansebakken ved Hillerød (alle NSJ).

Endelig skal nævnes 1/1 1 2K Gavnø og 21-28/2 1 2K Holmegård-området (begge ST).

Fra andet halvår blev der iagttaget 1/7 1 imm. Vind Hede (VJ), 7/9 1 ad. Stråsø Plantage (VJ), 18/9 1 imm. Vorsø (SØJ) og i den østlige del af landet 10/10 1 1K Hellebæk (NSJ), 19-20/10 1 1K Klarskov ved Korsør (VSJ) samt 3/11 1 imm. Ølene (B). I Nordjylland blev der udover ynglefuglene set 18/9 1 3K Dronninglund Storskov, 6/10 2 Lindenborg Gods samt 30/11 1 3K Bolle/Try Enge (PR). Iagttagelserne fra 13/3, 18/9 og 30/11 er alle sammenfaldende med opholdsstedet de pågældende dage for en fugl med GPS, som er mærket i Tofte Skov i 2015. Denne er den ene af to fugle, mærket med GPS i 2015, som kan følges på København Universitets hjemmeside. Den anden er nu en del af et nyetableret par i Vendsyssel.

Iagttagelser af fugle indtastet i DOFbasen uden kommentarer er ikke medtaget i oversigten.

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af kongeørn 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	19	2	0	2	0	0	0	0	0	2	2	0	27
2. halvår	14	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	19
Årssum	33	3	0	2	1	0	0	1	0	3	2	0	46

Blå kærhøg *Circus cyaneus* (vinter og yngleføremst)

Der foreligger ingen oplysninger der viser at arten har ynglet i landet i 2017. Der foreligger en del fund i sommermånederne uden for de gængse træklokaliteter, ca. 15 fund i juni og 20-25 i juli, og flere steder var der flere fund fra samme lokalitet hen over sommeren, men altså ikke nogen tegn på yngel. Forårstrækket ser ud til at slutte i slutningen af maj, med enkelte efternølere frem til 3/6 hvor de sidste er meldt fra Skagen (NJ). Det sydgående træk blev indledt allerede 26/7 hvor den første trak ind ved Stevns (KBH).

Fra vinterlokaliteterne blev de største antal meldt fra overnatningspladser, her skal nævnes 14/10 i alt 55 (46 han, 4 brune og en hun) Borris Hede (VJ), som er blandt de største antal der er talt på de danske overnatningspladser! Rekord er fra 2016 hvor der 7/4 blev talt 55 i Kongens Mose (SJ). Årets største tal fra Kongens Mose var 2/1 39. Ingen andre overnatningspladser havde over 10 fugle.

(Peter Lange)

Steppehøg *Circus macrourus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2017	2015	
204	16	< 1	3	4	24	160	136	356	204	203	1610

Med fund af 204 fugle placerede 2017 sig som næstbedste år for steppehøgen efter de seneste års rekordår med hhv. 203 fugle i 2015 og hele 356 i 2016. Dermed lægger årets forekomst sig fint i mønstret af den markante udvikling, som arten har gennemgået senest.

Forekomsten var størst i første halvår, og var på i alt 135 fugle mod 189 i 2016, men stadig den næsthøjeste forårstotal, der er registreret. Især blev der igen noteret mange 2K-fugle trækkende i foråret. Som altid blev Skagen (NJ) bedste forårslokalitet, hvor der på førstedagen 17/4 endda blev observeret hele tre fugle. I alt registreredes 56 fugle i perioden 17/4-3/6. Bedste dage var 5/5 med 6, 13/5 med 5 samt 1/5 med 4 fugle.

Arten blev stort set registreret dagligt herfra ultimo april til medio maj. Næstbedste forårslokaliteter var Gjerrild (ØJ) med otte fugle efterfulgt af Hyllekrog (ST) med i alt seks fugle.

Årets første fund var som vanligt af adulte fugle og blev gjort 31/3 1 ad. han NØ Vestskoven (KBH) og 1 ad. hun Øby/Viskum (NJ). Forårstrækkets sidste fugle blev 3/6 1 2K R Skagen (NJ) samt 4/6 1 2K NV Stignæs Færgenavn (VSJ).

Der blev lidt usædvanligt gjort tre sommerfund med 16/6 1 2K R Høved Skov (VSJ), 2/7 1 hun R Skåningevænge (ST) samt 15/7 1 brun N Lidsø-Tjørnebjerg (ST).

De første fugle i efterårstrækket blev 14/8 1 2K han Nr. Farup Enge (SVJ), samme fugl set 16/8 Vilslev Enge (SVJ) efterfulgt af 17/8 1 2K hun S Værnengene (VJ).

Bedste efterårslokalitet blev igen Stevns (KBH) med 17 indtrækkende i perioden 22/8-13/10, hermed tredje bedste år på Stevns, største dag herfra var 16/9 med tre indtrækkende fugle. Den næstbedste efterårslokalitet blev Dovns (F) med seks fugle. Årets sidste fugl var sen, 26/10 1 ad. han R/TF Fakkemose/Dovns (F).

Årstotal fra andet halvår blev 69 fugle, og hermed tredje højeste efterårstotal mod 167 fugle i 2016 samt 146 i 2015.

Aldersfordeling i andet halvår fremgår af tabellen. Der var et stort fald i fund af 1K-fugle, hvor vi skal tilbage til 2012 med 12 fugle at finde tilsvarende lavt antal. Der blev til sammenligning registreret hele 109 1K-fugle i 2016.

Månedsfordelingen blev marts 2, april 47, maj 83, juni 3, juli 2, august 12, september 49, oktober 6.

Herudover kan det nævnes, at der blev indberettet ca. 30 ubestemte hedeheg/steppeheg (*Circus pygargus/marcourus*) – såkaldte "heppeheg".

(Peter Staarup Christensen)

Aldersfordeling af steppeheg 2017

Alder	1. halvår	2. halvår
Adulte/3K/3K+	43	24
2K/2K+	88	27
1K	-	12
Usp.	4	6
I alt	135	69

Regional fordeling af steppeheg 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	67	0	5	11	2	5	4	7	11	6	14	3	135
2. halvår	1	2	3	4	1	1	7	4	27	8	10	1	69

Steppeheg, Nordstrand, Skagen, 14. maj 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Hedehøg *Circus pygargus*

Den danske ynglebestand var i 2017 på 25-33 par. Der var 22 sikre par, hvoraf 13 par producerede 29 flyvefærdige unger. Dertil kommer 3 sandsynlige par og 8 mulige. Det er 12 par mere end i 2016 og på niveau med 2014 og 2015. For første gang i mange år var der ikke yngleforsøg på Rømø (SJ) eller Fanø (SVJ). Læs mere herom i beretningen fra Projekt hedehøg her i Fugleåret.

De første blev traditionen tro set i Sønderjylland, med lidt sen ankomst 20/4 han Rømø og 21/4 han Ballum (SJ). Fra 26/4 var der stort set daglige obs frem til begyndelsen af september, med de allersidste 17/9 1 1K trk. Stevns (KBH) og 19/9 han sammen med 1K-fugl Ballum Sluse (SJ). Forekomsten uden for yngleområderne var generelt sparsom, og flere regioner konstaterer nu, at steppehøg er hyppigere end hedehøg.

(Peter Lange)

Regional fordeling af hedehøg 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	24	10	Y	2	3	Y	8	3	7	7	20	3	87*

Y=yngleområde antal ikke opgjort *=total excl. fund i yngleområderne

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Ynglebestanden buldrer fortsat frem, og bestanden nærmer sig de 100 par! Se beretningen fra *Projekt Ørn* her i Fugleåret.

Ved vintertællingen 21-22/1 blev der talt 395 havørne, hvilket igen var ny rekord! Blandt vintermånedernes store tal, skal nævnes 7/1 24 rastende i udgåede træer i skarvkolonien i Maribo Sønder sø (ST) og 8/3 i alt 20 (det lokale ynglepar + 18 yngre fugle) Gavnø (ST). 20/11 observeredes i timen før solnedgang alt 27 havørne flyve fra forland og vader nord og syd for Rømødæmningen (SJ) og mod overnatningspladser i skove længere inde i landet.

At havørnen i høj grad har fuglekiggernes bevågenhed fremgår også af antallet af indberetninger i DOFbasen, med næsten 17.000 obs. er havørn den 17. hyppigst indtastede art, langt foran arter som rørhøg og rød glente.

(Peter Lange)

Havørn, Udkær, 28. juli 2017.
Foto: Erik Biering

Rød glente *Milvus milvus*

2017 var sidste år i AtlasIII, og vi opfordrede folk til at give den en skalle og finde så mange glentepar som muligt. Rigtigt mange gjorde en stor indsats og tak for det.

Det er generelt svært at finde sikre ynglefund af arten, på trods af at den er så iøjnefaldende. Vi har dog en god ide om, hvor arten er udbredt, og det er

tydeligt, at den breder sig. Der er i år fundet ikke færre end 134 sikre/sandsynlige glentepar, samt en stor ikke opgjort mængde af mulige par. Vi har estimeret, at den samlede landsbestand er på mindst 200 par. Hovedudbredelsen er stadig i Øst- og Nord(øst)jylland, Fyn samt Bornholm. Det formodes, at der stadig er en

ganske pæn bestand på Sjælland, men det har knebet gevaldigt for de lokale fuglekiggere med at finde yngleparrene.

Lige som ynglebestanden er i fremgang, så ses der også en stigende mængde glenter i vinterlandskabet. Ved årets vintertælling i januar blev der talt 306 glenter. Flest ved Honum Mark nær Horsens (SØJ) hvor der blev noteret 120 fugle. Det kan nævnes, at der faktisk blev talt omkring 400 glenter i slutningen af december 2016, men de kunne ikke allesammen genfindes ved tællingen i januar 2017.

(Per Rasmussen)

Rød glente, Vestre Sømark,
22. april 2017. Foto: Erik Biering

Regional fordeling af overvintrende fugle samt ynglepar af rød glente 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Ynglepar	34	2	4	21	21	0	17	9	0	5	8	13	134
vinterfugle	2	0	7	69	124	0	31	39	0	2	27	5	306

Sort glente *Milvus migrans*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2013	2016	
480	NA	33	59	69	123	341	312	480	451	416	5576

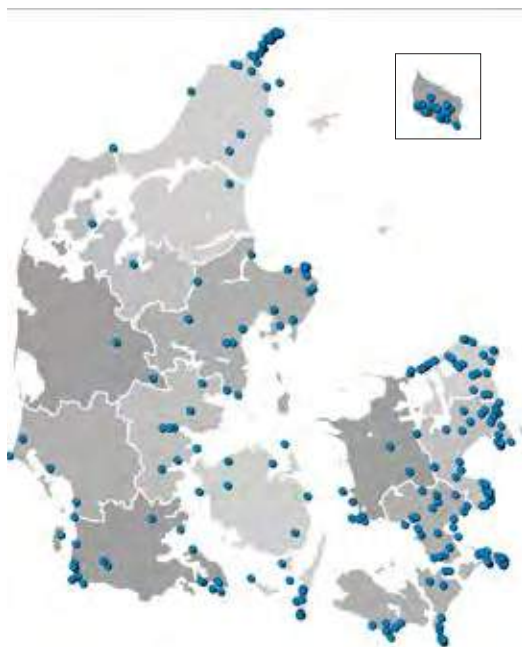
Det blev et imponerende år for sort glente med rekorder på de fleste hylder, men selv om det blev til et samlet plus, var meldingerne fra trækstederne ikke helt entydige. Der foreligger 920 registreringer med 1398 fugle indtastet af 335 rapportører i DOFbasen, og selv med en endog meget drastisk reduktion for gangene, blev det til en ny årsrekord med 476 fugle.

Årets indledtes med en overvintrende fugl på Bornholm (syv observationer mellem 20/1 og 20/3).

De første på forårstræk kom tidligt: 5/3 1 Brønshøj (KBH) og 14/3 1 Nordstrand, Skagen (NJ), men først fra 31/3 dukkede flere fugle op (9 fugle fra 5 lokaliteter). Martstotalen endte på 14 fugle. De øvrige månedstotaler for første halvår blev: april 67, maj 202 og juni 26. I april blev der noteret op til tre fugle pr. dag på flere lokaliteter. Trækket kulminerede medio maj med følgende større dage: 14/5 6 Hyllekrog (ST) og 4 Støredal, Stevns (KBH), 15/5 7 Skagen (NJ) og 4 Aborrebjerg (ST) samt 18/5 5 og 28/5 7 Skagen.

Ved Skagen blev det til en tangering af årsrekorden fra sidste år med 66 fugle 23/4 - 17/6 (mon ikke der er nogle gangene fra dag til dag), mens trækket ved Sjællands nordkyst skuffede noget, idet Rørvig og Hellebæk nåede kun op på 85% hhv. 54% af gennemsnittet for de seneste 10 år. Tyngdepunktet lå i stedet i den sydlige del af Østdanmark med ikke mindre end 90 fugle fra Størstrømsområdet.

Alt i alt et flot første halvår, der var ca. 50% større end gennemsnittet for de seneste 10 år, men andet halvår blev endnu mere forrygende med følgende månedstotaler: Juli 14, august 26, september 110, oktober 20 og

Lokaliteter med sort glente 2017

november 2. Her bemærkes især et rekordår ved Stevns med i alt 57 fugle. De største dage i efteråret blev: 23/8 6, 2/9 6 og 3/9 9 alle Stevns, 4/9 6 Hyllekrog inden imponerende 17/9 18 Stevns (ny dagsrekord). Dette ryk har

givetvis også bidraget til 18/9 4 Sønderborg (SJ), 6 Dovns Klint (F), og 4 Birkemose (ST). Året afsluttedes med 12/11 1 R Sandager (ST) og 13/11 1 V Hyllekrog, der vurderes at være samme fugl. Efterårstotalen var lidt over 2,5 gange større end gennemsnittet for de seneste 10 år.

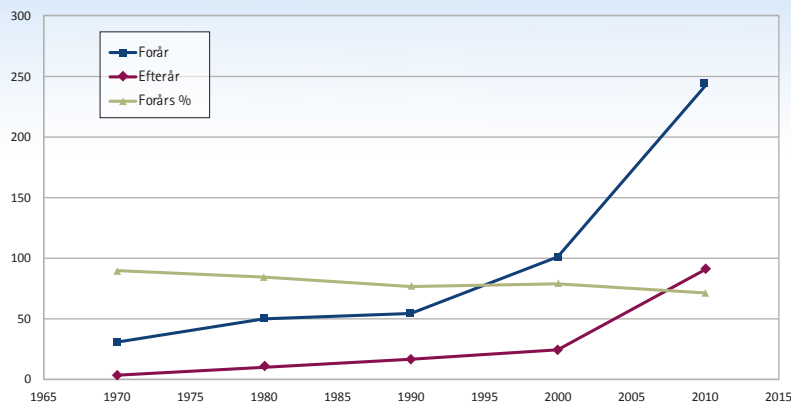
Det ses at stigningen var rimelig moderat i de første 30 år. Forårstallene begyndte at stige markant i 00'erne, mens efteråret først for alvor er kommet med her i 10'erne. Desuden bemærkes, at efterårsfuglene andel er steget stødt gennem hele perioden. Fra at være stort set ikke eksisterende i 70'erne, nærmer vi os nu lige så stille en andel på 1/3 efterårsfugle.

Sort glente rapporteres efterhånden så hyppigt i flere områder, at vurderingen af gengangere kan være en noget vanskelig affære.

Det bør også bemærkes, at nutidens effektive kommunikationssystemer gør, at de samme fugle oftere bliver set på andre lokaliteter. Fire ud af Rørvigs fem sorte glenter er således også registreret på kyststrækningen mellem Kikhavn og Gilleleje, hvilket medfører at summen af de regionale fordelinger bliver 480. Der skal nok også være andre dubletter mellem regionerne i materialet, der ikke er opdaget, fx mellem Skagen og resten af Jylland samt Stevns og Sydhavsøerne.

(Lasse Braae)

Sort glente pr. årti

Udviklingen i den sorte gientes forekomst gennem årsrapportens snart 50-årige historie kan illustreres med gennemsnitstal pr 10 år (1970 angiver værdien for årene 1970-79, o.s.v.).

Regional fordeling af sort glente 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Træk 1. halvår	61	2	3	13	1	16	9	8	24	21	58	2	218
Rast 1. halvår	11	1	2	5	5	9	10	2	7	2	34	4	92
Træk 2. halvår	4	0	1	0	0	8	14	4	65	4	39	10	149
Rast 2. halvår	3	0	0	3	1	0	3	0	0	2	6	3	21
I alt	79	3	6	21	7	33	36	14	96	29	137	19	480

Slørugle *Tyto alba*

Der er ikke modtaget oplysninger fra Uglegruppen. Arten bearbejdes kun summarisk her. I DOFbasen er der 127 poster, der fordeler sig på 77 lokaliteter, hovedsageligt i Nordvest-, Vest og Sydjylland. Herudover

er der få fund fra Østjylland og Fyn, men ingen fra Sjælland, Lolland-Falster-Møn samt Bornholm.

I Atlasbasen er den angivet fra 107 kvadrater i 2017.

(Peter Lange)

Perleugle *Aegolius funereus*

I 2017 har der med sikkerhed været fem kuld i redekasser, hvilket er færre end året før. Der blev fundet to kuld i Jylland, i Klosterheden (VJ) og Gludsted Plantage (ØJ/VJ), samt tre kuld på Bornholm. Her blev der fundet to kuld lagt af samme hun i Almindingen (B) og et kuld i Povlsker Plantage (B). Det blev i alt til 17 unger, og af disse blev 10 mærket, alle på Bornholm.

Foruden yngleparrene blev der hørt tudende perleugler i Rø Plantage (B), Blåbjerg Plantage (SVJ) to fugle, Gludsted Plantage 3 fugle og Vrads Sande (ØJ) en fugl.

Den er således tilsyneladende forsvundet fra tidligere ynglelokaliteter i plantagerne Kompedal (ØJ), Gedhus (VJ) og Sdr. Feldborg (VJ).

Perleuglens ynglefremkomst i Danmark vil blive nærmere behandlet i en kommende artikel i DOFT.

(Egon Østergaard)

Mosehornugle *Asio flammeus*

Rapportgruppen har ikke adgang til data med ynglefund og fund med yngleadfærd, og vi har ikke modtaget oplysninger fra Uglegruppen. Der foreligger en del fund i yngletiden/sommermånederne, hvoraf en del var på egnede ynglebiotoper og gammelkendte ynglelokaliteter, såsom marskegnene i Sønderjylland, Skjern Enge (VJ) og Værnengene/Tipperne (VJ).

Der var ikke de helt store antal fra vintermånederne, fra første halvår var max. 1/4 i alt 10 Gammel Frederikskog (SJ) og 21/1 8 Lønborg Hede (VJ). Fra andet halvår var de største antal beskedne 19/10 5 Christiansø (B) samt 17/12 4 Gjeller Odde (VJ).

(Peter Lange)

Mosehornugle, Nexø Havn, 21. oktober 2017. Foto: Steen E. Jensen

Stor hornugle, Aalborg, 24. august 2017. Foto: Lars Grøn

Stor hornugle *Bubo bubo*

Fundene fordeler sig sædvanen tro i de jyske områder, og der ser ikke ud til at være meget nyt under solen her. Yngleadfærd er meldt fra 38 lokaliteter. Tudene fugle er meldt fra alle årets måneder på nær september og oktober.

(Peter Lange)

Stor hornugle unge,
Midtjylland, 8. juli 2017.
Foto: John Frikke

Regional fordeling af stor hornugle 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
fugle	23	17	3	10	23	18	0	0	0	0	0	0	94
lokaliteter	19	14	2	8	18	15	-	-	-	-	-	-	76

Kirkeugle *Athene noctua*

Det ser tilsyneladende sort ud for kirkeuglen i Danmark. Årsrapporten har ikke adgang til de hemmeligholdte data om de få ynglepar i landet, men ifølge en nyhed på dof.dk 14. august 2018 var der i 2017 kun kendskab til fem par med unger, hvor der i 2016 var otte succesfulde par.

I DOFbasen er der fra 2017 hovedsageligt fund fra den kendte lokalitet ved Føvling ved Vejen (SVJ) hvorfra der var fund fra alle årets måneder på nær maj. På enkelte dage i juli er der tilmed set to fugle på lokaliteten.

(Peter Lange)

Kirkeugle, Nordjylland,
27. juni 2017. Foto: Klaus Dichmann

Hærfugl *Upupa epops*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Arstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1997	1996	2003	
2017	NA	(16)	23	27	20	21	19	43	41	41	(977)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-76.

Der blev indrapporteret 30-34 hærfugle i 2017, hvilket var det højeste antal siden 2004 samt noget over gennemsnittet for det seneste årti.

Årets første observationer af hærfugl fandt sted 1/1 i Østre Sømark (B), 5/1 i Reersø Havn (VSJ) og 7/1 i Munkebo (F). De to af observationerne drejede sig om overvintrende hærfugle fra 2016: Fuglen fra Reersø Havn var blevet observeret i området siden 28/10 2016 og blev set på lokaliteten frem til 2/3. Tilsvarende var fuglen fra Munkebo blevet observeret i området siden 13/12 2016, og den blev set på lokaliteten frem til 21/1. Derefter blev der observeret hærfugl fra april til og medio november. Årets sidste observation fandt sted 3/11 i Skallingen (SVJ).

Observationerne af hærfugl på Bornholm: 6/5 i Sose og 7/5 i Hvidedynder var sandsynligvis af den samme fugl, som havde strejft rundt i området i det pågældende tidsrum. I København var observationerne 27/4-5/5 på forskellige lokaliteter på Amager af den samme fugl. På Vestsjælland var observationerne 5/1-2/3 i Reersø By og Reersø Havn sandsynligvis af den samme fugl, som havde strejft omkring i området. Tilsvarende var det sandsynligvis en enkelt hærfugl, der strejfede rundt i området omkring Hovvig, Odsherred (VSJ), Ringholm (VSJ) og Ringholm Skov (VSJ) i perioden 15/6-1/7. Observationerne af hærfugl i Sydvestjylland 24/4 i Gammeltoft og Farmen og 25/4 i Mindelund og Kalvekrog var ligeledes formentlig af en og samme fugl.

(Tina Høeg Hansen)

Hærfugl, Reersø, 12. februar 2017. Foto: Finn Carlsen

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	4	1	4	3-5	0	0	5	3	3	2	3	2-4	30-34

Vendehals *Jynx torquilla*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1981	1980	2017	
2017	NA	(193)	(370)	(143)	169	334	295	533	517	517	(10.356)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76, 1988 og 1991. Ynglefugleoplysninger er meget mangelfulde og derfor undladt. Max-antal ynglepar er fra 1974: 25-30 par, 1988: 23-29 par og 2003: 7-25 par.

Der blev indberettet 517 vendehalse mod 407 i 2016 og 366 i 2015. Altså et rigtig godt år. På højde med det næstbedste år 1980.

Noget af forklaringen kan være AtlasIII, hvor arten blev eftersøgt ivrigt.

Således var årssummen for vendehals stor for Nordjylland grundet en intens eftersøgning i Rold Skov-området, med hele 6-10 ynglepar mod sidste års 7-11 par. Dette tyder på en hidtil næsten overset ynglebestand her. Erfaringer fra Rold Skov tyder på, at den mest oplagte forklaring på den hidtil mangelfulde registrering af ynglende vendehalse synes at være, at kun meget få observatører er på ynglelokaliteterne, i den kortvarige periode i slutningen af april og

de to første uger af maj hvor de ynglende vendehalse forholdsvis let kan registreres (Andersen 2018).

De første blev observeret til normal tid 15-16/4 i Røsnæs (VSJ), 18/4 2 Kastrup Storskov (ST) og 19/4 1 Søby Sø (VJ). Det fortsatte med næsten daglige obs. til 23/9 1 Blåvand (SVJ) og samme dag 1 Utterslev Mose (KBH). Langt hovedparten blev som sædvanligt set i forårsperioden.

Vendehalsen er én af de 18 arter, som skal kortlægges særlig grundigt i forbindelse med AtlasIII, og de foreløbige resultater pr. 12/6 2018 viser vendehals ynglende i 189 kvadrater, med 53 sikre ynglefund, 106 sandsynlige og 30 mulige. Næsten alle de sikre par er fundet i Jylland med Nord-, Midt- og

Vendehals, Blåvand, 6. maj 2017. Foto: Kis Boel Guldmann

Vestjylland som kerneområderne. Derudover nogle få par i Nordsjælland. Nogle i gamle spætte huller – andre i redekasser. Nogle stykker i sommerhusområder.

På Borris Hede (VJ) blev det til ni kuld i redekasser (mod ti kuld året før). Der blev ringmærket 62 unger og 5 adulte. Totalen for Borris Hede for perioden 2005 – 2017 er nu 725 ringmærkede vendehalse.

Efterårstrækket indledtes den 9/8, 10/8 og 11/8 1 Blåvands Huk, 13/8 1 Gulstav og 13/8 1 Gedser Odde og fortsatte september måned ud, hvilket er sent. De sidste blev set 3/10 1 Klintegårde (B), 6/10 1 Birkemose (Sydfalster) (ST) og 15/10 1 Korshage (VSJ).

På efterårstrækket blev otte ringmærket, fordelt med 1 Blåvands Huk, 4 Gedser Odde, 1 Sønderho, 1 Gulstav Mose og 1 Vallensbæk og Ishøj Strand.

(Leif Novrup)

Regional fordeling af vendehals 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	112	50	90	56	7	26	11	24	24	58	31	28	517

Grønspætte *Picus viridis*

Den let rensede årssum når det flotte resultat på 1744 fugle – 161 flere end sidste år og 333 flere end i 2015. Der var 263 lokaliteter med yngleadfærd i perioden 1/2 til 11/8. Fyn fører med 72 lokaliteter, mens Nordjylland følger efter med 61 lokaliteter. Som nævnt i

Årsrapport 2016 repræsenterer disse tal henholdsvis en enorm fremgang og en vis tilbagegang i forhold til forholdene under Atlas II (1993-96). Den nærmere analyse af ynglesituationen kommer i forbindelse med afrapporteringen af Atlas III (2014-17).

(Esbens Sloth Andersen)

Regional fordeling af grønspætte 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	344	164	122	248	191	206	469	0	0	0	0	0	1744
Lokaliteter med yngleadfærd	61	24	21	35	33	17	72	0	0	0	0	0	263

Sortspætte *Dryocopus martius*

Den let rensede årssum på 1562 fugle er 90 større end forrige år, og den rummer som sædvanlig masser af observationer af de samme individer. Der er 110 lokaliteter med registreret yngleadfærd i perioden 11/3 til 1/8. Den største ynglebestandsvurdering er Gribskov 10 – 12 par (samme som sidste år). Den nærmere analyse af ynglesituationen kommer i forbindelse med afrapporteringen af Atlasprojektet. Det bemærkes i øvrigt, at der på Bornholm ikke i årsrapporten har været anerkendte DOFbase-observationer af Sortspætte siden 2008. Det er ikke umuligt, at fugle kan komme til øen fra Sverige. Men kun grundigt dokumenterede observationer bliver medtaget, og alle bornholmske observationer vil i fremtiden blive vurderet af DOFbasens kvalitetsudvalg.

(Esbens Sloth Andersen)

Sortspætte, territoriekamp, Gribskov, 19. april 2017. Foto: Per Ekberg

Regional fordeling af Sortspætte 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	175	46	25	298	142	248	8	0	101	505	14	0	1562
Lokaliteter med yngleadfærd	24	7	2	28	14	6	1	0	8	19	1	0	110

Lille flagspætte flyver fra rede, Gribskov., 7. juni 2017. Foto: Per Ekberg

Lille flagspætte *Dendrocopos minor*

Årssummen på 370 rapporterede fugle er rensset for gengangere på ugebasis på grund af den meget varierende dækningsgrad af de forskellige lokaliteter. Summen er ikke helt sammenlignelig med sidste års 298, men der synes at være et øget antal observerede fugle. Der er også en fremgang i antal lokaliteter fra 122 til 143 og i antal lokaliteter med yngleadfærd fra 49 til 58.

Nordsjælland er fortsat kerneområde med Gribskov som den bedste lokalitet med 10 – 11 ynglepar (7 sikre, 3 sandsynlige og 1 mulig), mens der blev registreret 8 – 10 i 2016. Tallene for Gribskov er et minimum, idet registrering primært har fundet sted i forbindelse med registrering af andre ynglefugle. Kun i 2010 er lille

flagspætte meget målrettet eftersøgt i Gribskov, og her blev resultatet også noget højere - nemlig 17 ynglepar.

I Vaserne (KBH) er set op til seks fugle (23/3), og årets resultat opgøres til 1 – 4 par.

Det er vanskeligt og tidskrævende at opgøre bestanden af lille flagspætte, så der findes formentlig en del flere ynglepar i Danmark, end disse tal viser.

I hele AtlasIII perioden er der registreret lille flagspætte i 101 af de 2255 kvadrater, mens der i Atlas III i 2017 kun er fundet 7 sikre og 16 sandsynlige ynglepar af lille flagspætte. Bemærk, at Atlas data i skrivende stund ikke er valideret endeligt.

(Per Ekberg)

Regional fordeling af lille flagspætte 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal fugle	1	5	1	4	45	10	1	9	63	175	15	41	370
Lokaliteter	1	3	1	4	10	3	1	6	27	51	4	30	141
Lokaliteter med yngleadfærd	1	2	0	0	5	1	1	3	11	22	1	11	58

Biæder *Merops apiaster*

I 2017 blev der observeret 82-89 biædere, hvilket er det tredje højeste antal siden 2000, såvel som et stykke over gennemsnittet for de sidste årti.

Der blev desværre ikke observeret yngleforsøg i Nordjylland i 2017 i modsætning til i 2016. I Sønderjylland var der 4-5 ynglepar med i alt 12-14 unger i den samme ynglekoloni som de foregående 6-7 år. Det kunne muligvis være et af disse ynglepar, som blev set i følgeskab med

seks ungfugle i området omkring Kågårds Mose (F), Påø Enge (F) og Gulstav (F) i perioden 16/8-22/8.

Årets første observation af biæder fandt sted 29/4 1 Gilbjerg Hoved (NSJ), mens årets sidste observation af biæder var 22/8 8 Gulstav. Størstedelen af årets observationer fandt sted i perioden 13/5-6/6. 27/5 blev der observeret 14 biædere i Skagen (NJ), hvilket var den højeste dagstotal i 2017.

(Tina Høeg Hansen)

Biæder, Jylland, 3. juli 2017. Foto: Klaus Dichmann

Regional fordeling af biæder 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	39	0	2	0	0	14-21	9	0	3	3	12	0	82-89

Isfugl *Alcedo atthis* (yngleforekomst)

Indtastningerne i DOFbasen kunne opgøres til 49 sikre og 79 mulige ynglepar af isfugl i 2017, hvilket umiddelbart lignede et fald i antallet af sikre ynglepar i forhold til 2016. Sammenholdes yngleopgørelserne med data fra AtlasIII, ses dog et højere antal kvadrater med sikre ynglepar end antallet af sikre ynglepar i DOFbasen. I 2017 blev der således registreret 178 kvadrater med mulige ynglepar, 84 kvadrater med sandsynlige ynglepar og 64 kvadrater med sikre ynglepar.

I 2017 blev der indrapporteret flest ynglepar fra Nordsjælland (12 sikre og 7 mulige) og Østjylland (9 sikre og 10 mulige).

(Tina Høeg Hansen)

Isfugl, Niels Bugges Kro, 13. marts 2017.
Foto: Poul Holm Pedersen

Regional fordeling af isfugl 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Sikre ynglepar	4	5	0	9	4	1	5	4	3	12	2	0	49
Mulige ynglepar	7	1	3	10	6	4	8	9	15	7	9	0	79

Aftenfalk, Bornholm, 22. maj 2017. Foto: Erik Biering

Aftenfalk *Falco vespertinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1992	1988	1975	
2017	NA	(116)	160	163	77	104	104	599	385	338	(5759)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73

Det ret kølige forår var ikke befordrende for forekomsten af aftenfalk og efteråret skuffede ligeledes.

Mellem 1/5 og 18/6 blev der set 61 fugle, heraf 35 på direkte træk. Den første fugl, 1/5 1 Ølene (B) var tidlig, og den næste dukkede først op 12/5. Herefter blev der dagligt set aftenfalk indtil 30/5, dog desværre helt uden de markante dage, som vi kan opleve visse år. Der var også pænt med observationsdage primo – medio juni, men kun enkelt fugle. Forekomsten var under middel i de fleste rapportområder - undtagelsen var Storstrøms, der havde ret pænt med fugle.

Der blev set flere fugle på følgende dage: 14/5 2

S Klinteskov (ST), 17/5 2 R Søholm Skov (KBH), 18/5 3 Ø Nørrevang, Rørvig, 2 (delvist de samme) T Nødebohuse (NSJ), 2 R Møns Klit (ST), 19/5 – 22/5 op til 4 R Ølene, 26/5 3 R Bastemose (B) samt 28/5 3 N Sildestrup Strand (ST).

Efteråret gav 14 fugle ligeligt fordelt mellem træk og rast i perioden 29/7 – 28/9, og det var igen Storstrøm, der producerede flest. Den eneste langtidsrastende, 25/8 – 3/9 1 K Rosenvold (SØJ) blev årets populæreste fugl med 36 registreringer i DOFbasen.

Kun køns/aldersbestemte fugle er taget med i sammenstillingen.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af aftenfalk 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Træk 1. halvår	7	0	0	0	0	1	2	3	4	8	12		35
Rast 1. halvår	4	1	1	0	0	1	0	1	3	1	4	10	26
Træk 2. halvår		0	0	1	0	1	0	0	0	0	4	1	7
Rast 2. halvår	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	7
I alt	12	1	1	2	1	3	3	4	8	9	21	12	75

Lærkefalk *Falco subbuteo* (yngleforekomst)

Årets første fugl blev set 11/4 1 N Ballum Enge (SJ), mens de sidste var 24/10 1 SV Dovns Klint (F) og samme dag, 1 R Blykobbe Plantage (B). Der er i DOF-basen oplysninger om 7-8 ynglepar, der fordeler sig i Sydøst- og Sønderjylland (3), Fyn (1), Nordsjælland (1-2) samt Bornholm (2).

Der var 32 observationer af mere end 10 trækkende fugle, topscorer var ikke uventet Skagen (NJ) med 4/5 66, efterfulgt af Gilleleje (NSJ) 2/5 31. Disse to lokaliteter havde herudover også disse dage med 30 fugle; 12/5 Gilleleje og 6/5 Skagen.

Udover de lokaliteter, som nævnes i rovfugletræktabelen, bør følgende lokaliteter også omtales, 1-7/5 33 Anholt (ØJ), flest 1/5 med mindst 10 og 3/5 12 og 2/9 – 2/10 49 Dueodde (B), flest 12/9 19, ingen andre lokaliteter havde træk af betydning.

Der var flere større koncentrationer af rastende fugle, hvor de to største observationer, som også var de eneste over ti fugle, var 26/5 11 R Ølene (B), i den nærliggende Bastemose (B) sås samme dag fem fugle, så der har formentligt rastet 15-20 fugle denne dag i Almindingen (B), og 21/9 11 Kongelunden (KBH).

(René Christensen)

Vandrefalk *Falco peregrinus* (yngleforekomst)

Årets resultat blev 18 lokaliteter med falkepar i ynglesæsonen, hvoraf der var 10 par med æg eller unger. Disse fik i alt 25-27 unger, hvoraf 18-20 kom på vingerne.

Sæsonen 2017 ligger noget lavere med hensyn til succesfulde ynglepar, 10 par i forhold til 12-14 sidste sæson. Der er dog fortsat op imod 20 lokaliteter med stedfaste par og antallet af producerede unger ligger også pænt, med 25-27, i forhold til omkring 30 sidste år. Det lavere ungetal skyldes i flere tilfælde uheld, og måske også udskiftning af mage i parrene. For nye lokaliteter er der ofte en del forsinkelse, inden et par etablerer sig fast.

Siden sidste ynglesæson er der nu opsat skilte med droneforbud i falkenes yngleperiode på Møns Klint, og det har tydeligt haft effekt, selv om der er enkelte undtagelser. Filmoptagelser med droner i profes-

sionelt regi skal endvidere foregå efter aftale med Naturstyrelsen og under sagkyndig overvågning af en af falkeobservatorerne.

Udover de i tabellen nævnte var der i begyndelsen af yngleperioden falke på tre nye lokaliteter på Sjælland, alle tre på bygninger, men ingen af stederne forblev falkene stedfaste eller viste tegn på yngle.

På Bornholm var der ligeledes positive tegn på nye par, så der i starten af ynglesæsonen var seks par på øen, hvor det dog kun resulterede i to par med unger, hvoraf et kuld døde.

I ynglesæsonen har der endvidere været falke i længere perioder på Amager, Nordsjælland, Vadehavet, Østjylland og omkring Limfjorden.

(Kilde til data: Årsberetning fra Projekt Vandrefalk via Niels Peter Andreasen).

(Peter Lange)

Regional fordeling af vandrefalk 2017 – tabellen viser antal stedfaste par samt par med unger.

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Par med unger	0	0	0	0	0	2	0	0	2	1	2	2	9
Stedfaste par uden unger	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	3	3	10

Pirol *Oriolus oriolus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1982	1983	1992		
2017	81	NA	(65)	131	100	71	97	93	179	171	150	(3994)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-77. Ynglefugleoplysninger er meget uregelmæssige og derfor undladt.

Der blev observeret 73-81 piroler i 2017, hvilket var noget under gennemsnittet for det seneste årti. Der blev med 18 fugle observeret flest piroler i Skagen (NJ).

Ifølge indtastninger til DOFbasen blev det til 3-4 ynglepar af pirol, hvilket var lidt lavere end i 2016. Yngleparrene blev meldt ind fra lokaliteter på Fyn (1 sikkert, 1 sandsynligt og 1 muligt) og Storstrøm (1 sandsynligt). Ifølge AtlasIII blev der meldt om sikker yngleaktivitet i ét kvadrat, sandsynlig yngleaktivitet i syv kvadrater og mulig yngleaktivitet i to kvadrater.

Årets første observation af pirol fandt sted 6/5 1 Kroghage ved Gedser (ST). Derefter blev der løbende observeret pirol til og med medio juni. Årets sidste observation fandt sted 31/7 1 Æbelø (F), hvilket var den tidligste siden 2002.

(Tina Høeg Hansen)

Pirol, Svaneke Nordskov, 19. maj 2017.

Foto: Steen E. Jensen

Regional fordeling af pirol 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	21	1	4-5	5-6	2	3-5	6-7	2	4	7	15-17	3-4	73-81

Vandrefalk i kassen Fynsværket, 2017. Foto: Erik Thomsen

Stor tornskade *Lanius excubitor*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2011	2015	2016	
ikke opgjort	NA	(429)	(461)	(305)	(600)	1298	1157	1670	1463	1429	(18.582)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73,1975-76,1978-79,1988,1991-95 og 2001-2006. Baggrundstabel skal derfor tages med nogen forbehold. Ynglefugleoplysninger er meget uregelmæssige og derfor undladt. Der henvises til DATSY.

Der har desværre ikke meldt sig skribenter til denne art i år, hvorfor der ikke er foretaget en egentlig bearbejdning af arten. Der findes næsten 2000 poster med arter i DOFbasen, hvoraf de 1241 er fra første halvår. Forårets sidste var 15/5 1 Fynshoved (F) og efterårets første var 21/9 1 Grenen, Skagen, hvilket må siges at være meget sen efterårsankomst. Imellem disse to datoer foreligger der ingen godkendte fund i DOFbasen,

men det bør dog bemærkes, at rapportgruppen ikke har adgang til fund med yngleadfærd, som automatisk hemmeligholdes af DOFbasen.

Store antal fra første halvår var tre fugle, som er meldt fra fem forskellige lokaliteter, og største antal fra andet halvår var 7/11 4 Klelund Hede (SVJ) og 3/12 4 Kongens Mose (SJ).

(Peter Lange)

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

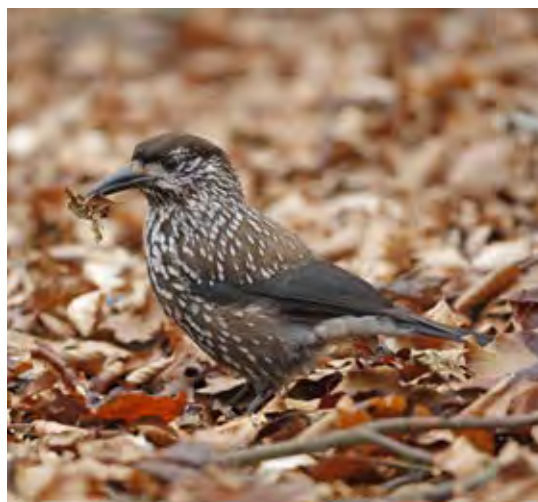
Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1985	1995	1977	
27	22	(289)	(542)	554	165	49	114	3676	1493	1297	(14.196)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1988. Der mangler opsummering fra invasion i 1988. Ynglefugleoplysninger er uregelmæssig, men max-antal er 1989: 2-5 par.

Årets sum bliver tilfældigvis nøjagtigt samme lave antal som i 2016, nemlig 22 individer. At nedenfor viste tabel med regionalfordelingen giver et tal på 27, skyldes udelukkende at tre fugle blev registreret såvel under ØJ som VJ og to fugle registreret både i ØJ og SØJ, da lokaliteterne ligger på grænseområderne mellem disse. Desuden blev der på tre lokaliteter observeret nøddekrige med over en måneds mellemrum for samme lokalitet. Disse kan evt. være stationære fugle, der blot er overset i de mellemliggende perioder. Egentlige stationære var der kun på to lokaliteter: 27/1-23/2 1 Kalundborg Klosterskov (VSJ) og Store Hjælland Plantage (ØJ), hvor op til to fugle blev set regelmæssigt gennem hele året. Om disse fugle har ynglet vides ikke, men det anses for sandsynligt da der tidligere, bl.a. i 2016, var et ynglepar på lokaliteten. AtlasIII databasen nævner da også et sandsynligt par på lokaliteten. Desuden angives den i AtlasIII som sandsynligt ynglende i følgende kvadrater: GE12 Gribskov (NSJ) og CE33 Tyvkær (ØJ).

De sidste ikke stationære i foråret var: 11/5 1 Gludsted Plantage (ØJ/VJ) og 25/5 1 Gribskov (NSJ). Efterårets første: 6/7 og 10/7 1 Helsingør (NSJ).

Kun to blev racebestemte: Den stationære fra Kalundborg Klosterskov blev bestemt til tyndnæbbet

Nøddekrige, Kalundborg Klosterskov, 23. februar 2017.

Foto: Klaus Dichmann

(*macrorhynchus*) og den stationære i Store Hjælland Plantage til tyknæbbet race (*caryocatactes*).

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af nøddekrige 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	4	3	1	9	1	1	0	2	0	4	1	1	27

Fyrremejse *Poecile montanus*

Tilsyneladende sker der en langsom spredning nordpå i Midtjylland, hvor der nu er en række lokaliteter med flere fund, hvor de nordligste er Gudenådalen lige nord for Silkeborg, Gjern Ådal (ØJ) samt lokaliteter omkring Mossø og Salten Langsø, samt Amstrup Enge, hvor der ser ud til at være en lille fast ynglebestand.

I VJ er de nordligste lokaliteter i år langs Skjernå, med en enkelt afstikker nordpå til Haunstrup Brunkulslejer.

Der opfordres til at fund uden for kendte forekomstområder beskrives i notefeltet på DOFbasen. Fund i Vest- og Midtjylland nord for ovennævnte områder vil fortsat blive behandlet af DKU, og fund fra Nordjylland samt fund uden for Jylland skal forelægges SU.

Det største antal der er angivet fra en lokalitet, er seks fugle, fra Fidde Sø og Kirkeodde (SVJ), Tinglev Mose (SJ) og Årtoft Plantage (SJ).

(Peter Lange)

Regional fordeling af fyrremejse 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	0	40	85	13	26	97	0	0	0	0	0	0	261*

* ved summering er benyttet halvársmax. pr. lokalitet

Pungmejse *Remiz pendulinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1990	1993	1992	
2017	1	> 1	(27)	(39)	16	14	14	62-68	55-57	55	-

Kommentar: Tabel behandler kun ynglefund. Der mangler oplysninger fra 1978, 1984-87, 1992 og 1997.

Pungmejser er ved at være en sjældenhed i Danmark med meget få ynglefund de senere år.

I alt 106 observationer er indtastet i DOFbasen i 2017, fra 5/4 1 redebyggende han Nørreådalen vest for

Randers (ØJ) til 4/12 2 1k Rærup Slambassiner ved Ålborg (NJ). Sidstnævnte er et af de sjældne vinterfund, den sidste fugl indenfor artens normale forekomstperiode var 19/10 1 S Kroghage (ST). Ud af de 106

Fyrremejse, Filsø, 15. oktober 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Pungmejse, Filsø, 5. august 2017. Foto: Karin Gustausen

observationer er hele 39 % (41 obs) fra bare en lokalitet, Mørke Kær i Østjylland. I alt er pungmejse set på 29 lokaliteter – deraf ni, hvor der formodes at være tale om trækobservationer.

Der blev kun gjort et sikkert ynglefund i 2017: Ved Filsø (SVJ) blev redebygning set i juli, en færdigbygget rede med tud blev fundet, og 3 1k-fugle blev set i august.

Redebygning blev observeret på yderligere fem

lokaliteter: Skjern Enge (VJ) (9 obs april - pr. juni), Mørke Kær (41 obs april - maj), Nørreådal vest for Randers (8 obs april - pr. maj), Kastbjerg Ådal nordøst for Randers (NJ) (1 obs ult. maj) og Hanvejle (NJ) (2 obs april – pr. juni). Ingen af disse steder er der tegn på, at yngel er gennemført, og færdigbyggede rede blev ikke set. Tre af stederne er redebygningen fulgt gennem en periode, indtil pungmejsene formodes at have forladt området.

Observationer i yngletiden foreligger desuden fra 14 lokaliteter, de fleste steder er der blot tale om en enkelt iagttagelse tidligt på sæsonen. Mere end en obs i yngletiden foreligger fra seks ynglelokaliteter, hvor der tilsyneladende ikke er tegn på gennemført yngel: Porsemosen (KBH) (5 obs april), Hundsemyre (B) (5 obs april-juli), Bastemosen (B) (2 obs maj), Sølsted Mose (SJ) (2 obs pr. maj), Bjerregrav Mose v. Randers (ØJ) (2 obs april – pr. juni) og Gudenåen v. Randers (ØJ) (2 obs med. april). Flere af disse steder er pungmejse eftersøgt yderligere i forbindelse med ATLASIII, men uden held.

Fra en hel række tidligere kendte lokaliteter for arten er der ingen observationer fra 2017. Det gælder bl.a. Novrup Grusgrav ved Esbjerg, Hovvig ved Rørvig, Brabrand Sø og Dronningborg Bredning ved Randers Fjord. Flere af disse lokaliteter er besøgt regelmæssigt i yngletiden.

(Lars Tom-Petersen og Peter Lange)

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1997	1995	1994	
3337	NA	(1289)	(866)	(5545)	(2574)	3691	3468	6956	5500	5359	(75.774)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-72, 1974-76, 1988-93 og 1999-2007.

Bjerglærke, Køge, 15. februar 2017. Foto: Erik Biering

Efter de seneste års tilbagegang var der nu endelig et år med fremgang, hvilket er glædeligt efter konstant tilbagegang siden 2012. Der er dog stadig et stykke op til de gode år 2010-13.

De fleste iagttagelser falder i andet halvår, og som sædvanlig med de fleste i Sønderjylland efterfulgt af Sydvestjylland.

De sidste i foråret var: 10/5 1 Skjern Enge (VJ), 11/5 1 SV Skagen (NJ) og 13/5 2 NØ Skagen (NJ).

Der var ingen sommerfund, og vi skal helt hen i oktober før de første vendte tilbage 3/10 med hhv 15 S Klitmøller (NJ), 7 S Bulbjerg (NJ), 7 R Østerild (NJ) og 4 R Skagen (NJ).

Årets største observation var 19/10 75 Agger Tange (NJ).
(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af bjerglærke 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	997	481	760	16	4	845	17	107	85	17	7	1	3337

Hedelærke *Lullula arborea*

Hedelærken blev observeret i alle landsdele, og der var observationer i alle årets måneder. Antallet af vinterfund var ret høj: fire fugle på to lokaliteter i januar, 11 fugle på ni lokaliteter i februar og 13 fugle på to lokaliteter i december. Året bød på 3421 hedelærker, hvilket var en stigning i forholdt til 2016 (2844). Da de fleste observationer (ca. 81 %) var trækkende fugle, siger tallene ikke noget om bestanden af hedelærker i landet. I DOFbasen er der angivet 13-14 ynglepar samt 344 syngende fugle. Højeste antal ynglepar var 10 par Gribskov (NSJ), højeste antal syngende fugle var 14/3 16 Melby Overdrev (NSJ). I 2017 blev der i alt registreret sikkert ynglende hedelærker i 22 Atlas-kvadrater. Antallet af ynglepar i de enkelte kvadrater er ikke opgjort. Første halvår bød på i alt 445 trækkende hedelærker, andet halvår på 2318 trækkende. De største trækobservationer på en dag var 16/3 35 NV Horseklint (F) og 16/10 212 Dovns Klint (F).

(Ursula Burmann)

Hedelærke, Melby Overdrev, 5. juni 2017. Foto: Erik Biering

Regional fordeling af hedelærke 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Fugle	312	55	318	161	41	45	733	206	812	303	412	23	3421
Ynglepar	2	2	4	0-1	0	0	0	1	0	13	0	0	22-23
Syngende Fugle	95	39	28	60	8	8	5	7	9	42	1	2	304
Lokaliteter med syngende/ynglende fugle	59	33	28	42	6	7	5	5	0	11	1	2	199

Toplærke *Galerida cristata*

Den lille bestand i Hirtshals (NJ) holder fortsat stand med det yderste af næbspidserne. Årets største observation blev 6 fugle 10/1, hvilket blev sidste gang i 2017 der blev set så stort et antal. Resten af første halvår var der maksimalt fire. Der observeredes to syngende hanner fra marts til april, og to redebyggende fugle 21/4, men der bliver ikke set tegn på unger i år. I andet halvår blev største antal fire fugle og i november og december var der maksimalt tre fugle.

Årets eneste fund uden for Hirtshals var 6-8/6 1 Øster Hurup (NJ).

(Peter Lange)

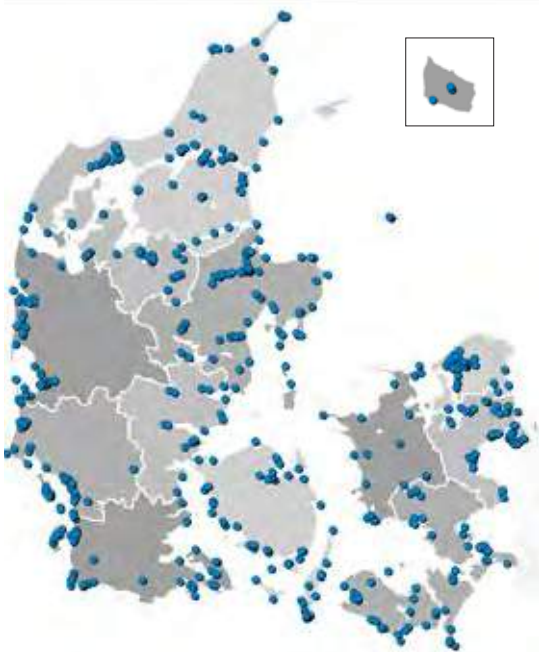

Toplærke, Hirtshals, 16. december 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Skægmejse *Panurus biarmicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1991	2008	2000	
2017	NA	(43)	95	4409	8002	7162	7432	14.604	10.000	9491	-

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76, 1992-95. Artstotal overstiger 100.000 fugle og sammenfattes derfor ikke.

Lokaliteter med fund af skægmejse.

Skægmejse, Botofte Skovmose, Langeland, 28. december 2017.
Foto: Sune Riis Sørensen

Totalen er rekordhøj, men det kan ikke udelukkes at en ændret opgørelsesmetode er en del af årsagen. Men der er ingen tvivl om at der har været mange fugle, og ikke mindst er de set på rigtig mange forskellige lokaliteter. De største antal er fra de store rørskovsområder, Lille Vildmose (NJ), Vejlerne (NJ), Randers Fjord

(ØJ) samt træklokaliteter som Skagen (NJ), Nordmandshage (NJ) og Sønderho (SVJ). Flest blev der talt 18/9 80 og 23/9 250 alle talt på en 10 km gåtur i Lille Vildmose, og 20/9 80 Vorup Eng sø (ØJ).

Blandt træklokaliteterne var det Nordmandshage, med 13/10-25/11 157, der havde flest fugle.

(Peter Lange)

Regional fordeling af skægmejse 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	3204	556	678	1734	721	591	1162	909	2658	983	1389	19	14604*

* ved summering er benyttet dagsmax. pr. lokalitet

Savisanger *Locustella luscinioides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1989	2009	1988	
2017	26	(7)	26	26	22	22	27	50	41	40	(1070)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1973 og 1975-76.

Med 13-15 fugle var antallet i 2017 faldet tydeligt i forhold til 2016 (21) og beløb sig kun til ca. halvdelen af de sidste ti års gennemsnit. Der var ikke indberettet ynglepar i DOFbasen. Kun på to lokaliteter hørtes der syngende fugle i længere perioder i yngletiden:

9/4-8/7 op til 5 Magisterkogen (SJ) og 8/6-30/6 1 Lille Åmose (VSJ). I 2017 var der registreret sandsynlige ynglefund i otte af landets Atlas-kvadrater. Den første observation var ret tidlig, 9/4 1 sy. Magisterkogen. Den sidste observation var 10/7 1 R Kærup Holme (NJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af savisanger 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	2	0	0	1	0	6	0	1-2	1-2	0	2	0	13-15

Flodsanger *Locustella fluviatilis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1995	2013	1992	
2017	8	2	7	15	11	16	15	34	33	25	507

Med 11-12 fugle svarede antallet til 2016. Kun fra to lokaliteter meldtes der om syngende fugle i længere perioder i yngletiden: 22/5-27/6 1 Gammel Grønholtvang (NSJ) og 29/5-14/6 1 Åle Kær (SØJ). Førstnævnte observation er registreret som ynglepar i DOFbasen. I 2017 var der registreret sandsynlige ynglefund i fire

af landets Atlas-kvadrater. De første observationer var 20/5 1 sy. Kongsøre Skov (VSJ), 22/5 1 sy. Gammel Grønholtvang (NSJ) og 22/5 1 RI Gedser Odde (ST). De sidste observationer var 28/6 1 sy. Klintholm Havn Mose (ST) og 2/7 1 sy. Kongemose/Store Åmose (VSJ).

(Ursula Burmann)

Regional fordeling af flodsanger 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	1	0	0	0	1	2	0	1-2	0	1	4	1	11-12

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1979	2013	1984	
2017	NA	(19)	17	13	15	23	21	35	28	24	(743)

Kommentar: Der mangler årstotal fra 1972-73 og 1975-76.

Med 20-23 fugle svarede antallet næsten til 2016 (21). Der var ingen indtastninger af ynglepar i DOFbasen. På tre lokaliteter var der en fugl, der sang der i længere perioder: 6/5-23/6 1 Sorø Sø (VSJ), 17/5-24/6 1 Egå Engsø (ØJ) og 20/5-11/6 1-2 Vængesø, Helgenæs (ØJ). Sidstnævnte lokalitet var det eneste sted, hvor der observeredes mere end en enkel fugl. I 2017 blev der registreret sandsynlige ynglefund i otte Atlas-kvadrater.

De første observationer var 6/5 1 sy. Sorø Sø (VSJ) og 7/5 1 sy. Anholt (ØJ). De sidste observationer var 24/7 1 sy. Tryggelev Nor og Salme Nor (F) og 29/7 1 2K+ RI Vallensbæk og Ishøj Strandenge (KBH).

(Ursula Burmann)

Drosselrørsanger, Egå Engsø, 10. juni 2017.
Foto: Carsten Gørges Laursen

Regional fordeling af drosselrørsanger 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	0	0	1	1	2	0	1	3	2	2	5	4	21

Rødrygget svale *Cecropis daurica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2003	2007	2013	
2017	3	< 1	> 1	3	8	8	8	17	16	15	189

Otte fugle var hvad det blev til for året, hvilket er et meget normalt antal. Alle nævnes: 29/4 1 Brabrand Sø (ØJ), 7/5 1 Gulstav Østerskov (F), 14/5 1 Hallindskoven (F), 20/5 1 Gedser Odde (ST), 20/5 1 Møns Klint

(ST), 20/5 1 Ulvshale (ST) og 2/6 2 Fejø (ST). Måske var de tre fra 20/5 i virkeligheden samme fugl, der har været lidt rundt. Hvis det er tilfældet blev det samlede resultat for året så kun seks fugle.

(Ole F. Jensen)

Hvidbrynet løvsanger *Phylloscopus inornatus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2016	2015	2014	
2017	17	2	18	12	32	102	91	206	163	113	1504

Efter rekordåret 2016 (204-206) bød 2017 kun på 111 fugle. Der observeredes hvidbrynet løvsanger i alle rapportområder bortset fra Sydøstjylland. Sydvestjylland stod for de fleste observationer, antallet (41) var dog mere end halveret i forhold til 2016 (107). Observationer i første halvår er ret sjældne. Der var dog tre fund i år: 6/5 1 R Mandø (SVJ), 14/5 1 sy. Mandemarker Bakker/Høvblege (ST) og 15/5 1 sy. Frenne Odde (B). De første observationer i andet halvår var 20/9 1 Avedøre Holme (KBH) og 22/9 1 Mandø (SVJ). I alt gik 17 fugle i ringmærkernes net, heraf 6 Gedser Odde (ST), 5 Blåvands Huk (SVJ) og 2 Skagen (NJ). Den sidste fugl blev 24/10 1 Gulstav Mose (F).

(Ursula Burmann)

Hvidbrynet løvsanger,
Filsø, 15. oktober 2017.
Foto: Carsten Gørges Laursen

Regional fordeling af hvidbrynet løvsanger 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	15	4	41	2	0	6	3	3	14	4	12	7	111

Fuglekongesanger *Phylloscopus proregulus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1996	2000	1999	
2017	1	< 1	6	16	10	8	8	84	30	20	395

Med 10 fugle overgik antallet de to foregående år (7 i 2015 og 8 i 2016). Alle nævnes, 1/10 1 Stevn's Fyr (KBH), 16/10 1 RI Blåvands Huk (SVJ), 17/10 1 Nordmandshage (NJ), 18/10 1 Nors Sø (NJ), 18/10 1 Grønningen (SVJ),

19/10-22/10 2 Christiansø (B), 20/10 1 Bakkerne øst for Stengården (ST), 23/10 1 RI Agersø Agerland (VSJ) og et fund i november 10-11/11 1 Højerup, Stevn's (KBH).

(Ursula Burmann)

Sibirisk gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1987	1984	1988	
2017	0	< 1	3	< 1	1	3	3	9	6	5	70

Kommentar: Første fund er fra 1975.

Kun fugle der er bestemt i hånden (ringmærket) medtages i Årsrapporten. Der er en del observationer tastet ind i DOFbasen, men kun fire fugle der blev ringmær-

ket, 3/9 1 Grenen (NJ), 18/10 1 Agger Tange (NJ), 21/10 1 Anholt (ØJ) og 30/10 1 Gedser Odde (ST).

(Ursula Burmann)

Lundsanger *Phylloscopus trochiloides*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1992	1988	2014	
2017	5	7	13	28	14	27	25	57	53	45	839

Kommentar: Første ynglefund er fra 1985 og fortsat uregelmæssig. Max-antal ynglepar er 1997: 4 par, 2002: 3 par og 2004: 1-2 par.

Året bød på 23 fugle, hvilket svarer til de seneste ti års gennemsnit. 17 fund (ca. 74 %) af denne østlige sanger blev gjort øst for Storebælt. Der var ingen indberetninger af ynglepar i DOFbasen. På tre lokaliteter hørtes syngende lundsanger i yngletiden i længere tid, 5/6-25/6 1 Møns Klint (ST), 10/6-26/6 1 Nystrup Plantage (NJ) og 11/6-20/6 1 Baggeå (B). Udover sangen blev der ikke registreret tegn på yngleaktivitet. I 2017 blev der registreret sandsynlige ynglefund i fem af landets Atlas-kvadrater. Den første observation var rekordtidlig, 6/5 1 sy. Gulstav Mose (F), den næste mere normalt 25/5 1 sy. Ravnemose (VSJ). De sidste observationer var 16/7 1 sy. Hårbølle Hestehave (ST) og ret sent 18/9 1 Skallingen (SVJ). Sidstnævnte fugl er fotodokumenteret.

(Ursula Burmann)

Lundsanger, Nystrup Plantage
14. juni 2017.

Foto: Poul Holm Pedersen

Regional fordeling af lundsanger 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	2	0	2	0	0	0	1	5	2	0	3	8	23

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1985	1970	1992	
2017	NA	(29)	38	28	18	18	16	58	56	50	(1192)

Kommentar: Årstotaler mangler fra 1972 og 1975-76. Sidste ynglefund er fra 2003.

Året bød på ni fund, heraf var syv 1K-fugle. I modsætningen til 2016, hvor hovedparten af alle observationer blev gjort gennem ringmærkningen, var der i 2016 kun en fugl, der gik i nettet. Alle observationer nævnes. To fund var fra første halvår, 1/6 1 Christiansø (B) og 7/6 1 han Nexø Sydstrand (B). Observationerne i andet halvår var 16/8 1 1K Årdsalevang (B), 26/8 1 1K RI Blåvands Huk (SVJ), 4/9 1 Sandkås (B), 14/9 1 Sønderho (SVJ), 20/9 1 Hirtshals (NJ), 16/10-20/10 1 Skallingen (SVJ) og 21/10-4/11 1 1K Nordhavnstuppen/Stubben (KBH).

(Ursula Burmann)

Høgesanger, Nordhavnen,
København, 27. oktober 2017.
Foto: Helge Sørensen

Rødtoppet fuglekonge *Regulus ignacipilla*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2015	2016	
2017	NA	(42)	36	60	(111)	249	219	742	502	439	(4853)

Kommentar: Årstotaler mangler fra 1972 og 1975-76. Sidste ynglefund er fra 2003.

Rødtoppet fuglekonge, Filsø, 15. oktober 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Regional fordeling af rødtoppet fuglekonge 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	86	15	81	34	10	39	99	44	73	84	141	36	742

Med 742 fugle blev 2017 et nyt rekordår efter 2015 (502). En anden rekord i 2017 var de i alt 11 fugle, som blev ringmærket 23/3 på Gedser Fuglestation (ST). Som sidste år observeredes der rødtoppet fuglekonge i alle dele af landet. Den største del (74 %) blev fundet på øerne. Med 27 fugle i december, januar og februar var andelen af vinterfund større end i 2016 (19). Den første observation i foråret af en sandsynligvis ikke overvintrende fugl var ret tidligt, 5/3 1 sy. Gentoft Sø og Brobæk Mose (KBH). Ifølge DOFbasen registreredes der 18-25 ynglepar i Gribskov (NSJ) og 0-1 par i Store Hareskov (KBH). Indberettede ungfodrende fugle og udføjne unger tyder på yderlige 10 ynglepar. I 2017 blev der registreret ni Atlas-kvadrater med sikkert ynglende og 36 Atlas-kvadrater med sandsynligt ynglende rødtoppet fuglekonge. Antallet af ynglepar i de enkelte kvadrater er ikke opgjort.

(Ursula Burmann)

Parktræløber *Certhia brachydactyla*

Der er ikke foretaget en bearbejdning af denne art i år. Arten er fortsat ualmindelig i Vest- og Nordjylland, og der er fortsat ingen fund fra Bornholm. Det ser også

ud til, at den er fåtallig i Odsherred (VSJ), hvor der kun er sikre fund fra Dragsholm Slotspark.

(Peter Lange)

Rosenstær *Pastor roseus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2002	2005	2003		
2017	2	NA	< 1	2	2	9	5	6	31	8	7	162

Der foreligger to iagttagelser, der måske kan dreje sig om det samme individ, 3/6 1 Grenen (NJ) (sammen med

fire stære) og 6/6 1 Grenen (sammen med 50 stære).

(Ole F. Jensen)

Vandstær *Cinclus cinclus*

Ynglebestanden af vandstær i Danmark har gennem mange år været på et stabilt, omend meget lavt niveau (0-10 par om året).

Antallet af sikre ynglepar steg med et enkelt par fra tre i 2016 til fire i år. 2017 blev året, hvor vandstæren vendte tilbage til Bornholm som ynglefugl efter en lang periode, hvor den har manglet på øen af uforklarlige årsager.

Den sandsynlige ynglesæson for vandstær vurderes her at være fra 5/4 til 1/10, og observationer uden for den nævnte sæson er vurderet at være fugle fra den

store bestand af overvintrende trækgæster fra Norge og Sverige og er dermed ikke medtaget her, medmindre de er angivet med ynglekode. Ligeledes er de mange observationer af syngende fugle også udeladt, da de alle er uden for den sandsynlige ynglesæson. Arten er territoriehævdende året rundt og observeres derfor tit syngende i vinterkvarteret.

I 2017 blev den set på følgende lokaliteter inden for den sandsynlige ynglesæson:

Hemmeligholdt lokalitet i den sydlige del af Herning Kommune (VJ) par med to unger, Giber Å (ØJ).

Vandstær fodrer unge, Giber Å, 15. maj 2017. Foto: Martin Klausen

par med 2-3 unger, en hemmeligholdt lokalitet på Bornholm (par med unger), Sæby Å (NJ) observation af voksen fugl i yngletiden og Grejsdalen ved Vejle (SØJ) par med tre unger.

På Sydøstfyn blev der 9/4 rapporteret en fouragerende fugl ved en vandmølle. Der var ingen observationer af vandstære på lokaliteten herefter, så det vurderes at have været en sen vintergæst. 26/4 blev der rapporteret en fugl i den østlige del af Hjørring Kommune (NJ) med tilhørende kommentar: "Set fouragere morgen og aften to meter fra tom kasse. Kun set den ene dag. Nærmeste lokaliteter eftersøgt". Den sene dato taget i betragtning sammenholdt med ovennævnte fund ved Sæby Å 8/4, tyder det på, at der måske kan have gemt sig et ynglepar i Nordøstjylland.

På en lokalitet i Næstved Kommune (ST) blev der rapporteret vandstær 13/4, 15/4 og 25/7, alle noteret som mulige ynglefugle. At der blev set en fugl i slutningen af juli er et meget godt tegn på, at der også her kan have været et ynglepar, der aldrig blev fundet. Vandstære i juli er et meget sjældent syn i Danmark.

I Atlas III blev der 24/2 rapporteret to fugle med parringsadfærd ved en gammelkendt lokalitet i udkanten af Vejle Kommune (SØJ), og samme sted blev der 26/3 rapporteret to fugle, der fløj til/fra rede med kommentaren: "Et par flyver til og fra rede med føde, men også set samle redemateriale". Der var ikke yderligere observationer herfra i Atlas III eller på DOF-basen, selvom lokaliteten blev tjekket gentagne gange herefter. Formentlig blev yngleforsøget opgivet.

Sidste vinterfugle i første halvår på en ikke-ynglelokalitet var 1/4 1 Spørring Å (ØJ) og 2/4 2 Lystrup Å (ØJ). Første vinterfugle i andet halvår var 8/10 1 Batteriskoven, Skagen (NJ) og 13/10 1 Rådvad (KBH).

Største forekomst i første halvår var: 27/2 7 Rådmandshaven (ST). I andet halvår var største forekomst fem fugle på hver af følgende lokaliteter: 11/11 Råd-vaddam (KBH), 16/11 Rådvad til Strandmøllen, 4/12 Rådmandshaven og 18/12 Højen Å (SØJ).

Der blev noteret overvintrende vandstær på knap 400 lokaliteter i 2017, hvilket er en stigning fra de ca. 300 lokaliteter i 2016.

(Nina Rosendahl Larsen)

Regional fordeling af vandstær ynglepar 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	0-1	1	0	1	1-2	0	0	0	0	0	0-1	1	4-7

Sydlig nattergal *Luscinia megarhynchos*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2006	2004	2016-2017	
9	7	1	2	2	7	7	7	2017	10	9	178

Der blev indrapporteret ni fugle fra ni lokaliteter i perioden 29/4-18/6, mod ni fugle i 2016. Alle nævnes her (syngende hvor ikke andet er nævnt), 29/4 1 RI Gedser Odde (ST), 30/4 1 Blåvands Huk (SVJ), 6/5 1 Kroghage ved Gedser (ST), 9/5 1 Kongelunden (KBH),

12/5-5/6 1 Nørresø (SJ), 31/5 1 Møns Fyr (ST), 1/6-11/6 1 Vidåen, Tønder (SJ), 4/6 1 Klydesøreservatet, Vestamager (KBH) samt fra AtlasIII 10/6 1 Bramming (SVJ) og 27/6 1 Gredstedbro (SVJ).

(Arne Bo Larsen)

Nordlig blåhals *Luscinia svecica svecica*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1980	1997	1995	
141	NA	(73)	166	(136)	81	42	42	300	265	244	(4489)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-76 og 1991.

Da sydlig blåhals nu efterhånden kan træffes over hele landet, er der her kun medtaget fund, hvor racen er angivet, samt fund der uden tvivl kan henføres til denne race (her især fundene fra Christiansø).

Der blev registreret 141 fugle i perioden 6/5-4/6 mod ni fugle i 2016. Den store stigning skyldes et stort småfuglefall på Christiansø i artens træktid i maj,

kombineret med at der var observatører på øen på det rette tidspunkt. Således blev der i dagene 6/5-30/5 bogført i alt 129 af Christiansø Feltstation, med flest 8/5 75.

Fra efteråret foreligger der to fund, 6/9 1 Christiansø (B) og 11/9 1 ringmærket Vallensbæk og Ishøj Strand (KBH).

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af nordlig blåhals 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	3	1	2	0	0	2	0	3	1	1	1	127	141

Sydlig blåhals *Luscinia svecica cyaneacula*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2015	2014		
2017	743	NA	0	< 1	3	(89)	441	346	743	2016	2015	(4852)

Kommentar: Tabel omfatter territorehævdende fugle. Tidligere ynglefugl i 1800-tallet, første ynglefund efter 1970 er fra 1992. Der mangler årstotal fra 2003.

Ikke race-bestemte blåhalse inden for de kendte yngleområder for sydlig blåhals er behandlet som sydlig blåhals.

Artens fremgang fortsatte, og de 743 fugle i perioden 22/3-26/8 (sum af lokalitets max.) er igen ny rekord. Heraf var der 206 lokaliteter med 415 territoriehævdende/syngende fugle (sum af lokalitets max.).

Flest 28/4 18 sy. Magisterkog (SJ). De første fund var tidlige 22/3 1 sy. Sønderho Strand (SVJ) og samme dag 2 sy. Kongens Mose (SJ). Dagen efter var der fund fra adskillige lokaliteter. Det sidste fund var 26/8 1 Ballum Sluse (SJ). I AtlasIII projektet blev der indberettet ynglepar i 24 kvadrater.

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af sydlig blåhals 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	349	30	107	38	25	177	14	0	2	0	1	0	743

Lille fluesnapper *Ficedula parva*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1981	2013	1989		
2017	233	NA	(93)	261	144	120	196	180	572	357	349	(7368)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77.

Med 233 fugle lå antallet tydeligt over det fra 2016 (185). Ifølge Christiansø Feltstations hjemmeside stod Ertholmene (B) for 150 fund, heraf var 110 fra første halvår. Der var ingen indberetninger af ynglepar i DOFbasen. 26 fugle blev registreret som syngende, men de opholdt sig kun en dag eller ganske få dage på de pågældende lokaliteter. I AtlasIII blev arten registreret sandsynligt ynglende i kvadrat GE12- Gribskov. 29 fugle blev ringmærket, heraf 11 Gedser Odde (ST), 10 Christiansø og 5 Skagen (NJ). 12 % af alle observerede fugle gik i ringmærkernes net. Den første observation var 7/5 1 3K+ han RI Anholt (ØJ). De sidste observationer var 19/10 1 Dueodde (B) og 20/10 1 1K Kongens Have, Odense (F).

(Ursula Burmann)

Lille fluesnapper, Fyrhaverne, Skagen, 30. maj 2017. Foto: Jørgen Kabel

Regional fordeling af lille fluesnapper 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	32	1	3	1	1	1	3	3	11	3	15	159	233

Broget fluesnapper, Skagen, 9. maj 2017. Foto: Knud Pedersen

Broget fluesnapper *Ficedula hypoleuca* (yngleforekomst)

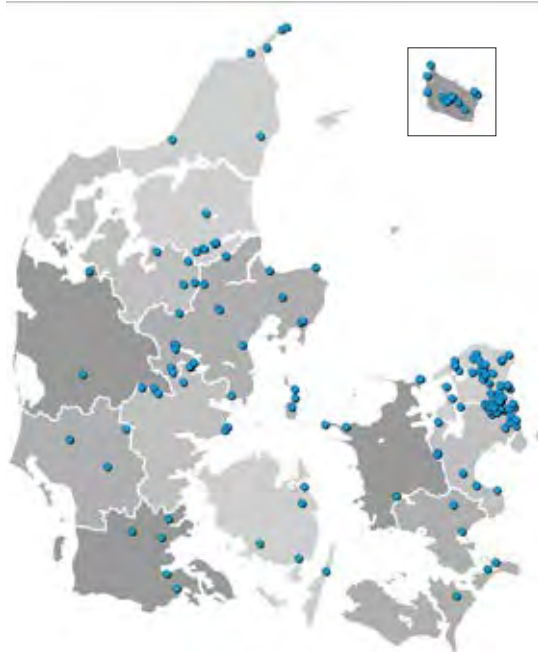
På baggrund af en ynglebestand, der er i klar tilbagegang, behandles broget fluesnapper her i Årsrapporten. DOFs punkttællinger viser en nedgang for broget fluesnapper på ca. 90% i perioden 1986 til 2016. Fra Sverige, hvor arten er en af de mere almindelige småfugle, lyder der endnu ingen alarmklokker. Dog tyder punkttællinger også her på en markant tilbagegang på ca. 50% over de seneste 30 år.

I AtlasIII (2014-17) viser de foreløbige resultater at arten er forsvundet fra mere end 70% af de kvadrater, den blev registreret i under det forrige Atlas-projekt. Ser man på sikre ynglefund var der 243 fund i det forrige projekt til nu 72 par. Kun i Nordsjælland og i Københavns-området samt i nogen grad i Østjylland og på Bornholm er der fortsat lokalt pæne bestande.

Ser man isoleret på rapporteringerne af ynglefund i år, var der blot tale om 64 par indtastet i DOFbasen. Af disse stammer mere end halvdelen fra Nordsjælland, hvor alene Grib Skov (NSJ) husede 35 par. Øvrige regioner bød hver blot på 1-3 par, bortset fra Østjylland med 11 par, heraf 6 par i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø.

Årets første blev 17/4 Billesbølle (F) og 21/4 Lumsås (VSJ). De seneste var 20/10 Anholt (ØJ) og 21/10 Mandehoved (ST). Største rasttal fra foråret var 2/5 70 Anholt og fra efteråret et par imponerende dage med 6/9 200 Christiansø (B) og 14/9 600 Sønderho, Fanø (SVJ). Sidstnævnte er den største forekomst i landet i mere end ti år.

(Hans Christophersen)

Lokaliteter med fund af broget fluesnapper med yngleadfærd (syngende, territoriehævdende eller ynglepar) 2017

Hvidhalset fluesnapper *Ficedula albicollis*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1996	1991	1999	
9	NA	3	4	9	5	6	5	21	13	12	273

Ifølge DOFbasen var der ni observationer af hvidhalset fluesnapper. Alle fund med en undtagelse var

adulte hanner. To observationer blev gjort i Nordjylland, alle øvrige var fra lokaliteter øst for Storebælt.

Alle nævnes. 3/5 1 Galløkken (B), 5/5 1 Bispebjerg Kirkegård (KBH), 5/5 1 2K hun Pinseskoven, Vestamager (KBH), 6/5 1 Dybesø (VSJ), 6/5 1 Busene Have

(ST), 7/5 1 R Ø Gilbjerg Hoved (NSJ), 7/5 1 Rusland (NSJ), 11/5 1 Skagen Haveforening (NJ) og 12/5 1 Lendum (NJ).

(Ursula Burmann)

Sortstrubet bynkefugl *Saxicola torquata* (yngleforekomst)

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal	
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	2016	2017		
2017	96	NA	0-2	NA	(9)	25	77	71	112	101	96	-

Kommentar: Tabel omhandler antal ynglepar. Rapportgruppens materiale er mangelfuldt fra de tidlige år.

Der blev indberettet 82-96 ynglepar, heri er diverse observationer med YF-kode og bemærkninger om

ungeførende omregnet til antal par. I AtlasIII projektet blev der indberettet ynglepar i 63 kvadrater.

(Arne Bo Larsen)

Regional fordeling af ynglepar af sortstrubet bynkefugl 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Yngel	13-14	10	18-19	3	1	9-10	1	4-5	1	11	11	0	82-96

Vindrossel *Turdus iliacus* (sommerfund)

De to sommerfund, 4/6 1 Ellekrattet, Skagen (NJ) og 9/6 1 RI Grenen, Skagen (NJ) må betragtes som forsinkede trækgæster. Den sidste observation i foråret

var 30/5 1 sy. Aflandshage (KBH). Første observation i efteråret var 14/9 8 SØ Sønderho (SVJ) og samme dag 2 Farum (KBH).

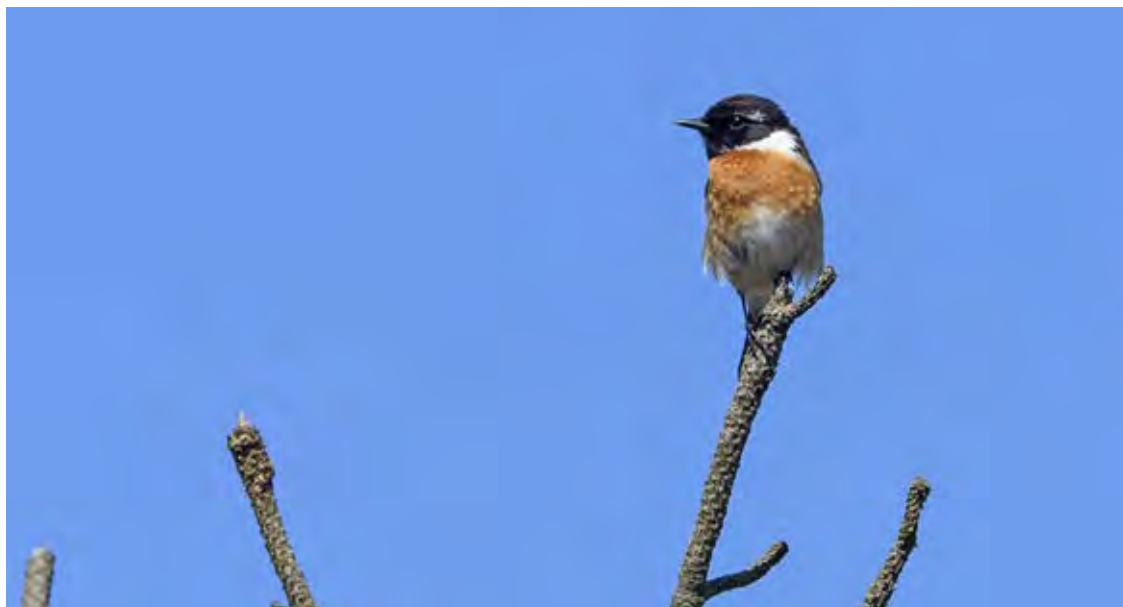
(Arne Bo Larsen)

Ringdrossel *Turdus torquatus* (sommerfund)

Der indrapporteredes to sommerfund, 6/6 1 og 12/6 1 Grenen (NJ), begge formentlig sene trækgæster. Den sidste observation i foråret var 29/5 1 Ertholmene

(B) og den første observation i efteråret var 3/9 1 Holmkær (NJ).

(Arne Bo Larsen)

Sortstrubet bynkefugl, Melby Overdrev, 10. juni 2017. Foto: Finn Carlsen

Rødstrubet piber *Anthus cervinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1991	1992	1994	
71	NA	(79)	137	184	65	90	82	355	307	260	4896

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1970-73 og 1975-76.

I 2017 blev årstotalen på 71 fugle, hvilket var lidt under gennemsnittet for de seneste ti år. Heraf bød første halvår på 19 fugle, mens resten blev observeret i efterårssæsonen.

Årets første observation fandt sted 4/5 1 Kromose, Rømø (SJ) og der var observationer af rødstrubet piber frem til 31/5.

Efterårssæsonen begyndte med en observation 2/9 1 Dueodde (B). Derefter lå observationerne nogenlunde jævnt fordelt frem til primo oktober. Årets sidste observation var således allerede 9/10 1 Stevns Fyr (KBH).

(Tina Høeg Hansen)

Regional fordeling af rødstrubet piber 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	10	0	6	0	0	5	4	4	24	1	15	6	71

Bjergpiber *Anthus spinoletta*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	2014	2016	
467	0	0	< 1	52	378	762	718	1573	1151	928	10.393

Kommentar: Første fund er fra 1989.

Det er egentlig utroligt, at vi her mindre end 30 år efter, at bjergpiberen kom på den danske liste (1989), ikke er i stand til at komme med et entydigt bud på, hvor mange individer, der besøger os om året. I DOFbasen er der 688 registreringer, der tæller 1648 fugle. Hvis vi nøjes med det største tal pr lokalitet pr. dag ender vi på 1326. Da tallene er nogenlunde konstante fra måned til måned, er det nærliggende at antage, at de er de samme overvintrende individer, der registreres – her bemærkes også, at træk er nærmest et fraværende fænomen. Et relativ simpelt

og sammenligneligt tal fra år til år kunne derfor være sammenlægning af de halvårige maks-rasttal fra de enkelte lokaliteter. Disse er tal er brugt til at vise den geografiske fordeling i boksen. Årets forekomst kan sammenlignes med gennemsnittet af tallene fra de foregående ti års rapporter.

Fuglenes geografiske fordeling i 2017 følger det mønster, der er kendt fra tidligere år, hvor der har været suverænt flest fugle i NJ (over 60% af totalen). Herefter følger Østjylland (både ØJ og SØJ med ca. 10%) samt SVJ og NSJ (4 - 5%). Den næste gruppe lig-

Bjergpiber, Hornsherred, 17. februar 2017. Foto: Steen Højmark-Jensen

ger på omkring 2% (SJ og F). Resten af Sjælland ligger og roder på 1%, medens Bjergpiber nærmest er en total mangelvare på Bornholm. Om denne fordeling så afspejler forekomsten af velegnede overvintrings biotoper eller artens træk mønster, må stå hen i det uvisse. Sammenlignet med den her angivne fordeling, har forekomsten i 2017 især været ringe i NSJ, medens forekomsten har været fin i SØJ og især i SJ.

Tallene fra år til år er muligvis ikke helt sammenlignelige – jævnfør opgørelsesmetode ovenfor. Til belysning af dette kan siges, at en håndfuld stationære

fugle i VSJ genererede 238 registreringer i basen med en "dagssum" på 95, hvor der reelt var tale om 1 – 2 fugle rastende på fire lokaliteter.

Der blev i 2017 observeret mindst 10 fugle/lokalitet ved 27 lejligheder fordelt på ti lokaliteter. De største tal var 14/2 24 (overnattende) Selbjerg Vejle (NJ) og 20/11 23 Grenen (NJ).

Åres fænologiske data: Forårets sidste var 1/4 1 Reersø Havn (VSJ) og 2/4 1 Bygholm Vejle (NJ) og efterårets første, 6/10 1 Hanstholm Slamdepot (NJ) og 10/10 2 Nørresø (SJ).

(Lasse Braae)

Regional fordeling af bjergpiber 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	122	7	17	20	49	5	3	5	3	0	2	0	233
2. halvår	136	0	6	19	21	38	3	7	1	2	1	0	234

Skærpiber *Anthus petrosus* (ynglefund)

Yngel: Der er optællinger fra Hirsholmene (NJ), Hirsholm 7 par, Græsholm 10 par og Tyvholm 1 par. Fra øvrige kendte yngleplader 20/5 2 Frederikshavn Havn (J) og 23/5 1 Deget (NJ), og desuden meldes om et ynglepar ved Søby Rev (ØJ). Desværre var der ingen optælling på Nordre Rønner (NJ), hvor eneste observation var 1/8 3.

Uden for yngletiden var der især større vinterforekomster i Vadehavet; første halvår (> 30 ex): 11/1 60 R Mindelund og Kalvekrog, Fanø (SVJ), 12/1 30 Mandø (Låningsvej) (SVJ), 13/1 40 Trinden, Fanø (VJ), 18/3 48 Bygholm Vejle (NJ) og fra andet halvår (> 40 ex): 12/10 85 Sønderho, Fanø (SVJ), 6/11 41 Kalø Slotshalvø (ØJ), 19/12 185 Mindelund og Kalvekrog, Fanø, 29/12 40 Keldsand & Trinden, Fanø (SVJ) og 148 Fuglsand, Fanø (SVJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Skærpiber, Hanstholm Havn, 13. november 2017. Foto: Frits Rost

Storpiber *Anthus richardi*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1994	2013	2003	
30	12	> 1	12	28	28	31	30	65	56	51	952

2017 blev et år over gennemsnittet med 30 fugle, heraf to fund i første halvår og de øvrige fra andet halvår. Årets første fund var en overvintrende fugl ved Grenen (NJ), der var set i området hele december 2016, sidste iagttagelse blev dog 2/1. Året bød også på en sjælden forårsforekomst 7/5 1 R Karensby Bakker, Møn (ST).

De første fugle i efteråret var 14/9 1 SØ + 17/9 1 SØ Sønderho, Fanø (VSJ), samt 16/9 1 T Tisvildeleje (NSJ).

Efterårets forekomst var lidt mere spredt regionalt, men sædvanligvis flest i Sydvestjylland i efteråret, og forekomsten kulminerede medio september til medio oktober blandt andet med op til tre populære langtidstationære fugle 30/9-30/10 ved Tipmose/Nyeng (SVJ). Sidste fugle i efteråret blev set primo november, med 4/11 1 S Årø Kalv (SJ) og 1 T Skallingen (SVJ). Igen i år var der en stedfast, delvis overvintrende fugl i december 3-21/12 1 Nørrevang, Rørvig (VSJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af storpiber 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	2	2	11	0	1	1	3	3	2	2	3	0	30

Markpiber *Anthus campestris*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1985	1983	1981	
2017	NA	(39)	76	(36)	18	7	8	115	110	90	(1532)
3	NA	(39)	76	(36)	18	7	8	115	110	90	(1532)
0	NA	NA	(16)	14	6	0	-	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar. Der mangler årstotaler fra 1972-76 mangler. Tre største år for yngleforekomst er 1982: 26-33 par, 1989: 29-31 par, 1998-99: 18-24 par.

De seneste ti års forekomst har været på mellem 4 og 12 fugle, så dette års blot tre fugle markerer et nyt lavpunkt for markpiberen i Danmark. Alle fund nævnes,

5/8 1 R Melby Overdrev (NSJ), 14/9 1 SØ Sønderho, Fanø (VSJ) og 17/9 1 1K R Bøjden Nor (F).

(Jørgen Staarup Christensen)

Gulhovedet gul vipstjert *Motacilla flava flavissima*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2012	2011	2013	
2017	NA	(2)	8	6	6	13	12	24	20	14	(310)
3	NA	(2)	8	6	6	13	12	24	20	14	(310)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1974-1979.

Efter en række fine år med nye rekorder i både 2011 og 2012 blev 2017 lidt af et flop. Det blev kun til tre fugle: 30/4 1 Mindelund og Kalvekrog (SVJ), 13/5 1 Tontoft Nakke (SJ) og 16/5 1 Skagen (NJ). Efter årtusindskiftet har der kun været færre fugle i 2002 (2).

Da gulhovedet gul vipstjert blot er en race, har den måske ikke altid fået den opmærksomhed, den fortjener, både indrapporteringsiveren og lysten til bearbejdning er antagelig mindre, når det "kun" er en race. I forbindelse med bearbejdning af årets fund er der foretaget en genbearbejdning af alle fund, hvorved der er fundet lidt over en snes nye fugle i forhold til hvad der tidligere er publiceret i Årsrapporterne.

Disse er endnu ikke indarbejdet i ovenstående tabel.

Gulhovedet gul vipstjert har været årlig i Danmark siden 1969. Det ældste kendte danske fund er fra 1912 (Christensen et al. 2015). Det første fund i lidt nyere tid er fra engang i 1950'erne. En påfaldende stor del af de østdanske fund har været meget gule i hovedet og kan derfor være racen lutea.

Når man kigger på den geografiske fordeling, er det mest slående, at racen først dukkede op i Østjylland i midt 80'erne. Også i SJ var den med kun to fund stort set ukendt før årtusindskiftet, men siden har SJ stort set kunnet producere lige så mange fugle som NJ.

(Lasse Braae)

Regional fordeling af gulhovedet gul vipstjert

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1970 - 1999	40	49	40	4	2	1	4	5	9	1	7	4	166
2000 - 2017	31	46	40	5	4	24	1	3	1	4	10	2	171

Sortrygget hvid vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2015	2014	2012	
2017	NA	(2)	15	31	70	109	98	191	150	111	(2026)
79	NA	(2)	15	31	70	109	98	191	150	111	(2026)
4	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-

Kommentar: Første række angiver antal fugle og anden række antal ynglepar (incl. hybridpar). Der mangler årstotaler fra 1973-1979.

Et år i den lavere ende af skalaen med 79 fugle; dog bemærkelsesværdigt med et sikkert og tre sandsynlige ynglepar (alle blandingspar M. alba x M.a. yarrellii). Desværre mangler der mere udtømmende kommentarer til flere af yngleforekomster i DOFbasen.

Sædvanligvis ses flest på forlænget træ i foråret med kulmination medio marts-april og flest fugle langs den jyske vestkyst fra Rømø til Skagen. Kun otte fund af ni fugle øst for Lillebælt; max. 16/3 2 Hagbards Høg, Ringsted (VSJ). Månedsfordeling blev marts 25,

april 28, maj 19, juni 3, juli 2, august 1 (genganger), september 1 og oktober 1.

Et sikkert ynglefund blev konstateret på Kringelrøn, Læsø (NJ), samt sandsynlige ynglefund Fanø Sønderho-Sydstrand (SVJ), Sandflugtsplantagen (VSJ)

og Birkesø, Lille Vildmose (NJ). Desuden en langtidsstationær fugl på Vestamager fra 12/7 til 15/8, men ingen meldinger om mulige ynglepar her.

Fra efteråret kun to fund, 19/9 1 Fanø Vesterstrand (SVJ) og 18/10 1 Grønningen (SVJ).

(Jørgen Staarup Christensen)

Regional fordeling af sorttrygget hvid vipstjert 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	24	10	24	8	1	3	0	6	2	0	1	0	79

Kvækerfinke *Fringilla montifringilla* (ynglefund og sommerfund)

Atter et år at føje til listen over de mange år uden ynglefund, vi skal helt tilbage til 2007 for bare at finde et muligt ynglepar. Der blev dog i 2017 i AtlasIII databasen noteret et enkelt sandsynligt par i kvadratet DB77 Vestensylte (NJ).

Der var en del syngende hanner, men kun et enkelt junifund af syngende han 3/6 og 6/6 Gjerrild Nordstrand (ØJ). Desuden var der følgende sommerfund: 1/6 1 Færgelunden (NSJ), 1/6 til 8/6 1 Grenen (NJ) og 11/8 1 Grenen.

Forårets sidste udenfor Skagens området var: 13/5 1 Tontoft Nakke (SJ) og 18/5 1 Gilbjerg Hoved (NSJ) og 19/5 og 20/5 Christiansø (B) og efterårets første: 31/8 1 Utterslev (KBH) og 1/9 1 Nordmandshage (NJ).

(Ole F. Jensen)

Kvækerfinke, Ravnstrup Sø, 28. januar 2017.

Foto Steen E. Jensen

Sorttrygget hvid vipstjert, Kvorning Mølle, 12. april 2017. Foto: Thorkil Brandt.

Bjergirisk, Tissø, 14, marts 2017.
Foto: Johnny Madsen

Karmindompap *Erythrina erythrina*

Årtotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1996	1992	1987	
2017	NA	(45)	(256)	(729)	(237)	309	305	1200	1000	976	(11.584)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972, 1975-77, 1988-90, 1993, 1995, 1998 og 2001-02.

Det blev et år med tilbagegang, dog ikke til det lave antal i 2015, men stadig under de seneste 10 års gennemsnit. Også antallet af lokaliteter med arten gik tilbage til 113 mod 122 i 2016.

Antal syngende hanner var dog næsten uforandret med 133, medens antal lokaliteter med sådanne gik tilbage til 94 mod 101 i 2016. Flest var der 3/6 6 Årdsdale-Svenskehavn (B), 3/6 5 Svenskehavn-Nexø Havn (B) og 6/6 5Anholt (ØJ).

De første var tidlige: 2/5 1 Grenen (NJ), 5/5 2 Harboøre Tange (VJ) og 12/5 1 Grenen (NJ).

Yngel: Kun 4-6 par blev registreret som ynglende på fire lokaliteter: 1-2 par Blåvands Huk (SVJ), 1-2

par Elsegårde Strand (ØJ), 1 par Årdsdale (B) og 1 par Birkemose (ST). Atlas databasen indeholder dog 17 kvadrater med sandsynligt ynglende og et kvadrat med mulige. Her kan hvert kvadrat jo desuden godt huse mere end et par.

De sidste blev: 3/10 og 8/10 1 Gedser Odde (ST) og en meget sen fugl 22/11 1 1K Fredericia (SØJ).

Antallet for NJ er i "Nordjyllands Fugle 2017" angivet til værende 84. Afgivelsen til nedenstående tabel skyldes at tallet i nævnte rapport er baseret på en simpel frasortering af gengangere fra samme dato, medens nedenstående tabel er baseret på måneds maksima for hver lokalitet.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af karmindompap 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	38	7	10	24	1	1	6	13	3	13	48	62	226

Tallene er udregnet som sum af lok.måneds max. med tillæg for evt. trækkende eller ringmærkede fugle.

Bjergirisk *Linaria flavirostris*

Der var ingen sommerfund, idet forårets sidste var 23/5 5 Grenen (NJ) og efterårets først blev set 26/9, hvor der var fund både ved Roskilde Fjord (NSJ) og

Læsø (NJ). De største flokke i hvert halvår var 16/1 1100 forlandet langs Det Fremskudte Dige (SJ) og 12/12 450 Skanseparken, Århus (ØJ).

(Peter Lange)

Hvidsiskan, Aalborg Øst, 20. januar 2017. Foto: Rune Sø Neergaard

Hvidsiskan *Acanthis hornemanni*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	1995	2005	
411	NA	(14)	55	(61)	49	88	72	411	221	168	(1870)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1978-79 og 1990. Der var tilsyneladende invasion i 1990, men der mangler opsummering.

Bestemmelse af hvidsiskan er ikke altid lige nemt, men alene de rapporterede ringmærknings tal viser, at der i efteråret var en af største invasioner i moderne tid. Det blev den højeste årstotal hidtil, der er dog invasioner, der ikke er bearbejdet – se fodnoten oven for. Det samlede antal fugle har antageligt været en del større end det her anførte, idet der er benyttet makstal fra lokaliteter, hvor der har været hvidsiskan i længere perioder ved sammentællingen.

Den relativt pæne tilgang med hvidsiskan i efteråret 2016 gav en del fugle i første halvår. Månedsfordelingen var januar 35, februar 27, marts 7 og april 4. Hovedparten af fuglene var småflokke på 1 – 3 individer i NJ. I januar var der kun tre observationer fra andre områder: 24/1 1 Rådmanshaven (ST), 25/1 1 Utterslev Mose (KBH) og 28/1 4 Egå Engsø (ØJ). Eneste større flok var 27/1 6 Terpet, Hirshals (NJ). I februar var der betydeligt større spredning med fugle på 5 lokaliteter i NJ, 1 VJ, 3 ØJ, 2 VSJ, 1 NSJ og 2 ST. Den største forekomst var 3/2 5 Tjele Langsø (NJ). I marts seks observationer og også Fyn kom på landkortet. Eneste observation med flere fugle var 28/3 2 Vestamager (KBH). April bød ligeledes på seks observationer, heraf kom de tre (4 fugle) allerede 1/4, derudover 3/4 1 Gerå Enge (NJ), 4/4 1 Vestamager (KBH – stationær fra 18/3) og 21/4 1 RI Gedser Odde (ST).

Lokaliteter med hvidsiskan 2017

Stor korsnæb, Melby Overdrev, 25. november 2017. Foto: Axel Mortensen

Oktober tydede ikke på, at der ville komme det store influks med blot to observationer: 22/10 1 Bygholm Enge ved Horsens (SØJ) og 30/10 4 Lumsås Sydstrand (VSJ). Allerede fra starten af november gik det dog for alvor løs, og arten blev iagttaget stort set dagligt resten af året. Der registreredes som minimum 149 henholdsvis 183 fugle i november og december. Der blev flere gange noteret over 10 fugle: 4/12 25 Saksfjed Inddæmning (ST), 9/12 15 Spodsberg, Langeland (F), 12/12 15 Klims Fjordholme (NJ) og 20/12 12 Køge Sydstrand. Der blev også ringmærket en del fugle, især ved Gedser: 5/11 – 2/12 i alt 46, flest 12/11 8 og Skagen: 3/11 – 28/12 i alt 34, flest 4 ved flere lejligheder, mens trækket – af naturlige årsager – var mere sporadisk.

Hvidsirken er notorisk en svær art, og mange individer kan gemme sig i de store gråsiskenflokke. Ringmærkningsmaterialet kan derfor give en ide om, hvor mange hvidsirken der har været.

I tabellen til højre er vist fordeling af ringmærkede fugle på de to store hvidsirken lokaliteter og i resten af landet, samt for de tre "arter" gråsisken. Det skal bemærkes, at antallet af rapporterede ringmærkede

hvidsirken udgør næsten 25% af det totale antal rapporterede individer af denne art.

Det fremgår, at andelen hvidsirken var størst ved Skagen, hvilket vel passer fint for en nordfra kommende art. Et problem ved en sådanne sammenstillinger kan være, at der nogle steder er fanget specielt med henblik på hvidsirken. Materialet er dog så stort, at det nok er rimeligt at antage, at ca 1,5% af invasionens fugle har været hvidsirken. Tilbage er så at vurdere, hvor mange gråsisken, der var i involveret i invasionen. Omvendt kan man sige, at hvis der har været 400 hvidsirken, så må invasionen have omfattet mindst 27.000 fugle.

(Lasse Braae)

Fordeling af ringmærkede hvidsirken

	Stor/Lille	Stor	Lille	Hvidsirken	%-andel
Skagen	3	738	317	34	3,1
Gedser	21	4290	205	46	1,0
Andre lok	686	379	39	17	1,5
Alle lok	710	5407	561	97	1,4

Regional fordeling af hvidsirken 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	121	3	7	25	2	3	35	25	48	17	124	1	411

Stor korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2013	1983	2017	
6543	NA	(40)	1668	(1222)	991	2447	2307	8181	7893	6543	(57.359)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1971-73, 1975-76 og 1991.

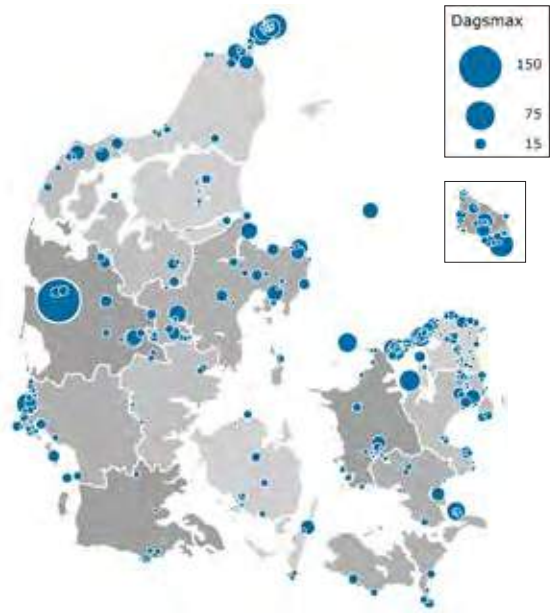
Efter de seneste to års lave antal af arten bød efteråret på en stor invasion og det næsthøjeste antal de seneste 20 år, kun overgået af 2013. Første halvdel af året startede med meget få observationer, og dette fortsatte indtil september, hvor der i slutningen af måneden begyndte at dukke en del fugle op. I oktober tog det så for alvor fart og denne måned skulle vise sig at blive årets største med aftagende antal i resten af året. Ikke overraskende fik de nordlige dele af landet hovedparten af fuglene med NJ og NSJ som de førende, godt efterfulgt af ØJ.

Der var kun otte obs i første halvår, hvor største flok var 28/1 4 Filsø (SVJ). De sidste observationer i foråret var: 6/4 3 Dueodde (B) og 26/4 1 Paradisbakker (B). De første i efteråret: 9/8 5 Dueodde (B), 17/9 1 Tisvilde Hegn (NSJ) og 17/9 1 Gribskov (NSJ).

I Atlas databasen er anført et enkelt ynglefund 9/8 1 par med nyudfløjne unger i kvadrat HA41 – Strandmarken (B), ellers er der ikke tegn på yngel.

Årets største observationer blev 13/10 235 T Anholt (ØJ), 19/10 150 Stråsø Plantage (VJ) og 13/10 76 S Nordmandshage (NJ). Øvrige større flokke (lok.max. >50): 13/10 57 Grenen (NJ), 17/10 51 Skagen Klitplantage (NJ) og 19/10 53 Dueodde (B).

(Ole F. Jensen)

Lokaliteter med stor korsnæb i andet halvår 2017.

Regional fordeling af stor korsnæb 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	5	0	4	0	0	0	0	1	3	0	4	4	21
2. halvår	1542	369	498	994	49	64	193	389	438	1120	567	299	6522
Årssum	1547	369	502	994	49	64	193	390	441	1120	571	303	6543

Hvidvinget korsnæb *Loxia leucoptera*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2014	2011	2013	
554	NA	(18)	36	134	132	1170	944	3384	2054	1323	(12.541)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1975-76.

Efter sidste års "normale" antal fik vi igen en invasion af arten, om end i et noget mere beskedent omfang end i årene 2011-2015. Allerede i juli måned dukkede de første større antal op, og hele efteråret fortsatte med et højt antal observationer af arten. Som sædvanligt var det de nordlige dele af landet, der blev velsignet med de fleste fugle og NJ og NSJ tegner sig således for tilsammen mere end halvdelen af alle observationer.

Fra første halvår var der kun fem fund; 5/2 1 Svanvær (NJ), 16/2 2 SØ Hyllekrog (ST), 25/2 1 Råbjerg

Mose (NJ), 2/3 1 Tontoft Nakke (SJ) og 15/3 1 Ålebæk Strand (ST). Andets halvårs første kom i juli: 4/7 1 og 5/7 1 Skagen (NJ) samt 5/7 1 Hald Tostrup (NJ).

Der var ikke tegn på ynglepar, men dog blev nogle få fugle set som syngende i juli: 19/7 1 Blåvands Huk (SVJ) og 30/7 samt 31/7 1-2 Nymindegab Plantage (SVJ). Juli tegnede sig også for året største observationer: 14/7 21 Skagen, efterfulgt af 26/7 15 samme sted og 27/7 12 Nordmandshage (NJ). Senere på året var der småflokke på op til 11 fugle, hovedsageligt i NJ og NSJ.

(Ole F. Jensen)

Regional fordeling af hvidvinget korsnæb 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
2017	198	9	18	11	30	4	8	37	29	194	16	0	554
Månedsmax	179	9	15	11	26	4	8	26	29	95	16	0	418

Månedsmax er udregnet som sum af lok.max. med tillæg for trækkende fugle.

Gulirisk *Serinus serinus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2017	2009	1996	
2017	NA	(40)	46	79	85	111	112	168	159	131	(3302)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972 og 1975-77, 1988, 1990-91 og 1993-94. Oplysninger om ynglepar er ujævne og lidt usikre fra år til år og derfor ikke opgjort.

Med mindst 168 fugle var 2017 et nyt rekordår, man skal helt tilbage til 1981 for at finde den gamle rekord på 159 fugle. Alle regioner, undtagen SØJ, havde besøg af gulirisk. De fleste fugle, 69 %, er set øst for Storebælt. Suverænt flest fugle er set i ST med mindst 72 fugle.

Det kan stadig undre, at der er så få fund vest for Storebælt og her specielt i SJ, når man tager i betragtning, at der i Slesvig-Holsten ynglede cirka 1600 par i 2005-09, og at bestanden er her steget fra 1200 par i 1985-94. Bestanden her er dog en sydøstlig udbredelse. Dette falder godt i tråd med et øget antal fugle på Lolland og Falster. Bestanden er dog begyndt at brede sig mod nordvest, og det kan derfor undre at,

der ikke ses flere på forlænget træ, specielt i artens ankomsttidspunkt i marts-april, (Koop, B, & R. K. Berndt 2014).

Der var ingen sikre ynglefund, men følgende områder/lokaliteter havde fund på tidspunkter og under omstændigheder, der kunne indikere, at der har gemt sig et ynglepar: Skagen (NJ), Blåvand (SVJ), Feddet (KBH), Rødby-Hyllekrog (ST), Marielyst og Ulvshale (ST) og Snogebæk (B). De bedste lokaliteter med træ var Gilbjerg Hoved (NSJ) 31/3 – 28/5 9, Jættebrink, Møn (ST) 31/3 – 18/5 11, Hyllekrog 31/3 - 25/5 12 og 16/10 1 samt Gedser (ST) 16/9 - 25/11 11.

(Rene Christensen)

Regional fordeling af gulirisk 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Antal	14	1	9	12	0	5	6	3	16	16	72	14	168
Ynglepar	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4	1	7

Gulirisk, Lille Vildmose, 19. juni 2017. Foto: Tonny Nielsen

Lapværpling *Calcarius lapponicus*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		2010	1987	2013	
2017	NA	(113)	(644)	(453)	(177)	(1038)	NA	1885	1790	1722	(19.582)

Årstotalerne for denne art svinger meget, dels fordi lapværplingen oftest forekommer uden for de ornitologiske alfarveje, dels fordi arten kan optræde i flokke, der kan være ganske store. Enkelte registreringer af større flokke vil have en ganske stor effekt på den samlede total.

DOFbasens 281 poster (338 i 2016) vurderes til 234 fugle (435 i 2016), heraf 72 trækkende, dvs. en forekomst i den lavere ende.

Største rasttal fra foråret blev lidt overraskende 17/10 Reersø (VSJ) – i øvrigt en meget populær flok med ikke mindre end 70 registreringer i DOFbasen. Sidste forårsfugl var 17/5 1 Frederikshavn (NJ).

Det er efterhånden ganske få fugle, der ses på forårstræk. I år blev det blot til 10 i perioden 8/3 – 4/5. Vi skal tilbage til 2012 (59 fugle) for at finde en forårstræktotal på over 20.

Første efterårsfugl var 12/9 1 Grenen (NJ) og træk blev registreret 16/9 – 15/12 med i alt 62 fugle. Vi skal rigtigt mange år tilbage for at finde en lavere træktotal fra efteråret. Den meget ringe forekomst blev også afspejlet i antallet af rastende fugle, idet største efterårstal blev yderst beskedne fem fugle ved henholdsvis Jerup Strand (NJ) 5/11 og Landsende, Rømø (SJ) 20/11. (Lasse Braae)

Regional fordeling af lapværpling 2017

2017	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
Træk 1. halvår	2	0	0	1	0	2	0	2	1	2	0	0	10
Rast 1. halvår	33	15	13	11	2	1	0	11	2	0	0	0	88
Træk 2. halvår	9	4	25	3	2	3	1	4	2	2	2	5	62
Rast 2. halvår	27	2	16	1	2	14	1	6	3	1	0	1	74
I alt	71	21	54	16	6	20	2	23	8	5	2	6	234

Hortulan *Emberiza hortulana*

Årstotal	Hyppighed Gns. årlig forekomst per 10-års periode						Sidste 10-års gns.	Tre største år			Artstotal
	Før 1970	1970-79	1980-89	1990-99	2000-09	2010-17		1986	1978	1983	
2017	NA	(228)	(357)	(281)	(38)	28	29	572	552	449	(7718)

Kommentar: Der mangler årstotaler fra 1972-73, 1975-76, 1988 og 1999-2003.

Med 16 fugle var forekomsten nøjagtig som i 2016. Niveaulet er meget lavt, og arten har fortsat store problemer både på de skandinaviske ynglepladser og under trækket. Årets forekomst var meget koncentreret til øerne og for første gang "nogensinde" blev arten ikke iagttaget i Nordjylland. Alle fund nævnes. Årets første var en ringmærket fugl ved Gedser Odde (ST) 6/5. Næste blev set ved Dybesø (VSJ) med to hanner 8/5 og en den følgende dag. Et større indtryk blev set 11/5 med hortulan følgende steder, Fyns Hoved (F),

Gilleleje (NSJ), Gniben (VSJ), Sorø (VSJ) samt to fugle ved Rusland (NSJ). De følgende dage var der fortsat spredte fund, med 12/5 Korshage (VSJ), 13/5 Blåvand (SVJ), 13/5 Høje Nyord (ST), 13/5 Gilbjerg (NSJ), 14/5 Gjerrild (ØJ) og forårets sidste 19/5 Gedser. Alle fund drejer sig om enlige fugle.

Andet halvår gav to fund, 26/8 1 Sømosen (KBH) og 27/8 1 Hellebæk (NSJ).

(Hans Christophersen)

Regional fordeling af hortulan 2017

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1. halvår	0	0	1	1	0	0	0	5	0	4	3	0	14
2. halvår	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Årsum	0	0	0	1	0	0	0	5	1	2	3	0	16

Dværgværling, Skagen, 9. oktober 2017. Foto: Jørgen Kabel

Dværgværling *Schoeniclus pusilla*

Dværgværlingen udgik af SU-listen i 2016 og optræder derfor for første gang i årsrapporten.

Det første fund i Danmark var 4/1 1969 1 trafikdræbt Amager Fælled (KBH). Den seneste SU rapport angiver, at der til og med 2016 er 98 fund af arten.

En summarisk gennemgang af disse fund (alle er registreret i DOFbasen!):

- I 1970 - 79 7 fund (3 RI) fordelt på seks år (flest 1974 2) og fem regioner (3 Christiansø).
- Ingen registreringer 1978 – 1984, herefter stort set årlig.
- I 1980 - 89 19 fund (7 RI) fordelt på fem år (1988 8) og fire regioner (13 Christiansø),
- I 1990 - 99 28 fund (5 RI) fordelt på ni år (1991 6) og otte regioner (19 Christiansø),
- I 2000 - 09 18 fund (1 RI) fordelt på ni år (2000 3) og syv regioner (6 NJ og 5 SVJ),
- I 2010 - 16 26 fund (5 RI) fordelt på seks år (2016 10) og ni regioner (9 SVJ).

I de første år udgjorde de ringmærkede fugle en meget stor andel af fundene, og Christiansø var kernelokaliteten. Sidenhen har andelen feltobservationer været jævnt stigende, og tyngdepunktet for dværgværlingens forekomst er rykket vestpå. Den geografiske spredning på observationerne er blevet større, og arten er nu registreret i alle rapportområder undtagen Fyn og på selve Bornholm (kun fund fra Christiansø).

I 2017 blev der registreret mindst 14 dværgværlinger, det hidtil højeste på et år, vel til dels en forventelig fremgang for en art, der udgår af SU listen.

Årets i alt 13 fund nævnes alle: 22/9 2 sammen Heselø (NSJ) – hvilket er første fund med flere fugle, 22/9 - 23/9 1 Grenen (NJ), 23/9 1 Bjerger Leje (SVJ), 25/9 1 RI

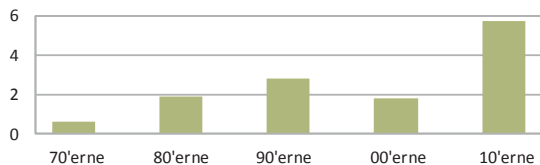

Dværgværling, Mandø, 22. oktober 2017. Foto Bjørn Frikke

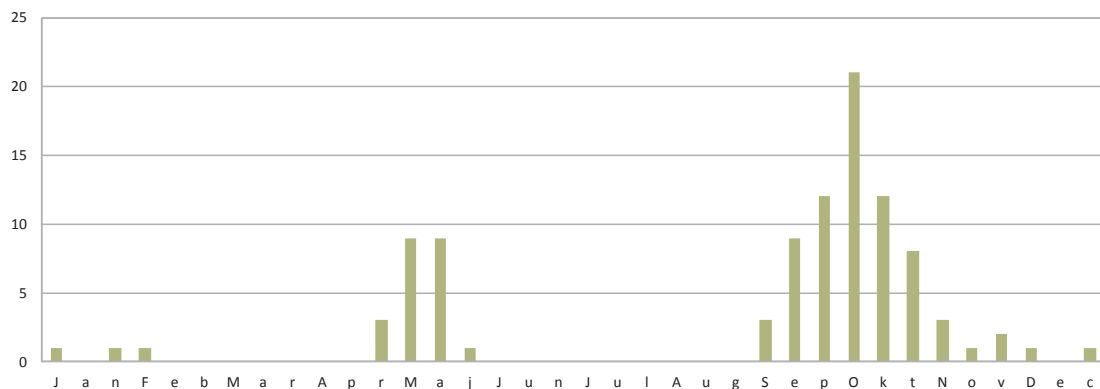
Blåvand (SVJ), 29/9 1 Hønen, Sønderho (SVJ), 30/9 1 Juvre Enge, Rømø (SJ), 1/10 1 Lynæs Fort (NSJ), 9/10 1 Anholt (ØJ), 9/10 – 10/10 1 Skagen (NJ), 12/10 – 14/10 1 Grenen, 19/10 1 Landsende, Rømø (SJ), 20/10 – 22/10 1 Mandø (SVJ) og 20/11 1 Hønen, Sønderho. Syv af årets fund er fotodokumenterede.

Efterårsmajoriteten er tyndt, men flere fugle i september end i oktober er derimod ikke helt efter normen.

(Lasse Braae)

Diagrammet viser det gennemsnitlige antal fund pr. år i de enkelte årtier. Den geografiske fordeling kan ses i boksen. Den tidsmæssige fordeling af de 98 godkendte fund fordelt pr 1/3 måned ses af diagram.

Dværgværling optræder hyppigst om efteråret (72 % af fuglene) fra primo september til ultimo oktober med flest i medio september til medio oktober. Der er tydeligt færre om foråret (22 %) fra ultimo april til ultimo maj med flest primo – medio maj. Endelig er der enkelte vinterfund (6 %) primo december – primo februar.

Regional fordeling af dværgværling

	NJ	VJ	SVJ	ØJ	SØJ	SJ	F	VSJ	KBH	NSJ	ST	B	Total
1969 – 2000	6	2	9	1	2	1	0	0	2	0	1	33	57
2001 – 2016	14	2	14	2	0	2	0	1	2	2	0	2	41
2017	3	0	5	1	0	2	0	0	0	3	0	0	14

Referencer:

- Andersen, Esben Sloth 2018: Vende-halsene kan findes: Erfaringer fra Rold Skov. Nordjyllands Fugle 2017 s. 26-29. Nordjyllands Fugle.
- Christensen, J. Staarup og P. Ambech Frænde Rasmussen 2015: Revideret status for sjældne fugle i Danmark før 1965 - DOFT 109 hæfte 2.
- Christophersen, Hans m. fl. 2018: Nordjyllands Fugle 2017. Rapport nr. 54 fra Nordjyllands Fugle.
- Koop, B, & R. K. Berndt (2014): Vogelwelt Schleswig-Holsteins. Band 7. Zweiter Brutvogelatlas. WachholtzVerlag, Neumünster. 504 sider.
- Novrup, Leif 2018: To Fiskeørnehunner i samme rede. DOFT 112 s. 59-60.
- Nyegaard, Timme m.fl. 2014: Afsluttende DATSY rapport 1998-2012. DOFT 108 hæfte 1.
- Olsen, Kent m.fl. 2017: Sjældne Fugle i Danmark og Grønland 2016. Fugleåret 2016 s. 119-148. DOF.

Sølvhejre, Nivå Bugt, 10. oktober 2017. Foto: Helge Sørensen

Vendehals, Blåvand 6. maj 2017. Foto: Bjørn Frikke

Gøg, Strødam Engsø, 17. juni 2017. Foto: Helge Sørensen

Slagfalk, Skagen, 6. maj 2006. Foto: Anders Østerby

Slagfalk (*Falco cherrug*) - ny art for Danmark

Af Andreas Bruun Kristensen, Kent Olsen & Knud Pedersen

Forekomst

Slagfalk (*Falco cherrug*) yngler i et bælte fra Mongoliet og Kina i øst til Østeuropa i vest. De nærmeste ynglepladser findes i Østrig, Ungarn, Tjekkiet og Slovakiet (del Hoyo *et al.* 1994). Den samlede bestand vurderes til at tælle 12.200-29.800 individer (Birdlife International 2018). Den europæiske bestand regnes som værende i svag fremgang (Forsman 2016), men ikke desto mindre klassificeres arten som globalt truet, eftersom de centralasiatiske bestande vurderes at være i tilbagegang på grund af fugles kollisioner med højspændingsledninger, indfangning af fugle til falkonerbrug og brug af pesticider (Birdlife International 2018).

I 1998 blev et ynglepar fundet i Polen nær den tjekkiske grænse, og i foråret 2018 har et par lagt tre æg ved Plock, der ligger ca. 230 km SSØ for Gdansk (Birding Poland 2018, Stawarczyk *et al.* 2017). I Polen er arten begyndt at optræde mere regelmæssigt. Indtil 1970'erne foreligger blot ca. fem fund, mens totalen til og med sommeren 2017 er oppe på cirka 150 fund af minimum 250 fugle, hvoraf 16 individer er registreret alene i 2016 (Lukasz Lawicki pr. mail). De fleste fund i Polen ligger i perioden fra juli til medio september (Lukasz Lawicki pr. mail). Til og med 2015 var 54 % af fundene fra sensommer og efterår, mens 28 % af fundene var fra om foråret (Stawarczyk *et al.* 2017).

I Tyskland er der godkendt 45 fund i perioden fra 1977 til 2015 (Christopher König pr. mail). Et fund

omhandler en satellitmærket 1K slagfalk fra Slovakiet, der opholdt sig i Tyskland i perioden 16. juli til 14. september 2011, og som næsten nåede op til ca. 140 km fra den dansk-tyske grænse (Christopher König pr. mail). To tilsvarende fund omhandler 1K-fugle, der var ringmærket to forskellige steder i Ungarn, og som sås 5. august 2015 og 20. august til 3. september 2015 to forskellige steder i den østlige delstat Brandenburg (Christopher König pr. mail). En 1K slagfalk fotograferet 28. august 2017 ved Galmsbüll, der ligger blot ca. 15 km syd for Rudbøl i Schleswig-Holstein, kunne være samme fugl, der sås på Værnengene 17.-21. august (Christopher König pr. mail).

Der foreligger aktuelt ikke godkendte fund af slagfalk i kategori A i Sverige, mens Finland har to godkendte fund i kategori A: 29. april 1992, 2K Kitee nær den russiske grænse ca. 350 km NØ for Helsinki (Jännes & Nikander 1993), og 4.-7. juni 2007, 2K Utö i Østersøen ca. 200 km vest for Helsinki (Lindhölm *et al.* 2008). Fra de baltiske lande foreligger et enkelt fund omhandlende en 2K med satelltsender. Den var oprindeligt blevet ringmærket i Ungarn i 2009, hvor den fik navnet Gyula, og kunne ud fra satellitdata konstateres at have besøgt Letland 14. maj og Estland 15.-16. maj 2010 (Sakerlife 2018).

Slagfalk har haft en broget historie på den danske liste. En observation af en trækkende slagfalk i Skagen 7. maj 1991 har været godkendt som ny art for Danmark

i kategori A, indtil Sjældenhedsudvalget ved en genbehandling vurderede, at en undsluppen storfalkehybrid ikke kunne udelukkes og derfor valgte at forkaste fundet (Thorup & Nielsen 2000).

Slagfalke fra fangenskab

Slagfalk er en svær art at vurdere med hensyn til spontanitet, da arten optræder hyppigt hos falkonerer, og da der gennem tiderne er set flere slagfalke i Danmark, der med sikkerhed har været undslupne fangenskabsfugle (tabel 1).

Falkebonanza i Skagen

I forbindelse med østenvind trak et stort antal falke forbi Skagen 6. maj 2006. Dagstotalerne for de enkelte arter var: tårnfalk (*F. tinnunculus*) (86), lærkefalk (*F. subbuteo*) (ca. 60), dværgfalk (*F. columbarius*) (25), vandrefalk (*F. peregrinus*) (8) og helt usædvanligt også en 3K+ han lille tårnfalk (*F. naumanni*) på trækforsøg ved Grenen. En større gruppe observatører talte rovfugle fra Flagbakken denne dag, og kl. 14.28 opdagede Ole Olsen en øst-trækkende storfalk. Falken passerede Flagbakken på nogen afstand over Højnen og blev trods observationsforholdene bestemt til 2K jagtfalk (*F.*

Tabel 1: Fund af slagfalk (*Falco cherrug*) (eller slagfalkelignende hybrider) undsluppet fra fangenskab siden 2000 i Danmark (Kilde: DOFbasen 2018)

År	Måned	Lokalitet	Alder	Bemærkning
2003	August	Ribe Holme (RB)	-	Med stropper
2003	August	Rømø (SJ)	1K	Med grøn ring
2004	April	Sneum (RB)	2K	Med blå ring
2004	Juni	Frederiksberg, Kbh. (S)	-	Undsluppet fra falkoner i Avedøre
2004	September	Skagen (NJ)	-	Med bjælder og radiosender. Indfanget
2004	November	Aflandshage, Kbh. (S)	-	Med stropper
2005	Juli	Ballum Enge (SJ)	1K	Med lyserød ring. Senere trafikdræbt
2006	August	Skallingen (RB)	1K	Fundet død. Med bjælder, gule mærkater og radiosender
2007	Juli	Sydhavnen, Kbh. (S)	-	Med stropper og bjælder. Indfanget
2007	November	Utterslev Mose, Kbh. (S)	-	Med stropper
2008	Maj	Havmølle Å, Djursland (ÅH)	-	Med stropper og bjælder
2008	Oktober	Århus Havn (ÅH)	2K+	Med stropper. Sås frem til marts 2009
2015	Maj	Jydelejet (M)	-	Med stropper
2017	Marts	Vestamager, Kbh. (S)	-	Med stropper

rusticolus) på baggrund af størrelse, proportioner og dragt karakterer. Et kvarter senere blev falcken set af en observatørgruppe på Grenen og også her bestemt til jagt falck. Samtidig blev den fotograferet ved Ellekrattet af Anders Østerby og Jan Speiermann. Dagen efter, 7. maj, blev falcken igen observeret på trækforsøg over Grenen og Nordstrand i perioden kl. 10.38-11.03. Ved Nordstrand blev den ved denne lejlighed også fotograferet af Klaus Malling Olsen.

Et par dage senere uploadedes fotos af falcken på www.netfugl.dk, og det stod hurtigt klart, at fuglen ikke var en jagt falck, men en 2K slag falck. Fundet godkendtes af Sjøældenhedsudvalget i kategori D. Fuglen var i gang med at fælde svingfjer (og manglede en fjer i venstre arm), men svingfjersfældning er normalt for arten om foråret, og fuglen viste ingen tegn på en fortid bag tremmer.

Værnengene slår til

Torsdag 17. august 2017 var Svend Aage Clausen (SAC) og Svend Rønnest (SR) på Værnengene, da de om formiddagen ved 09.30-tiden opdagede en flyvende stor falck med bytte, hvor grusvejen slår et knæk – bedre kendt som "vadefuglehjørnet". Fuglen landede 100-150 m væk, og hovedets farver fik observatørerne til at overveje, om det kunne være en slag falck. En gammel han vandrefalck begyndte at mobbe stor falcken, og det kunne konstateres, at sidstnævnte var væsentlig større end vandrefalcken. Stor falcken forsvarede sit bytte ved at hoppe op med klørerne opad, hvor det sås, at fuglen ikke havde ringe. Efter at have spist et par lunser kød af sit bytte kom en adult rørhøg til, og

den begyndte at mobbe stor falcken, som lettede og fløj nærmere SAC og SR, der nu havde held med at få fotos af fuglen. "Fugle i felten" konsulteredes, og fuglen bestemtes – i første omgang – til en helt ung vandrefalck, måske en unge fra en nærliggende lokalitet?

SAC og SR fortsatte til Blåvand Fuglestation ved 11.30-tiden, hvor der skulle ryddes krat i forbindelse med opsætning af fuglestationens nye Helgolandsruse. Her mødte de Henrik Knudsen (HKN) og to østrigske fuglekiggere, som fik forevist fotos af stor falcken fra Værnengene. Østrigerne var ikke i tvivl: slag falck! HKN var lidt mere tøvende, men ringede alligevel til Ole Amstrup (OA) og sagde, at han skulle tjekke en mulig slag falck på Værnengene. OA genfandt fuglen ved 14-tiden, hvor fuglen rastede på jorden ca. 2 km nord for Nordladen. Fuglen havde et lyst hoved med smal skægstribe, og da fuglen lettede, sås helt mørke undervingedækfjer. Observationen sendtes ud på Bird Alarm.

Dagen efter, fredag 18. august, genfandtes fuglen ca. kl. 08.15 og den sås frem til ved 10-tiden. Først sent på eftermiddagen sås slag falcken igen. Falcken var som ventet på plads lørdag 19. august, hvor den iagttoges af mere end 100 fuglekiggere. Den sås sidste gang 21. august ved 09-tiden. Senere samme dag og de efterfølgende dage kunne fuglen ikke genfindes på trods af eftersøgning.

Kategorisering af de danske fund

I forbindelse med kategorisering af fundet fra Værnengene i august 2017 rettede Sjøældenhedsudvalget henvendelse til Eagle World og Dansk Falkonerklub

Slagfalk, Værnengene, 19. august 2017. Foto: Per Bækgaard

Slagfalk, Værnengene, 19. august 2017. Foto: Per Bækgaard

for at høre, hvilke procedurer der er med hensyn til mærkning af danske falkonerfugle.

Formanden for Dansk Falkonerklub, Flemming Sanggård, skrev følgende:

"Danske rovfugleopdrættere sætter en sømløs ring om benet på ungerne når de er omkring 9 dage gamle, hvorefter benet vokser og ringen deraf ikke kan komme af igen. Såfremt ringen ikke monteres i tide så er det lovligt at fuglen i stedet microchippes. Danske falkonerer flyver ofte deres falke uden sko (læderremmene) men aldrig uden ankelmanchetter (dem som skoene monteres i).

Derudover flyver danske falkonerer ikke falke uden radiosendere. Hvad krav er mht. ringmærkning kontra chip i Tyskland kender jeg ikke og da jeg ikke selv har set falkens opførsel så kan jeg ikke spå om dens oprindelse."

Sjældenhedsudvalget fik også svar fra Peter Frank Wenzel fra Eagle World (ørnereservatet) i Bindslev mellem Tversted og Ålbæk:

"Mange tak for mail, jeg kan bekræfte at sakerfalken på billederne ikke er en falkonerfugl herfra eller noget jeg har kendskab til i DK. Den har ikke monteret sko eller radiosender hvilket ville være mere normalt for en falkonerfugl i træning. Jeg kan ej heller se en ring eller andre kendetegn, hvilket de skal vært udstyret med. Så jeg tror mere på det er en vild ung sakerfalk."

På baggrund af de relativt mange fund af slagfalk i Tyskland og Polen, fund i Baltikum og Finland samt information om mærkning af danske falkonerfugle, vurderede Sjældenhedsudvalget på sit møde i Vejlerne i marts 2018, at fuglen på Værnengene i august 2017 med overvejende sandsynlighed drejede sig om en vild fugl, og Sjældenhedsudvalget besluttede derfor at placere fundet i kategori A. I samme ombæring blev fundet fra Skagen i maj 2006 genbehandlet med hensyn til kategorisering. Da fuglen i Skagen ikke viste tegn på at have været i fangenskab, og fuglen optrådte i en periode med et – selv for Skagen – stort falketræk, vurderede Sjældenhedsudvalget, at dette fund – ligeledes – skulle placeres i kategori A. Det

betyder, at Slagfalken i Skagen 6.-7. maj 2006 regnes som første fund af en spontan forekomst i Danmark, mens fuglen på Værnengene bliver anden spontane forekomst i landet.

Litteratur:

- Birding Poland 2018: <https://www.youtube.com/watch?v=m0licvRRCqY&feature=youtu.be>
- BirdLife International 2018: Species factsheet: *Falco cherrug*. Downloadet 28. august 2018. <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/saker-falcon-falco-cherrug>
- Christopher König pr. mail: Deutsche Avifaunistische Kommission.
- del Hoyo, J., Elliott, A. & J. Sargatal (eds.) 1994: Handbook of the Birds of the World. Vol. 2. New World Vultures to Guinea-fowl. Lynx Editions. Barcelona.
- Forsman, D. 2016: Flight Identification of Raptors of Europe, North Africa and the Middle East. Bloomsbury. London.
- Jännes, H. & P. Nikander 1993: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1992 harvinaisuushavainnot (Rare birds in Finland in 1992). – Linnut 1993: 9-19.
- Lindholm, A., Aalto, T., Normaja, J., Rauste, V. & W. Velmala 2008: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2007 harvinaisuushavainnot (Rare birds in Finland in 2007). – Linnut-vuosikirja 2008: 126-139.
- Lukasz Lawicki pr. mail: West-Pomeranian Nature Society, Szczecin, Poland.
- Sakerlife 2018: <http://sakerlife2.mme.hu/en/content/birds-satellite-tags>
- Stawarczyk, T., Cofta, T., Kajzer, Z., Lontkowski, J. & A. Sikora 2017. Rzadkie ptaki Polski (Rare Birds in Poland).
- Thorup, K. & H.H. Nielsen 2001: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2000. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95 (2001): 153-166.

Stejnegers bynkefugl, han, Gedser Fuglestation, 31. oktober 2017. Foto: Asbjørn Jensen

Første fund af stejnegers bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) i Danmark

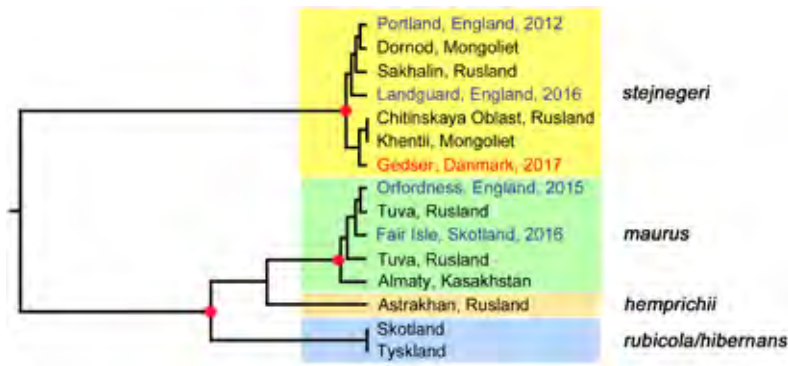
Af Anton Herrig Liebermann, Kent Olsen, J. Martin Collinson* og Sakari Kauppinen

Gedser slår til

Den 30. oktober 2017 var den første af slagsen med kulde, og det blæste 8 m/s fra nordvest. Ud over kulden var alt ellers som det plejede på Gedser Odde indtil kl. 13.15, hvor Preben Berg (PB) på vej fra fuglestationen til parkeringspladsen finder en lys bynkefugl siddende på hegnet ud mod vandet. PB får straks tilkaldt Anton Herrig Liebermann (AHL) og Kim Liljehult, der efter en runde ved ringmærkningsnettene hurtigt ankommer. Bynkefuglen sidder i fårefolden og ved første øjekast, synes den meget

lig en lys sortstrubet bynkefugl (*Saxicola rubicola*), men giver et så lyst indtryk, at tankerne ledes hen på sibirisk bynkefugl (*S. maurus*). På den flyvende fugl ses en to-farvet, ustribet overgump, hvor den øvre del er hvid, mens den nederste del har en rødbrun farve. I mellemtiden ankommer Hans Lind, og efter nogle forsøg, får PB billeder af fuglens karakteristiske overgump, hvilke straks bliver sendt rundt i fugledanmark til kommentering. Efterhånden bliver observatørerne klar over, at fuglen kunne være en stejnegers bynkefugl (*S. stejnegeri*), der vil være en ny

*J. Martin Collinson, School of Medicine, Medical Sciences and Nutrition, University of Aberdeen, Institute of Medical Sciences, Foresterhill, Aberdeen AB25 2ZD, UK

Figur 1. Et fylogenetisk træ af DNA-sekvenser fra ND2-genet viser Gadser-fuglens slægtskab med referenceindivider for stejnegers bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) fra Rusland og Mongoliet, og to godkendte fund fra England (Portland i 2012 og Landguard i 2016) (markeret med gul farve), sibirisk bynkefugl (*S. maurus maurus*) (grøn), steppe-bynkefugl (*S. m. hemprichii*) (orange), og sortstrubet bynkefugl (*S. rubicola*) af racerne *ssp. rubicola* og *ssp. hibernans* (blå). Den fylogenetiske analyse placerer Gedser-fuglen sammen med gruppen af de øvrige individer af stejnegers bynkefugl, klart adskilt fra de andre arter.

art for Danmark. Den er tidligere blevet regnet som en race af sibirisk bynkefugl, men er nu udskilt som en selvstændig art (Gill & Donsker 2018). Observatorerne håbede på, at fuglen ville gå i et stationens ringmærkningsnet, så der kunne indsamles fjer til DNA-analyse. Det ville kunne bekræfte den foreløbige bestemmelse, men det lykkedes desværre ikke. Derfor var begejstringen stor, da fuglen på et tidspunkt løftede halen og lavede afføring. Nu havde man i det mindste noget materiale, der måske kunne bruges til en DNA-analyse. Fuglen sås indtil kl. 17.02, hvor den fløj til overnatning i en grenbunke tæt på fuglestationen.

Bynkefuglen flyver i nettet

Den efterfølgende morgen, 31. oktober 2017, genfandt AHL ret hurtigt fuglen, og omkring kl. 07.45 fløj den i et spejlnet. Fuglen blev taget til fuglestationens ringmærkningslaboratorium, hvor den blev målt, vejet og fotograferet, og efterfølgende fremvist til en lille flok lokale fuglekiggere foran laboratoriet. I forbindelse med håndteringen tabte fuglen nogle fjer, som blev indsamlet til DNA-analyse. Bynkefuglen havde et vingemål på 68 mm, og vejede 15,9 g. Fuglen havde en fedtscore på seks og lod til at være i god kondition, idet den var aktiv og fouragerede ivrigt. Fuglens alder blev bestemt til 1K grundet juvenile halefjer og hånddækfjer, og den kunne bestemmes til han ud fra de sorte undervingedækfjer. Efter ringmærkning blev fuglen sluppet fri ved grenbunken, og da de første twitchere ankom halvanden time senere, kunne den genfindes i fårefolden. Med få undtagelser kunne fuglen herefter følges resten af dagen, hvor den var ret stedfast for enden af Poststien ved fuglestationen. Her blev den resten af dagen, og kunne tilmed genfindes samme sted den efterfølgende dag, 1. november 2017.

Omkring bestemmelsen skriver AHL: "Farveopdelingen på den ustribede overgump, hvor den øvre del var hvid og den nederste del rødbrun, var meget karakteristisk og kan måske vise sig at være et kendetegn for stejnegers bynkefugl. Resten af fuglens dragt mindede mest af alt om en lys sortstrubet bynkefugl eller en sibirisk bynkefugl, eller noget midt mellem. Brystet var varmt farvet, og i kontrast til en veldefine-

ret lys strube. Næbbet gav indtryk af at være kraftigere sammenlignet med de andre nævnte bynkefuglearter, hvilket i litteraturen også er fremhævet som en støttekarakter for netop stejnegers bynkefugl (Hellström & Norevik 2014)".

DNA-analysen bekræfter bestemmelsen

De tabte fjer fra bynkefuglen blev sendt til J. Martin Collinson (JMC) på Aberdeen Universitet, som foretog DNA-analyse af ND2-mitokondriegenet. Det lykkedes JMC og hans forskerteam, at ekstrahere DNA fra de indsamlede fjer og opformere et stykke af ND2-markørgenet, som efterfølgende blev DNA-sekventeret og sammenlignet med ND2 DNA-sekvenser fra referenceindivider for stejnegers bynkefugl fra Rusland og Mongoliet, sibirisk bynkefugl af racerne *ssp. maurus* (sibirisk bynkefugl) og *ssp. hemprichii* (steppe-bynkefugl), og sortstrubet bynkefugl af racerne *ssp. rubicola* og *ssp. hibernans* (Zink *et al.* 2009), samt to fund af stejnegers bynkefugl fra England godkendt på baggrund af tilsvarende DNA-analyse. I en såkaldt fylogenetisk analyse af DNA-sekvenserne fra ND2-genet grupperede bynkefuglen fra Gedser sammen med de øvrige individer af stejnegers bynkefugl i *stejnegeri*-grupperingen (vist som gul gruppering i figur 1), mens dens DNA-sekvens adskilte sig signifikant fra sibirisk bynkefugl, steppe-bynkefugl, og sortstrubet bynkefugl. DNA-analysen bekræfter hermed bestemmelsen af Danmarks første fund af stejnegers bynkefugl.

Udbredelse og øvrige fund i Vestpalearktis

Stejnegers bynkefugl regnes som monotypisk, mens sibirisk bynkefugl er polytypisk med fem racer: *ssp. maurus* (sibirisk bynkefugl), *ssp. hemprichii* (steppe-bynkefugl), *ssp. variegatus* (kaukasus-bynkefugl), *ssp. indicus* og *ssp. przewalskii* (Gill & Donsker 2018). Artsparet er udbredt over meget af det østpalearktiske område, hvor sibirisk bynkefugl har hovedudbredelse vest for stejnegers bynkefugl. Stejnegers bynkefugl yngler særligt på græsstepperne fra det østlige Rusland over det sydlige Kamtjatka til det nordøstlige Kina, Korea og Japan (Urquhart 2002). Overvintringsområder antages at spænde fra det sydøstlige Kina gennem det

Stejnegers bynkefugl, han, Gedser Fuglestation, 31. oktober 2017. Foto: Anton Herrig Liebermann

sydøstasiatiske fastland til Mellemøsten (Urquhart 2002). Da stejnegers bynkefugl og ssp. *maurus* af alle de nævnte former har de nordligste udbredelser, er det forventeligt, at begge taksa forekommer som trækgæster i Vesteuropa, hvor enkelte trækgæster af steppe-bynkefugl dog også ved flere lejligheder har nået Danmark og andre nordeuropæiske lande. Det er forventeligt, at ssp. *maurus* med vestligere udbredelse sammenlignet med stejnegers bynkefugl, er den dominerende takson, som indgår i fund af artsparret i Danmark. Der forligger med det danske fund, så vidt vi er orienteret, ti fund af stejnegers bynkefugl i Vesteuropa (tabel 1).

Tak

For kommentarer til denne artikel takkes Andreas Bruun Kristensen, Hans Lind, Preben Berg og Simon

Sigaard Christiansen. For udlån af foto takkes Asbjørn Jensen.

Referencer

- Gill, F. & D. Donsker (eds). 2018: IOC World Bird List (v 8.2). doi: 10.14344/IOC.ML.8.2. <http://www.worldbirdnames.org>.
- Hellström, M. & G. Norevik 2014: The uppertail-covert pattern of 'Stejneger's Stonechat'. – Brit. Birds 107: 692–700.
- Urquhart, E. 2002: Stonechats: a guide to the genus *Saxicola*. – Christopher Helm.
- Zink, R. M., A. Pavlova, S. Drovetski, M. Wink & S. Rohwer 2009: Taxonomic status and evolutionary history of the *Saxicola torquata* complex. Molecular Phylogenetics and Evolution 52: 769–773.

Tabel 1. Godkendte fund af stejnegers bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) i Europa.

#	Periode	Lokalitet	Land	Bemærkning
1	2/10 2008	Södermanland	Sverige	
2	6-23/10 2012	De Cocksdorp, Texel	Holland	samme fugl blev set i England 24-26/10 2012
3	31/10-26/11 2013	Pappilanniemi	Finland	
4	9-11/10 2015	Ottenby	Sverige	
5	20/9 2016	Falsterbo	Sverige	
6	6-7/10 2016	Landguard, Suffolk	England	
7	9/10 2016	Oost-Vlieland	Holland	
8	22-24/10 2016	Spurn	England	
9	16/10 2017	Oost-Vlieland	Holland	under behandling
10	30/10-1/11 2017	Gedser	Danmark	

Rød glente, Vestre Sømark, 20. april 2017. Foto: Erik Biering

Slagfalk, Værnengene, 19. august 2017. Foto: Per Bækgaard

Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2017

Af Kent Olsen, Ole Zoltan Göller, Morten Bentzon Hansen, Sakari Kauppinen, Andreas Bruun Kristensen, Rasmus Due Nielsen og Knud Pedersen

Rapport nr. 49 fra Sjældenhedsudvalget

Indledning

Denne rapport omhandler 174 færdigbehandlede fund fra Danmark, heraf 148 fra 2017. Heri indgår også fem sager, som Sjældenhedsudvalget (SU) har behandlet, da det vedrører arter, som skønnes at være sjældne lokalt og derfor indgår som lokal SU-art i visse regioner, men ikke figurerer på den nationale SU-liste. Sådanne fund publiceres (siden SU-rapport 1995-1996) i den landsdækkende årsrapport, andetsteds i *Fugleåret*, men er tillige nævnt i denne rapport. På opfordring fra lokalrapporternes redaktioner eller DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU) behandler SU normalt også sager omhandlende fund af almindelige arter truffet på et usædvanligt tidspunkt af året, men sådanne sager har der ikke været i 2017. 160 (92 %) af de færdigbehand-

lede fund (heraf 143 (97 %) fra 2017) blev godkendt, hvilket kan sammenlignes med en godkendelsesprocent på mellem 77 % og 88 % de seneste ti år. 130 (81 %) af de godkendte fund blev dokumenteret ved hjælp af foto, video, lydoptagelse, genetisk analyse mv. Fra Grønland færdigbehandlede tre sager, som alle blev godkendt.

Til og med denne rapport henligger der 23 sager, som af forskellige årsager endnu ikke er færdigbehandlede. En liste over disse sager samt en liste over forkastede fund findes bagerst i rapporten.

Rækkefølgen af arter i den systematiske gennemgang af forekomsterne samt arts- og underartsstatus for diverse taxa følger International Ornithologists' Union (Gill & Donsker 2018).

Figur 1. Oversigt over regionsinddelingen anvendt i denne rapport.

Regionsinddelingen følger samme inddeling, som SU har fulgt siden 1992 (SU-rapport 1992). Forekomster i Danmarks eksklusive økonomiske zone regnes også som danske fund. En uddybende forklaring mht. til definition og afgrænsning af denne zone kan ses i SU-rapport 2011.

Hvis intet andet er nævnt, er der tale om ét rastende individ. Betegnelserne 1K og 2K står for hhv. første og andet kalenderår; 2K+ (3K+) betyder, at fuglen er mindst i sit andet (tredje) kalenderår, men kan være ældre. Derudover er ad. = adult (gammel, udfarvet fugl), imm. = immatur (dragter mellem juvenil og adult), juv. = juvenil (første egentlige fjerdragt), pull. = pullus (dununge), rst. = rastende, sdr. = sommerdragt, vdr. = vinterdragt, odr. = overgangsdragt, ekldr. = eklipsedragt, prdr. = pragtdragt, trk.fors. = trækforsøgende, trk. = trækkende, syng. = syngende og ringm. = ringmærket.

Efter artsnavnet er i parentes angivet 1) antal anerkendte fund og individer (adskilt af en skråstreg) før 1. januar 1950, 2) antal godkendte fund og individer fra og med 1. januar 1950 til og med 2016 og 3) antal godkendte fund og individer i 2017. Denne opdeling er i overensstemmelse med den standard, der anbefales af *Association of European Rarities Committees* (AERC). Bemærk i øvrigt, at antal fund ikke altid er identisk med antal individer, idet flokke og par regnes som enkeltfund, mens f.eks. fem enkeltindivider på én dag ved samme lokalitet regnes som fem fund.

I lighed med europæisk standard regnes ynglefund (inkl. unger) som ét fund, hvorfor unger af danske yngleforekomster ikke medregnes i opsummeringen. Returnerende individer fra år til år indgår ikke i opsummeringen. Antal fund og individer fordelt

Sortbrynet albatros, Nødebohuse, 5. oktober 2017. Foto: Lars Jensen Kruse

på underarter opsummeres så vidt muligt også. Efter observatørnavnet er det oplyst, om de enkelte fund er dokumenteret med foto (Foto), videofilm (Video), lydoptagelse (Bånd), genetisk analyse (DNA) eller dødfunden fugl (Død). Desuden er findere(n) ved hvert fund markeret med en asterisk (*) foran observatørnavnet. Imidlertid fremgår det ikke altid tydeligt af beskrivelserne, hvem finderer er, og der kan derfor mangle enkelte markeringer. I beskrivelser til SU bør det angives, hvem finderer er.

I bemærkningerne til de enkelte arter/underarter er deres normale udbredelse, hvorfra danske hhv. grønlandske forekomster vurderes at komme, tilføjet i parentes.

SU-listen

En liste over arter og underarter, som skal godkendes af SU, kan findes på udvalgets hjemmeside på adressen: www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget/den-danske-fugleliste.

En generel vejledning til indsendelse af fund til SU kan findes på udvalgets hjemmeside. Det er muligt for indsendere at uploade SU-beskrivelser direkte til SU's database. Hvis man vil uploade en beskrivelse til SU, kan man gå ind på adressen: <http://su.dof.dk/su-opload/index.php>, hvor man vil blive vejledt. SU modtager også fortsat gerne beskrivelser pr. post og e-mail, men observatører opfordres til så vidt muligt at uploade deres beskrivelser via SU's hjemmeside.

SU behandler fund af SU-arter og nye arter for landet fra alle fem kategorier (se nedenfor), og for at få så fyldestgørende et billede som muligt af de enkelte arters og underarters forekomst er det i princippet vig-

Gåsegrib, Bøtø Nor, 8. juli 2017. Foto: Carsten Holm Petersen

tigt, at alt bliver rapporteret til udvalget. SU behandler som udgangspunkt alle forekomster af SU-arter, samt arter, der vurderes at have potentiale til at optræde spontant (kategori A og B) i Nordvesteuropa eller som fritlevende individ fra en selvsupplerende bestand (kategori C). Er man i tvivl om, hvorvidt et fund bør behandles af SU, kan man kontakte udvalget.

Kategorier

I henhold til AERC-standard inddeles de i Danmark trufne fuglearter i fem kategorier defineret som følger:

- A:** Arter der betragtes som spontant optrædende og er truffet mindst én gang siden 1. januar 1950, f.eks. amerikansk pibeand (*Anas americana*) og vibe (*Vanellus vanellus*). Som spontant optrædende regnes ligeledes skibs- eller på anden måde assisterede forekomster, så længe fuglen ikke er blevet fodret eller tilbageholdt undervejs.
- B:** Arter der betragtes som spontant optrædende, men kun er truffet i perioden fra år 1800 til 1949, f.eks. lille sultanhøne (*Porphyrio alleni*) og østlig krave-trappe (*Chlamydotis macqueenii*).
- C:** Udsatte og undslupne arter, som har etableret en fritlevende og selvsupplerende bestand, enten herhjemme eller i andre lande, f.eks. nilgås (*Alopochen aegyptiaca*) og fasan (*Phasianus colchicus*).
- D:** Arter som ville være placeret i A eller B, hvis ikke der var rimelig tvivl om, hvorvidt de nogensinde havde optrådt spontant i landet, f.eks. stor flamingo (*Phoenicopterus roseus*) og hvid pelikan (*Pelecanus onocrotalus*).
- E:** Arter der betragtes som undslupne fra fangenskab eller på anden måde kun unaturligt har optrådt i landet, eller hvis fritlevende bestande – hvis

Rosenbrystet tornskade, han, Grenå Havn, 5. juni 2017. Foto: Rasmus Due Nielsen

eksisterende – formentlig ikke er selvsupplerende, f.eks. rosapelikan (*Pelecanus rufescens*), lammegrib (*Gypaetus barbatus*), steppeørn (*Aquila nipalensis*) med stropper og fund af rødhøne (*Alectoris rufa*). Den officielle danske liste udgøres af arterne i kategori A, B og C. Fund i kategori C, D og E publiceres særskilt bagerst i SU-rapporten.

Danmarkslisten

SU fører en liste over arter og underarter, som er truffet i Danmark. Listen kan findes på udvalgets hjemmeside på adressen: www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget/den-danske-fugleliste. SU følger de taksonomiske anbefalinger fra International Ornithologists' Union (Gill & Donsker 2018).

Fra år 2017 er der godkendt én ny art for landet: stejnegers bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*). Arten har tidligere været regnet som en race af sibirisk bynkefugl (*S. maurus*), men er nu udskilt som en selvstændig art, der regnes som monotypisk, mens sibirisk bynkefugl er polytypisk med de fem racer: ssp. *maurus* (sibirisk bynkefugl), ssp. *hemprichii* (steppe-bynkefugl), ssp. *variegatus* (kaukasus-bynkefugl), ssp. *indicus* og ssp. *przewalskii* (Gill & Donsker 2018). Med indeværende rapport indgår slagfalk (*Falco cherrug*) ligeledes på listen på baggrund af et fund fra 2006. Arten er

Stor skrigeørn, form *fulvescens*, Saksfjed Inddæmning, 25. november 2017. Foto: Lars Andersen

Halsbåndstroland, han, Furesøen, 18. februar 2017. Foto: Eva F. Henriksen

Ådselgrib, Sjunkeby, Lolland, 5. juni 2017. Foto: Lars Paaby

polytypisk og består af de fire racer: ssp. *cherrug*, ssp. *coatsi*, ssp. *hendersoni* og ssp. *milvipes* (Gill & Donsker 2018). Nominatformen af slagfalk (*F. c. cherrug*) yngler i Europa og regnes som den race, der forekommer i Danmark. Tajgasædgås (*Anser fabalis*) og tundrasædgås (*A. serrirostris*) har begge fået artsstatus efter at have været betragtet som underarter af sædgås (Gill & Donsker 2018). Begge arter er polytypiske, hvor tajgasædgås består af tre racer: ssp. *fabalis* (tajgasædgås), ssp. *johanseni* (sibirisk sædgås) og ssp. *middendorffii*, mens tundrasædgås består af to racer: ssp. *rossicus* (tundrasædgås) og ssp. *serrirostris* (Gill & Donsker 2018). Det er racerne tajgasædgås (*A. f. fabalis*) og tundrasædgås (*A. s. rossicus*), der forekommer i Danmark. Der er hermed godkendt 472 fuglearter i kategori A, B og C i Danmark til og med 2017.

Sjældenhedsudvalgets medlemmer

SU bestod frem til udgangen af 2017 af følgende medlemmer: Simon Sigaard Christiansen, Ole Zoltan Göller, Morten Bentzon Hansen, Sakari Kauppinen, Andreas Bruun Kristensen, Rune Sø Neergaard, Rasmus Due Nielsen, Henrik Haaning Nielsen, Kent Olsen (formand) og Knud Pedersen. Derudover er Søren Sørensen og David Boertmann tilknyttet udvalget som konsulenter ved behandlingen af fund fra Færøerne hhv. Grønland.

Sjældenhedsudvalgets adresse:

Sjældenhedsudvalget, DOF, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. E-mail: su@dof.dk.

Sjældenhedsudvalgets hjemmeside:

www.dof.dk/aktiv-i-dof/grupper-og-udvalg/sjaeldenhedsudvalget

Tak:

For kritik og kommentarer til denne rapport takkes Tim Hesselballe Hansen, Sebastian Klein, Rune Sø Neergaard og Palle A. F. Rasmussen foruden udvalgets øvrige medlemmer. For hjælp ved behandlingen af enkeltsager takkes Peter Adriaens, Amar Ayyash, Martin Collinson, Dick Forsman, Alvaro Jaramillo, Yann Kolbeinsson, Hans Larsson, Peter Pyle, Björn Malmhagen, Rasmus Strack og Roni Väisänen. Derudover takkes Magnus Corell, Anders Wirdheim, Tor A. Olsen, William Velmala, Christopher König, Gerjon Gelling og Chas Holt, for informationer om forekomster i hhv. Sverige, Norge og Finland og Tyskland, Holland og Storbritannien. Den største tak rettes dog til de mange, der rapporterede deres observationer til SU og dermed skabte grundlaget for denne rapport.

Sjældne fugle i 2017

Ikke overraskende ovenpå den store forekomst i efteråret 2016 startede året med flere overvintrende høgeugler med fem forskellige fugle på Sjælland samt én jysk fugl ved Himmelbjerget (ÅH). Desuden kunne en sand perlerække af overvintrende ænder også nydes fra januar og ind i det tidlige forår, bl.a. to hanner af halsbåndstroidand, hvoraf den ene sås ved Nykøbing Falster (LF), mens den anden drejede sig om den sædvanlige fugl, der sås i flere forskellige søer nord for København (S) til ind i april. Desuden sås tre brilleænder ved hhv. Fanø (RB), Lumsås Nordstrand (S) og området ved Holmslands Klit (RK). Derfor-uden sås amerikanske sortænder ved hhv. Blåvands Huk (RB), Asserbo Strand (S) samt op til to fugle ved Hirtshals (NJ) foruden en hvidøjet and 28/1 i Kruså Møllesø (SJ). To sibiriske jernspurve, der begge regnes som gengangere fra 2016, sås hhv. 1/1-6/2 på Hirtshals Havn (NJ) og 15/2 i en have i Malling (ÅH).

Ud over høgeugler, sjældne ænder og sibiriske jernspurve var de første tre måneder forholdsvis stille med hensyn til sjældne fugle. Eneste nye fugl var en meget tidlig stor skrigeørn, som først blev set 11/3 i Nørre Snede (RK) og efterfølgende i Skagen (NJ) 14-16/3.

I april blev en sortstrubet drossel fundet 25/4 nær Slangerup (S), mens en ny stor skrigeørn sås 26-28/4 i Skagen (NJ), og en hvidskægget/makisanger blev ringmærket 27/4 ved Gedser (LF).

Maj var typisk hektisk, hvad angår sjældne fugle. Den 6/5 sås en pileværling ved Saksfjed Inddæm-

Langnæbbet sneppeklire, Ballum Sluse, 10. juni 2017. Foto: Bjørn Frikke

ning (LF) og samme dag en trækkende topskarv ved Gjerrild Nordstrand (ÅH) efterfulgt af en triel 10/5 ved Tversted (NJ). Ved Sorthat Odde (B) sås 11/5 en citronvipstjert, mens en stor skrigeørn 12/5 først sås ved Kikhavn (S) og efterfølgende ved Melby Overdrev (S). Den 13/5 blev en hvidskægget/makisanger fundet ved Lyngvig Fyr (RK). I Skagen (NJ) sås en citronvipstjert 14/5, mens en topskarv rastede 15/5 sammen med skarver ved Lejsø (S). 16/5 blev en syngende lille rørvagtel fundet ved Dybsø (S), hvor den blev frem til 18/5. Dernæst sås en rødhovedet tornskade 18/5 på Værnengene (RK), mens en lammegrib i den modsatte ende af landet trak ind 20/5 ved Saksfjed

Høgeugle, Kongelunden, Amager, 17. november 2016. Foto: Lars Johansen

Sibirisk jernspuro, Hirtshals Havn, 24. januar 2017. Foto: Lars Grøn

Inddæmning (LF). Senere samme dag blev lammegribben genfundet flere steder på Møn (M), hvor den blev til dagen efter for til sidst at blive set 21/5 trækkende nord ved Præstø Fed (S). Den 21/5 sås en tophejre ved Filsø (RB), og en rosenbrystet tornskade blev fundet fra en kørende bil med 100 km/t ved Grevinge (S). Forårets anden pileværpling sås 24-25/5 på Christiansø (B), og endnu en tophejre sås 25-26/5 på Ærø (F). De hektiske dage med sjældne fugle fortsatte 25/5 med en triel ved Borre (M), mens den sædvanlige terekklire blev set 27/5 ved Højer Vade (SJ). Månedens sluttede på Christiansø (B) med en citronvipstjert 30/5 og en buskrørsanger 31/5.

Månedsskiftet mellem maj og juni og første halvdel af juni blev således, som så ofte før, en af årets bedste perioder for sjældne fugle. Rækken af sjældne fugle i juni startede 2/6 med en prærieløber ved Jerup Strand (NJ), en hætteværpling på en foderplads ved Vester Vandet (NJ) 2-5/6 og en stor skrigeørn i Klelund Plantage (RB) 2-4/6. Sidstnævnte blev udelukkende fundet på baggrund af billeder fra et vildtkamera opsat ved et ådsel. Endnu en hætteværpling blev 3/6 ringmærket i Skagen (NJ) og senere samme dag blev landets fjerde ådselgrib observeret. Fuglen blev først set trækkende ved Hundested (S) og dernæst Rørvig (S). To dage senere, 5/6, blev ådselgribben, til stor begejstring for mange fuglekiggere, genfundet på det sydlige Lolland, hvor den henover flere timer kunne ses på en række lokaliteter, indtil den til sidst trak mod Langeland (F). En nathejre sås i Odder (ÅH) 4-8/6, og rosenbrystet tornskade opholdte sig ved Grenå Havn

(ÅH) 5/6. En gul vipstjert ssp. *feldegg* i Skagen (NJ) 7-9/6 var blot landets tredje fund af denne distinkte race, mens en purpurhejre 9/6 i Gulstav Mose (F) var første fund på Langeland siden 1989. Ballum Sluse (SJ) havde besøg af en langnæbbet sneppeklire 10/6, mens en citronvipstjert og en rødhovedet tornskade blev fundet henholdsvis 11/6 i Keldsnor (F) og 13/6 på Vrads Sande (ÅH). På Skjern Enge (RK) sås 15/6 en hvidskægget terne, og i den anden ende af landet sås endnu en rødhovedet tornskade 22/6 i Gribskov (S), mens sommerens første gåsegrib sås 25-27/6 på det sydlige Lolland.

Juli fortsatte i samme stil som juni med en række overraskelser. Først sås en ny gåsegrib 4/7 på Langeland (F), og samme dag blev en lille gulben fundet i Bøtø Nor (LF), hvor gåsegribben fra Lolland blev genfundet 5/7 og kunne ses frem til 9/7. Ved Aakirkeby (B) blev årets tredje tophejre fundet 15/7. Juli blev afsluttet med en langnæbbet sneppeklire 21/7 i Margrethe Kog (SJ).

August bød på flere sjældne vadefugle på efterårstræk med hele tre forskellige prærieløbere, således 5-10/8 i Klydesøen (S), 6/8 i Margrethe Kog (SJ) og 15-20/8 på Værnengene (RK). Desuden trak en ubestemt amerikansk hjejle/sibirisk hjejle forbi Fanø (RB) 15/8, mens en terekklire sås 19-20/8 i Klydesøen (S). August bød ikke kun på sjældne fugle på vadefladerne, men også over havet, hvor der 5/8 sås en atlantisk skråpe/scopolis skråpe fra Gilleleje (S) og tre dage senere, 8/8, sås endnu en ved først Nordmandshage (NJ) og senere på dagen ved Ålbæk Havn (NJ). En af sensom-

Nonnestenpikker, hun, Skansehage, Rørvig, 5. november 2017. Foto: Nis Lundmark Jensen

merens helt store højdepunkter var en ung slagfalk, der gæstede Værnengene (RK) 17-21/8. Dette fund var udslagsgivende for, at arten kom på den danske liste i kategori A. Månedens sluttede med en indtrækkende slangeørn 22/8 ved Stevns (S) og første danske fund af bjergløvsanger siden 2011, idet en fugl gæstede Gedser (LF) 30-31/8. Her blev den ringmærket, og bestemmelsen til bjergløvsanger kunne siden bekræftes ud fra en DNA-analyse.

September forsatte med sjældne vadefugle, hvor årets femte og sjette prærieløber blev fundet henholdsvis 8/9 på Fanø (RB) og 23/9 på Værnengene (RK), mens landets kun fjerde bairdsryle sås 23-24/9 på Ballum Forland (SJ). September bød også på to forskellige ænder, der regnes som gengangere fra tidligere år. Det drejer sig om en brilleand 10/9 ved Bækbygård Strand (RK), hvor den kunne ses frem til 30/10, samt en hvidøjjet and i Maribosøerne (LF) 10/9-16/10.

Oktober lagde ud på månedens første dag med en brun løvsanger på Stevns (S), hvilket blev starten på en helt exceptionel måned, hvad angår sibiriske *Phylloscopus*-sangere. Større forekomster end normalt af brun løvsanger og Schwarz' løvsanger blev også bemærket i Sverige. Forekomsten i Danmark inkluderede ikke mindre end seks brune løvsangere, fem Schwarz' løvsangere og én himalayasanger. Sidstnævnte sås 20/10 og 22/10 ved Blåvands Huk (RB), mens fire af de fem Schwarz' løvsangere sås på én dag, 16/10, med henholdsvis én ringmærket på Christiansø (B), én set på Grønningen (RB), én ringmærket i Keldsnor (F) og én ringmærket på Agger Tange (NJ), mens den sidste

sås 18/10, hvor den blev ringmærket ved Blåvands Huk (RB). I modsætning til fem af de seks fund af Schwarz' løvsanger, blev ingen af årets seks brune løvsangere ringmærket, men udelukkende set i felten. De fordelte sig med én ved Stevns Fyr (S) 1-8/10, én ved Hvidbjerg Camping (RB) 19-20/10, én på Frederikso (B) 19/10, én ved Blåvands Huk (RB) 20/10, én på Mandø (RB) 20-23/10 og én 24-25/10 ved Dybesø (S). Efterårets sibiriske småfugle omfattede også to sibiriske bynkefugle/stejnegers bynkefugle i Sydvestjylland; 14-16/10 på Nyeng (RB) og 16/10 ved Blåvands Huk (RB). De blev suppleret 30/10 med et af efterårets helt store højdepunkter med landets første sikre fund af stejnegers bynkefugl i Gedser (LF) 30/10-1/11. Fuglen blev fundet i felten, men blev ringmærket på andendagen. Bestemmelsen er siden blevet bekræftet ud fra en DNA-analyse. Oktober sluttede med en meget publikumsvenlig nonnestenpikker ved Skansehage (S) 31/10-6/11.

Ud over de mange sjældne småfugle bød oktober på en anden stor overraskelse, idet en sortbrynet albatros over flere dage gæstede Kattegat. Efter den over nogle dage havde taget turen ned langs med den svenske vestkyst, nåede den 5/10 frem til Nordsjælland, hvor den overnattede ud for Korshage (S). Dagen efter forsatte den turen rundt med uret, hvor den passerede flere lokaliteter på Djursland (ÅH) for til sidst at trække ud af Kattegat ved Skagen (NJ) 8/10. Herudover sås i oktober som så ofte før både en amerikansk sortand og en brilleand ved Blåvands Huk (RB). Af andre sjældne havdykænder i oktober kan nævnes en forblifvende amerikansk sortand ved Kjul Strand

(NJ) 5/10 og en trækkende brilleand 6/10 på Sjællands Odde (S). Ved Hirsholm (NJ) sås 16/10 en topskarv.

November startede i krognebbenes tegn, idet Danmark lige akkurat blev berørt af den invasion, der i dagene op til de danske fund kunne følges i nabolandene mod nord. I Skagen registreredes 3-6/11 fire iagttagelser af én og to fugle, hvorefter det stilnede af. I december sås dog to nye krognebb 2/12 i Skagen (NJ). Den 4/11 sås en amerikansk sortand i Skagen (NJ) og dagen efter, 5/11, var den sædvanlige overvintrende halsbåndstroland, som er set nord for København (S) hvert år siden 2013, på plads igen. Herudover sås 10/11 en trækkende brilleand ved Vejers Strand (RB) foruden amerikansk sortand både 25/11 på Rømø (SJ) og 30/11 ud for Rørvig (S). I Hallerup Skov (LF) blev dele af en død dværghornugle fundet 11/11. Som om det ikke var overraskende nok, var fuglen endvidere ringmærket i Spanien i april 2017. Den 14/11 blev en stor skrigeørn af den lyse form "fulvescens" fundet på Lolland. Det er første fund af denne sjældne form af stor skrigeørn i Danmark. Fundet var dog ikke helt uventet, da pågældende fugl kunne følges på sit sydvestvendte træk, først i Finland 21-28/8, og dernæst gennem Sverige 5/9-13/11. Sidstnævnte dato trak den ud fra Falsterbo og blev observeret dagen efter på Lolland, hvor den opholdt sig frem til 29/11. Den 15/11 blev landets hidtil seneste rødhovedede tornskade set ved Odense (F), og længere mod vest blev det femte danske fund af asiatisk ørken-sanger gjort på Rømø (SJ) 25/11.

Decembers højdepunkter omfattede ud over to krognebb i Skagen (NJ) også en jagtfalk, der i dagene 11-12/12 sås i området ved Ballum Forland og Rømød-

æmningen (SJ). Desuden sås en tilbagevendende halsbåndstroland ved Nykøbing Falster (LF) i perioden 11-20/12, mens den sædvanlige amerikanske sortand, der er set ved Asserbo Strand (S) hvert år siden 2008, atter var på plads. Året sluttede med et brag i form af det første danske vinterfund af lattermåge i Hanstholm (NJ) 29/12. Denne fugl sås i øvrigt langt ind i det nye år.

Kategori A: Spontane forekomster

Category A: Species recorded in an apparently wild state

Hvidøjret and *Aythya nyroca* (4/4, 56/63, 1/1)

2017: 28/1, Kruså Møllesø (SJ), 3K+ han, *Lars Peter Hansen (Foto). – 10/9, Maribo Sønderlø (LF), 2K+ han, *Rasmus Strack (Foto). – 11/9-16/10, Røgbølle Sø (LF), 2K+ han, *Hjalte Benjamin Johansen m.fl. (Foto).

Fuglen fra Kruså Møllesø indgår som et nyt fund i opsummeringen, og er det første nye fund siden 2015 (SU-rapport 2015). Fundene fra Maribo Sønderlø og Røgbølle Sø regnes som omhandlende samme individ og regnes som genganger fra tidligere år. (Øst- & Sydøsteuropa; overvintret Middelhavet, Sortehavet & Nordafrika)

Halsbåndstroland *Aythya collaris* (0, 14/14, 0/0)

2017: 1/1-2/2, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassiner (LF), 3K+ han, *Asbjørn Jensen (Foto). – 15/1-18/2, Furesøen (S), 3K+ han, *Morten Kofoed-Hansen m.fl. (Foto). – 12/3-10/4, Sønderlø, Værløse (S), 3K+ han, *Jesper Brodersen m.fl. (Foto). – 5/11-31/12, Sønderlø, Værløse (S), 2K+ han, *Jesper Brodersen m.fl. (Foto). –

Halsbåndstroland, han, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassiner, 12. december 2017. Foto: Asbjørn Jensen

Amerikansk sortand, han, Hirtshals Øststrand, 12. marts 2017. Foto: Lars Paaby

11-12/12, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slambassiner (LF), 2K+ han, *Asbjørn Jensen (Foto). – 18-20/12, Guldborgsund, Nykøbing Falster (LF), 2K+ han, *Preben Berg, Asbjørn Jensen, Hans Lind m.fl. (Foto).

Fuglen i januar/februar ved Nykøbing Falster blev opdaget i december 2016, og er således allerede godkendt for 3-31/12 2016 (SU-rapport 2016). Dette individ regnes i øvrigt for samme fugl, der også sås ved Nykøbing Falster i december 2017. Fundene fra Furesøen og Sønder sø regnes som omhandlende samme individ, der er set nord for Københavnsområdet hvert år siden 2013 (SU-rapport 2013). (Nordamerika)

Brilleand *Melanitta perspicillata* (0, 48/50, 2/2)

2017: 4/1, Hvide Sande (RK), 3K+ han trk., *Ole Amstrup. – 8-29/1, Søndervig (RK), 3K+ han, *Erik Enevoldsen, Nanna Nygaard Enevoldsen m.fl. – 3-26/3, Bækbygård Strand (RK), 3K+ han, *Jens Ballegaard, Peter Leth Olsen, Erik Enevoldsen m.fl. – 19/3-21/4, Lumsås Nordstrand (S), 3K+ han, *Kristian Bruus-Jensen m.fl. (Foto). – 4/4, Fanø Vesterstrand (RB), 3K+ han, *Kim Fischer, Casper Sylvester Jensen (Foto). – 10/9-30/10, Bækbygård Strand (RK), 2K+ han, *Erik Enevoldsen, Peter Leth Olsen, Peter Hartoft-Jacobsen m.fl. (Foto). – 2+8+25/10, Blåvands Huk (RB), 2K+ han, *Henrik Knudsen, Jimmy Skat Hansen, Henrik Brandt m.fl. – 6/10, Gniben, Sjællands Odde (S), 2K+ han trk., *Mikkel Willemoes, Sissel Sjøberg (Foto). – 10/11, Vejers Strand (RB), 2K+ han trk., *Knud Pedersen.

Året bød på to nye fund. Årets første nye fund udgøres af fuglen fra Lumsås Nordstrand i marts/april. Fundet fra Sjællands Odde i oktober regnes ligeledes som et nyt fund, selvom det ikke kan udelukkes, at fuglen kan være en genganger fra Lumsås Nordstrand. Fundene udgør hhv. fjerde og femte fund fra Sjælland.

De resterende fund i 2017 regnes alle som gengangere i forhold til tidligere år. (Nordamerika)

Amerikansk sortand *Melanitta americana* (0, 14/14, 3/3)

2017: 21+27/1, Blåvands Huk (RB), 3K+ han, *Kent Olsen, *Jesper Johannes Madsen m.fl. – 13/2-23/4, Asserbo Strand (S), 3K+ han, *Thomas Bundgaard Rasmussen, Lise Nielsen, Mark Hammond m.fl. (Foto). – 11-14/3, Hirtshals Øststrand (NJ), 3K+ han, *Lars Paaby, Conny Jensen m.fl. (Foto). – 28/3, Hirtshals Øststrand (NJ), 2 3K+ hanner, *Lars Paaby, Mogens Neergaard. – 2/10, Blåvands Huk (RB), 2K+ han trk., *Henrik Knudsen, Jimmy Skat Hansen. – 5/10, Kjul Strand (NJ), 2K+ han trk., *Lars Paaby, Conny Jensen. – 4-24/11, Grenen, Skagen (NJ), 2K+ han, *Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl. (Foto & Video). – 25/11, Sønderstrand, Rømø (SJ), 2K+ han, *Michael Schwalbe. – 30/11, Sandflugtplantagen, Rørvig (S), 2K+ han, *Jørgen Hulbæk Christiansen, Lasse Braae, Erik Vinkel sø Rasmussen m.fl. (Foto). – 13/12, Asserbo Strand (S), 2K+ han, *Jakob Engelhard (Foto).

Et godt år for arten med tre nye fund i 2017. Den 28/3 rastede to fugle sammen ved Hirtshals Øststrand, hvoraf fugl nummer to regnes som nyt fund, mens årets andet nye fund er fra Skagen i november. Fundet fra Rømø udgør årets tredje nye fund, og er det første på lokaliteten siden 2012 (SU-rapport 2012). Fuglen, der sås ud ved Rørvig 30/11, regnes som samme fugl, der er set ved Asserbo Strand hvert år siden 2008 (SU-rapport 2009), men det kan dog ikke udelukkes, at der er tale om en ny fugl. De øvrige fund i 2017 regnes alle som gengangere i forhold til tidligere år. Bemærk, at opsummering over antal af fund er ændret i forhold til SU-rapport 2016, hvilket skyldes,

Sortbrynet albatros, Nødebohuse, 5. oktober 2017. Foto: Lars Jensen Kruse

at fundene fra Røsnæs i 2011 (SU-rapport 2011) og Ordrup Næs i 2012 (SU-rapport 2012) nu regnes som to forskellige fund. I de øvrige nordiske lande er antallet af fund følgende: fem i Finland (Väisänen *et al.* 2018), to i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og 23 i Sverige (Magnus Corell pr. mail), mens Tyskland har to fund af arten (Christopher König pr. mail). (Nordamerika & Nordøstsibirien)

Sortbrynet albatros *Thalassarche melanophrys* (0, 3/3, 1/1)

2017: 5/10, Kikhavn, Nødebohuse, Liseleje, Hyllingbjerg, Hundested Havn, Hald (S), 4K+ trk., *Jesper Schade, Søren Haaning Nielsen, Aage Kabelgaard, Michael Trasborg m.fl. (Foto & Video). – 5-6/10 Korshage, Rørvig (S), 4K+ rst., derefter trk., Henning Vikkelsø Rasmussen, Erik Vikkelsø Rasmussen m.fl. (Foto). – 6/10, Ålsrode Strand, Grenå Havn og Fornæs (ÅH), 4K+ rst., derefter trk., *Ole Frederiksen, Anders Rasmussen, Kent Olsen m.fl. (Video). – 8/10, Grenen, Skagen (NJ), 4K+ trk., *Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl. (Video).

I 2017 besøgte landet endnu engang af sortbrynet albatros. Fuglen i 2017 adskilte sig dragtmæssigt fra den udfarvede fugl, der har gæstet Danmark i 2014 og 2015 (SU-rapport 2014, SU-rapport 2015). Fuglen blev opdaget ud for den svenske vestkyst, hvor den opholdt sig 3-5/10 (Magnus Corell pr. mail). Herefter observeredes den ved Nordsjælland og fulgte her den danske kyst med uret rundt i Kattegat med mindre rast undervejs. Fuglen blev først opdaget ved Liseleje (S) 5/10, hvorefter den langsomt og smårastende bevægede sig mod Korshage (S), hvor den rastede for natten. Dagen efter forblev fuglen ud for Korshage (S) nogle timer, inden den trak mod vest. Fuglen blev dernæst opdaget trækkende ved Ålsrode Strand (ÅH) på Djursland og

fortsatte dernæst forbi Grenå Havn (ÅH) og Fornæs (ÅH). Efter en kortere tur mod syd ud for Djursland vendte den om og passerede igen Fornæs (ÅH) om aftenen 6/10 for to dage senere, 8/10, at trække forbi Grenen, Skagen (NJ) i nordvestlig retning. I vores nabolande blev arten igen i år registreret i Tyskland, hvor den adulte fugl fra tidligere år gjorde rast i længere perioder fra april til august på både Helgoland og Sylt (Christopher König pr. mail, Jochen Dierschke pr. mail). Sverige melder om to registreringer af samme fugl, som sås i 2017 i Danmark (Magnus Corell pr. mail), mens Norge blev forbigået i 2017 (Tor A. Olsen pr. mail). (Sydatlantien)

Lille stormsvale *Hydrobates pelagicus*

2017: 29/10, Bøjden Nor (F), trk., *Erik Ehmsen, Gunnar Jørgensen.

Fund fra den jyske vestkyst efter 1971 og fra de indre danske farvande 1991-2006 har ikke skullet forelægges Sjældenhedsudvalget. Bemærk således, at fund uden for den jyske vestkyst fra og med 1. januar 2007 skal behandles af Sjældenhedsudvalget. Det skal bemærkes, at en række ældre fund er under genbehandling, hvorfor der ikke er vist nogen opsummering. (Atlantehavet)

Atlantisk skråpe / scopolis skråpe *Calonectris borealis* / *Calonectris diomedea* (0, 51/52, 2/2)

2016: 6/11, Fredericia Østerstrand (VE) og Røjle Klint (F), *Tim Hesselballe Hansen, Sigrid Kistrup Ilsøe, Michael Mosebo Jensen m.fl. (Foto).

2017: 5/8, Gilleleje (S), trk., *Alex B. Bühring, *Jan Hjort Christensen m.fl. – 8/8, Nordmandshage (NJ), trk., *Palle A. F. Rasmussen. – 8/8, Ålbæk Havn (NJ), trk., Lars Paaby, Conny Jensen.

Fundet fra Fredericia Østerstrand (VE) og Røjle Klint (F) var det eneste af artsparret i 2016. De to forekomster ved Nordmandshage hhv. Ålbæk Havn omhandler samme individ. Fuglen blev meldt ud hurtigt og kunne derfor genfindes godt to timer senere ud for Ålbæk Havn (NJ), der ligger 80 km nord for Nordmandshage. Det er overvejende sandsynligt, at fundene omhandler atlantisk skråpe, da denne art er langt den almindeligste af de to arter i Nordøstatlantien. Sikker adskillelse kræver dog optimale observationsforhold. I vores nabolande blev artsparret i 2017 registreret med to fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), tre fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail), samt ét fund i Tyskland (Christopher König pr. mail). Artsparet er aldrig registreret i Finland (William Velmala pr. mail). (Midtatlanten & Middelhavet; overvintrer Syd- & Midtatlanten)

Balearskråpe *Puffinus mauretanicus* (1/1, 87/92, 1/1)

1990: 13/8, Nordstrand, Skagen (NJ), *Palle A. F. Rasmussen m.fl. – 17/8, Nordstrand, Skagen (NJ), Knud Pedersen.

2010: 26/8, Grenen, Skagen (NJ), trk., *Thomas Bundgaard Rasmussen, Rolf Christensen.

2017: 27-29/8, Grenen, Skagen (NJ), *Rasmus Turin, Rolf Christensen, Knud Pedersen m.fl.

Tophejre, Langodde, Filsø, 21. maj 2017. Foto: Karin Gustausen

De to iagttagelser i 1990 har tidligere været publiceret som 1-2 fund (SU-rapport 1990) og er efterfølgende blevet regnet som omhandlende skiftevis ét fund (SU-rapport 1997, SU-rapport 2007) og 1-2 fund (SU-rapport 2000). Hermed regnes de to iagttagelser som omhandlende samme fugl, selvom det ikke kan udelukkes, at der har været tale to forskellige fugle. Balearskråpe har et veletableret forekomstmønster, som stort set ikke afviger fra perioden mellem ultimo juli til primo oktober med flest fund i august. Således falder fundet i 2017 perfekt i forhold til det forventede mønster. Den månedlige fordeling af de danske fund er april (1), maj (1), juni (1), juli (17), august (38), september (23) og oktober (8). I Sverige var der ét fund i 2017 (Magnus Corell pr. mail), og det samme gælder for Norge (Tor A. Olsen pr. mail). (Vestlige Middelhav; overvintrer Middelhavet & tilstødende Atlanterhav)

Nathejre *Nycticorax nycticorax* (3/3, 29/30, 1/1)

2017: 4-8/6, Odder (ÅH), 2K, *Jan Kahr Sørensen m.fl. (Foto).

De fleste fund af arten i Danmark er gjort i perioden ultimo april til primo juli. Den månedlige fordeling

af de danske fund er januar (2), marts (1), april (5), maj (11), juni (5), juli (3), august (2), november (2) og december (1). Dertil kommer ét ældre fund, hvor der ikke er angivet måned. I 2017 var der to fund af nathejre i Norge; begge fra maj (Tor A. Olsen pr. mail), mens der ikke var nogen i Sverige (Artportalen 2018). Nathejre er ikke på SU-listen i Tyskland, idet arten bl.a. yngler i landets sydlige del. Der var dog ingen fund i Slesvig-Holsten i Nordtyskland i 2017 (Christopher König pr. mail). (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer Afrika)

Tophejre *Ardeola ralloides* (2/2, 7/7, 3/3)

2017: 21/5, Langodde, Filsø (RB), 3K+, *Jørgen Terkel-sen, Henrik Brandt, Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 25-26/5, Søbygård, Ærø (F), 3K+, *Børge Ingolf Andersen, Lars Tom-Petersen, Mikkel Bello Andreasen (Foto). – 15/7, Hadeborg Bakke, Aakirkeby (B), 3K+, *Mogens Holmen, *Søren Jørgensen (Foto).

Med tre fund blev 2017 et rekordår for tophejre. Arten er nu registreret tolv gange i Danmark, og kombineret med ét fund i 2016, hvor en fugl sås ved Slivso syd for Haderslev (SU-rapport 2016), har de seneste to år været gode for arten, som forud for 2016 sidst blev

Purpurhejre, Gulstav Mose, 9. juni 2017. Foto: Jan Nielsen

observeret i 2011 (SU-rapport 2011). Fundene i 2017 passer fint ind i forekomstmønsteret, der domineres af fund fra maj. Den månedlige fordeling af de danske fund er maj (6), juni (2), juli (1), oktober (2) og november (1). I vores nabolande blev tophejre i 2017 registreret med tre fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og otte i Tyskland (Christopher König pr. mail), men der var ingen i Finland (Väisänen *et al.* 2018). Tophejre er ganske overraskende aldrig registreret i Norge (Tor A. Olsen pr. mail). (Sydeuropa; overvintrer Afrika & Mellemøsten)

Purpurhejre *Ardea purpurea* (6/6, 16/16, 1/1)

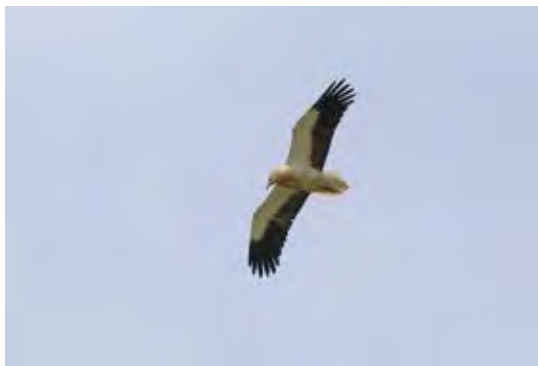
2017: 9/6, Gulstav Mose (F), 2K, *Jan Nielsen, *Carsten Friager (Foto).

Bemærk, at fundstatus før 1950 er ændret, idet fund fra 1889 og 1947 er udgået (Christensen & Rasmussen 2015). Fundet i 2017 er det første siden 2013 af denne sjældne hejre, som kun er set i landet fire gange de sidste ni år. Den månedlige fordeling af de danske fund er april (3), maj (6), juni (3), juli (3), august (1), september (1), oktober (3) og november (1). Dertil kommer to efterårsfund, hvor der ikke er angivet måned. Fra vores nabolande melder Tyskland om to fund i 2017 (Christopher König pr. mail). Norge havde ingen fund af arten (Tor A. Olsen pr. mail), og det samme gælder for Sverige (Magnus Corell pr. mail). (Mellem- & Syd-europa; overvintrer tropisk Afrika)

Topskarv *Phalacrocorax aristotelis* (35/37, 108/199 ekskl. fund fra 1973–1983, 3/3 ekskl. fund fra den jyske vestkyst)

2017: 6/5, Gjerrild Nordstrand (ÅH), 2-3K trk., *Rasmus Due Nielsen, *Anders Rasmussen m.fl. (Foto). – 15/5, Lejsø (S), 3K+, *Christian Glahder (Foto). – 16/10, Hirschholm (NJ), 1K rst, derefter trk., *Anders Wiig Nielsen, *Henrik Bøhmer (Foto).

Fra og med 2017 er det kun fund uden for den jyske vestkyst, som skal behandles af Sjældenhedsudvalget (SU-rapport 2016). Året bød på tre fund fra de indre danske farvande, to i maj og ét i oktober. Dermed er fundene i tidsmæssig overensstemmelse med forekomstmønsteret, som på landsplan topper februar-maj og oktober-december. Desuden fortsætter topskarven sin fremgang på den svenske vestkyst (Artportalen 2018), hvorfor flere fund fra den danske del af Kattegat må forventes. (Island, Færøerne, Britiske Øer, Norge & Sverige)

Ådselgrib, Sjunkeby, Lolland, 5. juni 2017. Foto: Lars Paaby

Ådselgrib *Neophron percnopterus* (1/1, 2/2, 1/1)

2017: 3/6, Kikhavn, Ullerup Skov og Rørvig (S), 5K+ trk., *Michael Trasborg, Stefan Bruhn Andersen m.fl. (Foto). – 5/6, Saksfjed Inddæmning, Sjunkeby, Spidsby, Albuen Strand m.m. (LF), 5K+ trk., *Jan Speiermann m.fl. (Foto).

De to forekomster gælder samme fugl og udgør det fjerde danske fund af ådselgrib. Som de øvrige fund drejer det sig om nominatformen ssp. *percnopterus*. Under observationen på den sydlige del af Lolland 5/6 blev fuglen først set ved Saksfjed Inddæmning kl. 10.48 og efterfølgende på en række lokaliteter, før den trak ud ved Albuen Strand mod Langeland kl. 14.20. Seneste danske fund er fra 28/4 2010, Selsø Sø, Skibby (S) og var ligesom fundet fra 2017 også af en udfarvet fugl (SU-rapport 2010). De to første danske fund er hhv. 30/8 1918, Fakse (S), 1K (Dybbro 1978) og 22-23/5 1993, Skagen (NJ), 3K (SU-rapport 1993). I Norden har Norge fire fund med seneste i maj 2010 (Norgeslisten 2016). Sverige har syv fund, hvor det seneste er fra Øland i august 2009 (BirdLife Sverige 2018). Finland har også syv fund med seneste fund fra maj 2011 (BirdLife Finland 2018). (Sydeuropa, Mellemøsten & Nordafrika; overvintrer Afrika)

Gåsegrib *Gyps fulvus* (1/1, 6/39, 2/2)

2017: 25-27/6, Saksfjed Inddæmning og Hyllekrog (LF), 3K, *Rasmus Romme, Uffe B. Nielsen m.fl. (Foto). – 4/7, Fakkebjerg, Langeland (F), 3K+, *Inger Christensen (Foto). – 5-6+8-9/7, Bøtø Nor ved Nørresø (LF), 3K, *John Hartwich, Carsten Peter Olsen m.fl. (Foto).

Endnu et år med forekomst i Danmark af gåsegrib i højsommerperioden. Efter den exceptionelt store forekomst i 2016 med to fund af i alt 35 fugle (SU-rapport 2016) blev det i 2017 til to fund af to fugle. Fundene fra Saksfjed Inddæmning, Hyllekrog (LF) og Bøtø Nor (LF) drejer sig om samme fugl vurderet ud fra dragt-karakterer og svingfjerenes fældningsmønstre. Fuglen fra Langeland (F) er på grundlag af dragt-karakterer og fældning bedømt til at være et andet individ, selv om funddatoen ligger mellem de to forekomster på Lolland-Falster. Den månedlige fordeling af de ni danske fund er maj (1), juni (4), juli (1), august

(1) og oktober (1). Hertil kommer ét fund fra 1858 uden dato. Den regionale fordeling er: NJ (2), ÅH (2), F (2), LF (2) og S (1). Sverige har fire godkendte fund af gåsegrib, og det seneste er fra 2013 (BirdLife Sverige 2018). Finland (15 fund) havde ingen i 2017 (BirdLife Finland 2018), og arten er endnu ikke truffet i Norge (Norgeslisten 2016). (Iberiske Halvø, Sydfrankrig & Balkan)

Slangeørn *Circaetus gallicus* (uddød 1877, herefter 1/1, 47/47, 1/1)

2017: 22/8, Højerup, Stevns (S), 2K trk., *Tim Andersen, *Jørgen Hulbæk Christiansen m.fl. (Foto).

Fuglen blev samme dag set udtrækkende ved Falsterbo kl. 13.17 (Artportalen 2018). Den blev observeret på indtræk ved Stevns kl. 14.20-14.34, før den forsvandt mod sydvest. De danske fund er fordelt på følgende måneder: april (4), maj (14), juni (8), juli (3), august (8), september (8) og oktober (4). Den regionale fordeling af de danske fund er følgende: Sjælland (18), Nordjylland (17), Møn (3), Århus (3), Vejle (2), Ringkøbing (2), Sønderjylland (1), Fyn (1), Lolland-Falster (1), Bornholm (1). (Syd- & Østeuropa; overvintrer nordlige del af tropisk Afrika)

Lille skrigeørn *Clanga pomarina* (8/8, 150/151, -)

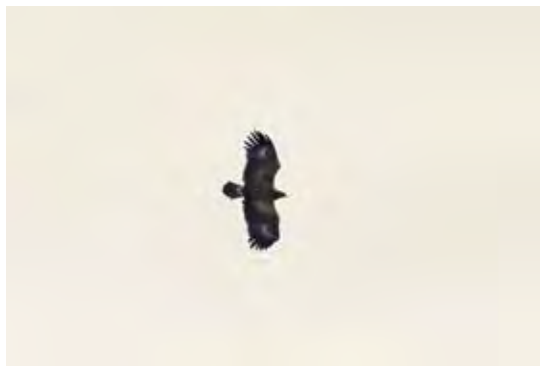
2013: 3/6, Aborrebjerg, Klinteskov (M), 3K+, *Per Schiermacker-Hansen, Henny Schiermacker-Hansen.

Med det nye fund kommer forekomsten i 2013 op på ti fund af elleve fugle, hvilket er ny rekord. Arten udgik af SU-listen fra 1. januar 2014, idet artens forekomstmønster er velokumenteret med i alt 158 fund af 159 fugle. (Østeuropa; overvintrer sydlige & sydøstlige Afrika)

Stor skrigeørn *Clanga clanga* (4/4, 79/80, 5/5)

2017: 11/3, Nørre Snede (RK), 5K+ trk., *Emil Skovgaard Brandtoft, *Morten D. D. Hansen (Foto). – 14-16/3, Skagen (NJ), 5K+, *Lars H. Mortensen, *Peter Kristensen m.fl. (Foto). – 26-28/4, Skagen, 2K trk.fors., *Jens Kirkeby m.fl. (Foto). – 12/5, Kikhavn og Nødebohuse (S), 3K trk., *Michael Trasborg m.fl. (Foto). – 12/5, Melby Overdrev (S), 3K trk., Jon Lehmborg m.fl. (Foto). – 2+4/6, Klelund Plantage (RB), 3K+, Michael Vissing Rasmussen (Foto). – 14-29/11, Torsø Strand, Hyllekrog og Saksfjed Inddæmning (LF), 2K "fulvescens", *Susanne Andersen m.fl. (Foto).

Fundene fra Nørre Snede og Skagen i marts drejede sig om samme adulte fugl. Ligeledes var der tale om samme fugl ved Kikhavn og Melby Overdrev 12/5. Fuglen fra Klelund Plantage i juni blev udelukkende registreret ud fra fotos fra et vildtkamera sat op ved et ådsel. Fundet på Lolland i november af den lyse form "fulvescens" (Forsman 2016) udgør det første fund af denne sjældne form af stor skrigeørn i Danmark. Samme fugl var forinden blevet observeret på forskellige lokaliteter på dens vestgående træk igennem i Finland i perioden 21-28/8 (Rissanen *et al.* 2018) og efterfølgende i Sverige i perioden 5/9-13/11 (Artportalen 2018). Sidstnævnte dato trak den ud fra Falsterbo og blev så observeret dagen efter på Lolland, hvor den opholdt sig til 30/11. Ud fra dragt karakterer

Stor skrigeørn, Skagen, 14. marts 2017. Foto: Lars Paaby

Stor skrigeørn, form fulvescens, Saksfjed Inddæmning, 19. november 2017. Foto: Nis Lundmark Jensen

kan det med sikkerhed afgøres, at der var tale om samme individ i Finland, Sverige og Danmark. Årets fem fund er kun overgået af årene 1998 (SU-rapport 1999) og 2011 (SU-rapport 2011) med hver syv fund. Månedsfordelingen af de 88 danske fund er følgende: januar (1), februar (1), marts (4), april (23), maj (21), juni (3), august (1), september (10), oktober (15), november (7), december (1) samt ét fund uden dato. (Rusland & østlige Baltikum; overvintrer Sydøsteuropa, Mellemøsten, Indien & Nordøstafrika)

Lille rørvagtel *Porzana parva* (2/2, 8/8, 1/1)

1935: 23/11, Rønne Havn (B), 1K hun, via Sune Riis Sørensen (Foto & Død).

2017: 16-18/5, Søholm Skov og Dybsø, Stevns (S), han syng., *Mogens Andersen, Anton Herring Liebermann m.fl. (Foto & Bånd).

Fundet fra 1935 har tidligere været omtalt af Christensen & Rasmussen (2015) som opført i katalog over skinsamling på Bornholms Museum, men da samlingen på daværende tidspunkt var nedpakket, kunne fundet ikke efterkontrolleres og blev derfor ikke medtaget i oversigten med godkendte fund. Siden har Sune Riis Sørensen dokumenteret den udstopede fugl, hvorfor fundet nu kan godkendes. Det er uvist, om fuglen er fundet død eller er blevet skudt (Christensen & Rasmussen 2015). Bemærk i øvrigt, at

fundstatus før 1950 er ændret, idet et fund fra 1910 er udgået (Christensen & Rasmussen 2015). Det er ni år siden, Danmark sidst havde besøg af arten, som i 2008 optrådte med to fund (SU-rapport 2008). Fundet i 2017 falder datomæssigt fint sammen med artens optræden i landet med flest fugle i maj og juni. Den månedlige fordeling af de danske fund er april (2), maj (3), juni (4), september (1) og november (1). Fra vores nabolande melder Tyskland om ét fund fra Slesvig-Holsten (Christopher König pr. mail), mens arten ikke blev registreret i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og heller ikke i Norge (Tor A. Olsen pr. mail). (Syd- & Østeuropa samt Asien; overvintrer primært Nord- og Vestafrrika samt Mellemøsten)

Triel *Burhinus oedicnemus* (13/13, 36/36, 2/2)

2017: 10-11/5, Søndenåen, Tversted (NJ), *Carlo Pedersen m.fl. (Foto). – 25/5, Borre (M), *Troels Leuenhagen Petersen, Jacob Bach Riis m.fl. (Foto).

Arten har været årlig i Danmark siden 2000 bortset fra 2005, 2008 og 2016. Fundet på Møn var blot det andet for øen; det første var en fugl fanget i 1940 (Valentiner 1941). Der var ét fund af arten i Sverige i 2017 (Magnus Corell pr. mail), men ingen fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) eller Finland (William Velmala pr. mail). (Mellem- & Sydeuropa; overvintrer Sydeuropa & Nordafrika)

Sibirisk hjejle *Pluvialis dominica* / *Pluvialis fulva* (0, 36/36, 0)

2015: 20/7, Saltvandssøen (SJ), 2K+ sdr., *Michael Schwalbe, Flemming Falk.

Fundet regnes som genganger fra samme lokalitet i sommeren 2014 (SU-rapport 2014). (Nordrusland & Alaska; overvintrer Sydøstasien & Australien)

Amerikansk hjejle / sibirisk hjejle *Pluvialis dominica* / *Pluvialis fulva* (0, 10/10, 1/1)

2017: 15/8, Fanø Bad, Nordby (RB), 2K+ sdr. trk., *Kim Fischer (Foto).

Foto af den flyvende fugl viser en tilsyneladende sort flanke, hvilket peger på amerikansk hjejle, men Sjøndhedsudvalget mener ikke, at en sibirisk hjejle kan udelukkes. De seneste fund af ubestemte tundra-hjejlere er fra 2003 (SU-rapport 2003), 2005 (SU-rapport 2005) og 2015 (SU-rapport 2015).

Terekklire *Xenus cinereus* (0, 54/54, 1/1)

2017: 27/5, Højer Vade (SJ), 2K+, *Eigil Larsen m.fl. (Foto). – 19-20/8, Klydesøen, Vestamager (S), *Alex B. Bühring m.fl. (Foto).

Fuglen ved Højer Vade regnes som en genganger. Arten er set ved Margrethe Kog (SJ) og nærliggende lokaliteter hvert år siden 2008. Årets fund fra Vestamager udgør ganske imponerende det 11. fund fra Amager. I 2017 var der følgende antal fund fra vores nabolande: ét i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), to i Sverige (Artportalen 2018), 13 i Finland (William Velmala pr. mail) og ca. syv i Holland (Gerjon Gelling pr. mail). (Finland, Hviderusland & Rusland; overvintrer tropisk Afrika, kysterne langs Det Indiske Ocean, Sydøstasien & Australien)

Lille gulben *Tringa flavipes* (1/1, 6/6, 1/1)

2017: 4/7, Bøtø Nor (LF), 2K+, *Erik Overgaard m.fl. (Foto).

Første fund siden 2011, hvor en adult fugl sås på Sydlangeland (F) 5/7 2011 (SU-rapport 2011). Med undtagelse af et efterårsfund fra 1912 (Christensen & Rasmussen 2015) er alle danske fund gjort i perioden maj til juli. Det drejer sig om andet fund for Lolland-Falster; første var i Kalløgrå 23/7 1982 (SU-rapport 1982). I 2017 var der ét fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), ingen i Sverige (Magnus Corell pr. mail), ét i Finland (William Velmala pr. mail) og 1-2 i Holland (Gerjon Gelling pr. mail). (Nordamerika; overvintrer Mellem- & Sydamerika)

Bairdsryle *Calidris bairdii* (0, 3/3, 1/1)

2017: 23-24/9, Ballum Forland (SJ), 1K, *Michael Schwalbe m.fl. (Foto).

Første fund siden 2007, hvor en 1K-fugl rastede på Grenen, Skagen 1-13/9 2007 (SU-rapport 2007). De fire danske fund er alle gjort i perioden ultimo august til ultimo september. I 2017 var der ét fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og syv i Storbritannien (Chas Holt pr. mail), men ingen i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), Finland (William Velmala pr. mail) eller Holland (Gerjon Gelling pr. mail). (Nordamerika & nordøstligste Sibirien; overvintrer Sydamerika)

Prærieløber *Calidris subruficollis* (1/1, 46/47, 6/6)

2017: 2/6, Jerup Strand (NJ), 2K+, *Lisbeth Vinzents, Stig Englund, Jesper Vinzents, Lene Brøndal (Foto). – 5-10/8, Klydesøen, Amager (S), 2K+, *Sebastian Klein, Stefan Stürup, Lars Andersen m.fl. (Foto). – 6/8, Margrethe Kog (SJ), 2K+, *Gerda Bladt (Foto). – 15-20/8, Værnengene (RK), 2K+, *Ole Amstrup m.fl. (Foto). – 8-9/9, Rindby Strand, Fanø (RB), 1K, *Kim Fischer, Per Kjær m.fl. (Foto). – 23/9, Værnengene (RK), 1K, *Birthe Lindholm Petersen (Foto).

Rekordår med seks fund; tidligere var højeste årstotal fem fund i 2012 (SU-rapport 2012). Sverige havde også et godt år med ni fund (Anders Wirdheim pr. mail), mens der var tre fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og ét i Finland (William Velmala pr. mail). (Nordamerika; overvintrer Sydamerika)

Langnæbbet sneppeklire *Limnodromus scolopaceus* (1/1, 14/14, 1/1)

2017: 10/6, Ballum Sluse (SJ), 2K+, *Thomas W. Johansen, Bjørn Frikke m.fl. (Foto). – 21/7, Saltvandssøen (SJ), 2K+, *Michael Schwalbe, Georg Guldvang, Finn Lund Henriksen, Flemming Falk m.fl. (Foto).

De to iagttagelser regnes som samme individ, selvom det ikke kan udelukkes, at der kan være tale om to forskellige fugle. Første fund i Danmark siden 2013, hvor der var to fund; Bøjden Nor (F) 17-25/4 og Bygholm Vejle (NJ) 9/6 (SU-rapport 2013). I 2017 var der ét fund i både Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige (Magnus Corell pr. mail), ingen i Finland (William Velmala pr. mail), fire i Holland (Gerjon

Langnæbbet sneppeklire, Ballum Sluse, 10. juni 2017. Foto: Bjørn Frikke

Gelling pr. mail) og syv i Storbritannien (Chas Holt pr. mail). (Nordamerika & østlige Sibirien; overvintrer Sydamerika)

Lattermåge *Leucophaeus atricilla* (0, 7/7, 1/1)

2017: 29-31/12, Hanstholm (NJ), 3K+, *Dorthe Pors Knudsen, Svend Dybkjær m.fl. (Foto).

Tredje år i træk med fund af denne art og første danske vinterfund, da alle tidligere fund har været i perioden fra maj til august. (Nordamerika; overvintrer sydlige USA, Mellem- & Sydamerika)

Præriemåge *Leucophaeus pipixcan* (1/1, 1/1, 0/0)

2016: 30/12, Asserbo Strand (S), 1K trk., *Jesper Schade, *Lars Jensen Kruse. – 30/12, Kikhavn, Hundested, (S), 1K trk., Michael Trasborg.

Kun andet danske fund af arten, hvor det første var en 1K-fugl på Hirtshals Øststrand 27/11 2005 (SU-rapport 2005). I lighed med fuglen fra 2005 var det kun de færreste forundt at få fuglen at se. Fuglen blev først set ved Asserbo Strand, og takket være en hurtig udmelding kunne den genfindes ved Kikhavn omkring en halv time senere. Til sammenligning er der 97 fund i Storbritannien (Chas Holt pr. mail), syv i Sverige (Magnus Corell pr. mail), otte i Tyskland (Christopher König pr. mail), tolv i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og to i Finland (William Velmala pr. mail). (Nordamerika; overvintrer langs Sydamerikas Stillehavskyst)

Rosenterne *Sterna dougallii* (0, 2/2, 1/1)

2013: 19/7, Hanstholm Havn (NJ), 3K, *Johnny L. Pedersen.

Der er tale om kun det tredje danske fund og på mange måder et usædvanligt fund. Observatøren havde kig på en større flok ternere på en mole, og ternene med de to metalringe fangede observatørens interesse, da to metalringe indikerede, at der var tale om en "sjov" fugl. Ringene blev aflæst, men observatøren noterede intet om fuglens udseende. Aflæsningen afslørede, at fuglen var en rosenderne, der var blevet ringmærket som unge 13/7 2011 ved Rockabill i Irland. Fuglen blev således aflæst 737 dage efter, at den var blevet ringmærket, og 1001 km nordøst for Rockabill. Kolonien på Rockabill er på ca. 1500 rosenderner, og stort set alle rosenderneungerne ringmærkes hvert år. Ud over en klassisk ring, så får de også en speciel

"rosenternering" (Stephen Newton pr. mail). Til sammenligning er der to fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail). I Norge er de eksisterende fund under genbehandling (Tor A. Olsen pr. mail), og der er endnu ingen fund i Finland (William Velmala pr. mail). (De Britiske Øer, Bretagne & Azorerne; overvintrer Atlanterhavet ud for tropisk Afrika)

Hvidskægget terne *Chlidonias hybrida* (0, 43/69, 1/2)

2017: 15/6, Skjern Enge (RK), 2 3K+, *Ole Amstrup m.fl. (Foto).

Arten er lige knap årlig i Danmark. Siden 1998 er det kun i 2005 og 2016, hvorfra der ikke er fund. Hvidskægget terne er øget i hyppighed i Danmark de senere år; første fund var i 1977, 1980-1989: syv fund, 1990-1999: syv fund, 2000-2010: ni fund og 2010-2017: 20 fund. (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Dværghornugle *Otus scops* (2/2, 3/3, 1/1)

2017: 11/11, Hallerup Skov, Nykøbing (LF), 3K+ han dødfundet, *Leif Brøndum Holm, Hans Lind m.fl. (Foto & Død).

Der foreligger kun dele af fuglen, der vurderedes som nyligt død (inden for en uge) og formentlig præderet af en spurvehøg (*Accipiter nisus*) eller anden rovfugl. Fuglen bar en ring om det ene ben med inskriptionen "C13804 Aranzadi San Sebastian". Det kan nævnes, at der findes to ringmærkningscentraler i Spanien. Den ringmærkningscentral, der står bag mærkningen af indeværende fugl, har oplyst, at de i perioden 2013-2017 årligt har ringmærket mellem 290 og 447 dværghornugler. Hallerup Skov ligger 1621 km fra ringmærkningsstedet ved Santpedor nordvest for Barcelona, og den er dermed den ringmærkede dværghornugle, der er blevet gemeldt længst væk fra mærkningsstedet. Til sammenligning er den fugl, der er gemeldt næstlængst væk, kun fundet 15 km fra ringmærkningsstedet (Ariñe Crespo Diaz pr. mail). Fuglen blev mærket den 1/4 2017 og blev bestemt til at være en adult han. De danske fund fra 1910 og 1917 var også af døde fugle (Christensen & Rasmussen 2015). Til sammenligning er der elleve fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail), tre i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og ét i Finland (William Velmala pr. mail). (Sydeuropa; overvintrer Afrika & fåtalligt Sydeuropa)

Høgeugle *Surnia ulula* (26/26, 63/63 ekskl. invasionen i 1983/1984, 3/3)

2017: 1/1-28/2, Haslev Orned (S), 2K, *Thorkil Nielsen, *Rosemarie Nielsen, Christian Glahder m.fl. (Foto). – 1-22/1, Sandskredssøen/Magleoseområdet, Gribskov (S), 2K+, *Wilhelm Dalgaard, Per Ekberg, Luise Ekberg m.fl. (Foto). – 1/1-11/3, Kongelunden, Amager (S), 2K, *René Fokdal, Flemming Petri Petersen m.fl. (Foto). – 8+13/1+18/2, Himmelbjerget og Rye Nørreskov (ÅH), 2K+, *Jan Erik Hamann, Marianne Krog Rasmussen (Foto). – 28/1-18/2, Rørby, Kalundborg (S), 2K, Per Huniche Jensen, Christian Glahder m.fl. (Foto). – 19/2, Færgelunden, Jægerspris (S), 2K+, *Alexander Holm (Foto).

Tre nye fund af høgeugle blev gjort i løbet af vinteren. Fuglene fra Haslev Orned, Gribskov og Konge-

Høgeugle, Kongelunden, Amager, 11. marts 2017. Foto: Nis Lundmark Jensen

lunden blev fundet i 2016 (SU-rapport 2016) og indgår derfor ikke i årstotalen for 2017. Vinteren 2016/2017 bød således på 13 fund af 13 høgeugler, hvilket er tredjebedste vinter for arten i Danmark. De bedste vintre var 1983/1984 med over 300 individer (DOFbasen 2018) og 1989/1990 med 14 fund (SU-rapport 1990). (Skandinavien & Rusland)

Slagfalk *Falco cherrug* (0/0, 1/1, 1/1)

2006: 6-7/5, Skagen (NJ), 2K trk.fors., *Ole Olsen, Anders Østerby m.fl. (Foto).

2017: 17-21/8, Værnengene (RK), 1K, *Svend Aage Clausen, *Svend Rønnest m.fl. (Foto).

Fundet fra 2006 har tidligere været placeret i kategori D på den danske fugleliste (SU-rapport 2010), men er efter genbehandling placeret i kategori A. De nævnte fund udgør de første danske fund af slagfalk i kategori A. Fundene er nærmere beskrevet i en særskilt artikel i Fugleåret 2017 (Kristensen *et al.* 2018). Ud over de to fund i kategori A, har Sjældenhedsudvalget også godkendt fund i kategori E (Kristensen *et al.* 2018). (Sydøsteuropa, sydlige Rusland & Centralasien; overvintrer Sydøsteuropa, Mellemøsten, Nordøstafrika & Indien)

Jagtfalk *Falco rusticolus* (40/40, 128/129, 1/1)

2017: 11-12/12, Ballum Forland og Rømhøddæmningen (SJ), 1K, *Svend Anker Schwebs, John Frikke m.fl. (Foto).

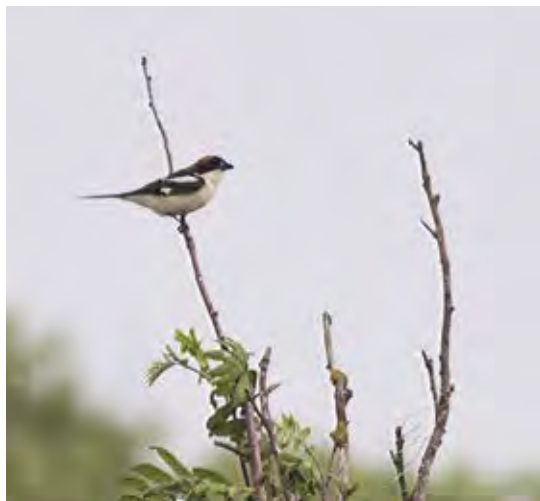
Efter rekordforekomsten med 13 fugle i efteråret 2015 (SU-rapport 2015) og ind i foråret 2016 (SU-2016) er der kun godkendt ét fund fra 2017. (Nordskandinavien & Rusland)

Rosenbrystet tornskade *Lanius minor* (3/3, 45/45, 2/2)

2017: 21/5, Herrestrup Mose, Grevinge (S), 2K+, *Michael Fink Jørgensen, Tine Stampe m.fl. (Foto). – 5/6, Grenå Havn (ÅH), 2K+ han, *Anders Rasmussen, Rasmus Due Nielsen, Kent Olsen m.fl. (Foto).

Rosenbrystet tornskade, han, Grenå Havn, 5. juni 2017. Foto: John Kyed

Rødhovedet tornskade, han, Værnengene, 19. maj 2017. Foto: Ole Amstrup

De sidste danske fund er fra 2008 (to fund) (SU-rapport 2008) og 2011 (to fund) (SU-rapport 2011). De to fund fra 2017 blev begge gjort inden for artens primære forekomstperiode i det sene forår, maj/juni. Fundet fra Grenå Havn var det første for ÅH. Derudover foreligger der blot ét andet fund fra det østlige Jylland, nemlig primo juni-13/6 1908 Kolding, hvor fuglen først blev iagttaget og så skudt 13/6 (Christensen & Rasmussen 2015). Arten blev i 2017 ikke registreret i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), men ét fund blev gjort i Sverige (Magnus Corell pr. mail), og i Finland blev der gjort hele ti fund (William Velmala pr. mail). (Sydøsteuropa, Tyrkiet & Centralasien; overvintrer Sydlige Afrika)

Rødhovedet tornskade *Lanius senator* (2/2, 42/42, 4/4)

2017: 18-19/5, Værnengene (RK), 2K han, *Ole Frank Kristensen, *Bettina Holmquist m.fl. (Foto). – 13-15/6, Vrads Sande (ÅH), 3K+, *Peter Lange, Ole Olesen m.fl. (Foto). – 22/6, Ulvedalene, Gribskov (S), *Per Ekberg m.fl. – 15/11, Elmelund, Odense (F), 1K, *Aage Wichmann (Foto).

Med hele fire fund blev 2017 et rekordår for arten. De næstbedste år er 1992 og 2009, begge med tre fund (SU-rapport 1992, SU-rapport 2009). Arten træffes i Danmark primært i maj og juni, og fuglen fra Odense i november er den hidtil seneste fra Danmark. Der blev også gjort en række fund i vore nabolande med to fund i både Finland (William Velmala pr. mail) og Norge (Tor A. Olsen pr. mail), men ingen i Sverige (Magnus Corell pr. mail). (Sydeuropa; overvintrer tropisk Afrika)

Bjergløvsanger *Phylloscopus bonelli* (0, 7/7, 1/1)

2017: 30-31/8, Gedser Fuglestation (LF), 1K ringm., Anton Herring Liebermann, Nigel Judson, Hans Lind m.fl. (Foto & DNA).

Første fund af arten siden 2011. En fjer fra fuglen blev sendt til analyse hos Martin Collinson på

Bjergløvsanger, Gedser Fuglestation, 30. august 2017.
Foto: Gert Juul Jeppesen

Schwarz' løvsanger, Blåvands Huk, 18. oktober 2017. Foto: Henrik Knudsen

Schwarz' løvsanger, Christiansø, 16. oktober 2017. Foto: Jens Mikkel Lausten

Aberdeen Universitet. Cytb-sekvensen var nærmest identisk med sekvenser af fugle fra artens hovedudbredelsesområde i Frankrig og Spanien, hvorfor bestemmelsen til bjergløvsanger kunne bekræftes (Martin Collinson pr. mail). Foruden godkendte fund af bjergløvsanger eksisterer der fire fund af balkanløvsanger (*P. orientalis*)/bjergløvsanger fra årene 1966, 1970, 1971 og 1982. Fra vore nabolande foreligger der i 2017 to fund fra Norge (Tor A. Olsen pr. mail), men ingen fra Sverige (Magnus Corell pr. mail) eller Finland (William Velmala pr. mail). I alt er arten truffet tolv gange i både Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige (Magnus Corell pr. mail) samt fire gange i Finland (William Velmala pr. mail). (Sydvest- & Mellemeuropa; overvintrer tropisk Afrika).

Himalayasanger *Phylloscopus humei* (0, 28/28, 1/1)

2017: 20+22/10, Blåvands Huk (RB), *Torbjørn Eriksen, Andreas Bruun Kristensen, Christian A. Jensen m.fl. (Foto & Bånd).

Arten registreres ikke årligt i Danmark, og fundet udgør således blot det fjerde siden 2010 (SU-rapport 2010, SU-rapport 2015, SU-rapport 2016). Der blev i 2017 registreret pænt med himalayasangere i vores nabolande med fem fund i Tyskland (Christopher König pr. mail), to i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), tre i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og seks i Finland (William Velmala pr. mail). (Centralasien; overvintrer Nepal & Indien)

Schwarz' løvsanger *Phylloscopus schwarzi* (0, 22/22, 5/5)

2017: 16/10, Christiansø (B), ringm., *Rune Bisp Christensen m.fl. (Foto). – 16/10, Grønningen, Blåvand (RB), *Henrik Kristensen, Andreas Bruun Kristensen m.fl. (Foto). – 16/10, Keldsnor, Langeland (F), ringm., *Michael Bjerregaard, *Alejandro Corregidor Casto m.fl. (Foto). – 16/10, Agger Tange (NJ), ringm., *Arne Urvang m.fl. (Foto). – 18/10, Blåvands Huk (RB), ringm., *Henrik Brandt m.fl. (Foto).

Rekordår med hele fem fund, heraf hele fire fra samme dato, 16/10. Det næstbedste år er 1994 med tre fund (SU-rapport 1994). Årets fund skal ses i lyset af, at der ingen fund er gjort siden 2013. Samtlige danske fund er

Brun løvsanger, Hvidbjerg Camping, Blåvand, 20. oktober 2017.
Foto: Frits Rost.

gjort i perioden 21/9-20/10, og forekomsten i 2017 lå således i den sene ende af artens forekomstmønster i Danmark. I 2017 blev arten ikke truffet i Finland (William Velmala pr. mail), Norge havde ét fund (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige syv fund (seks ultimo september og ét medio oktober), hvilket er næststørste årstotal kun overgået af tolv fund i 2005 (Magnus Corell pr. mail). (Sydlige Østsibirien; overvintrer Sydøstasien)

Brun løvsanger *Phylloscopus fuscatus* (0, 55/55, 6/6)

2017: 1-8/10, Stevns Fyr (S), *Mikkel Willemoes m.fl. (Foto). – 19-20/10, Hvidbjerg Camping, Blåvand (RB), *Kristian Birchvald Jensen, *Kim Duus m.fl. (Foto). – 19/10, Frederiksbø, Ertholmene (B), *Troels Eske Ortvad, *Sebastian Klein m.fl. (Bånd). – 20/10, Blåvands Huk (RB), *Andreas Bruun Kristensen, Hans Ægidius m.fl. (Bånd). – 20-23/10, Mandø (RB), *Jakob Engelhard, *Sakari Kauppinen, *Henrik Højholm, *Claus Brostrøm m.fl. (Foto & Bånd). – 24-25/10, Dybesø, Rørvig (S), *Erik Vikkelsø Rasmussen, *Birthe Rasmussen m.fl. (Bånd).

Arten fortsætter den opadgående tendens, og 2017 blev igen et flot år med hele seks fund, hvilket er tredjehøjeste årstotal. Bedste år for arten var 1987 og 1991 med henholdsvis elleve og ni fund (SU-rapport 1987, SU-rapport 1991). I vore nabolande blev der også registreret mange brune løvsangere i 2017 med otte fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), ti i Sverige (Artportalen 2018) og seks i Finland (Väisänen *et al.* 2018). (Østsibirien; overvintrer Indien til Øst- & Sydøstasien)

Buskrørsanger *Acrocephalus dumetorum* (0, 65/66, 1/1)

2016: 25/5, Blåvands Huk (RB), han syng., Henrik Brandt, Svend Rønnest m.fl. (Foto).

2017: 31/5, Christiansø (B), han syng., *Sebastian Klein, Anders Odd Wulf Nielsen m.fl. (Foto & Bånd).

Med ét fund blev 2017 et dårligt år for arten. Christiansø er Danmarks bedste lokalitet for arten med i alt 24 fund. (Finland, Baltikum, Hviderusland & Rusland; overvintrer Indien & Burma)

Asiatisk ørkensanger *Sylvia nana* (0, 4/4, 1/1)

2017: 25/11, Sønderstrand, Rømø (SJ), *Michael Schwalbe.

Femte danske fund af arten og det tredje fra det sene efterår. Arten er tidligere truffet med to fund i maj; 10/5 1998, Saltholm (S) (SU-rapport 1998) og 20/5 2012, Grenen, Skagen (NJ) (SU-rapport 2012) samt to fund i november; 11/11 1989, Langli (RB) (SU-rapport 1989) og 13/11 1994, Stængehus, Tisvilde Plantage (S) (SU-rapport 1994). Fra vore nabolande var der i 2017 ét fund i Tyskland 20/10-2/11 på Helgoland, Schleswig-Holstein (Christopher König pr. mail) og ét i Finland 17/10 (William Velmala pr. mail). Arten er en meget sjælden gæst i Nordeuropa. Der foreligger i alt 17 fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail), tolv i Finland (William Velmala pr. mail) og ét fra Norge (Tor A. Olsen pr. mail). (Centralasien; overvintrer Mellemøsten & det nordøstlige Afrika)

Hvidskægget sanger / makisanger, han, Lyngvig Fyr, 13. maj 2017.
Foto: Conny Jensen

Hvidskægget sanger / makisanger *Sylvia cantillans* / *Sylvia subalpina* (0, 65/65, 2/2)

2017: 27/4, Gedser Fuglestation (LF), 2K han ringm., *Marie Chevalier, Nicolas Hillier, Hans Lind m.fl. (Foto). – 13-14/5, Lyngvig Fyr (RK), 3K+ han, *David Boertmann m.fl. (Foto).

Maj er suverænt bedste måned for artsparret i Danmark med hele 48 fund. Fundet fra Gedser er det andet fra lokaliteten; det første er fra 2015 (SU-rapport 2015). Sjældenhedsudvalget er i gang med en revision af fund af artsparret på baggrund af ændret taksonomisk status. Der blev i 2017 registreret fem fund af artsparret i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), ét i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og to i Finland (William Velmala pr. mail). (Sydeuropa; overvintrer nordlige del af tropisk Afrika)

Sortstrubet drossel *Turdus atrogularis* (2/2, 14/14, 1/1)

2017: 25/4, Lystrup, Slangerup (S), hun, *Lisbeth Dyhr, Finn Dyhr (Foto).

Fjerde år i træk med fund af arten og niende fund på Sjælland. Årets fund er det første fra april, idet de tidligere fund alle er fra perioden oktober til februar. I 2017 var der fem fund i både Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og Sverige (Magnus Corell pr. mail), ét fund i Holland af en ringmærket fugl, som endnu ikke er indsendt til det hollandske sjældenhedsudvalg (Gerjon Gelling pr. mail) og fem fund i Storbritannien (Chas Holt pr. mail). (Sibirien; overvintrer Arabien & Indien)

Sibirisk bynkefugl / stejnegers bynkefugl *Saxicola maurus* / *Saxicola stejnegeri* (0, 43/43, 2/2)

1977: 24-25/9, Kongelundsengen, Amager (S), 1K/hun, *Bent Bøggild Pedersen, Stig Kjærgaard Rasmussen, C.C. Moore m.fl.

2017: 14-16/10, Nyeng (RB), 1K han, *Tonny Papillon m.fl. (Foto). – 16/10, Blåvands Huk (RB), 1K/hun, Martin Søgaard Nielsen, Torbjørn Eriksen (Foto).

Fundet fra 1977 var dokumenteret med grundige feltnoter, men er først indsendt i 2018. Oktober er

Sibirisk bynkefugl / stejnegers bynkefugl, han, Nyeng, 14. oktober 2017.
Foto: Kis Boel Guldmann

bedste måned for fund af dette artspar med 20 fund efterfulgt af september med tolv fund. Sibirisk bynkefugl og stejnegers bynkefugl er nyligt udskilt som to selvstændige arter (Gill & Donsker 2018), hvilket betyder, at de tidligere godkendte fund af sibirisk bynkefugl, bortset fra to fund af racen ssp. *hemprichii* fra henholdsvis Skagen (NJ) 18-19/5 2003 (SU-rapport 2003) og Svaneke (B) 11/5 2016 (SU-rapport 2016), nu kategoriseres som sibirisk bynkefugl/stejnegers bynkefugl. De to arter er svære at adskille fra hinanden uden en DNA-analyse, og der foreligger endnu ingen godkendte fund af *S. m. maurus*, selvom den må forventes at optræde hyppigere end stejnegers bynkefugl, idet den yngler nærmere Danmark. I 2017 var der syv

fund af artsparret i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), fire i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og to i Finland (William Velmala pr. mail). (Rusland & Østasien; overvintrer Mellemøsten, Østafrika & Sydøstasien)

Stejnegers bynkefugl *Saxicola stejnegeri* (0, 0/0, 1/1)

2017: 30/10-1/11, Gedser Fuglestation (LF), 1K han ringm., *Preben Berg, Anton Herrig Liebermann, Kim Liljehult m.fl. (Foto & DNA).

Første fund af denne nyligt udskilte art. Bestemmelsen blev bekræftet ved hjælp af en fylogenetisk analyse af DNA-sekvensen fra ND2-genet. Læs mere om fundet andetsteds i Fugleåret (Liebermann *et al.* 2018). Ét fund i Holland, som er under behandling af det hollandske sjældenhedsudvalg (Gerjon Gelling pr. mail), kan blive det eneste fund fra vores nabolande i 2017. (Østlige Rusland, østlige Kina & nordlige Mongoliet; overvintrer Sydøstasien)

Nonnestenpikker *Oenanthe pleschanka* (0, 10/10, 1/1)

2016: 23/10, Bøtø Nor (LF), han, *Mads Herbøl.

2017: 31/10-6/11, Skansehage, Rørvig (S), 1K hun, *Erik Vikkelsø Rasmussen, *Henning Vikkelsø Rasmussen m.fl. (Foto).

To fænologisk set typiske fund, da syv af de danske fund netop er fra oktober. Fundet ved Bøtø Nor var det andet for Lolland-Falster, idet det første var ved Kramnitse 29/5 2004 (SU-rapport 2004), mens fundet ved Rørvig udgjorde det første på Sjælland. I 2017 var der ét fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail) og tre i Sverige; alle fra Öland i perioden 19/10-7/11 (Magnus

Nonnestenpikker, hun, Skansehage, Rørvig, 3. november 2017. Foto: Helge Sørensen

Gul vipstjert ssp. feldegg, han, Grenen, Skagen, 7. juni 2017.
Foto: Erik Christophersen

Corell pr. mail). Desuden havde Holland ét fund (Gerjon Gelling pr. mail) og Storbritannien to fund (Chas Holt pr. mail). (Bulgarien, østlige Rumænien & videre østpå til Mongoliet; overvintrer Østafrika)

Sibirisk jernspurv *Prunella montanella* (0, 14/14, 0)

2017: 1/1-6/2, Hirtshals Havn (NJ), Brian Ravnborg, Lars Paaby m.fl. (Foto). – 15/2, Malling (ÅH), *Johnna Mortensen, *Viggo Mortensen (Foto).

Fundene ved Hirtshals Havn og i Malling er begge tidligere godkendt fra henholdsvis 9/11-31/12 2016 og 14-17/11 2016 (SU-rapport 2016). Ud over 13 fund i Danmark under det store influx 2016-2017 er der godkendt 74 fund i Finland (William Velmala pr. mail), 72

fund i Sverige (Magnus Corell pr. mail) og 10 fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail). (Rusland øst for Ural & Mongoliet; overvintrer Kina & Korea)

Gul vipstjert *Motacilla flava*

Med karakterer svarende til Sorthovedet gul vipstjert, ssp. feldegg (0, 2/2, 1/1)

2017: 7-9/6, Grenen, Skagen (NJ), han, *Rolf Christensen, Jørgen Kabel, Jørgen Munck m.fl. (Foto).

Tredje fund; de tidligere fund er en han Keldsnor, Langeland (F) 16-31/7 2006 (SU-rapport 2006) og en hun trkf. Grenen, Skagen (NJ) 4/5 2012 (SU-rapport 2012). (Balkan & Lilleasien; overvintrer tropisk Afrika)

Citronvipstjert *Motacilla citreola* (0, 64/65, 4/4)

2017: 11/5, Sorthat Odde (B), 2K han, *Hans Fæster, Per C. Pedersen m.fl. (Foto). – 14/5, Grenen, Skagen (NJ), hun, rst., derefter trkf., *Rolf Christensen, Andreas Bruun Kristensen m.fl. (Foto). – 30/5, Christiansø (B), han, *Sebastian Klein. – 11/6, Keldsnor (F), 2K han, *Erik Danielsen m.fl. (Foto).

Med fire fund et normalt år for arten; bedste år var 2012 og 2014 med hver syv fund (SU-rapport 2012, SU-rapport 2014). Maj er bedste måned for arten med 35 fund, mens juni-fundet fra Keldsnor er usædvanligt, idet der blot foreligger blot to tidligere juni-fund; en han 10/6-9/7 1987 i Frøslev Mose (SJ) (SU-rapport 1987) og en hun, som ynglede 6/6-10/7 2015 i blandingspar med en gul vipstjert (*M. f. flava*) i Keldsnor (F)

Sibirisk jernspurv, Hirtshals Havn, 15. januar 2017. Foto: Conny Jensen

Pileværling, hun, Christiansø, 25. maj 2017. Foto: Eva F. Henriksen

Hætteværling, han, Grenen, Skagen, 3. juni 2017. Foto: John Kyed

(SU-rapport 2015). I 2017 var der ca. ti fund i Norge (Tor A. Olsen pr. mail), ca. 20 fund i Sverige inklusiv ét ynglepar, der ikke fik unger på vingerne samt tre fugle, som ynglede i blandingspar med gul vipstjert (Artportalen 2018), mens der i Finland årligt yngler fem til ti par (William Velmala pr. mail). (Rusland mod vest til Baltikum & Polen; overvintrer Indien & fåtalligt i Arabien)

Tajgapiber *Anthus hodgsoni* (0, 12/13, 0)

2014: 13/10, Christiansø (B), *Peter Lyngs, *Rune Bisp Christensen (Foto).

Fuglen blev først bestemt i 2017 ud fra fotos. Efteråret 2014 bød med indeværende fund således på hele fem fund af seks fugle, hvilket er rekordår (SU-rapport 2014). Det nye fund fra 2014 drejer sig om tredje fund for Christiansø; de to tidligere fund er fra 7-17/10 1982, som var landets første (SU-rapport 1982), og 29/4-1/5 1989, som udgør landets eneste forårsfund (SU-rapport 1989). (Sibirien mod vest til Ural; overvintrer Indien & Sydøstasien)

Krognæb *Pinicola enucleator* (-, 29/44 (ekskl. invasionen i Skagen i november 1998 og fund i NJ nord for Limfjorden i 2012), 3/5)

2017: 3/11, Grenen, Skagen (NJ), 1K/hun, *Rolf Christensen, Simon Sigaard Christiansen, Knud Pedersen m.fl. (Foto & Bånd). – 5/11, Grenen, Skagen (NJ), 2 1K/hun, *Rolf Christensen, Morten Jenrich Hansen, Knud Pedersen m.fl. (Foto). – 5/11, Grenen, Skagen (NJ), 1K/hun, *Rolf Christensen, Morten Jenrich Hansen, Knud Pedersen (Foto). – 6/11, Jennes Sø, Reservatet, Skagen (NJ), 2 1K/hun, *Lars Højmark Mortensen, Knud Pedersen. – 2/12, Grenen (NJ), 2 1K/hun, *Rolf Christensen, Erik Christophersen (Foto).

En større invasion i 2017 i vore nordiske nabolande blev også noteret i Skagen, som er bedste lokalitet for arten i Danmark. Selvom det ikke kan udelukkes, at de enkelte iagttagelser i Skagen 3-6/11 hver især omhandler nye fugle, så regnes de som to fund af hhv. én og to fugle. I Sverige blev der registreret mange store flokke, især langs kysten af den Botniske Bugt med op

til 500 fugle på Stora Fjäderägg ultimo oktober, men også større flokke trækkende omkring Vänern. Der sås ingen fugle i Skåne (Artportalen 2018). I Sydnorge blev invasionen også bemærket, men kun i mindre omfang (Artsobservasjoner 2018). (Skandinavien, Finland & Rusland)

Pileværling *Emberiza rustica* (0, 52/52, 2/2)

2017: 6/5, Saksfjed Inddæmning (LF), han, *Lars Munk, Preben Berg, Ole Friis Larsen m.fl. – 24-25/5, Christiansø (B), 2K hun ringm., *Rune Bisp Christensen, Peter Lyngs m.fl. (Foto).

De to fund i 2017 blev gjort på et for arten klassisk tidspunkt. Arten er gået meget tilbage i den vestlige del af udbredelsesområdet og er listet som sårbar på IUCN's rødliste (BirdLife International 2016). (Nordlige Skandinavien, Finland & Rusland; overvintrer Kina & Sydøstasien)

Hætteværling *Emberiza melanocephala* (0, 28/28, 2/2)

2017: 2+5/6, Vester Vandet (NJ), han, Charlotte Nielsen (Foto). – 3/6, Grenen, Skagen (NJ), han ringm., *Morten Jenrich Hansen, Knud Pedersen m.fl. (Foto).

Ud af de 30 danske fund af hætteværling er de 21 fra månederne maj og juni. Forekomsten i 2017 var således helt klassisk. Fuglen ved Vester Vandet blev set på et foderbræt, men viste ikke tegn på en fortid i fangenskab. Fundet ved Skagen var det femte herfra. I Tyskland ynglede arten for første gang i 2017, idet et par fik fire unger i Baden-Württemberg (Christopher König pr. mail). Desuden sås en fugl i juni på Helgoland (Christopher König pr. mail). I Norge blev der gjort ét fund i maj, mens fire fund af adulte hætteværlinger og en adult brunhovedet værling (*Emberiza bruniceps*) i det sene efterår endnu er under behandling grundet mistanke om undslupne fugle fra fangenskab (Tor A. Olsen pr. mail). I Sverige blev der i 2017 gjort ét fund (Magnus Corell pr. mail), men ingen i Finland (William Velmala pr. mail). (Sydøsteuropa & Lilleasien; overvintrer Pakistan & vestlige Indien)

Kategori C: Fund af arter hvis bestande stammer fra udsatte eller undslupne fugle

Category C: Records relating to established feral breeding populations

Amerikansk skarveand *Oxyura jamaicensis* (0, 8/8 ekskl. fund i perioden 1991-2012, 1/1)

2017: 25/11-18/12, Nørrestrand, Horsens (VE), hun, *Lars Nielsen, Hans Pinstrup m.fl. (Foto).

Fundet er det første siden 2013, hvor en adult han rastede ved Ølundgårds Inddæmning, Firtalsstrand og Mellemstykket, Odense Fjord (F) 25/7-27/9 (SU-rapport 2013). (Kategori C-bestand: Vesteuropa)

Kategori D: Mulige undslupne fangenskabsfugle

Category D: Possible escapes

Hjelmkallesluger *Lophodytes cucullatus*

2017: 27/4, Tofte Sø, Lille Vildmose (NJ), han sdr., *Willy Jørgensen, *Troels Eske Ortvad (Foto).

Fundet regnes som genganger fra samme lokalitet i 2015 (SU-rapport 2015) og 2016 (SU-rapport 2016). (Nordamerika)

Kategori E: Sandsynlige eller sikre undslupne fangenskabsfugle

Category E: Likely or certain escapes

Lammegrib *Gypaetus barbatus*

2016: 22/5, Klinteskoven og Hundevængsgård (M), 2K trk., *Per Schiermacker-Hansen, *Henny Schiermacker-Hansen. – 23/5, Røddinge og Askeby Sø (M), 2K trk., *Bjarne Hemmingsen m.fl. (Foto) – 28/5, Lidsø (LF), 2K trk., *Anders Wiig Nielsen, *Tonny Papillon.

2017: 20/5, Saksfjed Inddæmning (LF), 2K trk., *Preben Berg, *Claus Mortensen (Foto). – 20-21/5, Møn (M), 2K trk., *Per Schiermacker-Hansen m.fl. (Foto). – 21/5, Feddet (S), 2K trk., *Torben Sebros (Foto).

Alle tre observationer fra 2016 gælder samme individ. Det samme er tilfældet for observationerne i 2017. Det er efterhånden veldokumenteret, at unge lammegribbe fra reintroduktionsprojekter i Alperne strejfer en del omkring og regelmæssigt observeres i Nordvesteuropa forår og sommer (Haas *et al.* 2017, Vulture Conservation Foundation 2018). Nogle af fuglene viser tydelige tegn på at være udsætningsfugle med afblegede svingfjer og farvering. Andre viser ikke disse kendetegn og er formodentlig afkom af tidligere udsætningsfugle, som nu yngler frit i naturen. Alligevel har både det danske og andre nationale sjældenhedsudvalg i Europa valgt at henføre samtlige fund til kategori E, da den vildtlivende bestand i Alperne endnu ikke betragtes som selvsupplerende (McInerny & Stoddart 2018). Om ungfugle fra den naturlige bestand af lammegrib i Pyrenæerne kan være omstrej-

fende på samme måde som ungfugle fra Alperne er endnu ikke blevet dokumenteret. Derfor regnes alle fund af unge lammegribbe i Nordvesteuropa indtil videre som fugle fra genudsætningsprojekterne i Alperne. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at Storbritannien fik sit første fund af lammegrib i 2016, hvor en 2K-fugl uden fangenskabstegn blev observeret på flere lokaliteter i maj i det sydlige England. Dette fund er ligeledes blevet placeret i kategori E på den britiske liste (McInerny & Stoddart 2018). I Danmark er der siden 1999 godkendt fem fund af lammegrib. To observationer af samme fugl ved hhv. Vester Thorup Klitplantage og Skagen 26/5 2003, som ikke viste tegn på fangenskab, har tidligere været placeret i kategori D på den danske fugleliste (SU-rapport 2003). Dette fund er nu placeret i kategori E sammen med de øvrige fire fund. (Alperne & Pyrenæerne)

Jagtfalk *Falco rusticolus*

2017: 12/7, Lørslev, Hjørring (NJ), 1-2K hvid form, *Carlo Pedersen (Foto). – 14/7, Skagen (NJ), 1-2K hvid form, *Helle Sørensen (Foto). – 15+17-19/7, Bygholm Vejle og Selbjerg Vejle (NJ), 1-2K hvid form, *Ole Sørensen, Jonas Kærgaard, Jørgen Peter Kjeldsen m.fl. (Foto).

Fotos dokumenterer, at de tre observationer drejer sig om samme fugl, der var udstyret med falkonerudstyr om det ene ben. Andet år i træk med fund af en undsluppen ung hvid jagtfalk i juli måned i Nordjylland. (Grønland)

Hybrider

Records involving hybrids

Blåvinget and x kaneland *Spatula discors* x *Spatula cyanoptera*

2017: 29/5-1/6, Nykøbing Falster Sukkerfabriks slam-bassiner (LF), 2K+ han, *Asbjørn Jensen (Foto).

Første danske fund af denne hybridkombination.

Pibeand x amerikansk pibeand *Mareca penelope* x *Mareca americana*

2017: 4/3, Favrholm Voldgrav (S), 3K+ han, *Mads Paulsen (Foto).

Fuglen regnes som genganger fra samme lokalitet i 2015 (SU-rapport 2015) og 2016 (SU-rapport 2016).

Hvidøjret and x taffeland *Aythya nyroca* x *Aythya ferina*

2017: 26/8, Mjels Sø, (S), 2K+ han, *Gabor Graehn, *Bent Hylsebeck m.fl. (Foto). – 16/10, Maribo Sønderø (LF), 2K+ han, *Rasmus Strack (Foto).

Grønland – Kategori A

Greenland – Category A

Sortbrun and *Anas rubripes* (0/0, 0/0, 1/1)

2017: 15/4, Nuuk, han, *Lars Witting, Hasse Hede-
mand, Frank Riget, Bo Sørensen (Foto).

Jagtfalk, Rømodæmningen, 12. december 2017. Foto: John Frikke

Første fund af denne nordamerikanske art i Grønland. Island har 39 fund til og med 2011 (Birding Iceland 2018). (Nordamerika)

Stribet ryle *Calidris melanotos*

2016: 16/6-17/7, Zackenberg, Nordøstgrønland, hun (i yngleforsøg), *Jannik Hansen, Marleen Eikelenboom, Tom Versluijs, Mikko Tiusanen (Foto).

Artens forekomst i Grønland er veldokumenteret, og det er kun ynglefund efter 2010, som skal forelægges Sjældenhedsudvalget (SU-rapport 2011). Fundet i 2016 udgør det første yngleforsøg i Grønland, idet hunnen sammen med en han af almindelig ryle (*C. alpina*) forsvarede en rede med fire æg. Reden blev fundet 16/6 og først noteret som tilhørende almindelig ryle. Men efterfølgende blev en stribet ryle hun set og med henblik på ringmærkning fanget på reden. Den almindelige ryle han sås typisk nær reden, og ofte alarmerende, men når den var meget nær reden, blev den jaget væk af den stribede ryle hun. Almindelig ryle er normalt "bi-parental", og skiftes til rugningen, mens stribet ryle er en "lek-art", hvor hannerne har dansepladser ligesom brushaner (*Philomachus pugnax*), og tiltrækker hunner, som de parrer sig med (Jannik Hansen pr. mail). Derefter står hunnerne for resten. Derfor blev hannen af almindelige ryle anset som en indtrænger, uanset om det var faderen til kuldet eller ej. Æggene klækkede ikke som planlagt, og reden var blevet præderet inden de kunne indsamles til videre

undersøgelse. (Arktisk Nordamerika & Sibirien; overvintrer Sydamerika).

Dværghmåge *Hydrocoloeus minutus* (2/2, 2/2, 1/1)

2017: 23/7, Ilulissat, 2K, *Edward Parnell (Foto).

De fire tidligere fund er fra Sermersooq Kommune hhv. i april 1929 (Boertmann 1994), juni 1932 (Boertmann 1994), august 2007 (SU-rapport 2007) og august 2010 (SU-rapport 2010). (Nordøsteuropa; overvintrer Atlanterhavet og Nordsøen)

Endnu ikke færdigbehandlede sager

Records still under consideration

- Ederfugl *Somateria mollissima* ssp. *borealis*, 2012: 1-3/4, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han. – 2-29/11, Hanstholm Havn (NJ), 3K+ han.
- Balearskråpe *Puffinus mauretanicus*, 2016: 27/8, Roshage (NJ), trk.
- Vinhejre *Ardeola bacchus*, 2016: 22/6, Nørre Bork (RK), sdr.
- Armensk måge *Larus armenicus*, 2017: 4/5, Grønningen, Blåvand (RB), 4K+.
- Sortterne *Chlidonias niger*, ssp. *surinamensis*, 2006: 9-10/10, Hvide Sande (RK), 1K.
- Polarlomvie *Uria lomvia*, 2017: 22/10, Nordstrand, Skagen (NJ), vdr. trk.

- Eleonorafalk *Falco eleonorae*, 2015: 19/9, Gedser Odde (LF), 3K+ lys form. trk.
- Iberisk gransanger *Phylloscopus ibericus*, 1988: 9-22/5, Moesgaard, Aarhus (ÅH), han syng. – 2007: 11-27/5, Viborg (NJ), han syng. – 2013: 10/5, Spodsbjerg, Hundested (S), han syng. – 2016: 1/6, Landsende, Rømø (SJ), han syng.
- Himalayasanger *Phylloscopus humei*, 2012: 13/10, Christiansø (B).
- Gærdesanger *Currucula curruca* ssp. *blythi*, 2012: 20/10, Totten, Anholt (ÅH), 1K ringm. – 2016: 27/10, Gedser Odde, (LF), 1K ringm. – 2016-2017: 25/10-20/4, Skovlunde, København, (S), 1K.
- Gærdesanger *Currucula curruca* ssp. *halimodendri*, 2010: 29/10-1/11, Ørkenen, Anholt (ÅH). – 2013: 6/11 2013-1/1 2014, Grenen, Skagen (NJ), 1K ringm. – 2014: 5/10, Mandø (RB), 1K.
- Gul vipstjert *Motacilla flava*, 1998: 19/1-5/2, Brunhavegaard, Vesterø, Læsø (NJ), 2K.
- Gul vipstjert *Motacilla flava* ssp. *feldegg*, 2017: 13/5, Gjerrild Nordstrand (ÅH), 2K+ han, rst., derefter trk.
- Tajgapiber *Anthus hodgsoni*, 2012: 15/10, Christiansø (B). – 2017: 18/10, Kroghage, Gedser (LF), trk.

Forkastede sager

Records not accepted

- Amerikansk sortand *Melanitta americana*, 2017: 31/1, Rømø (SJ), han.
- Balearskråpe *Puffinus mauretanicus*, 2012: 4/6, Grenen, Skagen (NJ), trk.
- Gåsegrib *Gyps fulvus*, 2017: 13/6, Ry (ÅH).
- Lille skrigeørn *Clanga pomarina*, 1993: 29/9, Nørrevang, Rørvig (S), trk.
- Amerikansk hjejle *Pluvialis dominica*, 2017: 24/5, Klydesøen, Vestamager (S), odr.
- Rosenterne *Sterna dougallii*, 2017: 18/5, Klydesøen, Vestamager (S), ad. sdr.
- Grønspætte *Picus viridis*, 2017: 19/3, Jægersborg Dyrehave (S).
- Lille tårnfalk *Falco naumanni*, 2017: 14+19/5, Skagen (NJ), hun.
- Jagtfalk *Falco rusticolus*, 2015: 26/10, Astrup Enge (RB), 1K. – 28/11, Tåstrup (ÅH), 1K. – 2016: 22/4, Saksfjed Inddæmning (LF) – 28/5, Koresand (RB), 2K.
- Citronvipstjert *Motacilla citreola*, 2015: 16/8, Arnager Havn (B), 1K.
- Dværgværling *Emberiza pusilla*, 2016: 15/10, Sønderho Strand (RB).

Referencer

References

- Anders Wirdheim pr. mail: Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige. Nationella rapportkommittén (Nrk)
- Ariñe Crespo Diaz pr. mail: Aranzadi Ringing Scheme (bird ring-recovery data) – Oficina de Anillamiento de ARANZADI Eratzuntze Bulegoa.
- Artsobservasjoner 2018: www.artsobservasjoner.no
- Artportalen 2018: www.artportalen.se
- Birding Iceland 2018: <https://notendur.hi.is/yannk/indexeng.html>
- BirdLife Finland 2018: Birdlife Finland. Finnish National Rarities Committee: <https://tiedostot.birdlife.fi/rk/RK-hyoaksytyt-2015-asti.pdf>
- BirdLife International 2016. *Emberiza rustica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22720960A89641304. Downloadet 28. august 2018. <http://www.iucnredlist.org/details/22720960/0>.
- BirdLife Sverige 2018: Sverige Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige. Raritetskommittén (Rk). Raritetskatalogen: <http://birdlife.se/rk/raritetskatalogen>
- Boertmann, D. 1994: An annotated checklist to the birds of Greenland. – Meddr. Greenland, Bioscience 38: 64 s.
- Chas Holt pr. mail: British Birds Rarities Committee.
- Christensen, J.S. & P.A.F. Rasmussen 2015: Revideret status for sjældne fugle i Danmark før 1965. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 109: 41-112.
- Christopher König pr. mail: Deutsche Avifaunistische Kommission.
- DOFbasen 2018: <https://dofbasen.dk/ART/art.php?art=07500>
- Dybbro, T. 1978: Oversigt over Danmarks fugle. – Dansk Ornitologisk Forening.
- Forsman, D. 2016: Flight Identification of Raptors of Europe, North Africa and the Middle East. – Bloosbury. London.
- Gerjon Gelling pr. mail: Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA).
- Gill, F. & D. Donsker (eds.) 2018: IOC World Bird List (v 8.2): <http://www.worldbirdnames.org>
- Haas, M., R. Slaterus, V. van der Spek & CDNA 2017: Rare Birds In The Netherlands 2016: www.dutchbirding.nl/cdnajaarverslag/1439/rare_birds_in_the_netherlands_in_2016
- Jannik Hansen pr. mail: Zackenberg Basic: The BioBasis program.
- Jochen Dierschke pr. mail: Deutsche Avifaunistische Kommission.
- Kristensen, A.B., K. Olsen & K. Pedersen 2018: Slagfalk (*Falco cherrug*) - ny art for Danmark. – Fugleåret 2017: 130-133.
- Liebermann, A.H., K. Olsen, M. Collinson & S. Kauppinen 2018. Første fund af stejnegers bynkefugl (*Saxicola stejnegeri*) i Danmark. – Fugleåret 2017: 134-136.
- Magnus Corell pr. mail: Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige. Raritetskommittén (Rk).
- Martin Collinson pr. mail: Professor i genetik, University of Aberdeen.
- McInerney C.J. & A. Stoddart, on behalf of BOURC and BBRC 2018. Bearded Vultures in north-west mainland Europe and Britain. – British Birds In Press.
- Norgeslisten 2016: Norgeslisten pr. 31/12 2016: www.birdlife.no/organisasjonen/nskf/norgeslisten.php
- Rissanen, E., P. Aalto, A. Aintila & M. Rytkönen 2018: Pikkuharvinaisuuskien esiintyminen Suomessa

- vuonna 2017 [Lesser rarities in Finland 2017]. – Linnut-vuosikirja 2017: 108–117.
- Stephen Newton pr. mail: Senior Conservation Officer Seabirds – BirdWatch Ireland.
 - Tor A. Olsen pr. mail: Norsk Sjeldenhetskomite for fugl (NSKF).
 - Valentiner, A. 1941: En Triel. – Dansk Jagttidende 57: 333.
 - Väisänen, R., H. Huhtinen, K. Kuitunen, P. Lampila, A. Lehtikoinen, P. Lehtikoinen & W. Velmala 2018: Rare birds in Finland in 2017. – Linnut-vuosikirja 2017: 92–107.
 - Vulture Conservation Foundation 2018: www.4vultures.org
 - William Velmala pr. mail: Finnish National Rarities Committee.
 - SU-rapport 1982-1984: Boertmann, D., K.M. Olsen & B.B. Pedersen 1986: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i årene 1982, 1983 og 1984. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 80: 35-57.
 - SU-rapport 1986-1987. – Olsen, K.M. 1988: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1986 og 1987. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 82: 81-100.
 - SU-rapport: 1988: Olsen, K.M. 1989: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1988. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 83: 131-149.
 - SU-rapport 1989: Olsen, K.M. 1991: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1989. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 85: 20-34.
 - SU-rapport 1990: Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1992: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1990. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 86: 107-122.
 - SU-rapport 1991: Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1993: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1991. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 87: 231-241.
 - SU-rapport 1992: Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1994: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1992. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 88: 99-110.
 - SU-rapport: 1993: Frich, A.S. & L. Nordbjærg 1995: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1993. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 89: 101-110.
 - SU-rapport: 1994: Rasmussen, P.A.F. 1996: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1994. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 141-152.
 - SU-rapport 1995 & 1996: Rasmussen, P.A.F. 1997: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1995 og 1996. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 91: 133-150.
 - SU-rapport 1997: Rasmussen, P.A.F. 1998: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1997. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 92: 253-267.
 - SU-rapport: 1998: Rasmussen, P.A.F. 1999: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1998. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 127-140.
 - SU-rapport 1999: Thorup, K. & H.H. Nielsen 2000: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 1999. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 94: 157-170.
 - SU-rapport 2000: Nielsen, H.H. & K. Thorup 2001: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2000. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95: 153-166.
 - SU-rapport: 2001: Ortvad, T.E., K. Pedersen & K. Thorup 2002: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2001. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 96: 147-160.
 - SU-rapport: 2002: Klein, S., K. Pedersen & K. Thorup 2003: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 97: 289-302.
 - SU-rapport 2003: Amstrup, O., A.S. Frich, K. Pedersen & K. Thorup 2004: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 174-188.
 - SU-rapport 2004: Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, K. Pedersen, & K. Thorup 2005: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2004. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 99: 169-181.
 - SU-rapport 2005: Amstrup, O., A.S. Frich, T.H. Hansen, H.H. Nielsen, K. Pedersen & K. Thorup 2006: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2005. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 100: 359-371.
 - SU-rapport 2006: Kristensen, A.B., O. Amstrup & T.E. Ortvad 2007: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2006. – Fugleåret 2006: 99-113.
 - SU-rapport 2007: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2008: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2007. – Fugleåret 2007: 117-135.
 - SU-rapport 2008: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2009: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2008. – Fugleåret 2008: 123-143.
 - SU-rapport 2009: Kristensen, A.B., A.S. Frich, T.E. Ortvad & M. Schwalbe 2010: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2009. – Fugleåret 2009: 131-151.
 - SU-rapport 2010: Neergaard, R.S., A.S. Frich, A.B. Kristensen, K. Pedersen, T.E. Ortvad, M. Schwalbe & R. Strack 2011: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2010. – Fugleåret 2010: 125-144.
 - SU-rapport 2011: Neergaard, R.S., A.S. Frich, A.B. Kristensen, K. Pedersen, T.E. Ortvad, M. Schwalbe & R. Strack 2012: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2011. – Fugleåret 2011: 97-122.
 - SU-rapport 2012: Neergaard, R.S. 2013: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2012. – Fugleåret 2012: 103-130.
 - SU-rapport 2013: Ortvad, T.E., S.S. Christiansen, S. Klein, A.B. Kristensen, K. Pedersen & R. Strack 2014: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2013. – Fugleåret 2013: 114-139.
 - SU-rapport 2014: Ortvad, T.E., S.S. Christiansen, O.Z. Gøller, A.B. Kristensen, R.S. Neergaard, K. Olsen, K. Pedersen & R. Strack 2015: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2014. – Fugleåret 2014: 111-137.
 - SU-rapport 2015: Olsen, K., S.S. Christiansen, M.B. Hansen, O.Z. Gøller, R.S. Neergaard, R.D. Nielsen, K. Pedersen & R. Strack 2016: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2015. – Fugleåret 2015: 111-135.
 - SU-rapport 2016: Olsen, K., S.S. Christiansen, O.Z. Gøller, M.B. Hansen, S. Kauppinen, R.S. Neergaard, H.H. Nielsen, R.D. Nielsen & K. Pedersen 2017: Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2016. – Fugleåret 2016: 119-148.

Rodhovedet tornskade, Vråds Sande, 15. juni 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

KORSNÆB

Af Jens Gregersen og Peter Lange

Korsnæb trak ned over landet allerede sidst på sommeren. Overalt i landet bemærkedes flokke som hastede af sted, på flugt fra fødemangel nordpå. Fuglene rastede og fouragerede i nåletræsbevoksninger overalt i landet. Det virkede som en invasion af korsnæb som ville blive hængende og yngle, men meget tydede på, at fuglene forsvandt hen over vinteren. Mange fotografer kom nær fuglene og fik mange fine billeder. Og det er her hvor forskellen mellem lille- og stor korsnæb træder frem.

På billederne kan man se, at de bestemt er forskellige – tydeliggjort hvor de to arter ses sammen, for eksempel på jorden for at drikke. Ellers er det synet af korsnæbbenes håndtering af ganske store kogler, som de på akrobatisk vis får rippet for frø, der imponerer. Der er en stor elegance over de firskårne og grovsnæbbede korsnæb.

Stor korsnæb, Melby Overdrev, 7. november 2017. Foto: Helge Sørensen

Stor korsnæb, Ovstrup Hede, 11. november 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen

Stor korsnæb, Ovstrup Hede, 10. december 2017. Foto: Carsten Gørges Laursen.

Lille (tv.) og stor korsnæb, Skagen, 7. november 2017. Foto: John Larsen

Stor korsnæb, Melby, 7. november 2017. Foto: Erik Biering

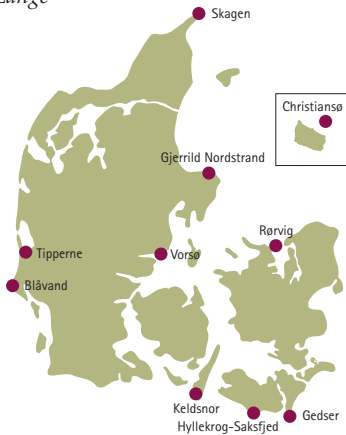
Stor korsnæb, Melby, 7. november 2017. Foto: Erik Biering

Danske Fuglestationer – 2017

Redigeret af Peter Lange

Indledning

Til Fugleåret 2017 har vi modtaget årsberetninger fra alle aktive stationer, på nær Christiansø og Vorsø. Den aktuelle dækning og aktivitet i 2017 vil fremgå af de enkelte afsnit.

Statsejede Fuglestationer:

Tipperne

Tipperne er i dag eneste tilbageværende statsdrevne naturvidenskabelige feltstation. Tipperne hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsen, der står for opsyn og pleje samt publikumsfaciliteter. Fuglelivet på Tipperne overvåges af ornitologer, der er ansat af Amphi Consult og udfører opgaverne for Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet (tidl.: DMU), der udfører forskning vedr. vandfugle i området.

Dansk Ornitologisk Forenings Fuglestationer:

Gedser Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1995 og har siden 2001 haft til huse ved Gedser Fyr. De primære formål er at monitere fugletrækket gennem trækoobservationer og standardiseret ringmærkning forår og efterår samt formidling af naturen for skoler, grupper, lokale folk og turister. Fuglestationens daglige leder er Hans Lind. Aktivitetsniveauet er steget betydeligt de senere år. Webadresse: <http://www.gedserfuglestation.dk>

Blåvand Fuglestation

Etableret af DOF i 1963 og har haft til huse i de gamle fyrboliger siden 1968. Daglig leder er Bent Jakobsen. Webadresse: <http://blaavandfuglestation.wordpress.com/>

Skagen Fuglestation

DOF har siden 2009 drevet Fuglestations virksomhed i Skagen med en lønnet observatør og en ringmærker i foråret og en observatør i efteråret. Den 12. maj 2017 blev en historisk dag for Skagen Fuglestation. Med den officielle åbning af Naturstyrelsens trækfuglecenter og Dansk Ornitologisk Forenings fuglestation i Det Grå Fyr blev en mangeårig drøm opfyldt. De primære aktiviteter har koncentreret sig om ringmærkning, formidling, indsamling af data om både

trækfugle og ynglefugle samt oplæring af både nye ringmærkere og observatører.

Det daglige arbejde er primært blevet udført af stationslederen Simon S. Christiansen samt Morten Jenrich Hansen, som har været ansat som ringmærker i perioden 1. marts til 1. december.

Webadresse: www.skagenfuglestation.dk

Frivillige/private Fuglestationer:

Keldsnor Fuglestation

Fuglestationen blev etableret i 1995, og drives af DOF Fyn med Hans Rytter som leder.

Webadresse: <http://www.doffyn.dk/knf/>

Christiansø Feltstation

Christiansøs Naturvidenskabelige Feltstation (CHNF) er en privat almenyttig forening. Peter Lyngs er feltstationens daglige leder. Der udgives ingen årsrapporter, men data indtastes dagligt på foreningens webside. Der foregår ikke længere systematisk ringmærkning på øerne. Webadresse: <http://chnf.dk>. Der er ikke indsendt beretning fra Christiansø Feltstation til Fugleåret.

Rørvig Fuglestation

Rørvig Fuglestation er en lokal forening, hvis formål er at udforske fuglelivet på Rørvig-halvøen. Formand for foreningen er Peter Ellegård Larsen. Foreningen udgiver hvert år en rapport over årets observationer. Webadresse: <http://rfst.dk/>

Hyllekrog-Saksfjed

Der har siden 2009 foregået systematiske tællinger af de trækkende fugle i området. Dækningen er daglig i foråret, og mere uregelmæssig om efteråret. Træktællingerne foregår hovedsageligt fra Store Brunddrag.

Primus motor på stedet er Preben Berg, med hjælp fra en række frivillige.

Fuglestationens rapporter kan læses via <http://www.dof-storstroem.dk/>

Gjerrild Nordstrand

I de senere år er koordinerede trækoobservationer genoptaget i området, træktotale opgøres på DOF-basen og på egen webside, og fra 2017 har vi modtaget materiale sammenstillet af Jørgen Starup Christensen. Web: <http://gjerrild4ever.blogspot.dk/>

Jørgen Starup Christensen er kontaktperson.

Vorsø

Øen Vorsø hører under Miljøministeriet og administreres af Naturstyrelsen. Jens Gregersen bebor stationen og varetager optællinger af ynglefugle og øvrige registreringer. Aktiviteterne på Vorsø i 2017 været på niveau med de senere år.

Ynglefuglene på Tipperne 2017

Af Ole Thorup¹ og Thomas Bregnballe²

1 *Amphi Consult*, 2 *Institut for Bioscience, Aarhus Universitet*

Sanglærke, Værnengene, 5. juni 2017.

Foto: Helge Sørensen

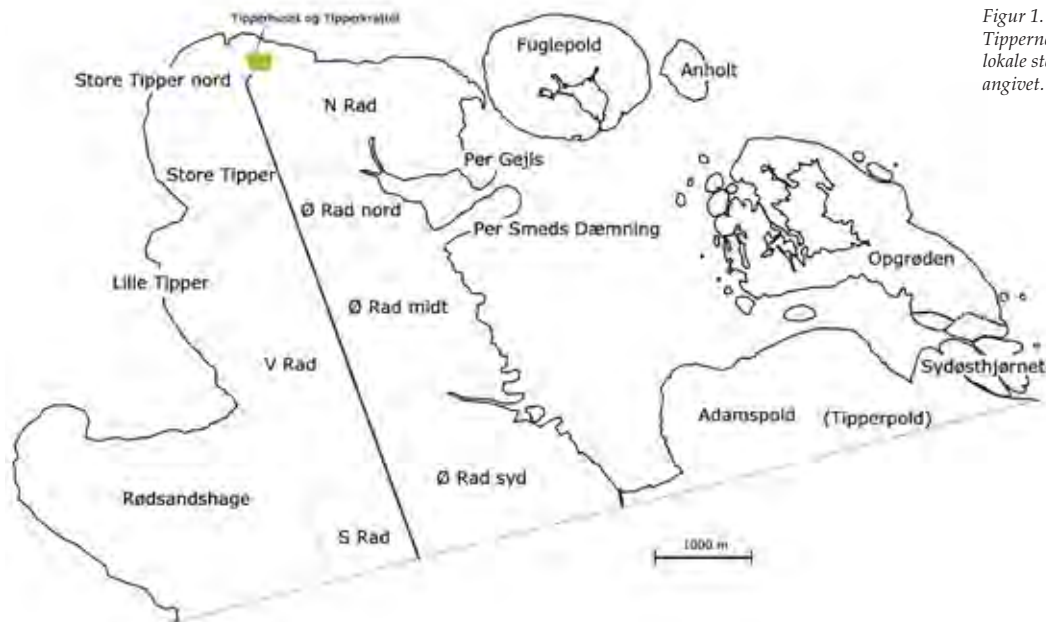
Indledning

På Tipperne er der de senere år registreret en nedgang i antallet af ynglende engfugle, men til trods for dette er området stadig et af de vigtigste områder for ynglende engfugle i Europa med knap 250 par fordelt på 8 vade-fuglearter. Især forekomsten af to cifrede antal ynglende par eller hunner af engryle, brushane og stor kobbersneppe gør Tipperne til noget særligt. Der er således under fem lokaliteter tilbage i Europa, der har to cifrede antal af alle tre arter, som er de tre mest truede arter af engfugle i Europa. Da der har været en årlig registrering af ynglefuglenes forekomst på Tipperne siden 1928 udgør materialet fra Tipperne en af verdens længste tidsserier for ynglefugle. Forekomsten siden 1975 af nogle karakteristiske ynglefuglearter er vist i tabel 1.

Tabel 1. Antal ynglepar på Tipperne af en række karakteristiske ynglefugle. Gennemsnit for nogle tiårs perioder 1975-2014 og antal par i 2015, 2016 og 2017.

	1975-1984	1985-1994	1995-2004	2005-2014	2015	2016	2017
Knopsvane - par	36	8	1	1	0-1	7	4
Atlingand - par	6	6	4	3	1	1	5
Skeand - par	16	31	7	5	0	7	1
Knarand - par	3	4	2	2	2	7	7
Gråand - par	30	44	50	59	42	50	65
Spidsand - par	15	18	6	2	1-2	2	3
Rørdrum - par	0	0	0	0	1	1	0
Strandskade - par	8	18	13	8	6	5	5
Klyde - par	252	345	97	49	23	7	8
Hjejle - par	0	0	0	0	0-1	0-1	0
Vibe - par	112	192	128	131	151	104	78
Stor regnspove - par	0	0	1	4	2	2	1
Stor kobbersneppe - par	81	153	101	68	51	39	29
Brushane - ynglehunner	93	160	75	37	19	17	14
Brushane - dansehanner	55	78	30	19	14	13	12
Engryle - par	15	115	82	28	22	23	22
Dobbeltbekkasin - par	15	16	4	3	0	0	0
Rødben - par (optalt)	98	457	166	110	113	81	81
Hættemåge - par	174	289	5	1	0	0	0
Stormmåge - par	5	3	2	1	0	0	0
Sølvmåge - par	1	0	1	1	3	1	2
Svartbag - par	0	0	0	0	1	0	1
Havterne - par	50	90	24	6	0	0	0
Rørhøg - par	1	2	2	2	2	2	1-2
Sivsanger - sangterritorier	163(1975)	68	75	67	47	85	79
Landsvale - par	8	6	5	8	16	15	14
Tornsanger - sangterritorier	1	2	6	9	14	15	9
Gul vipstjert - par	50	89	41	50	49	79	97

Figur 1. Kort over Tipperne med lokale stednavne angivet.

Ud over de systematiske registreringer af engfuglenes yngleforekomst er der siden 1985 for udvalgte arter også registreret redesucces (tabel 2). Tillige er der siden 1998 indsamlet data, som bruges til at estimere ungerens overlevelse (tabel 3).

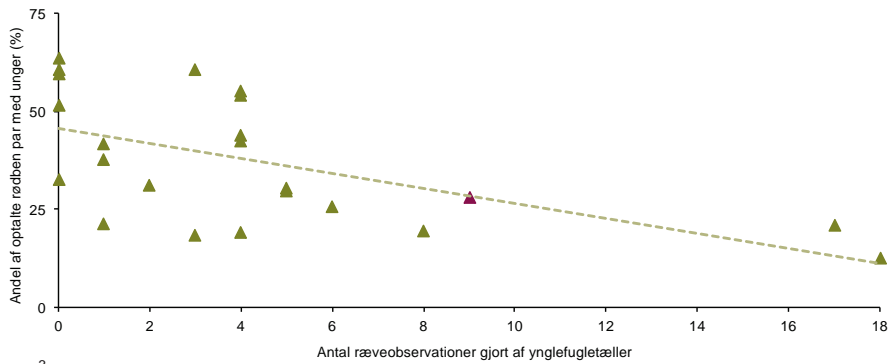
I det følgende fremlægges uddrag af resultaterne fra overvågningen af ynglefugle i 2017. Anvendte stednavne fremgår af kortet i figur 1. Overvågningen er en del af Miljøstyrelsens nationale NOVANA overvågningsprogram.

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev spist af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i 1986-2017 - perioden hvor dette er undersøgt. - : for få data til beregning

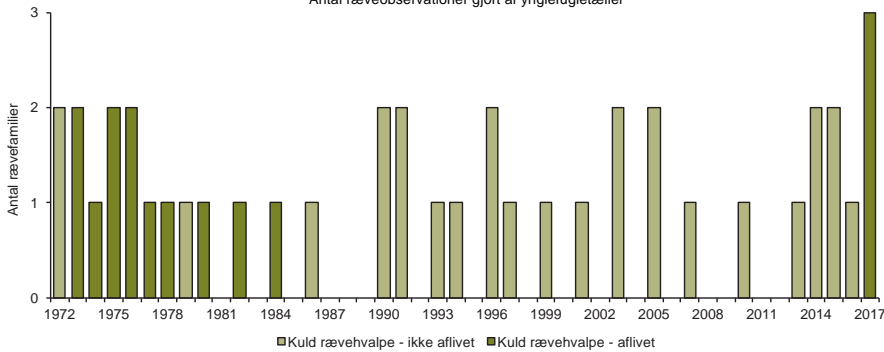
	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016	2017
Strandskade	33	59	96	100	98	97	-	-
Vibe	39	52	84	74	60	80	97	90
Stor kobbersnepe	34	54	94	69	74	76	-	-
Brushane	34	51	87	72	63	64	-	-
Engryle	31	48	72	51	43	68	53	95
Rødben	21	54	87	77	66	82	81	43

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (klyde: registrerede antal unger pr. ynglepar) i 1998-2017 - perioden hvor dette er undersøgt for alle de inkluderede arter.

	1998-2001	2002-2005	2006-2009	2010-2013	2014	2015	2016	2017
Atlingand	0,3	0	0	1	0	0	0	0
Skeand	0	0,5	0	1	0	0	0	0
Gråand	6	4	7	6	4	2	6	3
Strandskade	1	0	1	1	0	0	0	0
Vibe	27	52	47	55	48	16	18	18
Stor regnspove	0	0	1	0	0	0	0	0
Stor kobbersnepe	24	25	21	23	5	4	1	4
Brushane	8	21	11	19	6	1	1	1
Engryle	24	20	9	9	5	1	8	4
Rødben	64	67	52	37	19	14	15	23
Klyde	0,14	0,18	0,30	0,05	0,59	0,00	0,00	0,00

Figur 2. Sammenhæng mellem antal dagsaktive ræve set af ynglefugletælleren under optællingsarbejdet, og andel af optalte par af rødben, der klækkede unger, i perioden 1995-2017. I disse år har ynglefugletælleren haft stort set det samme tidsforbrug i feltet, og under feltarbejdet er observerede ræve blevet noteret konsekvent. 2017 er markeret med en rød prik.

Figur 3. Antal rævefamilier registreret på Tipperne 1972-2017 opdelt på familier, hvor hvalpene blev aflivet i graven, og hvor de ikke blev aflivet.

Rekordforekomst af rævefamilier på Tipperne og meget prædation på vadefuglenes æg

En undersøgelse af prædationen på Tipperne i 2007-2009 viste, at ræv er en vigtig prædator på de englevende vadefugles æg – således blev 36 af 37

videofilmede prædationer af æg i reder af rødben og vibe foretaget af ræv (Laursen *et al.* 2008 og upubl.). Indikationerne på at ræv udfører en væsentlig del af prædationen på engfuglenes æg understøttes af, at andelen af rødbenpar, der registreredes med unger, har været højest i år, hvor der blev observeret forholdsvis få ræve i dagtimerne (figur 2). På grund af

Rødben, Værnengene, 1. april 2017. Foto: Eva F. Henriksen

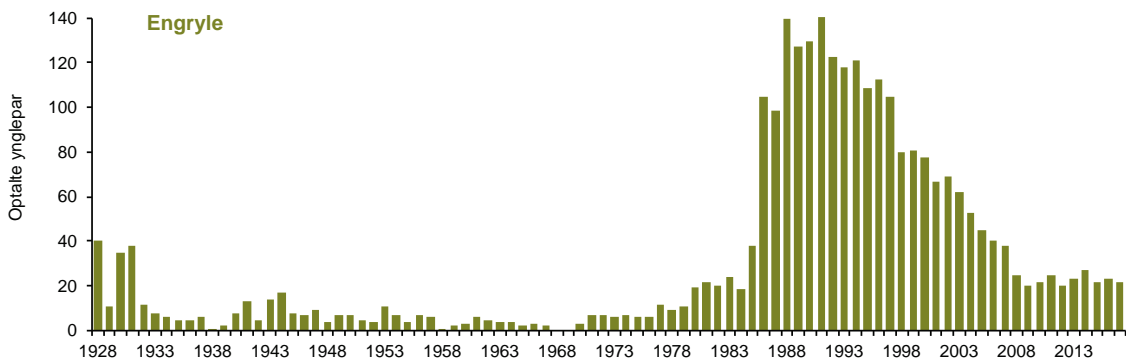
Vinge af ung vandrefalk fundet i beboet rævegrav på Tipperne den 5. maj. Foto: Ole Thorup

Tippernes store koncentrationer af truede engfugle, indgår det som en del af forvaltningen af området at forsøge at holde antallet af ræve så lavt som muligt.

Der blev ikke skudt ræv på forårets rævejagter i 2017. I maj og juni fandtes der i alt tre beboede grave med rævefamilier, på henholdsvis Adamspold mod sydøst, i Helmbanken mod syd og på Store Tipper mod nordvest. I de tre grave blev der i alt aflivet 13 rævehvalpe den 5/5 og den 2/6, og der blev også efterfølgende skudt en hunræv ved en af gravene. Der er ikke tidligere registreret så mange rævefamilier på Tipperne siden græsning og høslæt blev genetableret i 1972 (figur 3). Kun i 1969 og 1971 var der flere ræve på Tipperne.

Ræv er ikke den eneste vigtige prædator på engfuglene og deres æg og unger. Hvor ræv sikkert er den mest betydningsfulde prædator på æg fra klyde,

vibe, stor kobbersneppe og rødben, er fugleprædatorer som rørhøg, krage og stormmåge sandsynligvis meget mere effektive, når det gælder at finde de meget skjulte reder af engryle og brushane. I 2017 synes især en enkelt han rørhøg at have været specialiseret i at finde æg af engfugle. Den jagede adskillige timer hver dag over engene på Rødsandshage, V. Rad, Ø. Rad og N. Rad, fuglen sås tomme en strandskade-rede, og der fandtes efterladte skaller ved 2 af de præderede reder af engryle, hvor det kunne ses, at æggene var spist af rørhøg, der har en karakteristisk måde at "bide" æggene åbne på. Et par gråkrager ynglede ved Tipperhuset, og tre andre krager holdt fast til på engene gennem ynglesæsonen. Også for kragerne har fugleæg sikkert udgjort en vigtig del af føden i april-juni.

Figur 4. Antal ynglepar af engryle 1928-2017.

De voksne vadefugle har generelt en høj overlevelse, og bestandene kan derfor klare et ret højt prædationsstryk på æg og unger. I modsætning til de tidligere nævnte prædatorer er vandrefalk en alvorlig trussel mod de voksne ynglefugle og er derfor potentielt en vigtig prædator. I 2017 opholdt to vandrefalke sig fast på Tipperne frem til den 27/4, og denne tilstedeværelse har muligvis haft en negativ indflydelse på, hvor mange store kobbersnepper, viber og klyder, der etablerede sig som ynglefugle i april (disse tre arter af vadefugle ligger inden for vandrefalkens foretrukne byttestørrelse). Som et kuriosum kan nævnes, at der den 5/5 fandtes en vinge fra en ung vandrefalk i en rævegrav på Helmbanken med fem hvalpe. Vandrefalken er måske taget på nattesædet på jorden et sted på Tipperne i løbet af det tidlige forår - prædatorerne er ofte hinandens største fjender - men falken kan naturligvis have været død allerede, da ræven fandt den.

Prædation forhindrede engryle i at yngle med succes på store dele af Tipperne

Der fandtes 22 territorier af engryle i 2017, og det er på niveau med de seneste ti år, hvor antallet har svinget mellem 20 og 27 par (figur 4). I årene 1985-2007 yngledede der væsentligt flere engryler, men over de seneste ti år, har antallet dog ligget væsentligt over antallet af ynglefugle i det meste af det 20. århundrede (figur 4).

Blandt de ynglende engryler registreredes 17 af de 22 par på engene vest for Tippervejen, der i en årrække har været det vigtigste yngleområde for engryle. Ud af de 17 par, der ynglede vest for Tippervejen, fandtes de 13 par i pandeområdet på det vestlige og nordvestlige Rødsandshage, og de sidste 4 ynglede på V. Rad midt og syd. Prædationsstrykket var meget højt her, og i alle seks fundne reder blev æggene spist allerede i den første tredjedel af rugetiden. I første halvdel af juni opgav alle ynglefuglene og forlod engene, ingen af parrene klækkede unger, og højst ét par synes at have forsogt et sent omlæg.

Selvom ræv sikkert ikke er den vigtigste prædator på engrylens æg, kan det godt have været vigtigt for engrylen, at der ikke var ræv på øen Fuglepold i maj-juni 2017. Fraværet af ræv betød, at der var mange viber med ynglesucces på Fuglepold, og at der etablerede sig en lille koloni af klyde her. Frem til en uge ind i juli holdt aggressive viber med unger og klyder fugleprædatorer som rørhøg og gråkrage helt væk fra den sydlige og sydøstlige del af øen, hvor tre par engryle anlagde deres rede og senere førte deres unger. Det ene engrylepar fik mindst to flyvefærdige unger, mens de to øvrige par hver fik mindst én unge på vingerne.

Brushane havde endnu et dårligt yngleår – det tredje i træk

Omkring tidspunktet hvor de første brushøns startede med at yngle, var der et større antal fugle på Tipperne, og den 10/5 optaltes således 52 hanner og 52 hunner af brushane. I løbet af anden halvdel af maj forsvandt hovedparten af fuglene dog fra reservatet.

Det vides ikke, hvad der var den eller de vigtigste årsager. Mellem den 20/5 og den 6/6 var det så tørt, at grundvandsstanden faldt med 55 cm, og det kan bl.a. have skabt problemer med fødegrundlaget. Samtidig var prædationsstrykket meget højt på de fleste enge, så chancen for at yngle med succes på engene vest og lige øst for Tippervejen var ikke særlig stor. Af årets 14 ynglende hunner fandtes kun en på engene lige øst for vejen (på Per Gejls), mens der var seks på engene vest for vejen, de fire af disse helt mod vest på det nordvestlige Rødsandshage.

Halvdelen af årets ynglende brushøner fandtes på øerne Fuglepold og Anholt, hvor der ikke var ræv, og hvor viber og klyder stort set holdt rørhøge og gråkrager væk i maj-juni. Et stort antal græssende kreaturer i en måned fra midt i maj til midt i juni gjorde dog også yngleforholdene vanskelige her.

Den eneste brushøne med klæknings succes på Tipperne i 2017 klækkede unger på den lille ø Anholt midt i juli. Ungerne omkom i løbet af deres første levedage – det vides ikke om de er blevet taget af et rovdyr eller en rovfugl, eller om der har været problemer med føden. Kystzonen var det eneste fugtige område på øen, og her indeholdt vandet ikke mindre end 14 promille salt midt i juli. Det er muligvis for højt et saltindhold til, at ungerne har kunnet håndtere det hos denne art, der stort set ikke har udviklet saltkirtler (Gutiérrez *et al.* 2012).

Stor regnspove har sjældent ynglesucces på Tipperne

Det er undtagelsesvist, at stor regnspove lykkes med at klække unger på Tipperne (tabel 3), og i 2017 var der lejlighed til at registrere, hvordan prædation af artens æg kan finde sted.

Siden 2010 har der været et ynglepar af krage i Tipperkrattet eller på det nordlige Store Tipper, og dette har haft indflydelse på, hvor de ynglende vadefugle har etableret sig. I disse år har viber og stor kobbersnepper undladt at yngle inden for ca. 500 m fra, hvor krageparret slog sig ned det pågældende år. Alle årene har et par store regnsponer dog etableret territorium på engen forholdsvis tæt på de ynglende krager. Da fuglene ikke er mærket, vides det ikke, om det drejer sig om de samme individer. I dette territorium klækkede der sidst unger i 2009, mens regnsponerne ikke har haft klæknings succes i de år, der har været et ynglepar af krager.

I 2017 sås parret af stor regnspove parre sig den 4/5, og den 5/5 lå en fugl i en tom redeskål. Det vides ikke, hvad der skete med dette yngleforsøg herefter, men den 18. eller 19/5 blev der lagt et æg i en ny rede. Reden lå ret åbent, og allerede den 20/5 havde krageparret lokaliseret den, og mange gange i løbet af dagen sås begge krager stå tæt på hunnen af stor regnspove, der lå på reden, mens hannen det meste af tiden utrætteligt angreb de siddende krager. Den 21/5 om morgenen rugede fuglen endnu på reden, men om eftermiddagen var æggene spist af krager, og regnsponerne væk.

Engpiber, Værnengene, 5. juni 2017. Foto: Helge Sørensen

Et usædvanligt syn på Tipperne

Det er sikkert langt fra alle ællingekuld af svømmeænder, der bliver registreret på Tipperne. Familierne tilbringer det meste tid i skjul i kraftig og fugtig vegetation, en naturtype der ikke bliver besøgt særlig ofte i forbindelse med ynglefugleovervågningen. De fleste år ses mellem tre og seks ællingekuld af gråand, mens der er år imellem, der bliver registreret kuld af de øvrige svømmeænder.

Seks af årets syv ynglepar af knarand ankom til Adamspold mod sydøst sidst i maj. Den 22/7 sås her en hun af knarand med fem unger, og familien blev set igen den 27/7 og den 1/8. Ikke siden 1983 er der blevet set ællingekuld af knarand på Tipperne.

Gul vipstjert havde en fin ynglesæson

På Tipperne overvåges fem arter spurvefugle, der alle overvintrer i Afrika (de fire er nævnt i tabel 1). Gul vipstjert er en af disse og er den eneste, der yngler på engene. Som den eneste af de kortlagte ynglefugle på engene, var der mange ynglepar af gul vipstjert - 97 (tabel 1). Det er det største antal, der er registreret på Tipperne uden for perioden 1986-1990, en tidsperiode hvor også en lang række af engens vadefugle optrådte i langt større antal end både før og efter. De gule vipstjertes findes især, hvor der er lidt kraftigere vegetation. Den største koncentration i 2017 med 33

par fandtes i græsningsfennen i Opgroden mod øst, som kreaturerne stort set ikke græssede i 2015 og 2016. Andre områder med større koncentrationer af arten omfattede den kraftige vegetation på indersiden af vejgrøfterne, i kraftig vegetation i Rødsandshagepanden og fugtig klithede mod nordvest i et område, der ikke græsses eller slås.

Gul vipstjerts ynglesucces undersøges ikke systematisk. Ynglesæsonen lå sent, måske en til to uger senere end gennemsnittet for tidligere år. De første udføjne unger sås den 28/6, men først fra den 10/7 sås unger i større omfang. Sidst i juli og i starten af august sås der nyudføjne unger mange steder på engene, og ynglesuccesen har sikkert været god.

Referencer:

- Gutiérrez, J. S., M. W. Dietz, J. A. Masero, R. E. Gill, Jr, A. Dekinga, P. F. Battley, J. M. Sánchez-Guzmán & T. Piersma 2012: Functional ecology of saltglands in shorebirds: flexible responses to variable environmental conditions. *Functional Ecology* 26: 236-244.
- Laursen, K., M. Elmeros, T.E. Holm, T. Asferg, O. Amstrup, M. Bak, O. Thorup, A. B. Madsen & S.T. Hansen 2008: Dømt på mistanke? Et prædationsprojekt på Tipperne. *Dansk Orn. Foren. Tidsskrift* 102: 246-247.

Gedser Fuglestation

Af Hans Lind og Bo Kayser

Indledning

Gedser Fuglestation præsenterer løbende nyheder og resultater via elektroniske medier. På hjemmesiden www.gedserfuglestation.dk publiceres under "Resultater" årsrapporter for træktælling og ringmærkning tidligt det efterfølgende år. Samme sted publiceres mere omfattende analyser. Daglige blog-indlæg og nyheder kan også læses på hjemmesiden. Endelig er der løbende information til og mellem interesserede via Facebook-siden Gedser Fuglestation og Facebook-gruppen Gedser

Fuglestations Venner. Denne artikel til Fugleåret kan ses som et tilbud til de læsere, som gerne vil have et udsnit af de allerede elektronisk tilgængelige informationer præsenteret på papir.

2017 var et godt år for Gedser Fuglestation. Takket være en bevilling fra Naturstyrelsen Storstrøm og en stor håndværksmæssig indsats fra de frivillige, fik vi indrettet 10 nye gæstesovepladser på første sal. En særlig tak skal rettes til Gert Juul Jeppesen, som ydede en meget stor praktisk indsats. I maj afholdt

Hvidsiskan. Gedser Fuglestation, 6. november 2017. Foto: Anders Odd Nielsen

Hvidsiskan. Gedser Fuglestation. 17. april 2017. Foto: Gert Juul Jeppesen

Hvidsiskan. Gedser Fuglestation, 2. december 2017. Foto: Gert Juul Jeppesen

Natravn, Gedser Fuglestation, 23. august 2017. Foto: Gert Juul Jeppesen

Naturstyrelsen, DOF og Gedser Fuglestation den officielle indvielse af den nyindrettede førstesal, og siden har mange benyttet sig af de nye muligheder for overnatning.

2017 blev også året, hvor Gedser Fuglestation kunne ansætte en observatør om efteråret til udførelse af standardiseret træktælling. Det har længe været et ønske, og et engangsbeløb på 25.000 kr. ekstra fra DOF samt støtte fra Charlotte Smidts Fond gav os de økonomiske muligheder for at gå i gang. Standardiseret træktælling fandt i 2017 sted fra 20. august til 20. december.

Den standardiserede ringmærkning, som for alvor startede i 2007, har fundet sted på sædvanlig vis i 2017.

Træktælling og observationer

For en mere detaljeret gennemgang, se årsrapporten "Træktælling ved Gedser Odde efteråret 2017" (<https://www.gedserfuglestation.dk/images/Resultater/Træktaelling/>

[GedserTræktaelAarsrap2017_v01.pdf](#)). I den rapport gennemgås også for første gang de langsigtede tendenser for antallet af trækkende fugle ved Gedser Odde.

I DOF Storstrøm har vi valgt, at træktælling om foråret gennemføres af Hyllekrog/Saksfjed Fuglestation, se denne, og om efteråret af Gedser Fuglestation på Gedser Odde, men selvfølgelig er der i foråret gjort iagttagelser af interessante og sjældne fugle i Gedserområdet, og nogle af dem vises i tabellen nedenfor.

I andet halvår 2017 blev der i alt gennemført træktælling i 876 timer fordelt på 138 dage. Det samlede antal dage i halvåret er 184, så det er en ganske flot dækningsgrad. I observatørernes rådata var der i alt 6.972 registreringer (rækker med 1-flere individer) af i alt 798.054 trækkende fugle fordelt på 196 arter indrapporteret af 47 tællere.

De fleste observationer, 5.192, blev indtastet af brugeren Gedser Fuglestation Træktælling. Disse observationer blev indtastet af de træktællere, som var

tilknyttet fuglestationen i efteråret. Det drejede sig om Andreas Kristian Pedersen fra 4. til 19. august, Ragnar Smidt fra 25. august til 8. oktober, Ole Friis Larsen fra 9. til 22. oktober og Preben Berg fra 23. oktober og resten af året. Derudover enkelte andre i korte perioder. Desuden har følgende indtastet mere end 200 registreringer: Christian Glahder med 296 og Orla Jakobsen med 279. Efter oprensning af data til standard uden dubletter var der 5.267 registreringer tilbage. Der blev i alt registreret 553.409 individer fordelt på 178 arter.

Der var både arter, hvor der blev set usædvanligt mange og usædvanligt få i 2017, se hvilke fugle i tabellen.

Sjældne fugle set i Gedserområdet gennem året

Gedser og Hyllekrog er nok de steder i landet, hvor der bliver set flest kongeederfugle, således trak der en enkelt om foråret og tre i efteråret. Sort glente havde et rigtig godt forår med hele 13 stk. og to lille skrigeørn viste sig over Birkemose 10/6. I efteråret var det i særlig grad de mange hvidsiskener, der henrykkede ornitologerne, dog overskygget af Stejneger's bynkefugl, der rastede et par dage efter mærkningen i slutningen af oktober.

Ringmærkning

Vinteren var mild med korte perioder med sne og frost. Det lune forårsvejr kom i slutningen af marts, men fra midten af april blev det igen køligere. Maj var heller ikke noget at råbe hurra over, mens juni var mere normal. Sommervejret var meget afvekslende og ikke særlig varmt. Efteråret var relativt lunt, men noget blæsende og regnfuldt.

Det lykkedes endnu en gang at få dækket den standardiserede ringmærkning, så der blev ringmærket hele foråret og hele efteråret. Som i de tidligere år har vi formået at tiltrække udenlandske ringmærkere, uden hvis hjælp dækningen ikke havde været mulig. I årets løb har der været tilknyttet ringmærkere fra Frankrig, Belgien, England og Holland, selvfølgelig assisteret af danske mærkere i kortere eller længere perioder.

Marts startede langsomt med få fugle, men fra midt i måneden kom der lidt mere gang i trækket. Varmefremstød i slutningen af marts gav et par dage med rigtig mange fugle: 28/3 med 255 og 31/3 med 248, det var især grønsisken, rødhals og fuglekonge, der trak tallene op. Med 1.174 ringmærkede fugle blev det den bedste marts nogensinde. Hele 35 rødtoppedede fuglekonger fik ring på, og det samme fik en bjergvipstjert, som er en sjældent mærket art i Gedser.

April fortsatte i samme spor med mange grønsiskener, men ellers døde det noget ud i den sidste halvdel med moderate fangster. Månedens hit blev stationens anden hvidskæggede sanger nogensinde (27/4), og en sydlig nattergal fra 29/4 er også værd at nævne. Total for april blev 1.050 ringmærkede fugle, hvilket er det laveste i de senere år.

En uge ind i maj fik vi varmt vejr sydfra, og det gav rigtig mange fugle i nettene fra 6/5 til 8/5, henholds-

Blåhals, Gedser Fuglestation, 11. maj 2017. Foto: Gert Juul Jeppesen

Flodsanger, Gedser Fuglestation, 22. maj 2017. Foto: Gert Juul Jeppesen.

vis 332, 248 og 212. Det var i særdeleshed løvsangere, rødhalse og rødstjerter, der fik udløst deres trækinstinkt i disse dage. Måneden gav et pænt udvalg af halvsjældne fugle, der kunne ringmærkes: Nordlig blåhals, ringdrossel, flodsanger, karmincompap og stationens anden hortulan. Måneden løb op på 1.523 ringmærkede fugle, og med junis 160 mærkninger nåede forårstotalen op på 3.907 fugle, det næsthøjeste antal nogensinde.

Den gennemgående figur i efterårssæsonens ringmærkning var Anton Liebermann, der tog det lange, seje træk fra midt i juli til starten af december. Han fik i længere eller kortere perioder hjælp til mærkningen af både danske og udenlandske mærkere. Mærkningen i sidste halvdel af juli var ikke overvældende, i alt 430, men dog pænt med gulbug (83) og kærssanger (58). Et par karmincompapper blev det også til. Vi skulle helt frem til 10-11/8, før der kom trecifrede tal i ringmærkningsbogen. August nåede op på næsten 2.000 nymærkninger med løvsanger og gærdesanger som de hyppigste (519 og 324). En art, der glimrede ved sit fravær, var høgesanger – hvert år siden 2002 har vi ellers ringmærket en eller flere af disse dejlige sangere.

Prøvetagning for fugleinfluenza på spurvehøg 28. september 2017 på Gedser Fuglestation. Foto: Hans Lind

Niels Krabbe tager blodprøver for West Nile Virus. Gedser Fuglestation 14. maj 2017. Foto: Hans Lind

Indvielsen af det renoverede loft på Gedser Fuglestation, 7. maj 2017. Fra venstre; Hans Lind, Sigrid Andersen og Elly Andersen. Foto: Bo Kayser

En natravn 23/8 var rigtig fint, men en kæmpe overraskelse var det, da englænderen Nigel Judson 30/8 kunne præsentere en bjergløvsanger fra et af nettene: Stationens første og landets tolvte fund!

I den første efterårsmåned kom der rigtig gang i rødhalsene fra midt i måneden, og det blev til 956 ud af septembers 2.919 fugle. Derpå fulgte gransanger (587) og munk (224). Af månedens highlights skal nævnes sortstrubet bynkefugl, lille fluesnapper (3) samt fire hvidbrynede løvsangere. Måneden bød på 11 dage med over 100 ringmærkede fugle, flest 18/9 med 358.

Oktober er normalt den måned, hvor der ringmærkes flest fugle – sådan blev det ikke i 2017, men herom senere. Måneden sneg sig dog op på 3.847 ringmærkninger, præget af rødhals (803), fuglekonge (788) og gransanger (550). 9 rødtoppedede fuglekonger sendte årstotalen op på 62 fugle, det højeste nogensinde. Anton havde en våd og blæsende, men rigtig fin nat med lys og ketcher 29/10, hvor han både fangede huldue og mosehornugle for første gang siden fuglestationen startede i 2001. De næste dage blev særdeles bemærkelsesværdige: 30/10 fandt Preben Berg en sibirisk

sortstrubet bynkefugl i fårefolden ved stationen, og den kunne godt ligne racen stejnegeri. Heldigvis gik den i et net dagen efter, og et efterfølgende DNA-tjek viste helt entydigt, at det var denne race, første gang nogensinde registreret i Danmark. Senere er racen ophøjet til selvstændig art som Stejnegers bynkefugl. Heldigvis rastede den et par dage i området, så tilrejsende fuglefolk kunne nyde denne nye art for landet.

November blev måneden med flest ringmærkede fugle: Det skyldes hovedsagelig den kæmpe invasion af gråsiskener, hvoraf langt de fleste var den nordlige. Samlet set blev der fra 2/11 til og med 2/12 mærket 4.434 gråsiskener (nordlig, lille og ubestemt), og med dem kom der i alt 45 hvidsiken. Hovedparten af dem blev efter standardtiden fanget i ganske få net med lyd.

Årets mærkninger så længe ud til at skulle placere 2017 på et beskedent niveau, men de fine tal fra november-december gjorde, at det blev det tredje bedste år med i alt 17.954 fugle, fordelt på 91 arter.

En stor tak skal rettes til såvel observatører, ringmærkere og alle de andre frivillige, som har muliggjort endnu et godt år for fuglestationen. Specielt skal

lyde en velment tak til professor Martin Collinson, Aberdeen University, der har foretaget DNA-analyser af småfjer fra bjergløvsanger og Stejneger's bynkefugl og dermed verificeret disse to arter.

Genmeldinger og fremmede ringe

Under ringmærkningsarbejdet oplever man næsten hver dag at fange og aflæse ringmærkede fugle, der er mærket samme sted flere dage eller uger siden. Det giver værdifulde oplysninger om fuglenes liv og færden. En del gange hvert år aflæses fugle, der er mærket i udlandet eller andetsteds i Danmark, og det er jo ekstra spændende at modtage mærkningsdata på sådanne fugle.

I 2017 blev der aflæst 24 fugle med ringe fra 8 forskellige lande. Som det plejer at være, kom de fleste fra Sverige (12), 4 fra Danmark, 3 norske og resten var fra Estland, Litauen, Spanien, Frankrig og Rusland. Her skal blot omtales nogle af dem. Den store invasion af gråsikken gav to norske aflæsninger, begge mærket inden for en radius af 150 km fra Oslo. To svenskmærkede gråsiskener var mærket på samme lokalitet i Värmland og landede i Gedser en måneds tid senere. Endvidere et par stykker kom fra det sydlige Sverige. De to danskmærkede gråsiskener kom begge fra Ishøj, mærket 3-4 dage tidligere.

Imponerende er det, at en fuglekonge med russisk ring kunne tilbagelægge 565 km fra Kaliningrad til Gedser på bare 11 dage i oktober. Nævnes bør også, at en spanskmærket rødhals, mærket på en lille ø i Middelhavet ud for Murcia 16/10 2016, blev aflæst på fuglestationen et halvt år senere, en strækning på 2.100 km.

Under observation af fugletrækket på Gedser Odde lykkedes det to gange i september at aflæse et par farvemærkede kaspiske måger. Den ene var mærket i det østlige Tyskland og den anden i Tjekkiet.

De mange nymærkede fugle har foreløbig givet 27 genfund fra 9 lande ud over Danmark. De fleste er fundet i Sverige (10), Belgien og Tyskland (begge 4), et par stykker i Frankrig, Finland og Norge samt enkeltfund i Holland, England og Israel. Her skal blot omtales nogle af de mest interessante. To spurvehøge blev godt en måned efter mærkningen fundet døde i Belgien og Tyskland, i hvert fald den ene havde ramt en rude og omkommet derved. Rødhalse mærker vi jo mange af, og der er i årets løb kommet genfund fra Belgien, Tyskland, Sverige, Frankrig og Finland. En del af rødhalsene havde travlt med at komme ned sydpå i efteråret – den ene blev aflæst af en ringmærker lidt sydøst for Paris syv dage senere, en strækning på imponerende 941 km. En art, som vi ikke får så mange genfund af, er halemejse, så det var fint at få en lille hilsen fra en, der blev kontrolleret af en ringmærker på en lille ø øst for Rügen tre dage efter mærkningen i Gedser.

De fleste af de småfugle, der mærkes i Gedser, har en trækrute om efteråret, der går mod sydvest. En af undtagelserne udgøres af gærdesanger, som trækker øst om Middelhavet og overvintre i det østlige Afrika.

Et fint eksempel på dette gav en gærdesanger, som vi mærkede tilbage i august 2014, og som blev fanget og aflæst i en oase i Negevørkenen i Israel i marts 2017 – et af de virkelig sjældne genfund.

For en mere detaljeret gennemgang, se årsrapporten "Ringmærkning ved Gedser Odde 2017" (https://www.gedserfuglestation.dk/images/Resultater/Ringmaerkning/GedserRingmaerkAarsrap2017_v01.pdf).

En oversigt over resultaterne er angivet i tabellen herunder.

	Forår	Efterår
Dækning	Observationer: Uregelmæssigt hele foråret. Ringmærkning: 1. marts til 15. juni samt enkelte dage derudover	Observationer: 20/7 – 20/12 næsten daglig samt spredt for resten af halvåret. Ringmærkning: 20. juli til 15. november samt enkelte dage før og en del dage efter
Ringmærkning Total	3.907 (64 arter)	14.047 (83 arter)
Talrigst ringmærkede arter	Rødhals 668 Grønsikken 510 Løvsanger 498 Jernsurv 356 Gransanger 192	Gråsikken 4.518 Rødhals 1.792 Gransanger 1.188 Fuglekonge 942 Løvsanger 694
Sjældneste ringmærkede arter	Sydlig nattergal 1 Ringdrossel 1 Flodsanger 1 Hvidskægget sanger 1 Hortulan 1 Hvidsikken 1 Lille fluesnapper 8	Natravn 1 Sortstrubet bynkefugl 1 Stejnegers bynkefugl 1 (Ny for Danmark) Hvidbrynet løvsanger 5 Bjergløvsanger 1 Hvidsikken 44
Observationer, usædvanlige arter/antal	Rødrygget svale 1 Islom 1 Lille fluesnapper 2 ud over de mærkede Sydlig nattergal 1 syngende Kroghage Pirou 2	Usædvanligt stort antal, (i parentes de sidste 10 års middeltal): Rødstrubet Lom 12.405 (7.615) Gråstrubet Lappedykker 711 (348) Fløjsand 3.707 (1.740) Toppet Skallesluger 14.562 (8.240) Gråsikken 16.884 (2.942). Usædvanligt lille antal, (i parentes de sidste 10 års middeltal): Havlit 4.338 (5.639) Rød Glente 125 (267) Fjeldvåge 192 (405) Trane 14 (2.612) Sortterne 178 (301)
Observationer, sjældne arter	Kongeederfugl 1 Lille skrigeørn 1 Sort glente 13	Kongeederfugl 3 Sort Glente 3 Steppehøg 1 Hedehøg 2 Skriageørn sp. 1 Aftenfalk 2 Pomeransfugl 1 Lille Kjøve 4 Storkjøve 3 Sorthovedet Måge 4 Rødstrubet Piber 6 Hvidsikken 20

Blåvand Fuglestation

Af Bent Jakobsen

Fyrremejse, Blåvand, 22. august 2017. Foto: Christian Schano

Bemandingen på fuglestationen var næsten dækkende i begge sæsoner. Foråret var fuldt dækket med ringmærkning ved Henrik Knudsen, og trækket, som ikke er en del af programmet, blev dækket godt af besøgende på stationen. Især David Manstrup gav en stor hjælpende hånd.

Trækket i efteråret blev dækket fra medio juli af Mathias Blicher Bjerregaard og primo august overtog Henrik Knudsen hvervet. Ringmærkningen tog Bent Jakobsen i den grad sig af i den grad han havde mulighed for det. Sandra Steinerberger og Christian Schano fra Østrig hjalp til på stationen i en periode.

Også mange andre gav en hånd med, og de takkes alle for indsatsen.

I løbet af foråret foretog Varde Kommune en stor renovering af bygningerne bl.a. med nye vinduer og døre og sandblæsning af murene. Også badeværelset blev renoveret og sponsoreret via Blåvand Fuglestations Venner af firmaet Erling Jensen A/S.

Efter at alle tilladelser var kommet igennem kunne opførelsen af en Helgolandsruse (Blåvandrusse) påbegyndes i fyrhaven ved Blåvandshuk Fyr. Projektet kunne kun lade sig gøre, fordi Juni Fonden gav støtte til opførelsen via Blåvand Fuglestations Venner, og de takkes begge mange gange for tilskuddet.

Arbejdet påbegyndtes i august og var færdigt sidst på efteråret. Alt arbejdet foregik ved frivillig arbejdskraft i sol og regn, og under kyndig ledelse af Jørgen Grønne deltog Svend Aage Clausen, Svend Rønne, Ole Hansen, Henrik Brandt, Jimmy Skat Hansen, John og Bjørn Frikke og Bent Jakobsen. De takkes alle for den store indsats.

Observationer forår

Tidligere sås flere flokke af de norske grågæs trække forbi Blåvandshuk ultimo april. Træktiden er nu tidligere på året, og i 2017 sås kun én flok 31/3 104.

En af vinterens store overraskelser var antallet af havlitter, som rastede ved Hukket. Antallet kulminerede 1/3 310 og 22/3 210. Derimod skuffede både ederfugl med maksimum 75 og hvinand med i alt 20. Sortand toppede 21/2 15.400 og imellem dem ligger ofte fløjlsænder og 3/3 sås 600. Det lykkedes også at finde en amerikansk sortand han 21/1-27/1.

Om foråret kan der til tider ses et kraftigt sydtræk af svømmeænder, som formentlig er trukket for langt og skal tilbage til Vadehavet. Den 13/3 trak ikke mindre end 3.169 krikænder og 1.677 pibeænder. Antallet af krikænder var ny rekord for Blåvandshuk, hvor den tidligere var på 2115, og antallet af pibeænder er næsthøjeste antal set. Andre svømmeænder er ret fåtallige om foråret; men i alt 14 knarænder og 15 skeænder bør nævnes.

På datoerne 2/6 og 13/6 blev der registreret vagtel.

Rødstrubet lom blev set med i alt 3.196. Højeste antal 24/4 712 og 9/5 722. Kun 3 sortstrubede lommer sås iblandt dem. Desuden blev der også registreret to af de store lommer, islom 24/4 og hvidnæbbet lom 23/4.

Et nyt fænomen er de store mængder af suler som fouragerer ret tæt på kysten om foråret, og i år er i alt 723 noteret med 17/5 120 som højeste antal.

19/9 besøgte en hvidbrystet præstekrave stranden, hvor den var sammen med sandløbere. Kun den 4. forårsobservation ved Blåvand nogensinde, selv om den yngler lige syd for os på Fanø. En anden sjælden gæst i form af en tredækker blev set i mosen 13/5.

Efter vi er begyndt at observere intensivt på Sydhukket om foråret, så kommer der flere kjoever i bogen og i alt sås almindelig kjoeve 25 9/4-13/6 og mellemkjoeve 4 den 11/5.

Af de lidt mere spændende måger sås sorthovedet måge 3, middelhavssølvmåge 2, kaspisk måge 13, hvidvinget måge 4 og gråmåge 4. Det maksimale antal sølvmåger var 5/1 og 3/3 5.000.

Igen i år var der to par dværgterner, som lagde an til at yngle på stranden. Sammen med Oksbøllejren fik vi hurtigt etableret en afspærring, så de kunne få fred og ro. Desværre var der en periode med kraftig vind og sandfygning, så de opgav. Det gjorde et par store præstekraver, som også ynglede inden for afspærringen også.

Blåvandshuk er bestemt ikke kendt for rovfugletræk om foråret, men alligevel sås lidt spændende arter som hedeheg 13/5 2, steppeheg 8/5, sort glente 12/5, lærkefalk 2 og vandrefalk set 6 gange, hvoraf nogle er gengangere.

For første gang nogensinde ynglede der vende-hals i stationshaven. Det gav en del observationer, bl.a. fordi den syngende han tiltrak mange forbitrækkende vende-halse.

Turtelduen er efterhånden sjælden ved Blåvand, og ses ikke mere årligt som tidligere, men i år sås en 19/5.

Biæder er en art som normalt optræder med flere individer årligt, men sås kun 15/6 1.

Kærsanger sås kun i en kort periode 2/6 - 10/6, hvor der blev registreret 6 primært syngende fugle. Rødtoppet fuglekonge fandtes med i alt 12 11/3-30/4. Det blev til en enkelt silkehale 22/1 og 17/4-23/5 sås 10 ringdrosler.

Gulirisk er blevet mere almindelig med 5/4-5/6 13, ligesom bomlærke også optræder mere talrigt end tidligere med 22. Den efterhånden sjældne hortulan blev set 13/5.

Observationer efterår

Antallet af gæs er gennem årene faldet meget, og talrigeste gås er nu bramgås med i alt 2.558 og maksimum 20/10 509. Knortegås sås med i alt 1.216, heraf lysbuget knortegås 69 2/9-9/1, og mørkbuget knortegås 1.118 8/9-8/11, og maksimum 22/9 825. Kortnæbet gås var antalmæssigt en katastrofe med kun 154, hvoraf næsten halvdelen trak 23/10 73. Fuglene raster ikke længere ved Filsø, hvilket kan have betydning for trækket ved Blåvand. Selv grågås ses ikke så talrigt mere. Kun 1.683 hvoraf 23/10 1.047. Også dette træk har ændret sig, da de tidligere trak ultimo august-september. Blisgås ses derimod årligt dog kun 23 i 2017.

Melanitta-ænderne optræder altid talrigt ved Blåvand. De årligt forekommende amerikansk sortand 2/10 1 og brilleand 3 2/10-25/10 sås igen i år. Rigtig mange sorttænder lå især nord for hukket og 20/11 fløj ikke færre end 50.860 nord på kompensationstræk. Ellers lå der dagligt 30.000-40.000. Fra primo oktober blev fløjsand mere talrig og 31/10 sås 1.000.

Svømmeænderne optrådte i normale antal med pibeand i alt 4.739 maksimum 21/9 555, krikand 993 maksimum 14/9 73, spidsand 1081 maksimum 9/9 240 og skeand i alt 20 9/9-12/10. Desuden sås atlingand 8/9 og rødhovedet and 13/9. Sidstnævnte er kun 2. observation for Blåvand. Den seneste var i 1987.

21/11 løb en vandrikse rundt i hybenbuskene på observationsposten og en engsnarre blev jokket op 28/9. Trækket af rødstrubet lom overgik tidligere års totaler og 5430 trækkende optaltes. Også islom optrådte talrigere end normalt med 7 13/10-2/12.

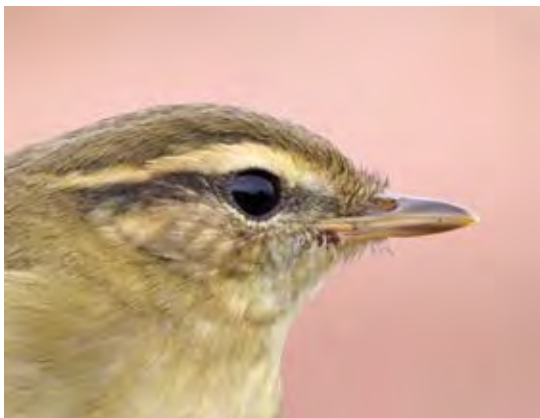
Det blev igen et katastrofalt år for stormfuglene. Det er snart en del år siden, der har været nogle gode dage. Kun 2 sodfarvet skråpe 9/9 og 3/10 og en almindelig skråpe 29/7. Stor stormsvale 10 3/10-11/11. Gennem efteråret sås både mange trækkende og rastende suler. Højeste antal 24/7 900 og 22/9 607.

Solopgang over Blåvandshuk, 8. november 2017. Foto: John Frikke

Stor korsnæb, Blåvand, 8. oktober 2017. Foto: Bent Jakobsen

Schwarz løvsanger, Blåvand 18. oktober 2017. Foto: Henrik Højholm

I alt passerede 94 trækkende fiskehejrer og 19/10 trak desuden en sølvhejre.

Skarv er blevet talrig de seneste år og i 2017 blev det til 6826 trækkende med maksimum 24/9 529 og 24/7 474. Sidst på året 20/11 kom en topskarv forbi.

Efteråret 2017 blev et fantastisk år for vadefugle-trækket forbi Blåvandshuk. Ikke mindst ultimo juli passerede rigtig mange. Allerede den 30/7 rundede sæsonen således 20.000 vadefugle. Totalen af strand-skade lå med 13.580 på samme niveau som de seneste år. Højeste dag var 21/8 1.406. De flotte strandhøjler nåede et antal af 308, og stor præstekrave sås med i alt 749, hvor højeste antal kun nåede 47 den 30/7.

Storspove og småspove trak med i alt henholdsvis 148 og 231. Derimod optrådte lille kobbersnepe ret talrigt med i alt 2.200. Højeste antal 22/7 1092. Stenvender nåede 429. Det var rylernes år i år. Islandsk ryle med i alt 5.762 er højeste antal i mange år med maksimum 22/7 1.290. Også krumnæbbet ryle stempede ind med 333 og 23/7 145 var næsthøjeste antal set ved Blåvandshuk på en dag og højeste antal siden 1992. Med 11.834 markerede almindelig ryle sig også fremragende og maksimum 22/7 2.860. Dværgryle har i mange år været fåtallig, men i år sås i alt 50. Desuden en meget sent den 7/11. Af trækkende sandløbere sås i alt 2.541, men også mange rastede især senere på efteråret og 9/10 sås 311. Og så ankom sortgrå ryle 10/8.

En indtrækkende tredækker sås 13/9. Hvidklire var fåtallig med kun 133, hvorimod rødben viste sig pænt frem med i alt 1.018, højeste antal 20/7 133. Odins-hane, som ikke ses årligt, sås 11/9 og thorshane som primært ses i forbindelse med kraftige vestlige vinde passerede i perioden 2/10-7/11 med 5.

En af efterårets store overraskelser var lunde, som havde det bedste år nogensinde med 9 fugle i perioden 19/9-18/10; men også tejt lå over normalen med 3 11/9-2/10. Søkonge som varierer meget i antal fra år til år nåede op på 20 iagttagelser.

Som de senere år optrådte kjoerne ret fåtalligt med almindelig kjo 250 og 12/9 med kun 17 som højeste dag. Mellemkjove 1/10-26/10 9 og så sås overhovedet ingen lille kjo, som ellers i en årrække har været regelmæssig. Derimod bliver storkjove mere almindelig med 51. I en periode rastede en enkelt som skabte panik blandt mågerne, og den sås også nedlægge en sølvmåge.

Endelig efter nogle år, hvor den smukke sabinemåge har været savnet, vendte arten tilbage med 4 individer. De trækkende hættemåger sås med 8.067, hvoraf 23/9 1.543. Dværgmåge optræder som regel sent på året, og i forbindelse med kraftige vestlige vinde og i år blev det til store dage med 26/10 714 og 25/10 553. Sorthovedet måge som bliver mere og mere almindelig sås med 7 10/7-17/9. En 1k stor sorthovedet måge sås 12/8. Fuglen er under behandling af DOF's sjældenhedsudvalg, og hvis den godkendes bliver det 2. fund for Blåvandshuk. Kaspisk måge bliver mere og mere hyppig med 168, dog kan der ikke tages højde for gengangere, højeste antal var 17/9 19 1K. Nær så talrig er middelhavssølvmåge ikke, og i alt 14 blev noteret. 13/10 blev en adult sildemåge med farvering aflæst, og

Opførelsen af stationens nye Helgolandsruse er godt i gang, Fyrhaven, Blåvand, 23. oktober 2017. Foto: Bent Jakobsen

Formidling ved Blåvand Fuglestation, 17. oktober 2017. Foto: John Frikke

Døergvrørling, Blåvand 25. september 2017. Foto Bent Jakobsen

den var ringmærket 20/6 2014 som Baltisk sildemåge i Nordland i Norge. Det er første observation af racen Baltisk sildemåge ved Blåvand

Maksimumtal for de store måger blev sildemåge 790, sølvmåge 7.000 og svartbag 500.

Maksimale rastetal for fjord/havterne 24/7 1.150 og splitterne 29/8 800. Rovterne trak forbi 28/8 med 2.

Med i alt 15 fiskeørne var året i den grad godkendt. Som sædvanlig var hvepsevåge fåtallig med 4 fugle. 25/9 trak 10 af efterårets i alt 49 rørhøge. Blå kærhøg optrådte mere talrigt end normalt med 18 fugle. Falkene viste normale tal med tårnfalk 207, dværgfalk 50, lærkefalk 7 og vandrefalk 29. Den sjældne eleonorfalk sås udtrækkende 29/9. Fuglen er under behandling af DOF's sjældenhedsudvalg.

Allike var utrolig fåtallig i 2017 med kun 360 fugle trækkende og maksimum 27/10 140. Normalt ses adskillige tusinder.

Bjerglærke havde et relativt godt år med 155 8/10-5/11. Hedelærke sås med 16/10 25 og i alt 87 og højeste dag med sanglærke blev 8/10 115. Ikke mindre end 7.615 landsvaler trak med højeste antal 1383 15/8. Sidste observation 27/10.

I alt sås 12 hvidbrynet løvsanger, og efter mange års fravær rastede to forskellige himalayasangere 20/10 og 22/10. Ikke nok med det, så blev der 20/10 fundet brun løvsanger. I alt blev det til 25 rødtoppet fuglekonge 1/9-13/11.

Talrigeste småfugl blev stær med 65.249 og højeste antal 16/10 9.895 og 19/10 9.195. Lille fluesnapper rastede 27/9. Sibirisk bynkefugl sås 16/10. Højeste antal solsort var 24/10 100 rastende, og så blev det til i alt 40 ringdrosler og den første sås 14/9.

Igen i år blev det et skuffende år for engpiber med kun 13.830. Højeste antal 23/9 2.266. Pibertrækket blev dog krydret med storpiber 23/9 og 16/10. Bog/kvækerfinke plejer også at optræde talrigt. I 2017 dog kun med 22.936 og maksimum 19/10 5.389.

24/7 og 24/9 var gulirisk ude at vende. Stillits bliver mere og mere talrig med i alt 569.

Efteråret var især præget af to store invasioner af henholdsvis gråsisken og korsnæb. Gråsisken var den nordlige race, og det var den største invasion registreret ved Blåvandshuk med i alt 13.978. Bedste dag med disse store uordnede flokke med den hoppende flugt blev 7/11 2.947.

	Forår	Efterår
Dækning	Ringmærkning 1/3-15/6 Observationer uregelmæssigt	Ringmærkning 20/7-15/11 Observationer juli uregelmæssigt, august – 15/11 fast observatør
Ringmærkning Total	2061	2356
Tre talrigest ringmærkede arter	Løvsanger 405 Gransanger 257 Rødhals 164	Gråsiken 409 Rødhals 286 Fuglekonge 212
Sjældneste ringmærkede arter	Sydlig nattergal 1 Sortstrubet bynkefugl 8 Rødtoppet fuglekonge 7 Spætmejsje 4 Korttået træløber 3 Sortkrage 1	Sortstrubet bynkefugl 4 Høgesanger 1 Fuglekongesanger 1 Hvidbrynet løvsanger 2 Schwartz løvsanger 1 Rødtoppet fuglekonge 16 Korttået træløber 1 Fyrremejsje 2 Hvidsiken 2 Stor korsnæb 1 Dværgværling 1
Observationer, almindeligste arter	Rødstrubet lom 3196 Sortand 15.000 maks. Sølvmåge 5.000 maks.	Sortand 70.000 maks. Strandskade 13.580 Almindelig ryle 11.834 Engpiber 13.830 Stær 65.249 Bog/kvækerfinke 22.936 Gråsiken 13.978 Lille korsnæb 4.338
Observationer, usædvanlige arter/antal	Islom 1 Hvidnæbbet lom 1 Krikand 3159 ny rekord Havlit 310 Hedehøg 2 Steppehøg 1 Sort glente 1 Vagtel 1 Hvidbrystet præstekrave 1 Tredækker 1 Sorthovedet måge 3 Hvidvinget måge 4 Kaspisk måge 13 Middelhavssølvmåge 2 Turteldue 1 Biæder 1 Rødtoppet fuglekonge 12 Gulirisk 13 Hortulan 1	Islom 7 Sølvhejre 1 Fløjsand 1.000 maks Engsnarre 1 Krumnæbbet ryle 333 Tredækker 1 Odinshane 1 Thorshane 5 Sorthovedet måge 7 Sabinemåge 4 Kaspisk måge 168 Middelhavssølvmåge 14 Lunde 9 Storpiber 2 Hvidbrynet løvsanger 12 Rødtoppet fuglekonge 25 Lille fluesnapper 1 Gulirisk 2 Hvidsiken 4 Hvidvinget korsnæb 2 Stor korsnæb 159
Observationer, sjældne arter	Amerikansk sortand 1 Brilleand 1	Topskarv 1 Rødhovedet and 1 Amerikansk sortand 1 Brilleand 3 Eleonorafalk 1* Sibirisk bynkefugl 1 Stor sorthovedet måge 1* Himalayasanger 2 Brun løvsanger 1
Ynglefugle, almindeligste (par)	Tornsanger 20-40 Tornirisk 20-25	
Ynglefugle, sjældne (par)	Dværgterne 2 Vendehals 1 Sortstrubet 6-7 Karmindompap	

* Observationen er under behandling af DOF's sjældnehedsudvalg

Invasionen af lille korsnæb var den største siden 1990 med 4.338 og maksimum 21/10 511. Men også stor korsnæb med i alt 159 og maksimumdage 9/10 46 og 10/10 43. Hvidvinget korsnæb sås 19/7 og 1/10.

Lapværling er ikke talrig mere med kun 8 fugle 24/9-19/10, og rørspurvetrækket kom op på 1.184 med maksimum 22/9 106.

Ringmærkning

Med 2.061 mærkninger blev foråret bedre end normalen, hvilket skyldes maksimumdagen. I alt blev der mærket 62 arter. Månedsfordelingen var marts 440, april 377, maj 1.039 og juni 205.

Talrigeste arter var løvsanger 405, gransanger 257 og rødhals 164. Løvsanger har de senere år været i frit fald, og at det blev forårets mest talrige fugl skyldes maksimumdagen 6/5 454. Heraf var ikke mindre end 264 løvsangere, som er mere end vi normalt mærker hele foråret. Maksimumdagen var ligeledes den største dag om foråret nogensinde.

Også fuglekonge 141 optrådte talrigere end normalt. Et par vendehalse yngede i stationshaven, hvilket også gav sig udslag i ringmærkningen af vendehals, da den syngende han trak fugle til, og 8 kunne ringmærkes.

Af sjældnere arter blev ringmærket sydlig nattergal 30/4 og lundsanger 4/6, men rødtoppet fuglekonge 7 og spætmejsje 4 bør også nævnes. Sidstnævnte er en sjælden gæst i Blåvand; men inden for de senere år har den optrådt hyppigere.

Kun 2.356 fugle af 62 arter blev mærket i efteråret. Dermed følger efteråret 2017 mange andre fuglestationer, hvor antallet også lå langt under normalen.

Månedsfordelingen var juli 107, august 322, september 630, oktober 802 og november 495.

De mange fugle i november skyldtes gråsikeni invasionen og i alt mærkedes 409, inden for standardtiden. Talrigeste arter var rødhals 286 og fuglekonge 212.

Største dag blev 3/11 384 fugle hvoraf 361 var gråsiken.

Endnu en gang satte løvsanger bundrekord og kun 59 blev ringmærket, og tilbagegangen fortsætter.

Med hensyn til de sjældnere fugle viste nettene sig fra sin gode side med høgesanger 1, fuglekongesanger 1, hvidbrynet løvsanger 2, schwartz løvsanger 1, fyrremejsje 2, hvidsiken 2, stor korsnæb 1, dværgværling 1.

Stor korsnæb blev en længe ventet ny ringmærkningsart for stationen.

Der har i løbet af ringmærknings sæsonen været flere spændende genfund og aflæsninger. I foråret var der to aflæsninger af fuglekonge. En ringmærket i Gävle i Sverige 23/9 2016 og aflæst i Blåvand 31/3 2017. Desuden er som har taget turen over Nordsoen. Ringmærket 2/11 2016 ved Liverpool og aflæst Blåvand 16/3 2017.

En kærnebider ringmærket 10/6 blev aflæst 26/9 i Nordland, Norge 1235 km væk. Den 6/5 2017 aflæste vi en skovsanger i Blåvand, og den var mærket 30/7 2016 Västernorrland i Sverige. Det er den første aflæsning af en udenlandsk mærket skovsanger i Danmark iflg. Dansk Trækfugleatlas. En rødtoppet fuglekonge blev ringmærket 21/10 og aflæst i Holland 4/11.

Skagen Fuglestation 2017

Af Morten Jenrich Hansen og Knud Pedersen

Indledning

Den 12. maj 2017 blev en historisk dag for Skagen Fuglestation. Med den officielle åbning af Naturstyrelsens trækfuglecenter og Dansk Ornitologisk Forenings fuglestation i Det Grå Fyr blev en mangeårig drøm opfyldt. Et meget stort planlægningsarbejde, som har involveret medlemmer af DOF på alle niveauer, var gået forud for denne begivenhed. Åbningen og aktiviteterne i forbindelse med Skagen Fuglefestival, som blev afholdt på samme tidspunkt, tiltrak over 1000 personer i løbet af dagen.

Efterfølgende har der været stor interesse for at besøge trækfuglecenterets moderne udstilling om trækfuglenes forunderlige verden. Ved årsskiftet har ca. 29.000 betalende gæster besøgt udstillingen. Der er i 2017 afholdt 115 formidlingsture med 1.233 deltagere.

Simon Sigaard Christiansen er fuldtidsansat - dels som leder af Skagen Fuglestation og dels som naturvejleder. Der er nedsat en bestyrelse for Skagen Fuglestation, hvis opgave er at varetage det overordnede

ansvar for stationens virke. Bestyrelsen er sammensat af medlemmer udpeget af Repræsentantskabet, Hovedbestyrelsen, DOF Nordjylland, Danmarks Ringmærkerforening, Zoologisk Museum ved Københavns Universitet og Skagen Fuglestations venneforening. Niels Eriksen er valgt som formand for bestyrelsen. Bestyrelsen har afholdt 4 møder i løbet af året.

Der har været et højt aktivitetsniveau på fuglestationen gennem hele 2017. De primære aktiviteter har koncentreret sig om ringmærkning, formidling, indsamling af data om både trækfugle og ynglefugle samt oplæring af både nye ringmærkere og observatører. Skagen Fuglefestival blev et tilløbsstykke i dagene 12-14. maj og i uge 42 i oktober afholdt DOF felttræf i Skagen med tilbud om ture og foredrag.

Det daglige arbejde er primært blevet udført af stationslederen Simon S. Christiansen samt Morten Jenrich Hansen, som har været ansat som ringmærker i perioden 1. marts til 1. december. En række personer fra Danmark, Sverige, Tyskland og Schweiz har gennem

Sjaggerflok ved Det Grå Fyr, Skagen, 17. januar 2017. Foto: Knud Pedersen

Åbningen af trækfuglecentret ved Det Grå Fyr, Skagen, 12. maj 2017. Foto: Knud Pedersen

kortere eller længere perioder været ansat med diæter og udført vigtige opgaver for Skagen Fuglestation. Der er også etableret et tæt samarbejde med Lista Fuglestation i Norge og Ottenby Fuglestation i Sverige. Repræsentanter fra begge fuglestationer har besøgt Skagen Fuglestation i løbet af 2017.

Foreningen - Skagen Fuglestations Venner - har gennem hele forløbet op til åbningen og efterfølgende

været en vigtig støtte for den daglige drift af fuglestationen. Foreningen har også arrangeret ture og afholdt møder i Birders Club.

En detaljeret beretning for virksomheden ved Skagen Fuglestation i 2017 bliver udarbejdet som en særskilt årsrapport i løbet af foråret 2018. De daglige aktiviteter kan følges løbende på Skagen Fuglestations hjemmeside.

Tabel 1. Summen af de enkelte rovfuglearter i Skagen marts-juni 2017 samt største dag(e) og mediandato.

	Marts	April	Maj	Juni	Total	Største dag	Mediandato
Hvepsevåge	0	0	273	146	419	14/5 og 3/6 (38)	23/5
Sort glente	1	8	49	6	64	15/5 (7)	15/5
Rød glente	29	130	117	28	304	28/5 (14)	30/4
Havørn	8	16	47	5	76	3/5 (10)	3/5
Rørhøg	3	106	296	51	456	1/5 (30)	13/5
Blå kærhøg	3	141	157	3	304	30/4 (25)	1/5
Hedehøg	0	0	14	0	14	1/5, 2/5, 21/5, 27/5 (2)	13/5
Steppehøg	0	18	37	1	56	5/5 (6)	5/5
Spurvehøg	218	1.316	1.216	155	2.905	18/5 (228)	30/4
Duehøg	6	7	1	0	14	23/3 (2)	2/4
Musvåge	618	1.165	2.355	212	4.350	30/4 (260)	7/5
Fjeldvåge	2	72	60	1	135	22/4 (15)	29/4
Lille skrigeørn	0	0	1	0	1		
Stor skrigeørn	1	1	0	0	2		
Kongeørn	0	1	1	0	1		
Fiskeørn	1	74	199	11	285	1/5 og 18/5 (17)	6/5
Tårnfalk	4	143	1.002	26	1.175	18/5 (186)	14/5
Lærkefalk	0	17	316	15	348	4/5 (62)	6/5
Aftenfalk	0	0	4	0	4		
Dværgfalk	0	100	215	2	317	30/4 (39)	5/5
Vandrefalk	6	87	100	0	193	30/4 (29)	1/5
Sum	900	3.402	6.460	662	11.423		

Observationer 2017

Aktiviteter og materiale

Fuglenes forekomst i Skagensområdet blev i 2017 overvåget på mange parametre. Desværre var det ikke muligt for Skagen Fuglestation at ansætte faste trækfugleobservatører i 2017. Delvist finansieret under Skagen Fuglestation gennemførte Klaus Malling Olsen for tredje år i træk et projekt om køns- og aldersfordelingen af de trækkende rovfugle i perioden 15/4-3/6. En foreløbig rapport er udarbejdet over denne undersøgelse.

I foråret var der traditionen tro især fokus på at registrere rovfugletrækket. Mange timers daglige observationer af erfarne frivillige observatører gav en optimal monitoring af rovfugletrækket i perioden marts-juni. De grundlæggende data for forårets rovfugletal er som tidligere år udtrukket fra de mange lokale og gæstende observatørers indtastninger i DOFbasen. Observationerne er herefter bearbejdet og sammenstillet i en endelig oversigt.

For en række andre fuglearter - specielt lommer, stormfugle, sule, kjoever og alkfugle, hvis forekomst er af særlig betydning i Skagen, er der også indsam-

let en meget stort materiale gennem næsten daglige træktællinger i alle årets måneder.

I den følgende gennemgang af de vigtigste observationer i 2017 er data udelukkende hentet fra indtastninger i DOFbasen. For sjældne (SU-arter) er kun observationer, som er indsendt til SU medtaget. Godkendte fund er markeret (G), mens endnu ikke afgjorte fund er markeret (U).

Observationer 1. halvår

Rovfugletrækket

Resultatet af forårets rovfugletællinger fremgår af nedenstående tabeller. Som tidligere år er tallene beregnet ud fra antal fugle pr. dag og der er ikke taget højde for eventuelle gengangere fra dag til dag. Dette gælder dog ikke for de meget fåtallige eller sjældne arter som lille skrigeørn, stor skrigeørn og kongeørn, hvor der er tale om specifikke individer.

Med en sum på 11.422 rovfugle blev foråret 2017 et gennemsnitsår i Skagen set i forhold til 10 års perioden 2007-2016 (11.443).

Table 2. Summen af rovfugle fordelt på arter i Skagen marts-juni 2007-2017, med (Gns.) for årene 2007-2016.

Art/år	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gns. 2007-2016
Hvepsevåge	1082	1871	899	277	614	668	1084	1049	134	1518	419	920
Blå Glente	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	-
Sort Glente	40	59	38	39	54	52	54	40	34	64	64	47
Rød Glente	169	267	195	136	209	174	252	171	157	294	304	183
Havørn	45	93	63	27	55	30	72	44	28	67	76	52
Slangeørn	1	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	-
Rørhøg	248	483	417	351	395	291	284	280	195	619	456	356
Blå kærhøg	143	339	328	139	158	356	169	187	152	480	304	245
Hedehøg	23	50	25	10	36	10	15	17	11	30	14	23
Steppehøg	1	12	9	5	26	44	31	22	5	95	56	25
Spurvehøg	2.549	3.736	3.134	2.827	2.387	3.120	1.427	1.957	2.563	2.749	2.905	2.645
Duehøg	21	26	81	56	39	42	36	39	30	17	14	40
Musvåge	5.060	7.670	4.083	5.204	7.356	5.081	4.343	2.599	2.213	3.880	4.350	4.749
Ørnevåge	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	-
Fjeldvåge	242	882	323	205	377	592	254	414	161	378	135	383
Lille skrigeørn	1	3	1	1	2	2	4	1	0	1	1	2
Stor skrigeørn	1	4	1	0	3	0	0	0	0	0	2	1
Dværgørn	1	0	0	0	1	1	1	2	0	0	0	-
Kongeørn	0	4	1	3	5	2	0	5	1	4	1	2
Høgeørn	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	-
Steppeørn	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	-
Fiskeørn	211	434	301	238	336	307	172	393	150	384	285	293
Tårnfalk	487	1.038	721	322	827	1.216	357	911	495	1.687	1.175	806
Lærkefalk	198	330	182	113	215	248	196	253	81	378	348	219
Aftenfalk	5	63	7	1	43	20	2	14	3	37	4	20
Dværgfalk	182	367	296	223	267	374	150	281	187	414	317	274
Jagtfalk	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	-
Vandrefalk	83	140	124	98	185	194	96	150	129	201	193	140
Alle arter	10.789	17.864	11.227	10.274	13.593	12.825	9.002	8.830	6.729	13.299	11.423	11.443

Aftenfalk, ad han, Skagen, 19. maj 2017. Foto: Knud Pedersen

Tabel 3. Afvigelse i procent i 2017 i forhold til tiårs-gennemsnittet for 2007-2016.

2017 - over gennemsnit (> 10 % afvigelse)	afvigelse
Sort glente	+36%
Rød glente	+66%
Havørn	+46%
Rørhøg	+28%
Blå kærhøg	+24%
Steppehøg	+124%
Tårnfalk	+46%
Lærkefalk	+59%
Dværgfalk	+16%
Vandrefalk	+38%
2017 - tæt på gennemsnit (<10% afvigelse)	
Spurvehøg	+10%
Musvåge	-8%
Fiskeørn	-3%
2017 - under gennemsnit (>10% afvigelse)	
Hvæpsevåge	-54%
Hedehøg	-65%
Duehøg	-35%
Fjeldvåge	-65%
Aftenfalk	-80%
2017 - alle arter samlet	+0,2%

For 10 af rovfuglearterne var forårstotalen mere end 10% over gennemsnittet, 3 arter var tæt på gennemsnittet og 5 arter var mere end 10% under gennemsnittet. Se tabel 3.

Hvis man skal beskrive de mere langsigtede tendenser for de enkelte rovfuglearters forekomst om foråret ved Skagen kan man konstatere stigende hyppighed for arterne rød glente, steppehøg, tårnfalk, lærkefalk og vandrefalk. Rød glente (304) satte ny forårsrekord og der var ny dagsrekord for vandrefalk 30/4 med 29 fugle. Derimod optræder arterne hedehøg, duehøg, musvåge og fjeldvåge med en klar faldende tendens. De øvrige arters forekomst er langsigtet mere stabile dog med høj årlig variation hos især hvæpsevåge og aftenfalk - ofte betinget af gunstige/ugunstige vejrforhold i hovedtrækperioden i maj.

Øvrige - mere bemærkelsesværdige arter

De tre talrigeste noterede arter i første halvår af 2017 blev sortand (80.455), sule (27.174) og bog/kvækerfinke (22.640).

Forårstrækket af lommer følges altid med stor interesse i Skagen. Det gælder især de eftertragtede observationer af de sjældne arter islom og hvidnæbbet Lom. Foråret 2017 svigtede heller ikke på denne front med henholdsvis 32 islommer og 5 hvidnæbbede lommer. Største dag for Islom blev 12/5 med 6 fugle. Langt det største lomtræk gælder dog rødstrubet lom. I alt 15.402 blev registreret i 1. halvår. Halvdelen (7.710) blev noteret i maj med største trækdag 9/5 (1.682). Andelen af sortstrubet lom var som altid beskedent med blot 131 fugle, hvilket udgør 0,9% af det samlede lomtræk. Flest blev set i maj (89) i med største dag 15/5 (8).

Skagen er kendt som det bedste sted for mallebuk i Danmark. Det meste af foråret optrådte arten i beskedent antal i forhold til normalen. Først i juni blev der registreret dagscifre på over 100 fugle og suverænt største dag blev 27/6 (1.931).

Af mere usædvanlige stormfugle blev der set sodfarvet skråpe 30/1 og hele 14 almindelig skråpe i juni - heraf 26/6 (5). Den mest uventede og overraskende havfuglobservering var dog en stor stormsvale som 10/3 rastede i revet i over 1 time. Det var blot det andet danske fund af stor stormsvale i marts - det første var fra 3/3 1.942, hvor en afkræftet fugl blev indfanget ved Silkeborg!

Forekomsten af sule var igen markant. I alt 27.174 fugle blev noteret i første halvår. Arten optrådte talrigst i marts (12.400) og største dag blev 19/3 (1.500). Hele 11 topskarver trak forbi Grenen 31/1. Yderligere observationer af topskarv fordelte sig med 6 i marts, 5 i maj og 1 i juni. Arten er fra og med 2017 ikke længere på SU-listen i Nordjylland.

Hvid Stork blev set på 10 datoer i løbet af foråret. Den første 4/4 - de øvrige i maj med sidste 22/5 og givet nogle gengangere. Flest 18/5 (3). Sort Stork blev ikke observeret i 2017.

Turteldue er blevet en sjælden trækfugl om foråret i Skagen og blot 2 fugle blev noteret - henholdsvis 18/5 og 26/5. Derimod optræder de "hvide hejrer" hyppigere

Fiskeørn, Skagen 5. maj 2017. Foto: Knud Pedersen

Morten Jenrich Hansen med hætteværbling, 3. juni 2017.
Foto: Knud Pedersen

og hyppigere. Det blev til 3 fund af silkehejre og mindst 8 sølvhejrer. Pomeransfugl blev noteret 17/5 (1), 23/5 (1) og 31/5 (2).

Tredækker blev set 16/5 og 25/5 - begge fra Grenen. Der var betydelige trækbevægelser af alk i januar med i alt 15.715 fugle. Største dag blev 27/1 (5.280). Lomvie var mere fåtallig med en sum på 5.347 - heraf 4.250 i januar, mens søkonge blot blev noteret med en enkelt fugl 13/1.

Første almindelig kjove blev set 21/3, hvilket er ca. 1 uge tidligere end normal ankomst. Arten optrådte i beskedent antal hele foråret og summen blev på i alt 198 fugle med største dage 4/5 (8) og 13/5 (8) - det er en betydeligt lavere årssum og største dagssum end set op til årtusindeskiftet, hvor dagscifre på op til 50 fugle var årlige. Til gengæld optræder storkjove nu langt hyppigere end tidligere. Summen på 117 fugle i første halvår

var en markant ny rekord. Fundene fordelte sig med januar (5), marts (3), april (52), maj (24) og juni (32). Største dag blev 28/4 (17). Mellemkjove optrådte som vanligt i beskedent antal med 4 fund fordelt på datoerne 26/4, 4/5, 31/5 og 21/6. Lille kjove blev set 23/5 ved Grenen og 26/5 ved Højen - begge adulte.

Af mere usædvanlige mågeobservationer kan nævnes 2 fund af hvidvinget måge henholdsvis 23/4 (2K) og en langtidstationær 3K 14/5-22/6. Kaspisk måge blev set raste på Grenen på datoerne 16/5 (imm.), 23/5 (3K) og 1/6 (2K) - nok 3 forskellige fugle. Der var en enkelt observation af Sorthovedet Måge fra Grenen 16/5 (imm.). Forårets første fjordterne (4/4) var tidlig. Arten optrådte først dagligt fra 15/4. Trækket kulminerede ultimo april til medio maj med største dag 4/5 (2.192). Rovterne er en årlig, men sjældent forårsgæst i

Skagen Fuglefestival, ekskursion, 13. maj 2017. Foto: Knud Pedersen

Ringmærkningsdata bogføres af fra venstre Morten Jenrich Hansen, Morten Christensen og Johan Frørlinghaus, 22. september 2017. Foto: Knud Pedersen

Skagen. Eneste observation var 31/5, hvor 2 fugle trak øst ved Grenen.

Som nævnt tidligere i dette afsnit blev talrigst noterede spurvefugl bog/kvækkerfinke (22.640). Det er ikke nogen specielt imponerende forekomst set i relation til de rigtig gode finkedage med op til 100.000 fugle. Af mere usædvanlige spurvefuglearter skal nævnes følgende observationer: Pirol 16 fund fordelt på 12 datoer og med mulighed for gengangere i perioden 11/5-24/6. Største dage 18/5 og 28/5 med 3 fugle. Biæder havde en god forekomst med mindst 31 fugle 13/5-6/6. En flok på 14 fugle 27/5 er ny dagsrekord for biæder i Skagen. En drosselrørsanger sang ved Skarvsøen 14-15/5 og der var syngende lundsanger ved Nordlysvej 17-18/6. Rødtoppet fuglekonge havde et lidt svagt forår med blot 2 fugle i marts. En enkelt syngende nordlig blåhals på Grenen 12/5 bekræfter den

negative udvikling for arten som forårstrækgæst i Skagen. Samtidig kan man undre sig over, at der endnu ikke er sikre fund af sydlig blåhals i selve Skagensområdet, da racen yngler så tæt på som ved Elling Strandenge nord for Frederikshavn. Forekomsten af lille fluesnapper var fin med 21 fugle i perioden 7/5-3/6. Rosenstær blev iagttaget på trækforsøg over Grenen 3/6 og 6/6. En han gulhovedet gul vipstjert rastede på markerne ved Stald Grenen 10/5. Den storpiber som rastede på Grenen i december 2017 blev også set på stedet 2/1 2018. Det blev et meget dårligt forår for lapværpling med kun 5 fugle noteret 19/3-4/5. Ingen fund af hortulan dokumenterer, at arten har det rigtig skidt i Skandinavien. Foråret 2017 blev således det første år uden observationer af hortulan i Skagen i årene fra 2000 og frem.

Det blev ikke et stort forår for meget sjældne fugle i Skagen. Der er således blot følgende dokumenterede fund af SU-listede arter: Stor Skrigørn adult 14-16/3(G) og 2K 26-28/4 (G), sorthovedet gul vipstjert 1 han, Grenen 7+9/6 (G), citronvøstjert 1 hun, Grenen 14/5 (G) og endelig blev en hætteværpling han ringmærket på Grenen 3/6 (G).

Observationer 2. halvår

Havfugle

Den primære feltornitologiske aktivitet i andet halvår var som tidligere år fokuseret på havfugletællinger fra Grenen. Under østlige vinde i oktober-november blev der også observeret fra Nordstrand, da havfugletrækket i denne vindretning ofte ses bedst herfra. Der har stort set været daglig dækning af trækket i hele perioden fra juli til december. Desværre er optællingerne fra Grenen som figurerer på DOFbasen af de talrigt forekommende havfugle som mallebuk, sule, ride, alk og lomvie ikke altid baseret på nøjagtige tællinger af trækbevægelserne, men i stedet optalt ved estimeringer ud fra tællinger i en kort minutperiode. Dette medfører erfaringsmæssigt - bedømt ud fra samtidig foretaget nøjagtige tællinger - en stor unøjagtighed og generelt en klar overvurdering af det reelle træk. Derfor er estimerede tal udeladt på dage, hvor der er foretaget reelle optællinger af trækket af de nævnte arter.

Heller ikke i efteråret 2017 artede vejrforholdene sig specielt gunstige i forhold til at skabe grundlag for større forekomster af pelagiske havfuglearter. Således var der meget få dage med hårde vinde fra den vestlige sektor i august, september og oktober, hvor chancerne for at presse et større antal af stormfugle og kjover ind i Nordsøen og Kattegat ellers er til stede.

Sule (52.012) blev igen topscorer som talrigst noterede art i andet halvår. Største dage blev 5/10 (1.741), 22/9 (1.610) og 25/9 (1.289). Mediandatoen for forekomsten var 5/10 og det svarer til tidligere år. Næsthypigste art var sortand (27.527) med største dag 25/10 (4.040). Alk (27.310) var tredjehypigste art, hvor langt hovedparten (19.935) blev noteret i oktober med største dag 27/10 (4.101), som også blev mediandatoen for alkenes indtræk til Kattegat.

Det blev et efterår på det jævne for mallebuk (4.470) med flest i august (2.565) og største dag 22/8 (768). Blot 8 sodfarvet skræpe blev set i perioden 21/8-20/11 - det er den laveste efterårsforekomst i de seneste 10 år. Almindelig skræpe (7) var på et mere normalt niveau

Gråsisken med kinesisk ring, Skagen, 24. december 2017.
Foto: Knud Pedersen

Ringdrossel, Skagen, 17. november 2017. Foto: Knud Pedersen

og de 6 af fuglene blev typisk set i august med en efternøler 29/10. Der blev set 2 stormsvale i efteråret - en lille stormsvale trækkende mod nordvest 13/9 og en stor stormsvale rastende 12/10.

Foråret var rekordår for storkjove og det blev efteråret også. Arten fortsatte med at optræde i hidtil uset antal gennem det meste af andet halvår. I alt 1841 storkjover blev talt med følgende månedsfordeling - juli (224), august (972), september (123), oktober (453), november (52) og december (17). Største dag blev 7/8 (183). Dagsrekorden fra 1/9 2002 (330) blev dog ikke slået, men havde vi haft dage med kuling fra vestlige retninger i september var rekorden givetvis blevet større.

Derimod var det endnu et dårligt efterår for almindelig kjove. Sølle 89 fugle blev det til og det dokumenterer meget godt den markante bestandsnedgang på ca. 80%, som er beskrevet specielt for De Britiske Øer siden 1980'erne. Største dag blev 29/7 (6) og sidste fugl blev set 12/10. Den første 1K blev set allerede 11/8 og det er den hidtil tidligste forekomst af en juvenil fugl i Skagen.

Mellemkjove havde også et dårligt efterår med blot 3 fund - henholdsvis 21/7, 7/8 og 21/10 og skuffende var Lille kjove totalt fraværende dette efterår.

Ride (19.663) havde et pænt efterår med flest fugle i november (11.535). Største dag blev 12/11 (3.249). Forekomsten af lomvie (4.403) var mere på det jævne og største dag blev 18/10 (637).

Blandt observationere af andre mere usædvanlige havfugle skal nævnes: Kongeederfugl 8/11(1K hun) rastede kortvarigt ved Grenen og trak herefter ind i Kattegat. Det er blot det sjette fund af kongeederfugl i Skagen og det første siden oktober 1999. Islom (19) med august (1), oktober (10) og november (8). Hvidnæbbet lom (7) med meget koncentreret forekomst i dagene 21-23/10. Topskarv blev set på Grenen 14/8, 22/8 og 12/9. Endvidere en rastende på den nye ydermole i Skagen Havn 22/8.

Sabinemåge blev set trækkende 8/10 (1K) og rastende 28/10 (1K). Lunde (4) fordelt på datoerne 5/10(2), 8/10 og 9/10. Søkonge (15) i perioden 19/10-18/11.

Der er følgende dokumenterede fund af SU-havfugle fra andet halvår: I perioden 4-24/11 rastede en udfarvet han af amerikansk sortand (G) i Skagerrak sammen med sorttænder. D. 8/10 rastede en ikke helt udfarvet fugl (4K+) sortbrynet albatros (G) i ca. 1 time ved Grenen før den trak nordvest ud i Skagerrak. Denne fugl var set første gang ved den svenske vestkyst 4/10 efterfulgt af observationer ved nordsjællands kyst 5-6/10 og Djursland 6/10 før den til sidst passerede Grenen - et skoleeksempel på den såkaldte "havfuglekarrusel" i Kattegat, hvor vinddrevene havfugle først rammer den svenske vestkyst, vender i bunden af Kattegat og trækker nordpå og passerer Grenen før de når tilbage til Skagerrak og Nordsøen. Endvidere observeredes en atlantisk/scopolis skråpe (U) ved Grenen på dagene 13/8 og 15/8. Fuglen blev videofilmet 15/8 og her ses en meget lys hånd på fuglens underside, som kunne pege på en scopolis skråpe. Rastende balearskråpe er godkendt fra Grenen 27-28/8. En polarlomvie blev set trække forbi ved Nordstrand og efterfølgende rastende ved Grenen 22/10 (U).

Øvrige - mere bemærkelsesværdige arter

En flok på hele 14 sølvhejrer trak mod sydvest over Skagen by om aftenen 9/9. Ellers havde en sølvhejre opholdt sig i Reservatet i perioden 1/7-2/8. Et overraskende "byfund" var også den unge nordiske lappedykker, som rastede i den nye regnvandssø "Guldmajssøen" i nordbyen 24/10.

Det blev ikke det store vadefugleår på Grenen, da der i juli-august manglede gode strandsøer til at tiltrække rastende vadefugle. En ung tillidsfuld odinshane som rastede i perioden 11-23/9 var dog en populær fugl blandt fuglefotograferne. Der blev set sorthovedet måge på Grenen 12/7 (imm.) og 30/8 (2K). Efterårets første kaspiske måger sås 30/8 (2) og september blev bedste måned med observationer på syv datoer og vel ca. 10 fugle. Heraf en kending fra sidste efterår i form af en polsk farvemærket fugl. Den

Besøgende i Naturstyrelsens digitale trækfugleudstilling i Det Grå Fyr, 20. juli 2017. Foto: Knud Pedersen

blev aflæst som 1K på Grenen første gang 17/9 2016 og nu som 2K samme sted 12/9 2017. De øvrige observationer af kaspisk måge var fordelt med oktober (3), november(1) og december (1).

Af mere usædvanlige spurvefugle kan nævnes følgende: Hvidbrynet løvsanger 23/9 Grenen, 30/9 1 ringmrk. Bøjlevejen, 5/10 Grenen og endelig 6/10 Skagen Klitplantage. Rødtoppet fuglekonge sås 15/10 ved Højen Fyr og 17/10 i Batteriskoven, mens op til 2-3 langtidsstationære fugle holdt til ved Sylviastien på Grenen 3/11-15/12 og 1 ringmrk. på Grenen 2/11. En lille fluesnapper blev set i Skagen by 16/9.

I juli bemærkedes en mindre invasion af hvidvinget korsnæb med op til 21 fugle noteret på trækforsøg på Grenen 14/7 og 26/7. Herefter klingede invasionen ud med få fugle i august (4), september (6), oktober (3) og november (3). Efteråret bød på markante invasioner af stor korsnæb, gråsisken, hvidsiskan og en lille invasion af krognæb. For stor korsnæb blev summen af fugle pr. dag på 872 i perioden 24/9-23/12. Der er helt sikkert en del gengangere i materialet, da især vandpytterne på P-pladsen ved Den Tilsandede Kirke i Skagen Klitplantage var et yndet samlingsted for tørstige korsnæb - og ivrige fuglefotografer - gennem hele invasionen. De 3 største dage var 13/10 (57), 17/10 (51) og 5/11 (60).

Gråsisken optrådte talrigt fra midten af oktober og året ud. Største dag blev 30/10 med 920 på træk ved Grenen, hvor mange tusinde fugle var i omløb i hele perioden. Hovedparten var stor gråsisken, men der var også et mindre indslag af lille gråsisken. Mange gråsisken blev fanget og ringmærket, men denne del af forekomsten omtales nærmere under afsnittet om ringmærkning. Der var også et pænt indslag af hvidsiskener i denne invasion. De første blev ringmærket 3/11 (4), men først fra slutningen af november var arten daglig - specielt i fyrhaven ved Det Grå Fyr,

hvor der var udlagt foder. Hele december sås dagligt 3-6 hvidsiskener sammen med gråsisken i fyrhaven, men også ved foderpladser i nordbyen blev hvidsiskener set ved flere lejligheder. Der blev ringmærket omkring 20 hvidsiskener i området i november-december og skønnet har der været mindst 30 forskellige fugle.

Fra midten af oktober 2017 blev der meldt om invasionsagtige forekomster af krognæb ved flere kystnære lokaliteter i det nordlige og mellemste Sverige. Erfaringsmæssigt fra tidligere invasioner var der gode chancer for, at der kunne dukke krognæb op i Skagen. Dette kom også til at holde stik, da en hunfarvet krognæb blev set på trækforsøg og rastende på Grenen 3/11 (G). Herefter blev der på Grenen set 3 hunfarvede krognæb 5/11 (G) og 2 hunfarvede 6/11 (G). Der er formodentlig tale om gengangere fra dag til dag, men 3 forskellige fugle er med sikkerhed konstateret. Noget overraskende blev der igen set 2 hunfarvede krognæb på Grenen 2/12 (G) - det første decemberfund fra Skagen. Dværgværling - nu ikke længere SU-art - blev set på Grenen 22-23/9 og igen 12-14/10. Endvidere kunne en tillidsfuld og stationær dværgværling nydes af mange ved Jennes Sø 9-10/10.

Ynglefugle

2017 var sidste år for det landsdækkende DOF ynglefugleprojekt AtlasIII. Der har været en meget fin dækning af samtlige atlaskvadrater i Skagenområdet og nu ser vi frem til at se de bearbejdede resultater af indsatsen.

Et bemærkelsesværdigt forhold i ynglesæsonen 2017 skal omtales nærmere i dette afsnit.

For mange af de lokale ynglefugle på Grenen, som ruger på jorden i vådområderne og andre steder lavt i terrænet blev sommeren 2017 et år med meget lav

ynglesucces. Der er blevet registreret usædvanlig få kuld af gråstrubet lappedykker, grågås, gråand og blishøne og ingen af områdets 3 tranepar fik unger på vingerne. Værst gik det dog ud over kolonien af skarver i Skarvsøen ved Nordstrand. Af de knap 250 par, som havde etableret sig og lagt æg i starten af foråret, fik kun 5-6 par flyvefærdige unger. Årsagen til denne manglende ynglesucces var voldsom prædation fra ræv. Ved flere lejligheder i maj blev en ræv observeret under plyndring af skarvreder. Den havde specialiseret sig i at kravle op i de normalt rævesikre buske i Skarvsøen og systematisk tømme rederne for indhold af æg eller unger. Selv reder som var placeret i buske midt ude i søen kunne ikke vide sig sikre for rævens angreb. Det er første ynglesæson siden skarvkolonien blev etableret i 2010, at en ræv har optrådt på denne måde. I samarbejde med Aarhus Universitet havde Skagen Fuglestation ellers startet et projekt, som gennem kortlægning af rederne og regelmæssige tællinger skulle dokumentere ynglesuccesen i Danmarks nordligste skarvkoloni. Dette projekt kunne ikke gennemføres som planlagt på grund af de specielle omstændigheder med den uventede prædation af ræv i kolonien.

Det er nærliggende at antage, at ræven(e) også har præderet reder og ungekuld af lappedykkere, gæs, ænder, blishøns og traner i større omfang end normalt. Tilsyneladende havde det lokale ynglepar af rørdrum på Grenen held til at undgå ræveangreb. I hvert fald var der ivrig yngleaktivitet gennem hele foråret og i maj måned var fuglene meget synlige i forbindelse med fourageringstogter fra yngleterritoriet i rørskovene ved Verdens Ende til vådområderne i Reservatet.

Ringmærkning 2017

Under licens fra Ringmærkningscentralen, Statens Naturhistoriske Museum gennemførte Skagen Fuglestation en række ringmærkningsaktiviteter i 2017.

Med de fysiske rammer på plads for fuglestationen blev aftalen med Ringmærkningscentralen, at al ringmærkning på Grenen samledes under styring af fuglestationens leder.

Det betød, at data fra ringmærkning ved Heden ud for Nordstjernevej udført af A-licens indehaver Michael Ancher kom med under Skagen Fuglestations data. Michael Ancher har gennem en årrække selvstændigt ringmærket i området.

På fuglestationen var bemanningen ud over den helårsansatte stationsleder med A-licens en fast A-licens ringmærker i perioden fra 1. marts til 1. december. En uge i foråret og to uger i efteråret, hvor den faste ringmærker var fraværende, blev dækket af vikarer med A-licens.

Derudover var en række ringmærkere med X- eller C-licens under oplæring og deltog i arbejdet i kortere eller længere perioder.

Både forår og efterår var 2 lokale nordjyder under oplæring jævnlige med et par dage ad gangen i forbindelse med weekend eller ferie.

I sensommeren var både en tysk og en schweizisk biolog gennem en måned i oplæring, mens en dansk biolog havde mulighed for at være i oplæring fra som-

mer til sæsonafslutningen i udgangen af november.

I oktober var der yderligere bemanning på fuglestationen med en erfaren svensk ringmærker.

Realdania Byg gav igen tilladelse til at benytte de gamle fyrhaver til ringmærkningen, mens Frederikshavn kommune og Naturstyrelsen Vendsyssel gav tilladelse til ringmærkning på de øvrige benyttede arealer på Grenen.

Der blev benyttet net og stænger doneret af Danmarks Ringmærkerforening til hovedaktiviteterne, mens Skagen Fuglestation selv havde anskaffet lydudstyr, lygter og ketcherer til øvrige fangster.

Ud fra erfaringerne i 2015 og 2016 med ringmærkning i fyrhaverne blev intensiteten af ringmærkning på den lokalitet nedtrappet og et område længere ude på Grenen blev valgt som hovedområdet for ringmærkningen. Området er et varieret habitat i Rimmer/Dobber landskabet ved sydøst hjørnet af den gamle strandengssø. Der var således mulighed for netplaceringer i både rørskov, lavt krat med havtorn og højere buske/træer domineret af pil og birk.

Som tidligere år var der dog hjælp fra Naturstyrelsen Vendsyssel og frivillige fra fuglestationens venneforening til etablering og vedligehold af de nye netbaner.

Ringmærkningen med brug af spejlnet foregik dagligt i området på Grenen og i Fyrhaverne i perioden fra første uge af marts til slutningen af november. Kun dage, hvor vejrforhold som vedvarende regn eller blæst på mere end 12m/s forhindrede brug af spejlnet, blev undtaget fra fangst.

Proceduren var at starte i området på Grenen en halv time før solopgang og forsætte til mellem kl 10 og kl 11.

I 1. halvår var der 172 netmeter til rådighed og det blev i efteråret udvidet til 210 netmeter. Afhængig af vindstyrke og vindretning var der dog dage, hvor ikke alle net kunne benyttes. Specielt først og sidst på året, hvor træer og buske var uden løv og vindeksponeringen derfor var høj. Der var således betydelig variation gennem året i antal nettimer benyttet pr dag.

På de fleste dage blev der ved to net i området afspillet lyd for at tiltrække fugle. Der blev afhængig af årstidens hyppigste trækfugle varieret mellem sang af arterne: Rørsanger, munk, lille korsnæb, gråsisken og rørsparv.

Efter afslutning af morgenmærkningen på Grenen flyttedes ringmærkningsaktiviteten til de gamle fyrhaver, hvor der blev holdt net åbne et par timer midt på dagen i forbindelse med formidling af ringmærkning for gæster til Centeret for Trækfugle ved Skagen Grå Fyr.

I 1. halvår blev der benyttet 30 netmeter og i 2. halvår udvidet til 70 netmeter.

I lighed med mærkningen på Grenen blev der undladt opsætning af spejlnet på dage med vedvarende regn eller kraftig blæst.

I efteråret blev spejlnet i fyrhaverne dog benyttet fra morgenstunden på enkelte dage med vindstyrker over 12m/s, hvor ringmærkningen på Grenen var opgivet pga vindeksponeringen, mens net i fyrhaverne var bedre beskyttet mod vind.

Området ved Nordlysvej/Heden blev gennem året

mest benyttet i forbindelse med weekend ophold fra fredag til søndag. I perioden 1. maj til 28. august gennemførtes et standardiseret ringmærkningsprogram for monitorering af områdets ynglefugle. Projektet kaldes Constant Effort Site (CES) efter et britisk koncept.

Med 100netmeter på faste placeringer mærkers der 6 timer en morgen i hver 10 dages periode – i alt 12 fangstdage. Data fra dette projekt er behandlet af Henning Ettrup og publiceres i en separat artikel.

Projektet afsluttes i 2017, da området indgår i naturplejen under LIFE projektet og der vil ske så omfattende rydning af uønsket trævækst, at der ikke

	Forår	Efterår
Dækning	1. januar - 30. juni	1. juli - 31. december
Ringmærkning Total	2.236	3.271
Talrigst ringmærkede arter	Løvsanger 432 Blåmejsje 286 Rødhals 208	Gråsikken 1.056 Fuglekonge 322 Gærdesmutte 163 Rødhals 163
Sjældneste ringmærkede arter	Hætteværling 1 Lille fluesnapper 6 Sortstrubet bynkefugl 1	Hvidbrynet løvsanger 1 Rødtoppet fuglekonge 1 Hvidsikken 27
Observationer almindeligste arter	Sortand 80.455 Sule 27.174 Bog/kvækerfinke 22.640	Sule 52.012 Sortand 27.527 Alk 27.310
Observationer, usædvanlige arter/antal	Turteldue 2 Islom 32 Hvidnæbbet lom 5 Stor stormsvale 1 Sodfarvet skråpe 1 Almindelig skråpe 14 Topskarv 23 Tredækker 2 Lille kjøve 2 Storkjøve 117 Hvidvinget måge 2 Lille skrigeørn 1 Steppehøg 56 Biæder 31 (27/5 14) Drosselrørsanger 1 Lundsanger 1 Rødtoppet fuglekonge 2 Rosenstær 2 Nordlig blåhals 1 Lille fluesnapper 21 Storpiber 1 (2/1)	Kongeederfugl 1 Islom 19 Hvidnæbbet lom 7 Sølvheje 9/9 (14) Lille stormsvale 1 Stor stormsvale 1 Sodfarvet skråpe 8 Almindelig skråpe 7 Topskarv 4 Odinshane 1 Lunde 4 Storkjøve 1841 Sabinemåge 2 Hvidbrynet løvsanger 4 Rødtoppet fuglekonge 4-5 Lille fluesnapper 1 Hvidsikken 30 Stor korsnæb 872 Hvidvinget korsnæb 73 Dværgværling 3
Observationer sjældne arter	Stor Skrigeørn 2 Sorthovedet vipstjert 1 Citronvipstjert 1	Amerikansk sortand 1 Sortbrynet albatros 1 Atlantisk skråpe/ Scopolis skråpe 1 Balearskråpe 1 Polarlomvie 1 Krognæb 5
Ynglefugle, sjældne (par)	Natrvn 50-100 Trane 15-16 Rørdrum 1 Skarv 245 Sildemåge 2-3 Rødrygget torn-skade 50+ Sortstrubet bynkefugl 10	

længere kan sammenlignes med tidligere års fangster. Uden for CES perioden blev net placeringerne brugt uden standardisering og fra november og året ud, blev der ved et net brugt lydafspilning af gråsikken.

Blandt årets ringmærkningsaktiviteter på fuglestationen blev der forsøgt natfangst af terner 3 gange i løbet af august. Det foregik ved opsætning af 2 net i strandkanten ved Kattegat lige øst for Skagen Grå Fyr. Desværre lykkedes det ikke med lyd at lokke terner ind til stranden. Disse erfaringer vil gøre, at forsøget på ternefangst næste år vil foregå længere ude mod Grenens spids eller ved Nordstrand.

Midt på sommeren blev et kuld på 5 landsvale unger ringmærket i deres rede under taget af centerets cafeen. Det blev eneste ringmærkning af unger i 2017.

I efteråret blev der på 12 nætter uden måneskin gået ture rundt på Grenen med lygte og ketcher. Det gav fangst af arter som strandskade, skovsneppe, bjerglærke og snespurv.

Alle arter, der sjældent flyver i de spejlnet, der typisk står i ly af vegetation.

Skagen Fuglestation bidrog i foråret med indsamling af blodprøver fra 120 langdistancetrækkende småfugle til analyse for West Nile Vira. Til hjælp og instruktion omkring prøvetagning var Niels Krabbe fra Københavns Universitet med til 4 morgeners ringmærkning på Grenen i maj.

Af de 120 blodprøver fra Skagen viste analyser fra Statens Seruminstitut, at 7% havde spor af antistoffer og disse fugle har altså på et tidspunkt båret sygdommen.

Der kan ikke sammenlignes direkte med de ringmærkningstal fra tidligere år, der hidtil er publiceret i årsrapporterne Nordjylland Fugle og Fugleåret.

De store forandringer i benyttede lokaliteter og inddragelsen af data fra Nordstjernevej/Heden ændrer helt grundlæggende materialet.

Af mærkninger i 1. halvår kan nævnes, at der i de første måneder var rester af sidste efterårs invasion af nordlig halemejsje. I alt blev 74 nye halemejsjer ringmærket. De 4 hyppigst mærkede arter i foråret blev løvsanger (432), blåmejsje (286), rødhals (208) og gransanger (182).

Blandt de arter, der er mere usædvanligt at fange kan nævnes skovsneppe (1), græshoppesanger (1), nattergal (1), lille fluesnapper (6), sortstrubet bynkefugl (1), ringdrossel (1), bjergvipstjert (2) og karmindompap (1).

Af disse er antal af lille fluesnapper flot og kom i dagene ved månedsskiftet maj/juni.

Endelig kan det nævnes, at årets eneste sjældenhed blandt de mærkede fugle blev en han hætteværling.

Den blev fanget på Grenen d. 3/6 og fremvist til glæde for de tilstedeværende fuglekigger den morgen.

Fundet er godkendt af Sjældenhedsudvalget og er den anden hætteværling ringmærket på Grenen.

Den første er ringmærket d. 28/5-2007, mens der i alt nu er 5 fund af arten i Skagen.

Fra andet halvår kan det bemærkes, at der ingen store bevægelser af mejsjer var. Sortmejsje og blåmejsje er ellers normalt blandt de hyppigst mærkede arter om efteråret. Til gengæld blev det et rekordår for gråsikken, der suverænt blev nr. 1 på årets ringmærk-

ningsliste. Langt de fleste af disse kunne bestemmes til racen stor gråsiken.

De 6 hyppigste arter ringmærkede arter i efteråret blev gråsiken (1.056), fuglekonge (322), gærdesmutte (163), rødhals (163), gransanger (160) og løvsanger (158).

Af lidt mere fåtallige ringmærkningsarter i efteråret nævnes gøg (1), strandskade (1), skovsneppe (2), bjerglærke (8), hvidbrynet løvsanger (1), sibirisk gransanger (1) hvidsiken (27) og snespurv (2).

Antal af hvidsiken er rekord for Skagen og faldt sammen med det ekstraordinært store antal gråsiken, der kom i årets sidste måneder.

En del fugle er fanget som egenkontrol. De fleste fugle i denne kategori er blevet i ringmærkningsområderne i flere dage. En mindre andel er fugle, der er flyttet mellem Grenen, Fyrhaven og Nordlysvej. Endelig er der enkelte individer blandt arterne blåmejse, musvit, halemejse, gærdesanger, tornsanger, munk, rødhals, solsort og gulspurv, der er genfanget i samme områder efter ringmærkning i tidligere år.

Datamaterialet er så tyndt, at der endnu ikke kan laves fornuftige statistiske analyser på det, men det er håbet, at der over en længere årrække kan samles materiale, der belyser fuglenes opholdstider og benyttelse af de forskellige lokaliteter.

Blandt genfangster var der en række fugle mærket i udlandet.

Fra foråret drejede det sig om en gransanger ringmærket i Holland 7 dage før aflæsningen i d. 2/4.

En blåmejse mærket i Sverige i 2016 blev aflæst 11/3. En gammel bogfinke mærket i Belgien i 2014 blev aflæst 31/3.

I efteråret blev der blandt de mange gråsiskner aflæst 2 stk ringmærket tidligere på efteråret i Sverige. Årets mest bemærkelsesværdige genfangst stod Michael Ancher dog for, da der d. 24/12 blev aflæst en stor gråsiken med en ring fra den kinesiske ringmærkningscentral i Peking.

Det er første gang nogensinde, at en fugl ringmærket i Kina er genfundet i Danmark!

Netop for gråsiken er der dog enkelte andre genmel-

linger af individer mellem Nordvesteuropa (Holland, Norge, Sverige og Finland) og Kina.

Fuglen aflæst i Skagen var mærket i Heilungkiang nordøst for Peking 3/11-2016.

En direkte afstand på 6.953 km!

Blandt fugle mærket i Skagen og aflæst andre steder kom der melding om en musvit mærket 12/7-2014, der 15/10-2017 blev genfanget ved Nidingen, Sverige.

En blåmejse nåede fra foråret i Skagen 11/3 forbi Hammeren, Sverige d. 26/9. En fuglekonge på efterårstræk nåede fra Skagen 21/10 til Halland, Sverige 28/10, hvor den døde efter kollision med et vindue.

En anden trækrute går mod sydvest, hvor en løvsanger fra foråret i Skagen 14/5 på efterårstrækket blev genfanget ved Vlaams Brabant i Belgien 1/9.

En gammel rødhals fra Skagen 10/10-2015 endte sine dage i Vestfold, Norge 18/6, hvor den blev taget af en kat.

Af fugle med farveringe, der kan aflæses på afstand, blev en række måger aflæst fra Havnen og Grenen.

Mest svartbage, sildemåger og sølmåger mærket på Hirsholmene eller i Norge. Den mest interessante aflæsning stod Knud Pedersen for, da han 12/9 fandt en 2k kaspisk måge med rød farvering fra Polen.

Det viste sig at være samme individ, der som ungfugl stod på Grenen 17/9-2016. Et godt eksempel på, at fugle på træk kan optræde de samme steder omkring samme tidspunkt flere år i streg.

Tilsvarende gælder for en finsk mærket gråkrage med hvid farvering, der overvintrer på Grenen og ankom sidst i oktober for 5. vinter i træk.

Under arbejdet med registreringen af ynglende skarver i Skarvsøen blev der aflæst 2 individer med farveringe. Blandt andet en ganganger fra de seneste 3 ynglesæsoner og oprindelig mærket på Mågeøerne ved Bogense i maj 2011.

Fund af ringmærkede fugle kan indrapporteres via hjemmesiden *fuglering.dk*, men vi står på Skagen Fuglestation altid til rådighed, hvis man har fundet en ringmærket fugl ved Skagen og har brug for hjælp til rapporteringen.

Observeratører ved Sæftevandsbakken, Skagen, 4. april 2017. Foto: Knud Pedersen

Biæder, Gulstav Vesterskov, 22. august 2017. Foto: Jan Nielsen

Keldsnor Fuglestation

Af Jacob Sterup

Indledning

2017 bød på en perlerække af sjældne fugle på Langeland. De fleste af disse sås dog kun kortvarigt og derfor kun af få heldige personer. Det blev kun til en enkelt ny art for Langeland, nemlig schwarz' løvsanger. Herudover blev det til andengangsfund af purpurhejre, gåsegrib og citronvipstjert. Vi skal tilbage til 2008 for at finde et bedre "hit-år".

Der blev registreret ikke færre end 246 fuglearter på Langeland i løbet af året (kategori E-arterne sort svane og indisk gås er ikke medregnet). Dette er måske det højeste antal arter, der nogensinde er set på øen på et år.

Hvidbrynet løvsanger, Gulstav, 18. oktober 2017.
Foto: Michael Bjerregaard

Over 160 personer har indtastet observationer fra Langeland i DOFbasen i 2017, og der er i alt indtastet ca. 19.000 observationer. De mest aktive bidragydere var Ole Goldschmidt og Niels Bomholt Jensen. Otte personer deltog i ringmærkningsaktiviteterne i 2017, hvoraf Hans Rytter og Jesper Brinkmann Nielsen tilsammen stod for ca. 2/3 af mærkningerne.

Tak til alle, der deltog i fuglestationsaktiviteterne eller i øvrigt bidrog med observationer fra Langeland i 2017.

Første halvår

En 2k rødhalsed gås blev fundet mellem 4.000 bramgæs ved Tryggelev 23/1 og sås forskellige steder på Sydlangeland frem til 10/2. Hele 3 rødhovedede ænder (et par plus en han) dukkede op i Tryggelev Nor 30/3, og endnu en han sås i Keldsnor 14-15/4.

6/5 sang en meget tidlig lundsanger ved Gulstav Mose, og dagen efter sås en rastende rødrygget svale ved Gulstav og hærfugl ved Skovsgaard Mølle. Endnu en hærfugl sås ved Stoense Udflyttere på Nordlangeland 10-11/5, og 4 hvidvingede ternere rastede i Tryggelev Nor 13/5.

I første halvdel af juni gik det så helt galt. 5/6 trak en lille skrigeørn sydpå over Fakkebjerg. Samme dag sås en ådselsgrib gennem flere timer på Lolland, hvorfra den til sidst sås trække mod Langeland. Fuglen snød dog de mange ventende og håbefulde fuglekiggere på øen. Den 9/6 blev en purpurhejre fundet i Gulstav Mose af Jan Nielsen og Carsten Friager. Den

blev set gennem 5½ time, inden den trak nordpå. Arten er sidst set på Langeland i 1989. Dagen efter sås endnu en lille skrigørn på trækforsøg ved Gulstav, og 11/6 rastede en citronvipstjert han i Keldsnor, fundet af Erik Danielsen.

Ynglefugle

For sjette år i træk ynglede et par rovterner i det Sydfynske Øhav tæt på Langeland. I 2017 fik parret "som sædvanlig" to unger på vingerne. Fuglene sås jævnligt med ungerne i Tryggelev Nor og Nørreballe Nor fra 24/7 til udgangen af september.

For tredje år i træk var karmindompap fraværende som ynglefugl på Langeland. I 2017 var der dog lidt flere iagttagelser end de sidste par år, idet en syngende fugl blev hørt ved Gulstav på fire datoer mellem 22/5 og 20/6.

Andet halvår

Andet halvår startede ganske hårdt med en gåsegrib over Fakkebjerg 4/7, set og fotograferet af Inger Christensen. Det eneste tidligere fund fra Langeland er tilbage fra 1986. I dagene 10-13/8 rastede en flok på hele 61 hvide storke (svenske projektstorke) omkring Langelands sydspids.

En flok på 8 biædere sås nær Påø Enge 16-17/8. Der var tale om 2 adulte og 6 ungfugle, og observationen tyder kraftigt på en lokal yngleforekomst. Formentlig samme flok sås ved Gulstav Mose 22/8.

En 1k pomeransfugl var langtidsstationær i Keldsnor 28/8-16/9, og 10/9 sås en flok på hele 6 ved Fakkemosen, hvilket er ny Langelandsrekord (og i det hele taget en usædvanligt stor flok i Østdanmark). En hvidnæbbet lom trak over Dovns Klint 29/8. Det samme gjorde en storpiber 21/10, den første på Langeland i mange år. Også en trækkende sodfarvet skråpe 30/10 var en lokal sjældenhed.

På rovfuglefronten blev det til en rigtig flot musvågesæson. 8/10 trak mindst 4.500 fugle vestpå, de fleste over Ristinge. 6 sorte glenter 18/9 er også værd at nævne.

Decembers største tilløbsstykke blev en flok hvidsiskener ved Spodsbjerg Havn, hvor op til 15 fugle sås sammen med gråsiskener.

Ringmærkning

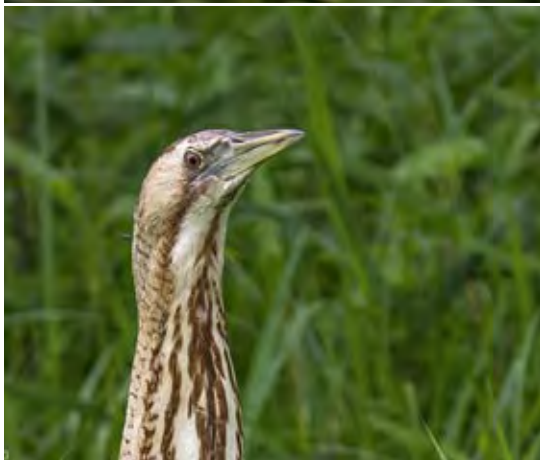
Efterårets ringmærkningsindsats var noget lavere, end den har været de seneste år. Sæsontotalen blev på 3.108 mærkninger, hvilket er under det halve af resultatet for hvert af de seneste tre år, så det blev ikke til mange rekordtal. Til gengæld blev det til Langelands første schwarz' løvsanger, hvilket var første "rigtige" hit i

Sortstrubet bynkefugl (og rørspurv), Gulstav Mose, 21. marts 2017. Foto: Ole Bo Olsen

Halemeise, Gulstav Vesterskov, 16. december 2017. Foto: Ole Bo Olsen

Rørdrum, Gulstav Mose, 7. juli 2017. Fotos: Ole Bo Olsen

nettene i mange år. Og det blev til flere spændende genfund, bl.a. en aflæsning af en svensk-mærket vendehals og et genfund af rørsanger fra det sydøstlige Spanien.

Der blev alt i alt ringmærket på 43 datoer fra 24/7 til 30/11. Der var flere lange perioder helt uden dækning, f.eks. 28/8-14/9 og 25/9-7/10. De bedst dækkede måneder var august (18 dage) og oktober (12 dage). Der blev mærket flest fugle i oktober; 1.399 i alt, svarende til 117 pr. dag.

På i alt 13 dage blev der mærket over 100 fugle.

Efterårets største fangstdage blev følgende:

- 13/10 205, heraf gransanger 70, gærdesmutte 37 og fuglekonge 27.
- 10/10 204, heraf gransanger 82, gærdesmutte 58 og rødhals 14.
- 17/9 181, heraf gransanger 85, rødhals 21 og munk 12.

Gransanger blev suverænt efterårets almindeligste art i nettene. Der blev mærket næsten tre gange flere gransangere end nummer to på listen, gærdesmutte. De sidste to år har fuglekonge toppet listen, men den endte i år på en tredjeplads med en total, der kun lå på ca. 10 % af antallet i 2016 og 2015. For yderligere seks arter endte efterårstotalen på over 100 fugle.

Efterårets absolut sjældneste fugl var den schwarzh' løvsanger, som Alejandro Corregidor og Michael Bjerregaard fik i nettet 16/10. Det er første fund af arten på Langeland. Fuglen blev fanget på den største

Rød glente på trækket ved Gulstav Klint sidst i september 2017. Foto: Jan Nielsen

dag nogensinde for arten i Danmark, idet der samme dag var fugle på Christiansø, Blåvand og Agger Tange. Schwarz' løvsanger er sammen den vandsanger, der blev fanget tilbage i 1998, den sjældneste fugl, der hidtil er blevet ringmærket på Sydlangeland.

Øvrige småsjældenheder i efteråret blev hvidbrynet løvsanger 18/10, lille fluesnapper hhv. 17/9 og 13/10, isfugl 9/10 (kun den anden mærkede på fuglestationen). Dertil kan nævnes vandrikke 4, rødtoppet fuglekonge 4 og skovskade 1.

Aflæsninger og genmeldinger

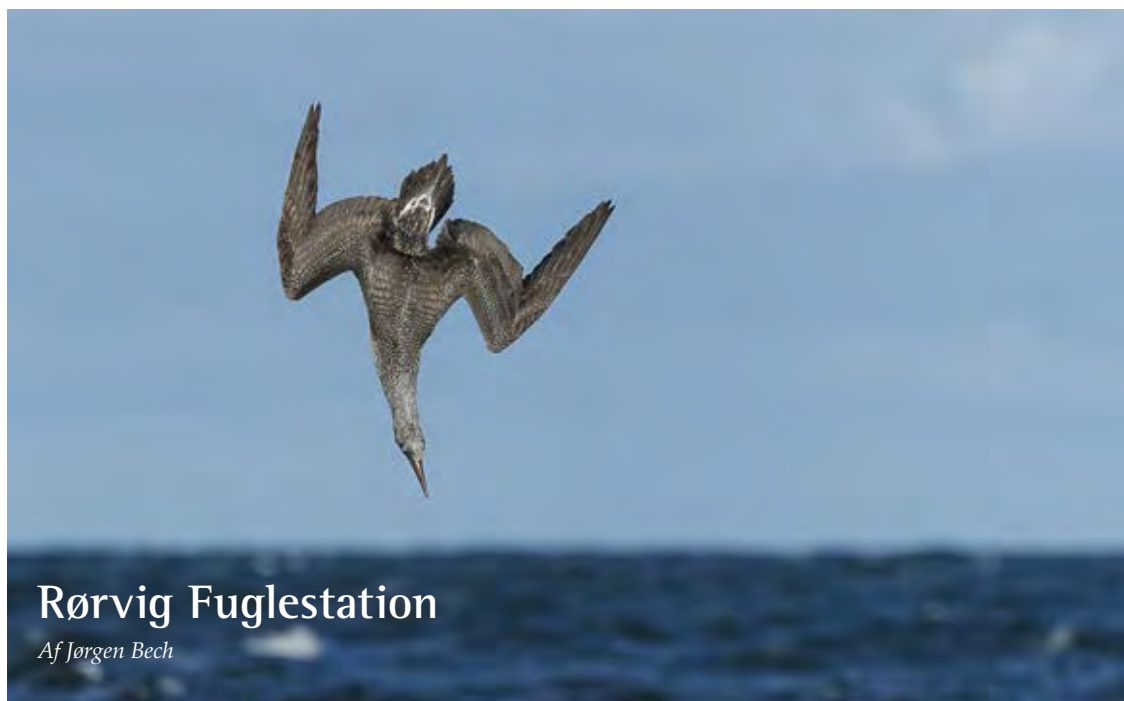
I foråret blev der fanget en to fugle med fremmede ringe – en broget fluesnapper, der var mærket året før som redeunge ved Trysil, Norge, samt en jernspurv mærket en måned tidligere ved Gedser. Efteråret gav fem aflæsninger af fremmede fugle. Klart mest interessant var fangsten af en vendehals med svensk ring 14/8. Denne var mærket i august tre år tidligere ved Kvismaren, 572 km nordøst for Keldsnor. To fugle med danske ringe var heller ikke uinteressante. Den ene var en skægmejse aflæst 8/10, som var mærket i Sydthy 17 dage tidligere. Den anden var en gransanger aflæst 21/9, som var mærket som lokal ungfugl på Sydfyn to måneder før. De to sidste aflæsninger vedrørte en rødhals fra Belgien og en gransanger fra Skåne.

Vi modtog i løbet af 2017 i alt 14 genfund af fugle mærket ved Keldsnor. De fleste genfund vedrørte rørsanger (5) og gransanger (4), og der var genfund fra syv forskellige lande. Den længste distance, 2.067 km, blev tilbagelagt af en rørsanger, der blev aflæst af en ringmærker i Sydøstspanien en måned efter mærkningen ved Keldsnor. Fuglestationen har efterhånden mere end 70 genfund af rørsangere, men dette er det hidtil sydligste og blot det andet fra Spanien. Gransanger-genfund

fra Spanien har vi efterhånden nogle stykker af, og vi fik et mere i februar 2017, da en fugl mærket i oktober året før blev aflæst i Rioja.

Af de øvrige genfund bør nævnes en sangdrossel, der blev skudt i Portugal i februar 2017, og som var mærket tilbage i oktober 2012. En solsort, mærket i oktober 2015 og fundet død i maj 2017 i Jönköping, Sverige, er vores første genfund af denne art nord for Danmark.

	Forår	Efterår
Dækning	Sporadisk dækning	Trækobs. 13/8-30/11 Ringmærkning 24/7-26/10 (ikke daglig dækning)
Ringmærkning Total	391	3.108
Talrigest ringmærkede arter	Løvsanger 79 Landsvale 78 Munk 40	Gransanger 856 Gærdesmutte 294 Fuglekonge 219
Sjældneste ringmærkede arter		Schwarz' løvsanger 1 Hvidbrynet løvsanger 1 Lille fluesnapper 2 Isfugl 1
Observationer, usædvanlige arter/antal	Rødhalsed gås 1 Rødhovedet and 3-4 Turteldue 2 Sort stork 1 Hvidvingetterne 4 Hærfugl 2 Biæder 1 Rødrygget svale 1 Lundsanger 1	Hvidnæbbet lom 1 Sodfarvet skræpe 1 Sort stork 1 Pomeransfugl 7 Steppehøg 6 Biæder 8 Hvidbrynet løvsanger 7 Storpiber 1
Observationer, sjældne arter	Purpurhejre 1 Lille skrigørn 2 Citronvipstjert 1	Gåsegrib 1

Rørvig Fuglestation

Af Jørgen Bech

Sule, Korshage, 9. oktober 2017. Foto: Klaus Bjerre

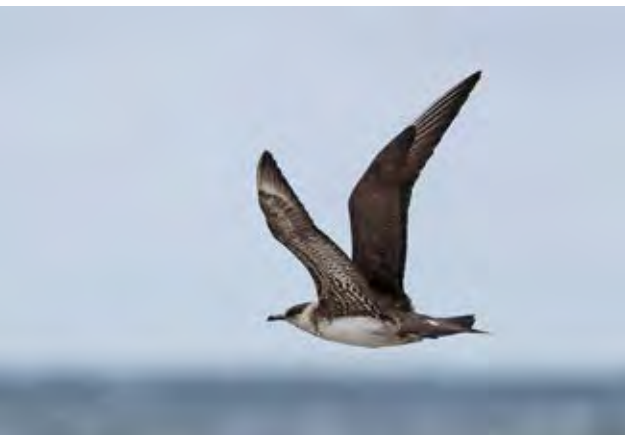
Rigtigt mange odds var imod på Rørvighalvøen i 2017. De store trækmåneder marts og april blev igen plaget af en næsten kontinuerlig vind fra vest med de velkendte følger for trækket, hvor en stribe talrige trækarer sank ned på 25 – 50 % af gennemsnittet. Et koldt forår og forsommer, en dårlig ynglesæson i Skandinavien inklusive et dårligt gnaverår. Det blev fra starten af efteråret hurtigt klar, at ynglesæsonen i Arktis var slået fejl med negative konsekvenser for tilgangen af unge kjoever og vadefugle.

Alligevel endte det som et legendarisk år på Rørvighalvøen skabt af en forbløffende stor tilgang af sjældne fugle.

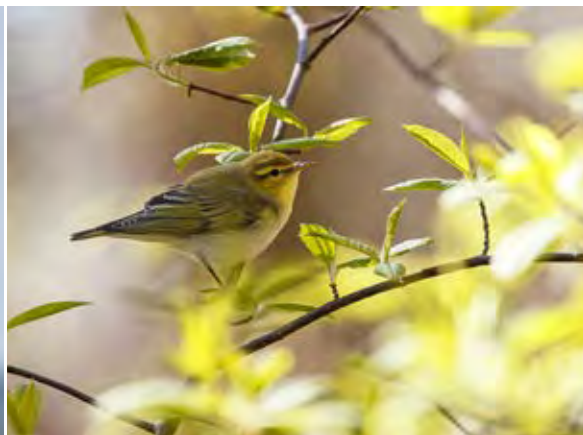
2017 var året, hvor ordene grib og albatros skrev sig ind i historien. Begge meldt udefra: En ådselgrib i juni med meget kort aftræk fra Hundested og en sortbrynet albatros i oktober med meget langt aftræk fra den begyndte sin Kattegat odysse højt oppe på den svenske vestkyst. Men halvøen kunne også selv. Med nonnestenpikker og amerikansk sortand i november lagde året 4 oven i artslisten suppleret af en ny race: sortbuget knortegås. Læg dertil brun løvsanger, hær-fugl, stationær storpiber, kongeederfugl, hvidhalset fluesnapper, hortulaner på rast, lundsanger, sort stork, indlands thorshane.... Glemte var de tomme forårsdage på Korshage i april. 2017 – hittenes år.

Feltfolk på plads ved nonnestenpikker, Skansehage, 1. november 2017. Foto: John Rieland

Almindelig kjove, Korshage, 21. august 2017. Foto: Klaus Bjerre

Skovsanger, Højsandet, 30. april 2017. Foto: Klaus Bjerre

Året var Rørvigs 45. sæson. Generelt god dækning af lokaliteterne og forårstrækket, som vanligt mere sporadisk af efterårstrækket. Basis skyldes en mindre gruppe meget aktive feltornitologer. Materialet har været gennem tal- og kvalitetskontrol. I alt 246 arter blev set i 2017, og Rørvighalvøens artsliste kunne opgraderes til 316 (A-C arter).

Vinter

Året åbnede sig hurtigt med 4/1 stor stormsvale 1 NV Korshage og dermed stationens første januarobs og 8/1 + 14/1 kongeederfugl 1 ad han ud for Plantagekysten – begge med forbindelse til observationer i december 2016. Det samme gjaldt en stationær bjergpibe på Skansehage. Siden en udramatisk, varm vinter. I en kort kuldeperiode en stor ansamling af bjergænder 22/1 2.240 ud for Plantagekysten og samme sted 17/1 sortand 6.100. Kun et par arter med invasionspræg, især fine bølgere af silkehaler. En enkelt isfugl og en isoleret observation af et par af lille flagspætte. Overgangen til forår blev helt diffus.

Forår

Allerede fra februar lå vinden i vest – og der blev den til ultimo april. Dermed blev også martstrækket hårdt ramt. De to talrige arter med hovedtræk i marts ringdue (total 17.540) og allike (total 9.096) endte begge på omkring 1/3 af de sidste 10 års gennemsnit. Det gik helt galt med musvågetrækket, der med 1186 kom ned på det laveste niveau i 40 år! De øvrige martsarter landede med samme tendens, men pålidelige sortstrubet bynkefugl og rødtoppet fuglekonge lyste lidt op. Månedens fugl var en 2k gråmåge 24/3 – 31/3, der blev tiltrukket af et marsvinkadaver på nordkysten og siden blev set flere steder.

Den fortsatte vestenvind ind i april lagde Korshage periodisk øde. Finketræk på ¼ af forventet, halvtomt for rovfugle og f.eks. kun sølle 8 svaleklirer i top-perioden. Fiskeørn fik bedste dag 15/4 10 Ø ud af en moderat forårstotal på 58. Lidt opmuntring fra havet:

2/4 islom rast ved Plantagekysten, 14/4 et højt antal sortstrubet lom 62 Vesterlyng og 2/4 nordisk lappedykker 10 ud for Plantagekysten.

Vejromslaget kom omsider, og perioden 28/4 – 14/5 blev forårets absolut mest produktive og spændende. En kold, østenvinds domineret periode med generelt ustabil vej, der ind i maj blev afløst nogle dage af en iskold nordøst, der også viste sig at have sit potentiale. Alle artsgrupper var involveret. 29/4 var præget af et meget stort småfuglefald med løvsanger myldrende og et tal på 175. Synkrone broget fluesnapper 12 denne dag og 60 i alt frem til 12/5 og ledsaget af hvidhalset fluesnapper 6/5 1 2k han Dybesø. Ringdrossel fik et boost på 46 fugle 29/4, der grundlagde et solidt årsresultat på 138. 8/5 rastede hortulan med 2 hanner ved Dybesø – blæst ned i en nordøsten kuling og de første stationære hortulaner i en længere årrække. Rovfugle kom især frem 30/4, som blev en af årets bedre træk-dage, herunder rød glente 11, sort glente 2, havørn 6, blå kærhøg 10, steppehøg 1 2k (siden yderligere 4) og dværgfalk 10. En speedy Isfugl Ø fra Korshage samme dag. Lærkefalk kom igennem fra 1/5 18 og 2/5 23, og arten nåede igen og for sjette gang over 100 på en forårssæson. Modsat fjeldvåge med 1/5 16 som årets bedste - her fortsatte nedturen med kun 46 på et forår. Også vadefugle var involveret i disse dage. Brushane 57 på træk (og op til 30 rast i Hovvig) er ikke normalt, 30/4 23 småspover og 1/5 forårsrekord for tinksmed 42 Ø. Mosehornugle toppede i samme periode med 9 ud af et forår på 17. 2 trækkende islom i sdr 1/5 og 12/5. Endelig blev 14/5 en pæn dag for rovfugle: Hvepsevåge 127 (ud af et bundår på 337), sort glente 2, hede-høg 1 2k, og en enkelt aftenfalk. Samme dag også hvid stork på tf og en pomeransfugl udtrækkende fra Korshage.

Skovsanger (40) og gul vipstjert (træk 2.050) fik et godt forår, vende-hals (7), stenpikker og bynkefugl mere moderat.

2. halvdel af maj blev til gengæld en kold og tam affære. I et lille hul 18/5 sås en yderst spektakulær ad han hede-høg og 3 aftenfalke fra Nørrevang. Det blev svært med de sene subhits, men trods alt natrav 2,

Hedehøg, Nørrevang, 18. maj 2017. Fotos: Jørgen Scheel

pirol 2 og karmindompap 3, samt især en kort optrædende lundsanger 29/5 på Korshage. Fra Hovvig kom de snart rutinemæssige meldinger om silkehejre (29/4 1 + 16/5 – 18/5 1) og skestork (16/5 1 2k).

Sommer og ynglefugle

Primo juni kølig, åbnede med lidt NV-vind og 1/6 almindelig skråpe V Korshage. Så kom chok meldingen 3/6 om en trækkende adult ådselgrib fra Hundested, og 2 observatører nåede at kaste sig ud og fik fuglen ind i Rørvigs historie. I hvert fald blev data: 3/6 ådselgrib 1 ad SV Rørvig 11:59 – 12:02. Det gik hurtigt og aktivt, og den kom lavt. I øvrigt en anden sort-hvid bredvinge i luften samme dag i form af hvid stork 1 SV, måske samme 6/6 på tf Korshage. Et sent juni highlight var 15/6 – 1/7 hærfulg 1 rastende Hovvig/Ringholm, der sås regelmæssigt på de sidste dage af dens ophold på en

typisk mosaik af ryddet skov, mark, eng og hegn.

Hærfulgen gav et nyttigt fokus på dette lidt oversete hjørne: sortstrubet bynkefulg par med 1k, hedelærke med 1k (3 yngleterritorier i alt på halvøen) og også lokal bomlærke og agerhøne. Fra ynglefuglesegmentet kunne desuden noteres et nyt succesår for rødrygget tornskade trods endnu en forsinket ankomst (18/5) med 12 par, der klarede mindst 19 1k i en kølig, insektfattig sommer. Også arter som skovsneppe (6), dobbeltbekkasin (Flyndersø), skovhornugle, græshoppesanger og husrødstjert i ynglefauanaen. Skarvkolonien steg lidt igen til 788 par. Nattergal synes fortsat at falde (6). Uddøende pungmejse nåede det gennem flere år frygtede 0.

Årets enkelte rovterner og sortterner blev overvejende set i august. 20/8 efterårets eneste ualmindelige rovfugl med en hedehøg ad han V Højsandet. 29/8 fik Hovvig en ny art, da en forvirret 1k tejest smed sig på ferskvandssiden af dæmningen mod fjorden.

Den store begivenhed i august kom imidlertid 9/8, da en 1k sort stork dukkede op i Flyndersø. Begejstringen blev hurtigt afløst af bekymring, da fuglen blev mere og mere inaktiv og ignorerende over for jagttagere. 12/8 lå den så død – vægten var meget lav.

Efterår

Det blev hurtigt klart, at der næsten ikke kom 1k fra Arktis, og at det ville blive et dårligt år for arktiske kjover og vadefugle. Med dværgryle som en overraskende undtagelse blev det et sløjt år for disse vadere

– stenvender (6 på et år) og almindelig ryle (forsvandt helt efter 17/10 efter en nedtur på trækket) noterede sig for bundrekorder. Det gik bedre med klirerne i Hovvig, hvor sortklire havde et stort år. I september 4 1k islandica stor kobbersneppe, og ansamlingen af svømmeænder kulminerede: knar 128, krik 2.225, spids 352, ske 668 –

der var pakket i Hovvig. Samtidig op til 9 sølvhejrer på en dag. 8/9 – 9/9 en 1k plettet rørvagtel ude på mudderet i regnvej. Fra Korshage 2 storpibere 19/9 og 27/9.

I oktober åbnede havfuglene med et kæmpebrag. En sortbrynet albatros – subad og dermed "ny" – bevægede sig 5/10 langsomt ned langs den svenske vestkyst.

Rovfugle, Rørvig 2017 fordelt på 10-dages perioder. Sammenstillet af: Jørgen Hulbæk Christiansen. TOTAL: yderste kolonne til højre. Ikke ændret til ny systematik.

FORÅR	Ult Feb	M	a	r	A	p	r	M	a	j	J	u	n	I alt
Hvepsevåge									298	3	36			337
Sort glente					1		2		2					5
Rød glente	1	8	8	13	8	10	16	9	11					84
Havørn	1	1	5	1	2	0	6	1			1			18
Ådselgrib											1			1
Rørhøg				14	1	27	8	14	44	1	2			111
Blå kærhøg		1		2	2	17	13	10	10					55
Steppehøg							1	2	2					5
Hedehøg									2					2
Kærhøg sp.						1			1					2
Duehøg			2	2		1								5
Spurvehøg		2	8	85	49	83	78	134	119		3			561
Musvåge	34	217	368	171	58	35	154	71	73	2				1.183
Fjeldvåge				3	1	4	6	29	3					46
Fiskeørn				7		20	8	7	15		1			58
Tårnfalk			1	1	1	4	32	23	29		2			93
Aftenfalk									4					4
Dværgfalk				1	2	13	17	22	9					64
Lærkefalk							5	61	39	1				106
Vandrefalk				2		2	1	5	4					14
I alt	3	229	392	302	125	217	347	388	665	7	46	0	0	2.758

EFTERÅR	A	u	g	S	e	p	O	k	t	N	o	v	Pri Dec	I alt
Hvepsevåge	2	7	6	2		2								18
Rød Glente	0	1			5	4		2		1				14
Havørn	3			1	2	2			2	1			1	9
Rørhøg		9		3	1	3								16
Blå Kærhøg		1	1	2	3	2	1	11	1					22
Hedehøg		1												1
Spurvehøg		8	6	4	8	52	3	43	10	11				145
Musvåge	12	16	17	24	101	328	462	340	78	10	1			1.377
Fjeldvåge				1	2	2	1	1		3		1		11
Fiskeørn	2	3	4	2	2	1								12
Falk sp.				1										1
Tårnfalk		1		1	3	3	3	2						13
Dværgfalk					1	2	3							6
Lærkefalk		1			1	2								4
Vandrefalk				1	2	1	2	1						7
I alt	19	48	34	42	131	405	475	400	91	26	1	1	1	1.656

Nerverne hang i laser, men så til sidst krydsede den langsomt og smårastende mod SV og ramte Korshage kl. 16.00, blev hængende og sås igen 6/10 frem til 09:15, hvor den fortsatte mod NV. Korshage var blevet en "albatros positiv" havfuglelokalitet! Samme dage gav sodfarvet skråpe 4 + 1 (fra et fåtalligt år med en meget lille tilgang til danske farvande) og stor stormsvale 1 V 6/10. Også de hårdt ramte lille kjøve og mellemkjøve reddede året med et par ældre enkeltfugle.

Fra havfuglene skiftede fokus til småfugle. Endnu et år med en tilgang af hvidvinget korsnæb (7 i alt) og stor korsnæb kom omsider ind i pænt tal. Rødtoppet fuglekonge fastholdt sit gennembrud med i alt 5 i efteråret (11/10 -7/11). Bjerglærker på Korshage, en rekord sen vendehals 15/10 i Wiebrandts Mose, mens

	Forår	Efterår
Dækning	1/1 – 30/6 (god dækning)	1/7 – 31/12 (ujævn dækning)
Træk sæsontotaler (Tre talrigeste arter)	Bogfinke 18.706 Ringdue 17.540 Bramgås 12.159	Bramgås 19.156 Sortand 5.601* Ringdue 5.945 *mest korrektionstræk
Observationer, usædvanlige arter/antal	Kongeederfugl 1 Nordisk lappedykker 10 Islom 4 Stor stormsvale 1 Hvid stork 2 Silkehejre 2 Skestork 1 Pomeransfugl 1 Gråmåge 1 Steppehøg 5 Hedehøg 2 Sort glente 5 Mosehornugle 17 Hærfugl 1 Vendehals 7 Isfugl 2 Lille flagspætte 2 Aftenfalk 5 Lærkefalk 106 Piról 2 Lundsanger 1 Hvidhalsed fluesnapper 1 Ringdrossel 138 Bjergpiber 2 Karmindompap 3 Hvidsiskan 1 Gulirisk 1 Hortulan 3	Sortbuget knortegås 1 Kongeederfugl 1 Plettet rørvagtel 1 Hvidnæbbet lom 1 Stor stormsvale 1 Sodfarvet skråpe 5 Almindelig skråpe 2 Sort stork 1 Islandsk stor kobbersneppe 4 Enkeltbekkasin 4 Thorshane 1 Søkonge 3 Lunde 1 Lille kjøve 1 Mellemkjøve 2 Kaspisk måge 1 Hedehøg 1 Lille flagspætte 1 Isfugl 2 Bjerglærke 18 Rødtoppet fuglekonge 5 Rødstrubet piber 2 Bjergpiber 3 Stor piber 3 Hvidvinget korsnæb 7 Hvidsiskan 1 Gulirisk 1
Observationer, sjældne arter (SU)	Ådselgrib 1 ad	Amerikansk sortand 1 ad han Sortbrynet albatros 1 subad Nonnestenpikker 1 hun Brun løvsanger 1
Ynglefugle, (par)	Skarv 788 par Dobbeltbekkasin 1 par Hedelærke 3 par Rødrygget tornskade 12 par (19 1k) Sortstrubet bynkefugl 1 par	

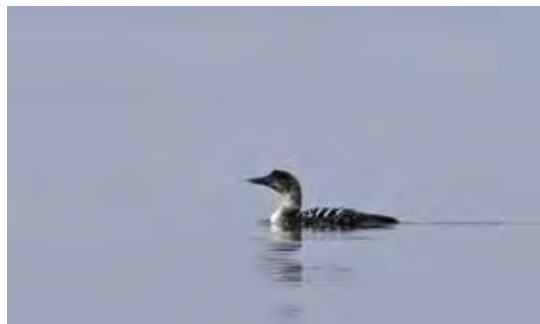
årets eneste "sib phyll" var fra den dyre ende: 24/10 – 25/10 brun løvsanger rast Dybesø, nr.2 for Rørvig.

Hit-stormen havde imidlertid slet ikke lagt sig: 31/10 – 6/11 nonnestenpikker rast Skansehage! Sjællands første, fin hun i sarte, kølige farver og meget tilgængelig. Fundet udløste den største twitcherbølge i Rørvigs historie. Skansehage er under naturgenopretning med græsning og rydning af rynket rose, og ornitologisk blev der virkelig kvitteret for indsatsen på disse dage. Ud over nonnestenpikker op til 9 bjerglærker, bjergpiber tilbage med 2, en sen gulirisk og livligt med bjergirisk og snespurv. Rejsende til Skansehage kunne som ekstra gevinst runde Hovvig, hvor der 31/10 – 3/11 lå den fineste 1k thorshane i sydøsthjørnet af det sydlige bassin. Et indlandsfund og et stormfald efter en heftig nordenkuling et par dage tidligere. 5/11 lå der så en sortbuget knortegås i søen på Skansehage. Ny race til halvøen! En enkelt observatør (EVR) fungerede i disse uger som en sand hitfinder-maskine og kunne samtidigt lande endnu en ny art for Rørvig på efterbevilling fra 2016 (sortstrubet drossel 3/11 2016 Korshage kom gennem SU).

Efterårstrækket af landfugle blev ikke mindeværdigt. Der var dog en stor invasion af gråsiskan, der blev noteret for et efterårstræk på 3.854 og en trækrekord 5/11 1.809 V overvejende Plantagekysten. Det blev lige netop til én hvidsiskan. Årets alkefugletræk var ganske pænt og inkluderede 4 søkonger (atter et lille år) og 8/11 1 lunde ved Plantagekysten. Modsat de andre ryler havde sortgrå ryle et fremragende efterår med 27 fugle, de 16 på træk.

Fra november store antal af rastende dykænder med ederfugl 5/11 9.850 Nakke Hage, sortand 19/12 5.500 Nakke Hage og fløjlsand 27/12 600 ud for Plantagen. Aktiviteten ved havet medførte nogle fine enkeltfund med årets hvidnæbbede lom 9/12 1 vdr Korshage på forlængning fra Kikhavn og igen kongeederfugl 23/12 + 29/12 1 ad han ud for Korshage. Det helt store scoop kom dog 30/11 ud for Plantagekysten med en længe efterlyst ny art for Rørvig: amerikansk sortand 1 han, der lå fint og længe nok til at få adskillige observatører og fotos.

Helt i tråd med dette efterår var det en stor piber, opdaget 3/12, der bar året ud mod 31/12. Stationær i et fint område højt på Nørrevang med græsninger og småbrak, hvor den havde indledt sin overvintring i det milde vintervejr.

Islom, Plantagekysten, 2. april 2017. Foto: Dennis Olsen

Gråsiken, Saksfjed, 24. marts 2017. Foto: Preben Berg

Hyllekrog/Saksfjed Fuglestation

Af Preben Berg

Endnu en mildere vinter af slagsen gjorde at første obsdag i år allerede faldt 2. februar, som dog blev efterfulgt af 3 dage med tæt tåge; igen obs den 6/2; vintervej i 4 dage hvorefter så obs for fuld skrue fra den 11/2. Nu er det blevet til det 10. år inkl. et slags prøveår, at forårstrækket ved Hyllekrog er blevet dækket og dækningen fortsatte frem til den 7/6 (i alt 118 obsdage) med i alt 590.433 bogførte trækkende fugle. I år blev den mest spektakulære trækkforekomst de enormt mange trækkende fjordterner med ca. 10 gange så mange som gennemsnittet: total hele 21.491 trk. med største dag 29/4 13.200 (!). Det blev også halvåret med hele 3 gribbearter på lokaliteten: lammegrib, ådselgrib og gåsegrib (!).

Observatørerne har dette forår været Preben Berg med assistance af især Gunnar B. Pedersen, Ralph Qwinten, René Christensen, Claus Mortensen, Ole Friis Larsen, Sune Madsen, Jens Peter Ringved Andersen og Palle Sørensen.

Trækobservationer fra foråret

Knortegås (53.624) satte rekord både totalt og på dagsbasis: 20/5 34.900 (heraf 12.345 på 30 min), mens nu tilbage til mere beskedne antal af bramgås (93.536)

efter 3 år i træk med langt over 100.000 – nu kun max. 10/5 37.470. Trækkende sædgæs (46) sås der som sædvanlig ikke mange af, men pænt med rastende fugle i februar, flest 18/2 435 (190 tundra + 245 tajga). Samme historie med kortnæbbet gås (0 trk.) og rekordmange rst. i februar – flest 16-24/2 med max. 24/2 210 rst. Trækkende blisgæs (1.935) sås i en mængde som samlet set overgik normalen med 25% og den bedste dag blev 28/3 368.

Igen i år temmelig begrænset træk af havlit (976), hvoraf de 653 sås i marts måned med flest 24/3 203. Stadig faldende antal af ederfugl (211.720), hvilket er knap 34% under gennemsnittet. Antal fugle efter afsluttet obstid blev denne gang skønnet til ca. 17.400 og den samlede forårssum er nu derfor på bare ca. 228.000. Nu er den samlede forårssum snart kun halvdelen af, hvad den var for bare 5 år siden (se tabel 1), men forhåbentlig er de begyndt at overvintre i større omfang inde i den østlige del af Østersøen. Dette er dog stadig ubekræftet. De bedste dage var ligeledes meget lave: 28/3 14.950 og 29/3 12.480. Kønsbestemelsesprojektet på direkte trækkende ederfugle kører nu på 5. år og i alt 75.727 blev denne gang kønsbestemt. Hunprocenten er denne gang steget marginalt til 32,2%. Jagtstoppet på ederfuglehunner kan umiddelbart se

Rødtoppet fuglekonge, Saksfjed inddæmning, 2. april 2017. Foto: Preben Berg

ud at at have hjulpet, men der er stadig lang vej igen før den art er tilbage til normale tilstande. Der er som bekendt intet, der er så skidt, at det ikke er godt for noget, hvilket måske her er tilfældet. På grund af færre ederfugle er det muligvis nok blevet lettere at opdage og pille kongeederfugle ud af flokkene... i hvert fald lykkedes det i år at finde mindst 4 fugle: 12/3, 16/3, 22/3 og 31/3, hvor der blev fundet en adult han trk. Ø!

Der sker så afgjort noget med fløjlsand (1.747) i disse år. Således fart over feltet, da der i år blev talt 34,2% af alle trækkende fugle fra samtlige år 2009-2017 (!). Ni ud af ti af de bedste trækter fra lokaliteten er således også fra 2017 – flest 9/4 146. Sortand (85.513) er i de seneste 3 år meget stabilt kørende med ca. 85-88.000

fugle pr. år. Denne gang sås mere end 5.000 på 4 dage inkl. ny LF-rekord: 15/3 14.300. For toppet skallesluger (8.338) blev det i denne omgang slut med over 10.000 pr. sæson efter 4 sæsoner på denne vis. Denne gang også noget mere beskedne dagsmax.: 5/3 593. Antal trækkede fugle efter endt obstid blev også i år opgjort ud fra opgjorte halvtimetotaler samt lignende dage og skønnet til ca. 1200. Desuden blev direkte østtrækkede fugle atter kønsbestemt. I alt 6.404 fugle (76,9 %) blev bestemt og andelen af hunfarvede fugle endte på 40,4% (35,4% i 2016). Imidlertid har det vist sig, at det er for svært at få alle kønsbestemt korrekt, da 2K hanner først fælder sent på foråret og derfor ofte kan blive fejlbestemt til hunner. Et mindre antal af hunfarvede er dog bestemt til hanner alene på stor størrelse.

Tabel 1: Oversigt over østtrækkende og kønsbestemte ederfugle 2012-2017.

	Trækkende og kønsbestemte Ederfugle Hyllekrog 2012-2017					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal talte træk	358.710	334.658	342.501	293.649	224.492	210.680
Beregnete udenfor obstid	51.000-55.000	45.100-50.000	27.110-29.000	27.720	22.000	17.400
Afrundet forårssum	410.000	380-385.000	370-372.000	321-322.000	246-247.000	228.000
Difference i forhold til året før		-25.000-30.000	-10.000-13.000	-50.000	-75.000	-18.000
Antal kønsbestemte		58.681	64.492	70.150	62.601	75.727
Kønsbestemte i %		17,5	18,8	23,9	27,9	35,9
Hunprocent		33,9	33,1	32,2	31,7	32,2

Der er sjældent noget særligt at skrive om gravand (581), men denne gang både ny total- og dagsrekord: 11/3 117. Der er ikke tidligere set mere end højst 29 pr. dag, da arten underligt nok bare drysser spredt forbi i meget lave antal. Omsider igen over 1.000 bjergænder (1.005) hvor trækket denne gang var meget jævnt fordelt udover foråret – største dag blev 30/4 179.

Der kom gang i skeand (497) fra den 31. marts, men næsten halvdelen af fuglene lå alligevel i maj måned med flest 7/5 99. Pibeand (4.901) kunne lige klare en beskeden sæsonrekord, mens dagstotalerne lå langt fra. Arten toppede koncentreret i månedsskiftet marts/april med 3 OK dage i rap: 31/3 677, 1/4 585 og 2/4 620. Knarand (109) lå ca. 21 % over middel imod krikand (1.281) som derimod lå ca. 21% under. Der taltes over 100 Krikænder på 3 dage med flest 2/4 160. I forhold til gennemsnittet (+80%) klarede spidsand (777) sig igen bedst af svømmeænderne, hvoraf de 636 spidsænder trak igennem 27/2 -10/4, mens bedste dag alligevel lå helt henne i maj måned: 7/5 132.

Ligesom med sidste år gælder det om at kende sin besøgstid med hensyn til gråstrubet lappedykker (620), da over 50% røg af sted på selvsamme rekordaften: 9/4 hele 321 trk. (!). Nordisk lappedykker (25) sås med i alt 7 trk.+ 18 rst. i tiden 2/3 – 9/4, hvilket er rekordmange. Flest trak her 3/4 3 samt 31/3 6 og 9/4 9 rst.

I kraft af at bestanden af trane (1.752) vokser, ser det ud til, at vi fremover kommer til at se flere fugle på lokaliteten. Denne gang flest 14/3 med 805 (heraf 450 i flok).

Lommerne har efterhånden ligget på nogenlunde samme niveau i de sidste 4 år, men stadig under middel med i alt 1.366 rødstrubede og 438 sortstrubede. Temmeligt slapt træk af de røde, hvor største dag blev

på beskedne 9/4 137, mens dens sorte fætter landede på 9/4 og 6/5 begge 41 trk. som højeste notering.

Storke er altid en fornøjelse at se komme forbi, hvoraf 2 sorte blev set henholdsvis den 25/4 1 NØ og 25/5 1 trk. S, mens de hvide sås med 16/3 1 og 14/5 3 trk. NØ samt 20/5 2-3 OF.

Sulerne holder niveauet for de seneste år med 18/2 – 4/4 i alt 8 fugle.

Efter sidste års kæmpe flop af de arktiske vadefugle kom de så afgjort tilbage på sporet i 2017. Strandhøjle (4.978) gav den gas med 2½ gange så mange fugle som i hidtil bedste år fordelt på 9 dage i perioden 14/5 – 4/6. Flest sås 24/5 2.620 og 25/5 1.899 (!). Det blev til lige akkurat næstbedste år af islandsk ryle (18.723), som der sidste år blot sås sølle 322 af. Rylerne sås koncentreret på 8 dage i tiden 23/5 – 1/6, flest 28/5 4.570 og 31/5 9.240. Også pæne tal af lille kobbersnepe (9.426) hvoraf de største dage faldt ca. 3 dage førend normalt: 24/5 3.950 og 25/5 4.583. Igen i år super godt træk af storspove (18.162!), men denne gang i stedet for en enkelt gigantdag som sidste år, sås i stedet hele 2 dage med godt over 5.000: 14/4 8.498 og 20/4 5.994!

Det blev et meget gennemsnitligt år for almindelig kjove (82), hvoraf der sås 13 fugle både 20/4 og 24/4. Det er efterhånden 3 år siden, at der er set store tal af dværgmåge (4.566) og i år var således heller ingen undtagelse. Derimod var det et noget underligt år med forårstrækkende dværgmåger allerede sidst i februar og i starten af marts f.eks. 28/2 27 Ø. I marts sås max. 31/3 57, mens i april hvor de største tal normalt kommer i bogen sås kun max. 28/4 479. Forårets største tal faldt i stedet i maj måned...: 6/5 956 og 7/5 930.

Ny rekord af dværgterne (147) hvor hovedparten af fuglene blev set i perioden 20/4 – 7/5 med flest 1/5 22.

Sortstrubet lom, Femernbælt 2. juni 2017. Foto: Preben Berg

Lærkefalk, Saksfjed, 11. maj 2017. Foto: Preben Berg

Desuden også mange four. fugle ult. april med op til 25/4 27. Sortterne (117) er tilbage med mere middel-mådige antal, men som sædvanlig store udsving de forskellige forår imellem. Største tal var denne gang: 6/5 56.

Et overvældende stort antal af fjordterne (21.491!!!) blev set, hvilket er hele 10 gange så mange som det hidtidige gennemsnit (!). Den helt store dag indtraf den 29/4 med hele 13.200!, som ligeledes er 10 gange større end den hidtidige dagsrekord. De gik i gang kl. 9.20 og fortsatte til det blev mørkt. Allermest sås over dagen mellem kl. 12.30 og 15.00 med mellem 1020 og 1480 i hver eneste halvtimes periode (!). Øvrige dage med over 500 fugle sås 20/4 1.235, 6/5 1.127 og 10/5 1.541. Det blev også et ganske fint år med havterne (4.295), hvor flest sås 24/4 1.244 og 29/4 1.300, hvorefter arten på usædvanlig vis stort set allerede var slut for i år!

Det blev til en tangering af hidtil højeste antal fra 2015 af fiskeørn (53), hvor flest kom forbi 14/4 med 9. Ikke ligefrem prangende antal sås af hvepsevåge (570), men alligevel næstbedste år. Det er åbenbart, hvad lokaliteten normalt kan præstere om foråret: 14/5 161 og 21/5 175. Dagsmax. er dog på 485 fra 11/5 2008. Stadig en opad gående kurve med hensyn til forekomsten af sort glente da 1/4 – 25/5 i alt 15 trk.+ 6 rst. (+ 1 rst. 26-28/6 udenfor standard forårssæson). De største dage blev her 14/5 6 trk. og 20/5 3 trk.+ 1 rst.

Det var helt suverænt og helt uden sidestykke med hele 3 arter af gribbe (!): lammegrib 20/5 1 indtrk. og NØ, ådselgrib 5/6 1 trk. V og så – godt nok udenfor standardsæsonen, men alligevel: gåsegrib 25-27/6 1 rst. Alle fugle blev fotodokumenteret.

Ny rekord sås af rørhøg (143), hvor den største dag faldt med 13/4 18, mens næstbedste total af blå kærhøg (29), hvoraf de 16 fugle sås i maj. Vi skal åbenbart vende os til, at det nu er steppehøge (6) vi ser og ikke hede høge (0), da 6 trk.(+ 0 rst.) af førstnævnte i tiden 17-27/4 og absolut ingen hede høge hverken af trk. eller rst. Rovfuglerekord nr. 2 blev af rød glente (94) på trods af, at fuglene bare stille og roligt dryssede igennem spredt udover hele foråret med disse beskedne topdage: 1/4 6 og 14/5 7. Det blev et noget underligt år for musvåge (1.253). For det første blev det bedste år i 5 år, dernæst kun små tal fra marts/april (højest 17/3 128) og herefter et mylder af ungfugle i maj. I alt blev der set 365 fugle i maj imod normalt under 100. Årets topdage faldt også meget usædvanligt fra denne periode: 9/5 190 og 14/5 131. I lighed med fiskeørn en tangering af hidtil bedste år fra 2015 af tårnfalk (93), men her tilige også ny dagsrekord: 10/5 18 og 14/5 22.

Som sædvanlig ikke større sæsontotaler af gruppen spurvefugle og lignende end hvad der kan ses på en enkelt dag ved nogle af de andre træklokaliteter. Nogle af de bedre forekomster herfra var dette forår:

engpiber (2.277) med flest 17/4 1650, allike (2.584) - flest 14/3 1.200 og grønsisken (2.023) hvoraf flest 30/3 388.

Observationer fra efteråret

Fokus var som vanligt på rovfugle om efteråret, hvorfor det stadig ikke giver nogen større mening at sammenregne træktotaler for de øvrige arter. Der foreligger rovfugletrækdata fra i alt 78 dage (+ ca 10 dage uden trk. rovfugle) med en samlet pæn rovfugletotal

på totalt 11.084 ex. I den bedre ende lå fiskeørn (111), hvepsevåge (3.027), rørhøg (418), rød glente (1.121), sort glente (16), musvåge (3.485) og lærkefalk (46). Svage tal sås derimod for både blå kærhøg, fjeldvåge, dværg- og vandrefalk. Ellers kan kort nævnes at antallet af hulduer synes at være pænt kørende da 23/8 - 13/11 i alt registreret ca 2.100 trk. Den storstilede invasion i år af gråsirken blev her på lokaliteten mest bemærket i form af mange rastende fugle i sidste halvdel af november og her flest 21/11 900.

	Forår	Efterår
Dækning	11/2 - 7/6 (dagligt)	2/7 - 31/12 (ikke dagligt)
Observationer, almindeligste arter	Kortnæbbet gås 16-24/2 - max 24/2 210 rst. Knortegås 53.624, flest 20/5 34.900 (begge tal rekord) Bramgås 93.536, flest 10/5 37.470 Blisgås 1.935 Ederfugl 211.720 (igen klart ringeste år) Fløjsand 1.747, flest 9/4 146 Sortand 85.513, flest 15/3 14.300 (ny LF rekord) Toppet skallesluger 8.338 Pibeand 4.901 Spidsand 777, flest 7/5 132 Gråstrubet lappedykker 620, flest 9/4 321 (rekord) Trane 1.752, flest 14/3 805 Strandhøjle 4978, flest 24/5 2.620 og 25/5 1.899 Storspove 18.162, flest 14/4 8.498 og 20/4 5.994 Lille kobbersnepe 9.426, flest 25/5 4.583 Islandsk ryle 18.723, flest 31/5 9.240 Almindelig kjøve 82, flest 20/4 13 og 24/4 13 Dværgmåge 4.566, flest 6/5 956 og 7/5 930 Dværgterne 147, flest 1/5 22 Sortterne 117, flest 6/5 56 Fjordterne 21.491, flest 29/4 13.200 (begge massive rekorder) Havterne 4.295, flest 29/4 1.300	Knopsvane 17/7 5.040 rst. Bramgås 26/10 12.000 rst. Lille skallesluger 31/12 114 rst. Bjergand 2/12 175 trk. Huldue 30/9 320, 6/10 326 og 8/10 620 trk. Ringdue 27/10 28.000 trk. Splitterne 17/7 90 rst. Fiskeørn 111, flest 28/8 18 trk. Hvepsevåge 3.027, flest 23/8 564 og 28/8 636 trk. Rørhøg 414, flest 16/9 60 og 17/9 80 trk. Havørn 19/11 10 rst. Rød glente 1.121, flest 8/10 246 trk. Musvåge 3.485, flest 8/10 1.835 trk. Lærkefalk 46, flest 17/9 9 trk. Hedelærke 8/10 110 og 16/10 96 trk. Bynkufugl 17/8 36 rst. Misteldrossel 6/10 153 og 24/10 320 trk. Gul vipstjert 2/9 550 trk. Bjergvipstjert 6/10 13 og 9/10 10 trk. Bog-/kvækerfinke 17/9 30.000, 21/9 40.000 og 6/10 42.200 Gråsirken 21/11 900 og 26/11 725 rst.
Observationer, usædvanlige arter/ antal	Kongeederfugl 12-31/3 i alt 4 ad. hanner trk. Nordisk lappedykker 2/3-9/4 7 trk.+ 18 rst., flest 9/4 9 Islom 25/5 1 ad. rst. Sort stork 25/4 1 trk. NØ og 25/5 1 trk. S Hvid stork 16/3 1 trk., 14/5 3 trk. samt 20/5 2-3 OF. Sølvhejre 16/1 1, 6/5 1 og 11/5 1 alle rst. samt 5/6 1 trk. Silkehejre 12/6 1 rst. Skestork 15/5 1 rst. Sule 18/2 - 4/4 i alt 8 Odinshane 1/6 1 trk. Mellemkjøve 3/5 1 trk. Ride 26/3 1 og 2/5 1 trk. Sorthovedet måge 27/3 1, 15/5 2 og 4/6 2 alle trk. Kaspisk måge 31/3 1 trk. og 13/4 1 OF Roverterne 24/5 1 trk., 27/5 1 OF og 27/6 2 trk. Lille skrigeørn 20-21/5 1 trk. efter rst. Steppehøg 17-27/4 6 trk. Sort glente 1/4-25/5 15 trk.+ 6 rst. og 26-28/6 1 rst. Mosehornugle 5/1 - 14/5 i alt 11 obs af 1 rst. Vendehals 1/5, 2/5, 4/5 og 2/6 alle 1 rst. Biæder 21/5 2 trk. Isfugl 15/1-9/3 i alt 9 obs af 1-2 Pirol 18-30/5 i alt 4 obs af 1-2 samt 18+24/6 1 rst. Rødtoppet fuglekonge 17/3-5/4 i alt 11 obs af 1-3 rst. Hvidsirken 11/2 1, 12/2 1-2 og 27/2 1-2 rst. Gulirisk 31/3 - 25/5 i alt 11 trk.+ mindst 16 rst. Hvidvinget korsnæb 16/2 2 trk.	Nordisk lappedykker 21/9 - 21/11 5 obs af 1 rst. Sort stork 20/8 1 trk. NØ Hvid stork 2/9 85 trk. Sølvhejre 21/8 - 31/12 1-4, dog 16-18/9 6-8 rst. Sule 4/11 1 trk. Mellemkjøve 2/9 1 trk. Ride 4/11 1 trk. Hvidvinget terne 15/8 1 1K fu. Lille skrigeørn 2/9 1 trk. SV og 28+30/9 1 OF Steppehøg 15-27/9 3 trk. Hedehøg 5-21/8 4 trk. + 1 rst. Sort glente 6/8-13/11 16 trk. Mosehornugle 22/7 1, 20/11-17/12 3 obs af 1 rst. Vendehals 10/9 2 rst. Isfugl 4/8 - 29/12 1 rst. Aftenfalk 23/9 1 trk. + 24/9 1 fu. Stor tornskade 6/10 - 17/12 10 Rødtoppet fuglekonge 22/9 - 17/11 i alt 7 rst. Ringdrossel 8/10 - 7/11 6 Hvidsirken 27/11 1 rst. Stor korsnæb 6/10 12 trk. Gulirisk 16/10 1 trk.
Observationer, sjældne arter (SU)	Lammegrib 20/5 1 trk. NØ Ådselsgrib 5/6 1 trk. V Gåsegrib 25-27/6 1 rst. Pileværling 6/5 1 ad. han rst.	Stor skrigeørn (fulvescens type) 18-29/11 rst. og udtræk 29/11

Hortulan, Gjerrild Nordstrand, 15. maj 2017. Foto: Kent Olsen

Gjerrild Fuglestation

Af Jørgen Staarup Christensen, Rasmus Due Nielsen, Kent Olsen & Jonas Dencker Kjærgaard

Dækning

Fint aktivitetsniveau i forårssæsonen med 54 observationsdage med totaltællinger mellem 28. januar til 6. juni, hvilket giver en dækning på 40 % af alle dage, som er et udmærket resultat for en "arbejdsramt fuglestation". Desuden yderligere 23 dage med enten kratlusk og/eller diverse strø-obs/kortvarige obs. Bortset fra medio februar til ultimo marts og enkelte østenvinds-dage i april og maj, blev de fleste dage med fint trækvejr dækket. Påsken lå fint i år (9.-16. april), men var desværre præget af kølige NV-vind-dage, så det blev en skuffelse. Den manglende dækning i marts satte sit præg på årstotaler for sang- og pibesvane, og muligvis finker og ringdue.

I efteråret har aktiviteten ved Gjerrild typisk været tilfældig og spredt, men vi prøvede at give Gjerrild chancen med i alt 18 observationsdage med totaltællinger, samt yderligere 15 dage med diverse strø-obs.

I løbet af året har knap 40 ornitologer besøgt Gjerrild-området, men kun fire totaltællinger er foretaget af andre ornitologer end redaktørerne til denne rapport, så det er stadig kun et fåtal af østjyske ornitologer, som prioriterer Gjerrild.

Forår

Rovfugletrækket bød på ny rekordforekomst for rød glente (218), havørn (15) og tårnfalk (208) og tangering

af steppehøg total (8). Også fine totaler for hvepsevåge (251), rørhøg (100), spurvehøg (794), musvåge (2.475), fiskeørn (44), lærkefalk (79) og vandrefalk (28) – og bortset fra blå kærhøg (29) og duehøg (2) – lå totaler for sort glente (4), fjeldvåge (18) og dværgfalk (49) på eller over gennemsnit for de seneste fem års tællinger.

Hvepsevågetrækket kulminerede på en dag: 14/5 med i alt 124 fugle (4. største dag hidtil) og 50 % af årets forekomst. Af de mere sjældne gæster blev kongeørn (7/5) og hedehøg (25/5) observeret, mens lille skrigeørn og aftenfalk udeblev. Fra øvrige NØ Djurs tilsyneladende lavere aktivitetsniveau ved især Grenå og Fornæs; men sort glente (2), steppehøg (1), fiskeørn (9) og vandrefalk (14) skal bemærkes.

For både rød glente, musvåge, rørhøg (2K i maj) – og formentlig også havørn – optræder et vist antal gengangere, som gør trækforsøg over en længere periode. For rød glente kulminerede forekomst i flere bølger; ultimo marts - primo april og igen ultimo april til medio maj; muligvis to fremstød i sidste periode. Samlet blev 218 glenter noteret, hvor kun et fåtal blev set udtræk NØ, flertallet set træk V eller trækforsøg (returnerede SØ/SV); herudover 2-4 lokale fugle. Samlet forekomst vurderes at involvere mindst 100-120 forskellige fugle.

Tidligt på sæsonen rastede et imponerende antal havænder tæt på kysten 12-19/2 efter en periode med blæst fra øst; max. antal den 14/2 med sortand

10.000 og fløjlsand 750. Også flere bjergænder (max. 4/3: 102) og havlitter (max. 2/4: 44) end tidligere år. Svømmeænder er fortsat meget fåtallige; bemærkes skal knarand (5) og krikand 64 Ø i april, som er mange for Gjerrild.

Gæssene havde et godt år med ny forårs- og dags-max for kortnæbbet gås, blisgås, grågås, canadagås og bramgås. Sædgås, som ikke er årlig, blev registreret 29/1, dog udeblev nilgås. Tejst blev registreret i hele perioden med typisk 2-9 per obs-dag; dog ekstraordinært 16/4 13 Ø (ny dags-max); formentlig fugle retur til ynglepladser ved Sangstrup/Karlby efter fouragering i Kattegat, men ynglefugle fra disse kolonier er ikke tidligere truffet i større antal ved Gjerrild (sæson-max. 1985: 21). Årets total, som formentlig indeholder en del gengangere, nåede 110 fugle.

Mest bemærkelsesværdigt blev to nye Gjerrild-arter med topskarv (6/5) og silkehejre (22/5).

For duer og passerina blev "marts-trækkere" (ringdue, misteldrossel, bogfinke) årstotaler i den lave ende af skalaen; bortset fra huldue (216), gråsisken (1.696) og grønsisken (5.793); sidstnævnte med to toppe (medio-ultimo marts og ultimo april-primomaj). Omvendt havde alle svaler – især landsvale (6.149) - skovpiber (1.872), engpiber (7.000), bjergvipstjert (73; hidtil 2. største år) og særligt gul vipstjert (2.846) et godt år; sidstnævnte med ny lokalitetsrekord. Også et fint år for silkehale (477), som blev set i perioden 13/2-12/5, og ligeså for gulirisk (8) heraf 3 træk 12/5.

Halemejsen optrådte nærmest invasionsagtigt, især medio-ultimo marts og ny års- og dags-max registreret. Også mange halemejsere ved Gilbjerg og Skagen.

Desuden flere dage med godt fald/træk af især sangdrossel, bynkefugl, stenpikker, gran-, løv- og skovsanger, tornsanger, kærsanger, broget fluesnapper og rødrygget tornskade. Fine årstotaler for ringdrossel (59), sangdrossel (340), stenpikker (60), skovsanger (11), broget fluesnapper (30), grå fluesnapper (65) og Rødrygget Tornskade (32).

Nye forårs- og dags-max; kortnæbbet gås (45/44), blisgås (211/105), grågås (877/204), canadagås (94/47), bramgås (2.459/2.048), fløjlsand (3.103/750), rød glente

Tårnfalk, Gjerrild Nordstrand, 12. maj 2017. Foto: Kent Olsen

(218/23), steppehøg (8/3), tejst (110/13), gul vipstjert (2.846/1203), halemejsen (282/104), ravn (72/17), gulirisk (8/3) og bjergirisk (199/155). Og nye dags-max for landsvale (12/5: 3.202) og trane (30/4: 28).

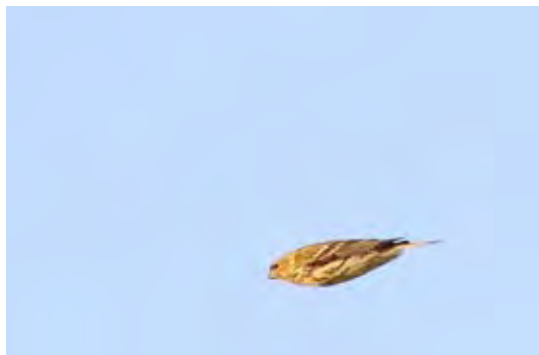
Efterår

Efterårstræk ved Gjerrild er endnu et temmelig ubeskrevet blad. Og en nordvendt østjysk kyststrækning vil logisk set ikke opsamle større koncentrationer af trækkende fugle, og hvor fugletrækket i efteråret (indtræk fra Kattegat) rammer NØ Djursland over en bred front.

Steppehøg, Gjerrild Nordstrand, 29. april 2017. Foto: Rasmus Due Nielsen

Gulirisk, Gjerrild Nordstrand, 12. maj 2017. Foto: Kent Olsen

Træk af svømmeænder og vadefugle er væsentligt større end foråret, men stadig kun beskedne antal, dog blev 20 forskellige vadefuglearter registreret. Af trækkende gæs imponerede bramgås med 3.355 T 19-23/10; dags-max 19/10 2.407 T. For havfugle registreres samme arter som ved Fornæs og forekomst af alk ligner meget forekomst ved Fornæs med kulmination ultimo oktober – medio november (fourageringstræk) og dags-max på knap 6.000 ex. Sortand og ederfugl raster i store tal i havområder nord for Gjerrild og 5-10.000 sortænder kunne ses året ud, hvor forekomst

ved Fornæs (nordgående træk) typisk kulminerer primo august-primo september. Desuden sidst på året ny lokalitets-max. af bjergand med 28/12 1.040 Ø.

Rovfugletræk var meget beskedent; hvepsevåge (12), musvåge (dags-max. 26), fiskeørn (3), tårnfalk (10), lærkefalk (3), vandrefalk (6), imens småfugletræk flere dage for flere arter var ganske fint med (dags-max/sæson-total i parentes); landsvale (368/1154), bjergvipstjert (4/17), kvækerfinke (2.290/3.910), lille korsnæb (468/2.634), stor korsnæb (28/103), dompap (85/198). Desuden flere dage med et fint fald af småfugle, så kratlusk i efteråret har potentiale. Desuden blev storkjove, sortterne (3), dværgerterne (2), gråmåge, mosehornugle, bjerglærke (8), sortstrubet bynkefugl, skægmejs (14), stor tornskade (2) registreret.

	Forår	Efterår
Dækning	28. januar til 6. juni (54 dage)	2. juli til 29. december (18 dage)
Ringmærkning Total	Ingen	Ingen
Observationer, almindeligste arter	Sortand 55.151 Bog-/kvækerfinke 21.968 Ringdue 16.107 Allike 7.588 Engpiber 7.000 Landsvale 6.149 Grønsikken 5.973	Sortand 36.919 Alk 16.237 Kvækerfinke 3.910 Bramgås 3.524 Hjejle 2.763 Lille korsnæb 2.634 Sule 1.757
Observationer, usædvanlige arter/antal	Islom 3 Hvidnæbbet lom Nordisk lappedykker 3 Topskarv Sølvhejre Silkehejre Bramgås 2.459 Rød glente 218 Havørn 15 Steppehøg 8 Kongeørn Tårnfalk 208 Lærkefalk 79 Turteldue Hærfugl Piról 2 Vendehals 4 Sortstrubet bynkefugl 2 Rødtoppet fuglekonge Gulirisk 8 Hortulan	Gråstrubet lappedykker 42 Nordisk lappedykker 2 Bjergand 1.087 Storkjove Gråmåge Ride 146 Dværgerterne 2 Sortterne 3 Mosehornugle Bjerglærke 8 Skægmejs 14 Stor tornskade 2 Sortstrubet bynkefugl Stor korsnæb 103 Dompap 198

Konklusion

Et fint år, især forår, med højt aktivitetsniveau, pæne træktotale for næsten alle arter og god artsbredde. Og hele to nye arter for Gjerrild og ny sæson-max for 22 arter (inkl. Fuglestationsårene).

Gjerrilds potentiale i efteråret er endnu tvivlsomt, men også i efteråret fornem artsbredde, hvor vi endnu mangler en dag med hård vind fra NØ til hav- og stormfugle. Derimod synes også SØ vind i efteråret at være bedst til at opsamle småfugletræk.

Ud over ovenstående bød året sædvanligvis på mange fine oplevelser med islom (3 fund), hvidnæbbet lom (1 fund), nordisk lappedykker (5 fund), hvid stork (2 fund), sølvhejre (3. juni; 1 R Stavns hoved Rev; 3. fund), turteldue (27. maj; første fund siden 2007), hærfugl (13. maj; 4. fund ved Gjerrild), isfugl, vendehals (4 fund), sortspætte (2 fund, begge træforsøg), bjerglærke (4 fund), husrødstjert (2 fund), sortstrubet bynkefugl (3 fund) rødtoppet fuglekonge (1 fund; Gjerrild Nederskov), korttået træløber (2 fund), pirol (2 fund), hortulan (1 fund) og karmindompap (3 fund).

I år en god artsbredde med 197 arter fra Nordstrand Øst (højeste hidtil); og samlet 207 arter i Gjerrild-området. Det skal bemærkes, at der i 2017 blev registreret i alt 228 arter på NØ Djursland mellem Stavns hoved Rev og Grenå, hvor eksklusive arter som rosenbrystet tornskade 5/6 Grenå Havn og sortbrynet albatros 6/10 Fornæs bekræfter NØ Djurs potentiale.

Topmejsje, Tved Plantage, 13. november 2017. Foto: Frits Rost

Bjergvipstjert, Frederiksdal, 2. april 2017. Foto: Finn Carlsen

Beretninger fra Projekt Ørn 2017

Samlet og redigeret af Erik Ehmsen, Kim Skelmose & Peter Lange

Fiskeørn, de to flyvefærdige unger sidder i reden, forældrefuglen holder vagt på toppen af kamerastativet. Gribskov, 30. juli 2017. Foto: Per Ekberg

Fiskeørn med skalle, Vejlen, Tåsinge, 4. september 2017. Foto: Erik Thomsen

Fiskeørnen i Danmark 2017

Af artskoordinatør Leif Noorup

Sammenfatning

Der blev igen i år registreret 5 par ynglende fiskeørne med rede, og der kom 8 unger på vingerne.

To på Sjælland og 6 i Jylland. Ganske godt!

En nyopdaget rede i Midtjylland fik ingen unger på vingerne i år, men sidste år fik parret her hele tre unger på vingerne. Den nye rede i Klosterhedens Plantage, blev desværre ikke besat i år. Men rede nr. to her fik to unger på vingerne i en nybygget rede, som lå så tæt på vejen at Naturstyrelsen satte skilte op. Men det mest usædvanlige var, at der var to hunner om rede nr. 1.

De tre gamle par i henholdsvis Klosterheden, Gribskov og Estvadgård Plantage fik alle unger på vingerne. Henholdsvis én, to og tre som sidste år.

Nyt var også at livet på reden i Gribskov kunne følges gennem et web kamera opsat af Naturstyrelsen.

Der er siden 2005 kommet mindst 48 unger på

vingerne, og håbet er nu, at nogle af disse vil vende tilbage og danne nye ynglepar, som det er sket i Klosterheden.

Igen i år er der set oversomrende fiskeørne hvis adfærd kunne tyde på ynglefund, men trods ihærdig søgen efter reder, blev ingen fundet.

Lokalitetsgennemgang

Flyndersø området

Af redekoordinatør Leif Noorup

Den gamle rede i Estvadgård Plantage

Den første fiskeørn blev set den 25. marts, og den 31. marts sås begge fiskeørne på reden. Pænt tidligt! Hunnen begyndte som sædvanlig at ruge midt i april, og den 30. maj stod hunnen og fodrede unger. Den 14. juli sås tre store unger stå i reden, mens to unge havørne

fløj forbi, og den 19. juli var alle tre unger fløjet fra reden og sad i hver sit udgåede grantræ i skarv kolonien. Dejligt med tre unger igen.

Klosterheden

Af redekoordinator Svend Aage Knudsen

Rede 1 (Gamle rede).

Den 27/3 sås begge fugle ved reden, og den 19/4 lå hunnen og rugede. Den 25/5 lå hunnen urolig i reden, så der var nok kommet en unge. Den 14/6 sad to fiskeørne på reden. En tredje kom til med fisk og ungen blev fodret. Leif Novrup iagttog i perioden det sælsomme syn med 3 fiskeørne om én rede.

Den 13/7 sad den flyvefærdige unge i reden og hunnen i træ ved siden af.

Den 28/7 havde fiskeørnene forladt området ved reden.

Rede 2.

Den 27/3 sås 2 fiskeørne i området. Redetræet var væltet i vinterens løb, men den 19/4 var en ny rede bygget ca. 400 meter fra den gamle. Den 25/5 lå hunnen og rugede, og den 13/7 sås to store dununger og hunnen på reden. Naturstyrelsen havde sat skilte op og markeret et område, hvor man ikke måtte færdes, da reden lå meget tæt ved skovvejen. Den 28/7 stod to næsten flyvefærdige unger i reden, mens forældre fuglene sad i træer tæt ved, og den 30/8 sås hele 5 fiskeørne i området – heraf de to unger.

Den 14/ 9 sås fuglene for sidste gang.

Rede 3.

Den 1/4 blev en fiskeørn set på reden, men ikke siden.

Vandmosen i Gribskov

Af redekoordinator Luise Ekberg

Naturstyrelsen besluttede i år at sætte webcam op på fiskeørnereden i Gribskov og kontaktede mig for at få råd og vejledning.

Efter samråd med Projekt Ørn og mig blev webcam opsat d. 27. marts kort før fiskeørnene vendte tilbage til området.

En fiskeørn han kom til reden d. 2. april og fra d. 7. april sås den vedvarende med en hun, som var ringmærket. D. 11. april blev der observeret 4 fiskeørne, som alle var på reden og kæmpede om den.

Herefter sås ikke længere den ringmærkede hun, men til gengæld en hun, som ikke var ringmærket. Alt virkede normalt og parringer fandt sted. D. 25. april blev første æg lagt og så startede en adfærd, som ingen har kunnet forklare. En han angreb hunnen på reden over 3 dage og hun rugede kun sporadisk indtil d. 29. april, hvorefter hun rugede fast.

Hunnen lagde i alt 3 æg hhv. 25. april, 27. april og 1. maj.

To æg klækkede begge d. 6 juni med 16 timers mellemrum. Det tredje æg klækkede ikke og blev kasseret.

D. 24. juli få dage før de var flyvefærdige og i mørkets frembrud blev den ene unge angrebet af en yngre duehøg. Forældrefuglene var straks over duehøgen og ungen landede på en gren nedenfor reden. Den formåede dagen efter at kæmpe sig op i reden igen.

Ungerne fløj fra reden første gang hhv. 28. juli og 1. august, det var den største unge, som blev angrebet af duehøgen, som fløj senest.

Hunnen er sidst set i redeområdet d. 19. august og den sidste unge blev i området til og med 9. september.

Der har gennem hele yngleperioden været problemer med menneskelig forstyrrelse og nogen har fjernet afspærringer adskillige gange. Hver gang har fuglene været tydeligt forstyrrede og har fløjet advarende rundt i området. Så jeg må konstatere, at det er bydende nødvendigt, at der er afspærret, hvis det skal lykkes fiskeørnene at få unger på vingerne.

Midtjylland

Af redekoordinator Hans Knakkegaard

Flere fiskeørne blev set i området i sidste halvdel af marts, men først d. 2/4 blev der set en ørn ved reden og igen d. 4/4, 8/4 og 11/4. Herefter skal vi helt frem til 19. maj og igen 5. og 7. juni, hvor man kunne se ørnen på reden stikke hovedet op. Herefter blev den (de) set d. 13., 14. og 18. juni. Den 14. og 18. juni sås for første gang 2 fiskeørne. Den 18. juni sås begge ørne på reden, men der var intet bytteskifte, hvilket der aldrig blev set i år. Desuden var det lidt usædvanligt at se begge ørne så sent på reden sammen. Efter d. 18. juni sås ørnene ikke igen trods mange besøg i området.

Den 21/7 fandt jeg en "frustrationsrede" ikke langt fra den første rede, og begge ørne kunne ses, hunnen siddende på den nye rede med føde i fangerne, så der er håb forude, men vi må desværre se i øjnene, at de ikke fik ynglesucces her i 2017. Begge ørne set sidst d. 21/8 ved den nye rede.

Der kan være flere grunde til, at det ikke lykkedes i år. Det kolde forår, ubefrugtede æg eller en skovmår kunne have været forbi. Det kan desværre heller ikke helt udelukkes, at det kan skyldes træfældning og udkørsel af træet, idet skoven blev udtyndet i starten af juni, og skovningsmaskinerne var så tæt på som 50-70 meter fra redetræet. Den første dag træet blev kørt ud, så jeg fiskeørneparret 1-2 kilometer fra reden trække mod øst, og der kan have været andre perioder, hvor ørnene har været for længe og for langt væk fra reden, med risiko for kolde æg/unger eller besøg af ravn, krage eller mår. De blev senere set ved reden en enkelt gang kort efter, men da var det måske allerede gået galt.

Havørn. Filsø, 28. august 2017. Foto: Karin Gustausen

Havørnen i 2017

Af Erik Ehmsen, artskoordinator for havørn

Sammenfatning: Trods et katastrofeår med fugleinfluenza og mange døde ørne fortsætter arten sin fremmarch i Danmark.

Årets resultat blev 92 par og 104 unger på vingerne. Der kom 13 nye ynglepar til, medens antallet af unger gik betragteligt tilbage i forhold til 2016. Hvis antallet af unger havde fulgt den hidtidige kurve, skulle der således være kommet mindst 30 flere unger på vingerne i 2017, end der gjorde. Vi ved

ikke, om hele denne tilbagegang skyldes fugleinfluenzaen.

Af de nye par var der hele fem, der slog sig ned på Fyn, som således stod for den største fremgang i 2017.

Som det ses af grafen over antal redepar og antal unger er antallet af redepar steget, medens antallet af unger er faldet væsentligt. Faldet skyldes således ikke mangel på gamle fugle i ynglebestanden, men at

parrene ikke fik unger nok. Da gennemsnittet af unger per succesfuldt par er på linje med tidligere år, skyldes faldet altså udelukkende, at mange par ikke gennemførte ynglen eller opgav inden ynglestart.

Af den store tabel kan det ses, at mange par - nemlig 10 - opgav at yngle, inden de overhovedet var gået i gang. Vi tror således, at en del gamle fugle er omkommet af fugleinfluenza, at andre adulte fugle har overtaget den dødes plads, og at parret så ikke er kommet i gang med at yngle.

Det ekstremt våde og kolde forår i 2017 kan også have bidraget til, at en del par ikke fik noget ud af æglægningen. Her viser skemaet, at 16 par ikke fik unger. Det mest interessante i den sammenhæng er, at de nyetablerede par næsten alle fik unger på vingerne.

Vi kan på nuværende tidspunkt forudse, at der vil være sendt mere end 1.000 ørneunger på vingerne fra danske reder, inden der er gået 25 år efter det første succesfulde ynglepar genindvandrede i Danmark!

Der er sat gps-sendere på to unger af Havørne i Danmark i 2017, disse fugle kan følges på www.dof.dk/gps-oerne, det er meningen, at der de næste år skal sættes gps-sendere på yderligere nogle havørneunger. Målet er at lære noget om, hvordan Havørneunger opfører sig blandt andet i nærheden af vindmøller, som vi får stadig flere af.

Slesvig-Holsten har haft samme udvikling i 2017 som i Danmark, med flere nye par og en kraftig tilbagegang i antallet af unger.

Tilbagegangen skyldes også der, at mange par opgav æglægning, eller at der ikke kom unger ud af det.

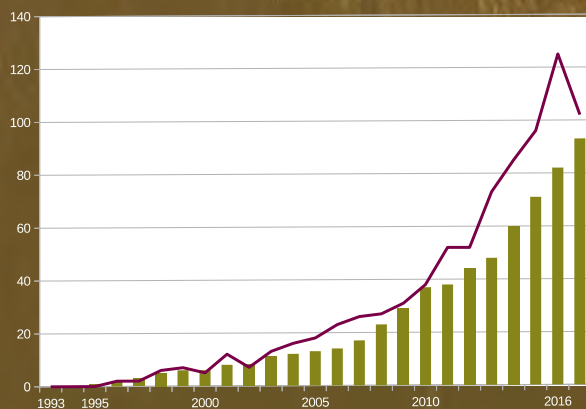

Havørn, Filsø, 28. januar 2017. Foto: Karin Gustausen

13 nye redelokaliteter i 2017

Kortet viser lokaliteter med aktive havørnreder i 2017. Nummer henviser til tabellen på næste side. De fleste nye reder er fundet i Syd- og Østdanmark, men der sker også ekspansion omkring Limfjorden. Enkelte hemmeligholdte lokaliteter er ikke vist på kortet.

Kort: Erik Ehmsen og Timme Nygaard

Havørn reder og unger.

Havørnepar med rede i perioden 1995-2017. Enkelte territorier, der ikke har været besat de senere år, og som aldrig har produceret unger, er udeladt.

Nr.	Lokalitet	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	2000	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	Total	
1	Hejrede Sø	F	F	O	F	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	0	0	34		
2	Bankel Sø				1	1	2	2	1	1	1	0	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2	1	0	1	0	28	
3	Hostrup Sø				1	0	1	1	2	1	2	2	2	3	2	1	1	2	0	2	2	2	2	BT	2	2	33	
4	Arreskov Sø						2	1	0	2	2	2	1	2	2	3	1					BT	2	2	1	1	24	
5	Præstø Fjord				F	F	BT	1	0	2	0	2	2	2	3	0	2	0	0	1	1	2	1	3	2	2	26	
6	Gavnø						F	BT	BT	F	0	2	1	2	2	0	0	1	1	2	1	2	1	1	1	1	19	
7	Roden Skov									1	BT	1	2	1	0	1	2	2	0	2	0			1	0	1	1	15
8	Tystrup Sø								2	F	1	2	3	3	2	2	3	2	3	2	3	3	3	2	2	1	36	
9	Østlolland									1	1	0	1	0	1	2	2	1	0	0	0						9	
10	Skarresø										BT	0	1	2	1	2	1	1	2	1	2	3	2	2	2	2	22	
11	Haderslev									0	1	2	1	2	1	2	2	3	1	1	2	1	0	1	0	1	17	
12	Nakskov Fjord, Volshave												2	2	1	2	2	1	1	2	1	2	2	2	0	20		
13	Bognæs													BT	2	2	0	2	2	3	3	2	2	2	2	2	22	
14	Stensby Skov									0	2	2	1	2	0	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	22	
15	Tofte Skov													F	F	BT	BT	1	1	F	3	BT	2	2	2	1	11	
16	Rågå														BT	F			F	2	2	2	1			7		
17	Midtfalster									1	F	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	17	
18	Sydlig Jylland													2	F											2		
19	Salten Langsø													F	F	0	2	2	2	1	2	2	0	2	1	13		
20	Knuthenlund															1	BT	1	0							2		
21	Solkær Engsø															1	2	1	2	3	3	2	2	3	2	2	21	
22	Tissø															BT	2	1	2	2	3	3	2	2	2	2	17	
23	Langeland II															0	1	2	2	3	2	2	0	2	0	14		
24	Ormø/Glænø Fredskov															1	0	1	1	1	0	2	3	0	2	11		
25	Knuthenborg															1	3	0	2							6		
26	Møn																	2	1	2	BT	1	2	1	1	BT	10	
27	Humleøre Skov																	2	2	2	0	2	1	BT	2	2	13	
28	Nejede Vesterskov															1	2	2	0	2	BT	2	2	1	1	1	12	
29	Skanderborg Sø															2	0	2	2	2	2	3	3	0	2	16		
30	Sorø															BT	BT	1	1	BT	F	1	1	0	1	5		
31	Hesede Skov																	0	2	0	0	0	2	2	1	7		
32	Borris Hede																	2	0	F	3	1	1	2	2	11		
33	Hyllekrog															0	2	2	1	2	2	2	2	2	2	13		
34	Æbelø															F	0	2	1	2	2	2	2	2	BT	11		
35	Als															BT	2	1	0	0						3		
36	Tranekær															0	0	0	F	2	2	2	2	0	0	6		
37	Brøns Skov																	1				F	1	2	BT	4		
38	Genner																	F	F	1	2	2	1	2	1	1	11	
39	Wedellsborg																	BT	2	2	2	2	BT	1	1	8		
40	Thy																		BT	BT	F	0	2	1	1	4		
41	Kertinge Nor																			F	0	2	2	2	2	8		
42	Vorsø																	0	1	2	2	2	2	2	2	9		
43	Lunkeris Skov/Hestehaveskoven																			F	1	2	1	1	BT	5		
44	Kippinge																			2	2	2	2	2	BT	10		
45	Nysted																			BT	BT	1	2	2	0	5		
46	Sortemosen																	0	2	2	0	3	1	8		8		
47	Løgismose																	1	0	1	2	2				6		
48	Ravnholt																			2	3	2	2	3	0	12		
49	Saltbækvig																			BT	1	0	1	2	0	4		
50	Stigsnæs																			1	2	2	1			6		
51	Hvidkilde Sø																			BT	F			BT	2	2		
52	Rands Fjord																			F	BT	1	1	2	2	6		
53	Filso																				1	1	0	2	0	4		
54	Nordskoven																				BT	1	1	1	1	4		
55	Djursland/Rugaard																				2	0	2	2	2	8		
56	Brændegårds Sø																	BT	1	2	2	2	1	0	3	2	13	
57	Oremandsgård Skove																				BT	2	2	2	2	8		
58	Dybso																				2	2	2	2	3	11		
59	Tempelkrog, Isefjord																					0	0	1	2	3		
60	Romsø																					0	2	2	2	6		
61	Vennerslund Sønderskov																					2	1	BT	2	3		
62	Vintersborg Skov																					1	2	1	BT	4		
63	Ribe																					0	BT	2	BT	2		
64	Skjoldenæsholm																					BT	BT	0	1	1		
65	Sydtåsinge/Skovballe																					BT	1	2	0	3		
66	Vemmetofte Strandskov																						2	2	1	5		
67	Krakadal, Gribskov																							1	1	3		
68	Brøløkke																						BT	1	0	1		
69	Bøtø																						1	2	1	4		
70	Bodilsker Plantage																						BT	1	0	1		
71	Ulkerup Skov																							1	1	2	4	
72	Sakskøbing																							1	2	BT	1	
73	Hovslund																							2	1	2	5	
74	Tange Sø																							1	1	1	3	
75	Djursland Nordvest																							2	2		4	
76	Keldskov																							1	0	1		
77	Mjang Dam																								1	1	2	

Nr.	Lokalitet	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	2000	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	Total			
78	Nakkebølle, Fiskholm																								2	2	4			
79	Basnæs Skov																									2	2	4		
80	Viuf																								1	2	3			
81	Roskilde Fjord Midt																									2	2	4		
82	Rosningen Skov																									0	BT	0		
83	Egå Engsø																									2	2	4		
83	Allindemagle Skov																									2	2	4		
85	Tingdal Plantage																									1	BT	1		
86	Endelave																									2	0	2		
87	Giesegård Gods																									2	2	4		
88	Torbenfeldt Gods																									1	1	2		
89	Østerskov, Lolland																									1	1	2		
90	Estvadgård Plantage																									1	2	3		
91	Varde																									1	?	1		
92	Damsbo																										1	1	1	
93	Avnø Fjord																										0	0	0	
94	Dornæs, Maribo Sønderlø																										1	1	1	
95	Auderød Skov																										0	0	0	
96	Rødby Fjord																										1	1	1	
97	Øland Skov																										1	1	1	
98	Hesselbjergskov																										1	1	1	
99	Føns plantage																										1	1	1	
100	Sødal Skov																										1	1	1	
101	Brahesborg, Assens																										1	1	1	
102	Erholm Gods																										1	1	1	
103	Sydthy, Thisted																										1	1	1	
104	Holckenhavn																										BT	0	0	
	lokaliteter kun med fugl/fugle (F)	1	1		2	1	1			1	2	1		1	1	2	4	2	1		6	5	1	1						
	fugle tilstede og redebygning set (BT)						1	1	1		1	1	1	1	1	1	4	5	2	2	7	5	4	8	2	11				
	Antal lokaliteter med yngleforsøg			1	2	3	4	5	5	8	7	10	11	12	13	16	19	24	35	36	37	43	56	63	80	82				
	Antal besatte lokaliteter i alt			1	2	3	5	6	6	8	8	11	12	13	14	17	23	29	37	38	44	48	60	71	82	93				
	Unger i alt			0	2	2	6	7	5	12	7	13	16	18	23	26	27	31	38	52	52	73	85	96	123	103				
	Unger per yngleforsøg			0,0	1,0	0,7	1,5	1,4	1,0	1,5	1,0	1,3	1,5	1,5	1,8	1,6	1,4	1,3	1,1	1,4	1,4	1,7	1,5	1,5	1,5	1,3				
	Unger pr besat lokalitet			0,0	1,0	0,7	1,2	1,2	0,8	1,5	0,9	1,2	1,3	1,4	1,6	1,5	1,2	1,1	1,0	1,4	1,2	1,5	1,4	1,4	1,5	1,1				

Havørneparret ved Brændegård Sø, 6. september 2017. Foto: Erik Thomsen

Kongeørn i Danmark 2017

Afartskoordinator Tscherning Clausen

Igen i år har der været kongeørne på fire revirer i Danmark. Men desværre er der for første gang i 19 år ikke kommet unger på vingerne.

I Tofte Skov etablerede der sig et nyt par.

Den kongeørneunge i Høstemark Skov, der som den eneste fik påsat GPS-sender sidste år, blev fundet død, inden den nåede at forlade skoven.

De GPS-mærkede kongeørneunger fra 2015 - en hun og en han - har hele året indtil nu opholdt sig i Vendsyssel, hannen i Hals Sønderkov, hvor den har dannet par med en ukendt hun, og hunnen på skiftende lokaliteter.

Store Vildmose

Det unge ynglepar fra 2016 opholdt sig vinteren over i Ørnefænger, og der blev bygget på en ny rede i et hegn vest for den eksisterende fra 2016. Ungen fra 2016 havde fået beskadiget flere håndsvingfjer i begge vinger kort efter den havde forladt reden. Årsagen til skaden er ukendt, og i december 2016 blev den fundet i svækket tilstand i området, men en uges tid senere var den atter i luften og i fin form.

Vi havde forventet, at ungen fra 2016 blev presset ud af området i forbindelse med opstarten på det nye yngleforløb, men det skete ikke, og der var intet der tydede på konflikter dem imellem.

Fra slutningen af februar var det udelukkende hannen og ungen der blev set i redeområdet, og vi håbede på at hunnen rugede. Den nye redes placering betød dog, at det var vanskeligt at følge med i, hvad der foregik, men i begyndelsen af maj blev det klart, at yngleforsøget havde slået fejl. En del aktivitet blev også iagttaget omkring den gamle rede fra 2016 i gennem foråret, og en fremmed adult Kongeørn blev iagttaget i området.

Ungen fra 2016 blev sidst set i området den 25. april, og hunnen er siden kun set få gange i Ørnefænger. Hannens tilknytning til området ser også ud til nu at være svækket.

Efterfølgende kontrol af de to reder bragte ikke klarhed over, hvad der var skyld i det mislykkede yngleforsøg.

Hals Nørreskov

Parret i Hals Nørreskov, der nu er 19K + 18K, har været på plads i skoven hele året. Parret var hurtigt i gang omkring reden i år, og langt hen i forløbet så alt lovende ud. Imidlertid blev fuglene ved med at ruge efter at man kunne forvente, at der var en unge i

reden. Om det skyldes, at de har ligget på et ubefrugtet æg, er ikke muligt at afgøre. Til sidst opgav de rugningen, og der kom således for første gang siden 2007 ingen unger på vingerne.

Høstemark Skov

Kongeørneparret i Høstemark skov er henholdsvis en 19K (hannen) og en 21K (hunnen). De har 14 år i træk fået en flyvefærdig unge på vingerne. Parret skifter mellem to reder med 80 meters mellemrum. Rederne findes i en vanskelig tilgængelig sumpskov. Den 22. februar blev rederne tilset og den ene var ikke overraskende blevet udbygget. Først i slutningen af maj blev reden igen besøgt, på et tidspunkt hvor vi normalt fra jorden kan se en halvstor unge i reden. Der var intet at se, heller ikke det mindste dun på redekanten. Efterfølgende besøg forblev ligeledes negative. Den 6. juni entredes reden og kun nogle efterladte æggeskaller vidnede om et yngleforsøg. Hvorfor ørnene ikke havde held med at gennemføre deres yngel, kan der kun gættes på. Den 14. april blev ørnene set parre sig. Det vakte en svag mistanke om, at noget var galt. Endvidere var skoven i april blevet en kollektiv overnatningsplads for unge Havørne, op til syv individer, som kan tænkes at have forstyrret kongeørneparret så meget, at de i rugeperioden og de efterfølgende uger ikke har kunnet overvåge redomgivelserne som nødvendigt, og reden derfor har ligget åben for prædation.

Tofte Skov

Enken fra det "gamle" par i skoven er fortsat til stede, og ser ud til at have fast ophold omkring parrets yngleplads.

Fra tidligt forår blev der flittigt holdt udkg med det nye kongeørnepar, som etablerede sig i skoven sidste efterår. Vi fandt tidligt ud af, hvilket område de fortrinsvis opholdt sig i, og hvor de fløj en del rundt. Den 12. marts lykkedes det at finde parrets rede i en ikke særlig imponerende skovfyr. Vi fandt også ud af, at redeområdet kunne overvåges på stor afstand.

22. maj var der så tid at besøge ørnere den. Vi havde forinden set begge ørne, men da vi kom til reden, var der ikke tegn på, at der var unge(r), idet der ikke kunne ses ekskremetsprøjt på eller under reden. I græsset under reden fandt vi dog et helt og stinkende æg som er afleveret til Zoologisk Museum. 6. juni var Jan Tøttrup med i skoven, og var bl.a. oppe i redetræet for at undersøge redens indhold. Men der var intet der tydede på, at der har været unger.

Fugleværnsfondens naturreservater – status 2017

Af Erik Mandrup, Søren Ring og Hanne Havemose

Fugleværnsfondens reservater 2017:

1. Nivå Bugt Strandenge	12. Roholm
2. Vaserne	13. Bøjden Nor
3. Gundsømagle Sø	14. Søgård Mose
4. Ravnstrup Sø	15. Bremsbøl Sø
5. Ægholm	16. Sølsted Mose
6. Nyord Enge	17. Stormengene
7. Barup Sø	18. Stubbe Sø
8. Saksfjed/Hyllekrog	19. Bøvling Klit
9. Nakskov Indrefjord	20. Agerø
10. Gulstav Mose	21. Råbjerg Mose
11. Tryggelev-Nørreballe Nor	22. Svartingedal

Formidling

2017 gav plads for to større publikumstiltag: i Fugleværnsfondens naturreservat Gundsømagle Sø ved Roskilde blev 'Ivans sti' færdiggjort og indviet for naturreservatets mange besøgende i marts. Det nye tiltag byder på en 300 meter lang gangbro, der snor sig gennem den sumpede del af elleskoven i naturreservatet.

Lidt senere på året åbnede et helt særligt fugleskjul ved Stubbe Sø på Syddjurs. Skjulet er designet, så det ikke vækker opsigt i naturen omkring, og placeret, så man kan observere fuglene fra deres perspektiv, tæt ved vandfladen. Ved hjælp af specialglas sikres det, at fuglene ikke kan kigge ind i skjulet, men samtidig, at man kan se ud med en skarphed, så man vil kunne fotografere fra skjulet.

Derudover blev skjulet i Fugleværnsfondens naturreservat Agerø gennemgribende renoveret, så der er langt bedre udsigtsforhold til fuglelivet ude på strandengene, som især er kendt for sine fouragerende lysbuede knortegæs om vinteren og foråret.

Det nye fotoskjul i reservatet ved Stubbe Sø, 15. november 2017. Foto: Allan Gudio Nielsen

En stor del af Svartingedal består af gammel urørt skov, 19. september 2017. Foto: Jørn Dyrberg Larsen

Arealforøgelse

2017 var også året, hvor Fugleværnsfonden den 1. november fik sit 22. naturreservat, Svartingedal på Bornholm. Det nye naturreservat udgør 27,6 hektar og indeholder en stor skovbevokset sprækkedal. I Svartingedal findes løvtræer op til 300 år gamle og en høj diversitet, både hvad angår antal af ynglesteder og udbuddet af insekter og flora, som danner et godt fødegrundlag for mange fuglearter. Med købet vil Fugleværnsfonden sikre bevarelsen af værdifuld natur og igennem ekstensiv naturforvaltning skabe en optimal ynglelokalitet for især hulerugende fugle. Ønsket er, at størstedelen af skoven forbliver i udvikling til urørt gammel naturskov.

Fugle – og naturforvaltning

En kraftig stormflod indledte 2017 med flere kraftige oversvømmelser på mange af Fugleværnsfondens arealer i januar måned og med et større og omkostningsfuldt oprydningssarbejde til følge. Nivå Bugt Strandenge, Bøjden Nor, Tryggelev Nor, Hyllekrog og Nyord Enge blev berørt samt Stormengene og Agerø.

I Fugleværnsfondens sydlangelandske naturreservat Nørreballe Nor blev renoveringen af to fugleøer

gennemført og færdiggjort i august. Målet var at styrke de jordrugendes fugles ynglemuligheder på øerne. Siden etableringen af øerne i 2006 har vandet i søen eroderet yngleøerne, så de efterhånden var blevet mindre og mindre. Med konsolideringen af øerne bliver det spændende at følge de kommende ynglesæsoner.

Trods stormflod først på året, så viste vadefuglene på Nyord Enge igen den mest markante fremgang af alle ved optællingen i august, jf. rapporter fra Avifauna Consult og Niels Peter Andreasen. Dette galdt især for vibe (190 par) og rødben (147) men også for strandskade (28 par), klyde (24 par), stor kobbersnepe (3 par) og brushane (1 par). Også en hættemågekoloni etablerede sig på Nyord Enge i 2017, hvor flere og flere individer indfandt sig i løbet af foråret og efter en periode udviklede sig til en koloni på omkring 140 par. Foruden Nyord Enge yngler hættemågen, der ellers er i tilbagegang herhjemme, også på fondens arealer i Saksfjed Inddæmning (222 par), Nørreballe Nor (47 par) og Bøjden Nor (140 par).

Der blev i alt gjort 45.579 observationer fra Fugleværnsfondens naturreservater i 2017 fordelt på 254 arter, hvoraf 140 arter udgjorde ynglefugleobservationer på i alt 4.381 ynglepar (se tabel 1).

Bramgæs, Gundsømagle Sø, 13. november 2017. Foto: Erik Agertoft

Tabel 1 viser en samlet oversigt over ynglebestandene i alle Fugleværnsfondens reservater i 2017. Tallene er summen af mulige, sandsynlige og sikre ynglepar ifølge de kriterier, der anvendes i fondens overvågningsprogram, dvs. at de angiver det maksimale antal ynglepar i hvert reservat.

	1 Nivå Bugt Strandenge	2 Vaserne	3 Gundsomagle Sø	4 Ravnstrup Sø	5 Ægholm	6 Nyord Enge	7 Barup Sø	8-1 Saksfjed	8-2 Hyllekrog	9 Nakskov Indrefjord	10 Gulstav Mose	11-1 Tryggelev og Salme Nor	11-2 Nørreballe Nor	13 Bøjden Nor	14 Sagård Mose	15 Brensbøl Sø	16 Solsted Mose	17 Stormengene	18 Stubbe Sø	19 Bovling Klit	20 Agerø og Stenklipperne	22 Svartingedal	Sum
Knopsvane	1	6	1	1	3	2	1	3				5	4	2		1							30
Bramgås									2														2
Grågås	1	2	7	2		13		3	4		11	25	47	7	2		2			1			127
Ederfugl					21	4						1										1	27
Hvinand		5																					5
Stor skallesluger						2																	2
Toppet skallesluger	4					1				5				1							1		12
Nilgås																1							1
Gravand	5					2		2	1					3		3		2			8		46
Taffeland										1	1	3											5
Troldand	1							2	3		2	2			1	4							15
Atlingand						1		3		1		3	1			3	1						13
Skeand						22		5				14	4			1							46
Knarand						4		4			2	16	3			3							32
Gråand	3	7	1			22	1	6	6		13	39	15	4		5	4	1		4	2		133
Spidsand						3		1				1											5
Krikand																	1						1
Fasan			3							2	1				1	2	2						11
Agerhøne								1															1
Lille lappedykker	1							2		3	1	4			1		1						13
Gråstrubet lappedykker	1			2			2	7		2	3	11											28
Toppet lappedykker		6	7					1		3	3	13	4			1							38
Huldue			1	2												1						1	5
Ringdue	2	8	3	9			8	1						1		3	5		3				43
Tyrkerdue																1							1
Gøg	1	3	2	2		1	1	2		2	1	3	1	1	2	1	4	1	2			1	31
Vandrikse	2	4	2	3		1	15	5		2	6	11	1			1	1		1				54
Plettet rørvagtel																1	2						3
Grønbenet rørhøne		4				1	1	2			5					1	4						18
Blishøne	2	1	3	5		9	7	12			12	45	1	5	1	4	2						109
Trane								1									3						4
Hvid stork			1																				1
Rørdrum			1								2	7	5				4						19
Fiskehejre											1												1
Skarv	2			584																			586
Strandskade						28		3	2		1	5	1	4		1		3		2	2		52
Klyde						24		39	1			7	6									1	78
Stor præstekrave						1		3	9			3	2	5						4	2		29
Lille præstekrave	1											1		1		1							4
Vibe	3	2	1			19		12	12		2	42	11	8	4	3	4	6		7			136
Storspøve									1														1
Stor kobbersneppe						3																	3
Brushane						1																	1
Skovsneppe							1	1									1						3
Dobbeltbekkasin		1															8		1		1		11
Rødben	1					147		9	6			8	5	5		1	1	5		7	11		206
Hættemåge						14		222				47	14										297
Stormmåge				1	14			1				1	22								1		40
Sølvmåge				23									1	1								3	28
Svartbøg				5																			5
Dværgeterne								1					1										2
Fjordterne						1		3					25			1							30
Havterne						3								22							1		26
Splitterne									1					15									16
Rørhøg			1	1			2	1		1	1	3				1	2						13
Hedehøg																	1						1
Spurvehøg																							1
Havørn								1							1								1
Musvåge		1		1											1	1							4
Natugle																							2
Lille flagspætte		2	1					1															3
Stor flagspætte	1	7	1	1			2	1							1		2						16
Tårnfalk							1									1	1						3
Pirol								1														1	2
Rødrygget tornskade								2	1		1	6					5	1	1				17
Skovskade		1															2						3
Husskade		5																					5
Allike		5																					5
Råge			29	4											1								33
Ravn								1							1								2

Fortsættes næste side.

Tabel 1 - fortsat

	1 Nivå Bugt Strandenge	2 Vaserne	3 Gundsømagle Sø	4 Ravnstrup Sø	5 Ægholm	6 Nyord Enge	7 Barup Sø	8-1 Saksfjed	8-2 Hyllekrog	9 Nakskov Indrefjord	10 Gulstav Mose	11-1 Fryggelev og Salmø Nor.	11-2 Nørreballe Nor	13 Bøiden Nor	14 Søgård Mose	15 Bremsbøl Sø	16 Søisted Mose	17 Stormengene	18 Strube Sø	19 Bøvling Klit	20 Agerø og Stenklipperne	22 Svartingsdal	Sum
Sortkrage															2	1	2						5
Gråkrage		5					8		2						5					1			21
Sortmejs				1						1									5				7
Topmejs																			2				2
Sumpmejs		5	1	6				1										1		2			16
Fyrremejs															2		4						6
Blåmejs	3	15	4	5			8	1		1					2	1	5		8				53
Musvit	2	2	6	7		2	1	1						1	3	2	6		3				36
Pungmejs																	1						1
Hedelærke																	1		1				2
Sanglærke	3		4	5		16	4	7	12	1	1	14	4	1	5	3	12	8		4	5	3	112
Skægmejs		7	4				5			1		9					1						27
Savisanger			1																				1
Græshoppesanger			1				1																4
Gulbug	1	1	2	1		3	1	1		2		2		3	1		6	3				2	29
Sivsanger	1		1	2			4			1	4	1				2	6						22
Kærsanger	1	2	1	1		2	2	4		2	2					2	1						22
Rørsanger	6	1	6	5		1	2	1		17	3	17	1	1		4	12	2	4				83
Drosselrørsanger			1								1	1											3
Bysvale			2				3	1	8												4		18
Landsvale						3		5	13		1	1			3	1	4				1		32
Digesvale											15												15
Skovsanger		2	1					1		1				1									6
Løvsanger	1	1	13	13		1	3	5		6				2	4	4	3	14	3			6	79
Gransanger	2	2	1	7		1	6	1	5	8	1	1	2	2	4	2	25	8	4			3	85
Halemejs		1	1				3										1						6
Munk		1	1	4			4	2		5	1	1	2	1	3	1	12	4	3			5	50
Havesanger	1	1	4	3		1	6	2		2				2	1		8		1			11	43
Gærdesanger	2	2	2	1		1		2		3	1	1		3	1	1	6	4			1	2	33
Tornsanger	4	3	7	4		7	7	1	1	4	3	8	5	3	3	4	15	4	2		1	3	89
Fuglekonge		1																	5				6
Rødtoppet fuglekonge		1																					1
Korttået træløber		4																					4
Træløber		7	1	1			2	1											2			2	16
Spætmejs		5	1	1																			7
Gærdesmutte	1	25	7	4			3	2	1	3		2		1	3	2	6	3	4		2	8	77
Stær	1	1	8	1			7	1		2		7	1		4		4		3				40
Grå fluesnapper			1																				1
Rødhals	2	11	3	9			3	1		2						8	3	2				6	51
Nattergal		1	3	3		4	6	1		1	1	2				2						2	26
Blåhals																5	25						30
Broget fluesnapper		2																	6				8
Rødstjert	1	5	2	6				1		2	2			1	1	1	3	1	3			1	30
Husrødstjert			1								1												2
Bynkefugl															1		5						6
Sortstrubet bynkefugl								1								1	3						5
Stenpikker																1							1
Misteldrossel																3	1	2					6
Sangdrossel		4	1	2			1	1		2	3		3	1	3	2	15	2	1		1	1	43
Sølsort	1	2	8	8			7	1		2		1	1	2	3	3	15	3	3		2	18	80
Sjagger		5	1																				6
Jernspurv	1	2	2	3			4	1	2	2		1		1		1	5	2				1	28
Gråspurv					1							1											2
Skovspurv		2		2																			4
Skovpiber								2								1			2				7
Engpiber		4					1	2	1		2	1	3	3	2	2	1	6			6		34
Gul vipstjert						32						1				2					1	1	37
Hvid vipstjert	1	2	1					2		1	3	1	3	1	1	5	1	1		1			24
Bogfinke		2	4	5			6	1		4		1	2	4	8	3	1	4	7			7	59
Kernebidder		1		2																			3
Karmindompap											1												1
Dompap		1		6						1					1		1						10
Grønirisk	2	2	2	7			2		2	4			1			2	2	2				4	32
Tornirisk	2					3	4		1		3	5		1	2	2	7	3					33
Lille gråsisken											1					7	3		1				12
Stillits	1	1		2			1			3	1	4	1	2		1	4						21
Grønsisken		1		1																			2
Bomlærke			1														3					8	12
Gulspurv			2	7			4	2	1	2	2	4	1	1	4	2	12	2	2		1	6	55
Rørspurv	6	15	6	3			2	8	1	3	3	18	1			2	4	12	1	2		1	88
Antal ynglear, alle arter	76	230	184	171	637	424	164	424	106	103	124	394	221	169	93	109	347	103	93	30	69	94	4365
Antal ynglende arter	39	60	57	46	6	42	47	64	28	37	42	49	39	43	40	55	71	30	34	8	26	22	140

Årets sjældne fugleobservationer

Flere af Fugleværnsfondens naturreservater havde besøg af sjældne gæster i 2017 (se tabel 2). Eksempelvis fandt mange arter af fåtallige danske ynglefugle vej, blandt andet ynglede trane, rørdrum, stor kobbersnepe, brushane, hedehøg, havørn, blåhals, pirol, lille flagspætte og pungmejse. Blåhalsen øgede fortsat sin ynglebestand i det sønderjyske, og op til 30 par ynglede på fondens arealer ved Bremsbøl Sø og Sølsted Mose. Også fåtallige danske ynglefugle som rødtoppet fuglekonge (Vaserne) savisanger, drosselrørsanger (Gundsømagle Sø) og plettet rørvagtel (Bremsbøl Sø og Sølsted Mose) hørtes syngende.

Derudover bød Saksfjed-Hyllekrog igen på en række helt usædvanlige oplevelser. En lammegrib, der sidenhen også blev observeret på blandt andet Møn, lagde vejen forbi. Lammegribben kom i land over Drummeholm den 20. maj om formiddagen og fortrak efterfølgende mod nordøst efter at være blevet smidt væk af den lokale havørn, som ifølge optæller Preben Berg så "meget lille ud til sammenligning".

Blot to uger efter, den 5. juni, kunne ca. 20 observatører se en ådselgrib trække ud ved Hyllekrog. Dertil skal lægges både stor og lille skrigeørn, aftenfalk, steppehøg samt kongeederfugl, sort stork, pileværling m.m. Også de sydlanglandske naturreservater havde usædvanlige besøg af blandt andet purpurhejre og biæder i Gulstav Mose og rødhalset gås i Nørreballe Nor.

Antalsmæssigt var bramgåsen også i 2017 "årets højdespringer". Alene den 10. maj trak mere end 37.000 bramgæs forbi Hyllekrog, og enkelte par bramgæs yngler nu muligvis her. Sølvhejren yngler endnu ikke på fondens naturreservater, men ses stadig hyppigere landet over, og i 2017 havde halvdelen af Fugleværnsfondens 22 naturreservater besøg af arten.

Tabel 2. Oversigt over sjældne fugleobservationer i Fugleværnsfondens Naturreservater 2017.

Art	1 Nivå Bugt og strandenge	3 Gundsømagle Sø	4 Ravstrup Sø	6 Nyord Enge	8-1 Saksfjed	8-2 Hyllekrog	10 Gulstav Mose	11-1 Trygglev Nor Et Salmø Nor	11-2 Nørreballe Nor	13 Bøjden Nor	15 Bremsbøl Sø	16 Sølsted Mose	17 Stormengene	21 Råbjerg Mose	22 Svartingedal
Rødhalset gås															
Kongeederfugl						x									
Rødhovedet and							x								
Sort Stork				x		x									
Purpurhejre							x								
Silkehejre				x	x										
Pomeransfugl												x			
Hvidbrystet præstekrave														x	
Kærløber				x						x					
Odinshane						x									
Mellemkjøve						x									
Gråmåge	x														
Hvidvinget terne				x	x			x							
Lammegrib							x								
Ådselgrib							x								
Lille skrigeørn				x		x									
Stor skrigeørn					x	x									
Steppehøg				x		x					x				
Sort Glente					x	x		x						x	
Biæder							x								
Aftenfalk					x	x									
Hvidbrynet løvsanger								x							
Lundsanger								x							
Blåhals (nordlig)												x			
Lille fluesnapper	x						x								x
Bjergpiber												x		x	
Markpiber									x						
Hvidsiskan					x										
Stor korsnæb		x				x								x	x
Hvidvinget korsnæb							x							x	
Gulirisk					x	x									
Pileværling							x								

Beskrivelse af reservaterne:

Nivå Bugt Strandenge, Nordsjælland (1)

20 hektar strandeng, rørskov, åbne vandflader. Stentange mod havet. Fugleværnsfonden har forvaltet området for Den Hageske Stiftelse siden 2008 med udvidelse i 2016. DOFbaselokalitet: 227020.

Frivillig arbejdsgruppe: 17 personer.

Ynglefuglene ved Nivå Bugt Strandenge er talt af Michael Køie Poulsen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar fra DOFbasen.

Vaserne, Nordsjælland (2)

14 hektar rørskov, ellesump, sø, pilekrat, vandfyldte tørvegrave, løvskov og enge, ejet af Aage V. Jensens Naturfond. Forvaltet af Fugleværnsfonden siden 1999. DOFbaselokalitet: 205020.

Frivillig arbejdsgruppe: 17 personer.

Ynglefuglene i Vaserne er talt af Peter Cilius Christensen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar fra DOFbasen.

Gundsømagle sø, Nordsjælland (3)

60,5 hektar sø, rørskov, krat, gamle skovklædte skrænter og enge. Erhvervet i 1984. DOFbaselokalitet: 255031.

Frivillig arbejdsgruppe: 24 personer.

Ynglefuglene ved Gundsømagle Sø er talt af Erik Agertoft. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar fra DOFbasen.

Ravnstrup Sø, Sydsjælland (4)

8,9 hektar sø med mose og rørskov, eng, pilekrat og gammel løvskov. Erhvervet i 1983. DOFbaselokalitet: 393007.

Frivillig arbejdsgruppe: 13 personer.

Ynglefuglene ved Ravnstrup Sø er talt af Inger Nielsen. Primær datakilde: yngleadfærd i DOFbasen (ynglepar-observationer fra DOFbasen er brugt, hvis der ikke er bearbejdnings).

Ægholm ved Nyord, nord for Møn (5)

2,3 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1969 som Fugleværnsfondens første ejendom. Der er ikke adgang til øen, som er en del af Ulvshale-Nyord Vildtreservat. DOFbaselokalitet: 365105.

Ynglefuglene på Ægholm er talt af Per Schiermacker-Hansen. Primær datakilde: observationer af ynglepar (bestand vurderet ud fra antallet af fugle med yngleadfærd i DOFbasen).

Nyord Enge ved Møn (6)

186,2 hektar afgræssede strandenge, strandrørsump, fersk eng. Erhvervet mellem 1971 og 2001. Ca. 430 ha forvaltes sammen med Nyord Strandenge Græsningslaug. DOFbaselokalitet: 365101.

Frivillig arbejdsgruppe: 21 personer.

Ynglefuglene på Nyord Enge er talt af Henrik Haaning Nielsen og Niels Peter Andreasen. Primær datakilde: ynglefuglerapporter.

Barup Sø, Nordfalster (7)

26,5 hektar sø med ellesump, rørskov, krat og eng erhvervet i 1998 af Karen Krieger-Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. DOFbaselokalitet: 375004.

Frivillig arbejdsgruppe: 14 personer.

Ynglefuglene ved Barup Sø er talt af Leif H. Jacobsen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar fra DOFbasen.

Svarthag i Nivå Bugt Strandenge, 6. maj 2017. Foto: Bo Svensmark

Saksfjed-Hyllekrog, Sydlolland (8)

194,4 hektar strandeng, klit, kyst, rørskov, enge, overdrev og løvskov. Erhvervet i 1995 af Karen Krieger-Fonden, for hvem Fugleværnsfonden forvalter området. På Hyllekrogtangen er der adgangsforbud i fuglenes yngletid fra 1/3 til 15/7. Tangen er en del af Hyllekrog Vildtreservat. Optællingen nedenfor er opdelt i Saksfjed Inddæmning og Hyllekrog. Frivillig arbejdsgruppe: 31 personer.

Saksfjed (8-1)

DOFbaselokalitet: 355315.

Ynglefuglene i Saksfjed er talt af Preben Berg. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar fra DOFbasen.

Hyllekrog, Sydlolland (8-2)

DOFbaselokalitet: 355302.

Ynglefuglene på Hyllekrog er talt af Lars Munk. Primær datakilde: observationer af ynglepar (bestand vurderet ud fra antallet af fugle med yngleadfærd i DOFbasen).

Nakskov Indrefjord, Vestlolland (9)

10 hektar rørskov og vandflade i den sydlige del af Indrefjorden. Erhvervet i 1987. DOFbaselokalitet: 367801.

Ynglefuglene ved Nakskov Indrefjord er talt af Svend Erik Jessen. Primær datakilde: yngleadfærd i DOFbasen (ynglepar-observationer fra DOFbasen er brugt, hvis der ikke er bearbejdnings).

Gulstav Mose, Sydlangeland (10)

6,9 hektar kalkrig mose med åbne vandflader, hvis avneknippe, rørskov, eng, krat og overdrev.

Erhvervet i 1971 og 1979. DOFbaselokalitet: 481490.

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 23 personer.

Ynglefuglene i Gulstav Mose er talt af Ole Goldschmidt. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Tryggelev og Salme Nor, Sydlangeland (11-1)

137 hektar sø/brakvandslaguner, som består af de 3 lagunesøer Tryggelev Nor, Salme Nor samt Nørreballe Nor (se separat afsnit nedenfor), rørskov, strandeng, klit, hatbakker, overdrev, eng og krat. Erhvervet i flere omgange fra 1975 til 2004. DOFbaselokalitet: 481280 (Tryggelev Nor) og 481210 (Salme Nor).

Frivillig arbejdsgruppe Sydlangeland: 23 personer.

Ynglefuglene i Tryggelev og Salme Nor er talt af Ole Goldschmidt. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Nørreballe Nor, Sydlangeland (11-2)

DOFbaselokalitet: 481138.

Ynglefuglene i Gulstav Mose er talt af Ole Goldschmidt. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Roholm, Odense Fjord (12)

0,5 hektar kystfugleø. Erhvervet i 1978.

Der er ikke adgang til øen, som er omfattet af bestemmelse for Odense Fjord Vildtreservat.

DOFbaselokalitet 447048.

Ingen observationer i DOFbasen i 2017.

Bøjden Nor, Sydvestfyn (13)

42,7 hektar afgræsset strandeng og holme, overdrev, skråntskov, vandhuller, yngleøer og lagunesø. Ejers af Karen Krieger Fonden, men er siden 1982 forvaltet af Fugleværnsfonden. Udvidet i 2011. DOFbaselokalitet: 431150.

Frivillig arbejdsgruppe: 10 personer.

Ynglefuglene i Bøjden Nor er talt af Per Damgaard Poulsen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Søgård Mose, Sønderjylland (14)

16,5 hektar hede og højmoser med kantskov af især birk. Meget rig flora, bl.a. de tre danske lyngarter hedelyng, klokkeløng og rosmarinlyng. Skænket til Fugleværnsfonden i 1986 af Andelselskabet Søgårdhus. DOFbaselokalitet: 519500.

Frivillig arbejdsgruppe: 6 personer.

Ynglefuglene i Søgård Mose er talt af Egon Iversen. Primær datakilde: observationer af ynglepar (bestand vurderet ud fra antallet af fugle med yngleadfærd i DOFbasen).

Bremsbøl Sø, Sønderjylland (15)

18,7 hektar sø med afgræssede enge og fugleøer. Området er resultatet af et dansk-tysk projekt, hvor man for at skabe mere plads til de større mængder af nedbør, aftager vand fra Vidåsystemet, der afvander store dele af grænselandet. Erhvervet i 2013 for en donation fra DOF Travel. DOFbaselokalitet: 900487.

Frivillig arbejdsgruppe: 8 personer.

Ynglefuglene ved Bremsbøl Sø er talt af Martin Iversen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Sølsted Mose, Sønderjylland (16)

102,7 hektar højmoser under genopretning med hængesæk, hedemoser, skovbevokset tørvemoser, kratskov, rørskov, gl. tørvegrave og afgræsset eng. Erhvervet i 1993, 1994 og 1996. DOFbaselokalitet: 541100.

Frivillig arbejdsgruppe: 10 personer.

Ynglefuglene i Sølsted Mose er talt af Martin Iversen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Stormengene, Rømø (17)

41,7 hektar naturlig forlandsmarsk, klitter, strandenge og hede. Erhvervet i 1991, 1994, 2009 og 2014. DOFbaselokalitet: 531310.

Frivillig arbejdsgruppe: 3 personer.

Ynglefuglene på Stormengene er talt af Martin Iversen. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Stubbe Sø, Djursland (18)

23,4 hektar fyrreskov, kratskov, eng, hede/overdrev, eng, rørskov og sø. Erhvervet i 2001. DOFbaselokalitet: 701185.

Frivillig arbejdsgruppe: 20 personer.

Ynglefuglene ved Stubbe Sø er talt af Joy Klein. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Bøvling Klit, Vestjylland (19)

7,3 hektar afgræsset strandeng. Erhvervet i 1979 og 1983. DOFbaselokalitet: 665064.

Frivillig arbejdsgruppe: 3 personer.

Ynglefuglene ved Bøvling Klit er talt af Agner Svenstrup. Primær datakilde: bearbejdede ynglepar i DOFbasen.

Agerø og Stenklipperne, Mors (20)

27,4 hektar strandeng, stenklipper og holme. Erhvervet i 1982 og 2002. DOFbaselokalitet 773262 og 773280.

Frivillig arbejdsgruppe: 4 personer.

Ynglefuglene på Agerø er talt af Jens Kristian Kjærgård. Primær datakilde: observationer af ynglepar (bestand vurderet ud fra antallet af fugle med yngleadfærd i DOFbasen).

Råbjerg Mose, Nordjylland (21)

Fugleværnsfonden ejer 0,6 hektar i den vestlige del af Råbjerg Mose. Mosen er et stort hedemoselandskab med det karakteristiske rimme doppe strandvoldssystem, også kendt fra Skagens gren. Lille del af DOFbaselokalitet: 841075.

Ynglefuglene i Fugleværnsfondens del af Råbjerg Mose er ikke talt i år.

Svartingedal, Bornholm (22)

27,6 hektar sprækkedal, forskellige skovnaturtyper, våd eng, overdrev og tidligere agerjord. Erhvervet i 2017. DOFbaselokalitet: 403260

Frivillig arbejdsgruppe: ikke etableret i 2017.

Reservatet er erhvervet 1. november 2017 og fondens overvågningsprogram har således ikke været anvendt i Svartingedal i 2017.

Ynglefuglene i Svartingedal er talt af primært Lene Hjorth og Eilif S. Bendtsen. Primær datakilde: yngleadfærd i DOFbasen (ynglepar-observationer fra DOFbasen er brugt, hvis der ikke er bearbejdnings).

Kort om metode

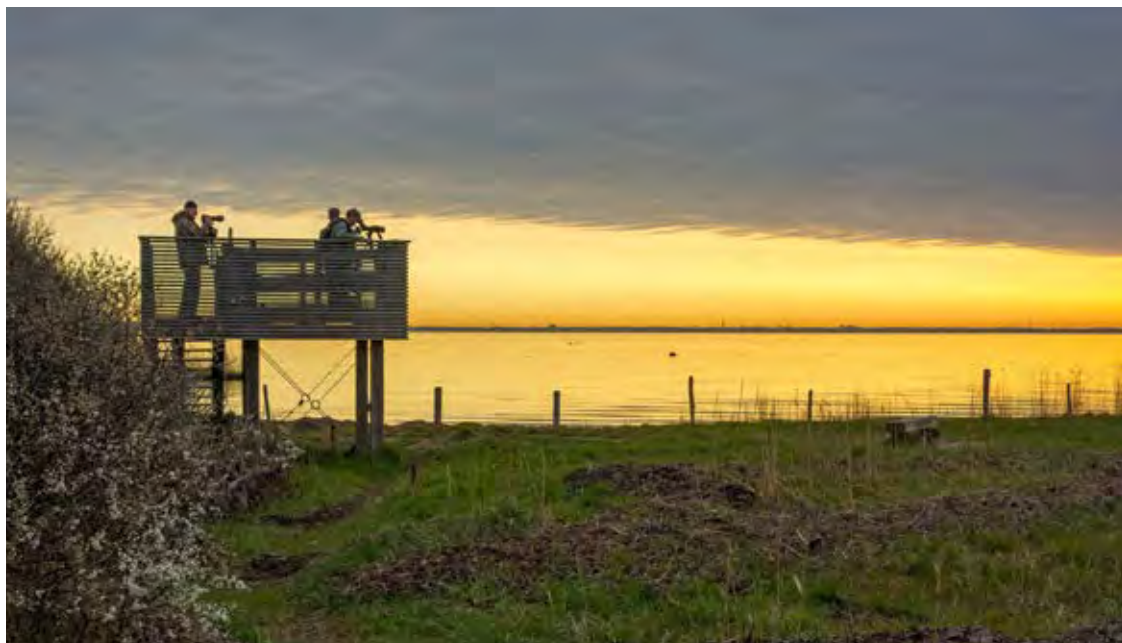
Al data kommer hovedsageligt fra Fugleværnsfondens frivillige overvågningskorps, som indtaster deres observationer og bearbejdede ynglepar i DOFbasen, eller eventuelt indsender deres registreringer på anden vis. Overvågerne foretager 3 - 4 totaloptællinger i yngletiden (10. april til 20. juni). Indtastningerne vurderes og sammenholdes efterfølgende med øvrige oplysninger i DOFbasen og andre observationer, der tilgår fondens sekretariat. I mindst 13 reservater tælles også rastefugle af overvågningskorpsen på månedlig basis i perioden juli - april.

Metoden er beskrevet i fondens overvågningsprogram: Vejledning til overvågning på Fugleværnsfondens reservater. Fugleværnsfonden 2016. Vers. 2.0. Programmet er anvendt i de fleste af fondens naturreservater, dog med enkelte undtagelser; på Nyord Enge er to uafhængige overvågningsrapporter udarbejdet af professionelle fuglefolk, Ægholm modtager kun ét besøg af hensyn til fuglelivet, og på Roholm og i fondens lille område i Råbjerg Mose er overvågningen mere sporadisk med år i mellem.

Der gøres desuden opmærksom på, at for enkelte naturreservater, fx Nyord Enge og Bøvling Klit, er der ikke præcist overlap imellem DOFbasens lokalitet og Fugleværnsfondens område.

Dette års opgørelse i Fugleåret indeholder et forkortet uddrag af optællingerne. Den fuldstændige opgørelse kan ses på www.fuglevaernsfonden.dk.

Fugleværnsfonden ønsker at takke sit overvågningskorps og alle andre, som indtaster deres fugleobservationer i DOFbasen og indberetter øvrige artsfund til fonden. Det er af stor betydning for Fugleværnsfondens arbejde med at forbedre og udvikle reservaterne.

Åbent Hus i Nivå Bugt Strandenge, 6. maj 2017. Foto: Bo Svensmark

Gransanger, Langstrup Mose, 5. august 2017. Foto: Helge Sørensen

Årsberetning for DOFbasen 2017

Af Timme Nyegaard

Brugen af DOFbasen er fortsat stor. Der blev indtastet 1,54 mio. observationer fra 13.862 lokaliteter af 2.447 observatører i 2017. Dette er for første gang i mange år et lille fald i antal observationer (fra 1,58 mio indtastninger i 2016), men fortsat vækst i antal observatører og anvendte lokaliteter.

Indtastninger af ynglepar i DOFbasen ligger stadig lavt med 3.947 i 2017, mens antallet af observationer af fugle med yngleadfærd (42.400 indtastninger) fortsat ligger langt over gennemsnittet. Begge tendenser formodes at skyldes Atlas III.

Det organisatoriske

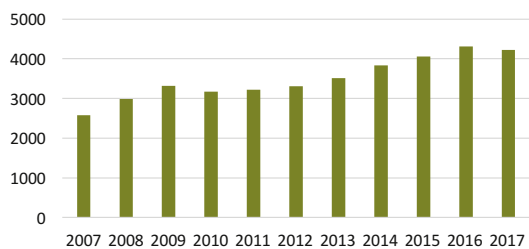
- DOFbasen administreres af en central koordinator i Fuglenes Hus, repræsentanter fra alle lokalafdelinger og softwareudviklere, og er fortsat omdrejningspunktet for dataindsamlingen i DOF.
- Den meget vigtige opgave med kvalitetssikring af indtastninger i DOFbasen foretages af DOFbasens Kvalitetsudvalg (DKU) og DOF's kvalitetsudvalg for ynglefugle (DKY).
- Aftalen mellem DOF og Miljø- og Fødevarerministeriet blev fornyet i december, hvilket bl.a. sikrer en stor del af finansieringen af DOFbasen for 2018-2020, og giver myndighederne adgang til at anvende DOFbasens data i beskyttelsessammenhæng.
- Det årlige koordinatormøde blev afholdt i september som endagsmøde på Fyn, hvor hele 11 personer deltog, heraf 9 lokalkoordinatorer.
- Steen Brølling valgte at stoppe som softwareudvikler på DOFbasen i februar, han takkes for sin mangeårige og store indsats for DOFbasen!
- Theo Askov, softwareudvikler på Atlas III og DOFbasen, har valgt at søge nye arbejdsmæssige udfordringer fra 1. december 2017, han ønskes al mulig held og lykke fremover!
- Samarbejdet med udviklerteamet i Vietnam stopper ligeledes 1. december som følge af dette.
- Teamet omkring IT-udvikling i DOF's Naturafdeling er derfor omstruktureret, hvorved Anders Olsen er blevet kodeansvarlig og Timme Nyegaard har ansvaret for projektledelsen.
- Lasse Albrechtsen startede som ny softwareudvikler 1. januar 2018, velkommen til!
- Disse mange ændringer i 2017 har naturligvis - men desværre - betydet, at vi har været nødsaget til at revidere vores arbejdsplaner og ambitioner for nyudvikling samt fejlrettelser gevaldigt for en tid. Vi håber på forståelse og tålmodighed fra DOFbasens mange dedikerede brugere.
- Gerner Majlandt har afløst Frits Rost som DOF-basekoordinator i DOF-Nordvestjylland, tak for den mangeårige indsats til Frits og velkommen til Gerner! Listen over alle DOFbasekoordinatorer kan altid findes på: <http://www.dofbasen.dk/kontakt/>

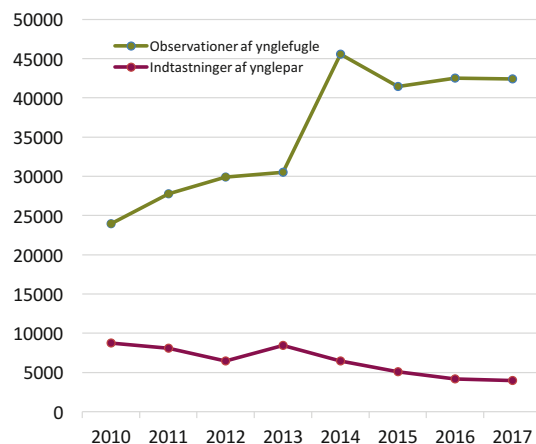
Mudderklire, Mandø, 3. september 2017. Foto: Johnny Madsen

Splitternere, Hirtshals Øststrand, 8. august 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Antal observationer indtastet i DOFbasen pr. dag i gennemsnit 2007-2017.

Antal indtastninger af ynglefugle og ynglepar i DOFbasen pr. år 2010-2017.

Table 1. De 25 hyppigst indtastede fuglearter i DOFbasen i 2017 (med antal almindelige observationer). I parentes er angivet artens placering i 2016.

	Art	Antal observationer
1 (1)	Musvåge	35868
2 (2)	Grågås	30943
3 (3)	Gråand	26624
4 (5)	Solsort	26464
5 (4)	Ringdue	25937
6 (6)	Knopsvane	24192
7 (7)	Gråkrage	24149
8 (8)	Fiskehejre	23894
9 (10)	Musvit	21652
10 (12)	Gærdesmutte	21322
11 (14)	Gransanger	20815
12 (11)	Skarv	20598
13 (13)	Bogfinke	20190
14 (9)	Tårnfalk	19431
15 (15)	Vibe	18619
16 (16)	Hættemåge	17153
17 (17)	Havørn	16887
18 (18)	Sølvmåge	16835
19 (19)	Blåmejse	16573
20 (26)	Stær	16500
21 (22)	Landsvale	16427
22 (23)	Rødhals	16285
23 (21)	Hvid Vipstjert	16169
24 (20)	Rørhøg	15978
25 (24)	Blishøne	14908

Musvåge, igen i år den hyppigst indtastede art i DOFbasen. Stevns, 8. oktober 2017. Foto: Helge Sørensen

Rorspurv, Hirtshals Øststrand, 17. april 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Tabel 2. De 25 artsrigeste kommuner i 2017 med angivelse af antal arter indrapporteret fra den enkelte kommune. I parentes er angivet kommunens placering i 2016. Der er kun medtaget fuglearter ved fremstilling af tabellen, og der er ikke korrigeret for forskelle i areal eller observatøraktivitet kommunerne imellem.

	Kommune	Antal arter
1 (1)	Frederikshavn	277
1 (3)	Varde	277
3 (2)	Thisted	266
4 (5)	Tønder	263
5 (6)	Ringkøbing-Skjern	262
6 (4)	Guldborgsund	258
7 (8)	Odsherred	257
8 (10)	Gribskov	254
9 (12)	Norddjurs	249
9 (16)	Langeland	249
11 (18)	Vordingborg	248
12 (13)	Bornholm	247
13 (11)	Aalborg	244
14 (6)	Esbjerg	242
14 (15)	Lolland	242
16 (17)	Hjørring	240
17 (13)	Halsnæs	238
18 (8)	Jammerbugt	236
19 (19)	Fanø	232
20 (23)	Slagelse	230
20 (22)	Faxe	229
20 (19)	Kalundborg	229
20 (25)	Stevns	229
24 (19)	Køge	228
25 (24)	Århus	228

Udviklingsarbejdet

- Android indtastningsapp til DOFbasen er nu lanceret, læs mere i nyheden her: <https://dofbasen.dk/news/index.php?nid=186>
- Vi er i gang med at oversætte appen til iOS (iPhone), det er dog meget usikkert, hvornår den er klar til brug.
- Brugen af appen kan følges i ny statistik på forsiden af dofbasen.dk.
- Kvalitetssikringsmodul til observationer af ynglepar i DOFbasen til brug for DKY er kommet online, beklageligvis stadig med en del småfejl. Der afventer fortsat modul til kvalitetssikring af bearbejdede ynglepar samt observationer af ynglefugle.
- Lokaltitetsgenmodulen er blevet opgraderet, og der er nu tegnet lokalitetsgrænser for hele 12.700 af DOFbasens 19.380 lokaliteter som følge af en meget stor indsats fra næsten 40 frivillige lokalitetstegnere.
- Vi er i fuld gang med at lave kommenteringsmulighed på observationer med fotos.
- Vi har taget hul på udviklingen af mulighed for mere avancerede, personlige artslistere i DOFbasen (men bliver dog meget forsinket som følge af den nye udviklersituation).
- Løbende dataoverførsel fra DOFbasen til GBIF er næsten færdigudviklet. Dette vil være afgørende for brugen af DOFbasedata til fx forskning, da data bliver lettere tilgængelige for flere.
- Der er leveret data til EuroBirdPortal-samarbejdet, se mere her: <http://eurobirdportal.org/den/da/>
- Der er leveret data på indtastninger af ynglepar af rødlistede ynglefugle med georeferering på mindst 100 meters nøjagtighed til statens HNV-kort, der bruges til prioritering af naturplejestøtte.
- Vi har udviklet dataoverførselsmulighed til formidlingsbrug i udstillingen ved Skagen Fuglestation.

Landsvale, Christiansø, 21. maj 2017. Foto: Erik Biering

Bjergvipstjert, Frederiksdal, 2. april 2017. Foto: Finn Carlsen

Skarvens ynglekolonier i 2017

Af Thomas Bregnballe og Max Nitschke,
Nationalt Center for Miljø og Energi,
Aarhus Universitet og Pro Insecta

Skarv, Vaserne, 22. februar 2017. Foto: Helge Sørensen

Indledning

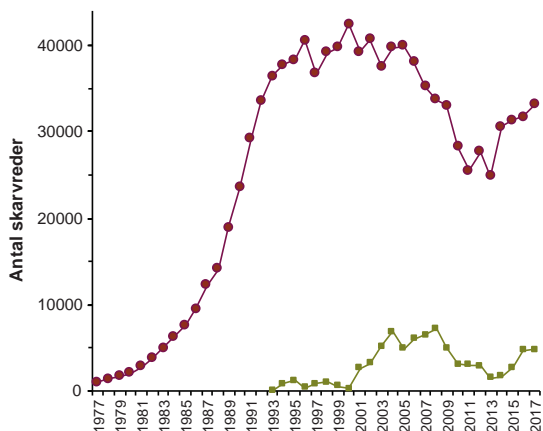
Skarvkolonierne i Danmark bliver talt op hvert år på foranledning af Miljøstyrelsen. Det er Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) ved Aarhus Universitet, der koordinerer tællingerne. Som i tidligere år deltog omkring 60 ornitologer i optællinger af skarvreder i 2017. De fleste – og især de større kolonier – tælles af ornitologer, der har flere års erfaring med at optælle reder i skarvkolonier. Tællingerne tilrettelægges så kolonierne så vidt muligt tælles på det tidspunkt af foråret, hvor antallet af reder kulminerer. Oplysninger om nye forsøg på kolonidannelse findes i nogle tilfælde via DOFbasen.

Status og udvikling

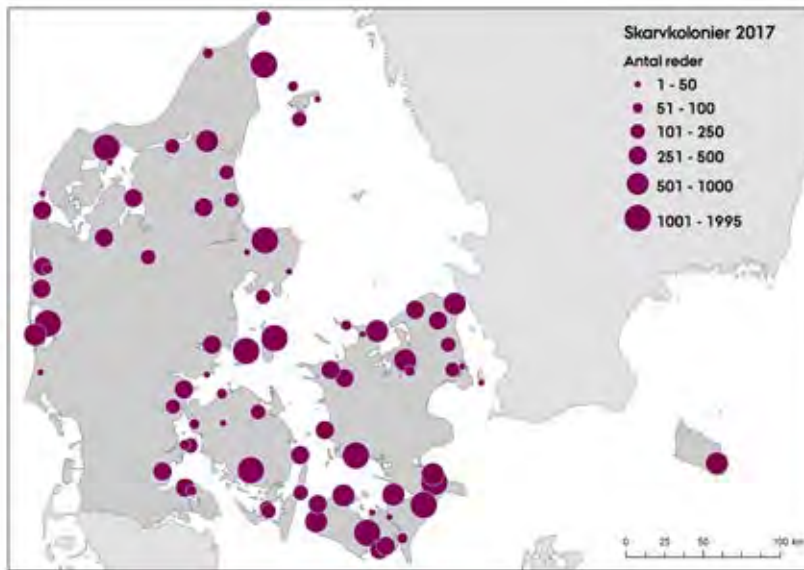
Optællingerne i 2017 viste, at ynglebestanden var gået lidt frem i forhold til de foregående år. I 2017 registreredes der således 33.186 skarvreder i Danmark. Dette svarede til en fremgang på 1492 reder (4,7 %) sammenlignet med 2016. I 2017 nåede antallet op på samme niveau som i 2009, hvilket var ynglesæsonen før de to kolde vintre, der bidrog til at bestanden dengang nåede ned under 25.000 par (figur 1).

I forhold til året før gik bestanden i 2017 frem i de sydlige regioner og i Vestjylland. Det var nyt, at yngleantallet i Lillebælt og Det Sydfynske Øhav gik frem; fremgangen var på 16 % (475 par) i forhold til 2016. I regionen, der omfatter de vestjyske fjorde, har der

været fremgang i bestanden siden 2012, og fra 2016 til 2017 nåede fremgangen op på 42 % (930 par). En del af denne fremgang kan skyldes indvandring af skarver fra Limfjorden, hvor der var en tilbagegang på 12 % (354 par) fra 2016 til 2017. I Kattegat var yngleantallet stort set uforandret både i den nordlige del (en fremgang på 7 par) og i den sydvestlige del (en fremgang på 82 par). I det nordlige Sjælland gik bestanden 5 %

Figur 1. Udviklingen i antallet af skarvreder i Danmark fra 1975 til 2017. Antallet af reder, hvor skarver blev forhindret i at få unger, er vist med den nederste kurve - dette antal indgår i det samlede antal reder.

Figur 2. Størrelse og placering af de danske skarvkolonier i 2017. Cirklerne størrelse svarer til antallet af optalte reder.

tilbage (247 par), og i Smålandsfarvandet gik antallet 6 % frem (610 par). I rapporten om ynglebestanden af skarver i Danmark i 2017 (Bregnballe & Nitschke 2017) er udviklingen i regionerne og i de enkelte kolonier nøjere beskrevet.

Kolonierne

Antallet af reder optalt i de enkelte kolonier er angivet i tabel 1. Koloniernes udbredelse og omtrentlige størrelse er vist på kortet i figur 2.

Antallet af lokaliteter, som havde ynglekolonier af skarver, var i 2017 på 80, hvilket var tre færre end i 2016.

I 2017 var der 12 lokaliteter, som efter at have huset ynglende skarver i et eller flere år, blev opgivet som yngleplads. Mange af disse var små og ret nye kolonier. Skarver gjorde forsøg på at danne nye kolonier på fire lokaliteter, hvor der ikke tidligere havde ynglet skarver. I 2017 vendte skarver atter tilbage for at yngle på fem lokaliteter, hvor skarverne havde været fraværende i ét eller flere år.

Som i de foregående år var kolonien i Stavns Fjord på Samsø den største med 1.995 reder (160 flere reder

Skarv, Vaserne, 24. marts 2017. Foto: Finn Carlsen

end i 2016). Herefter fulgte 3 kolonier med næsten ens størrelse og som alle lå i den sydøstlige del af landet: Tyreholm (1.528 reder) og Malurtholm ved Møn (1.526 reder) samt Maribo Søndersø på Lolland (1.511 reder).

I 11 af landets 80 skarvkolonier var der i 2017 flere end 1.000 reder. De husede tilsammen 15.500 ynglepar svarende til 47 % af alle ynglende skarver i Danmark. Det er en betydelig stigning i denne koloni-gruppes samlede andel i forhold til de forudgående år. I 2015 var andelen af reder i kolonier med over 1.000 reder således 36 % og i 2013 var der kun tre kolonier med over 1.000 reder. Trods dette er skarverne fortsat langt mere jævnt fordelt ud over landet i dag, end tilfældet var i 1980'erne og 1990'erne.

Forvaltende tiltag i kolonier i 2017

Hvert år gennemfører Naturstyrelsen indgreb i nogle bestemte danske skarvkolonier, hvor der er særligt store bekymringer for, at skarverne vil kunne skade fiskebestandene og dermed muligvis fiskeriet. Tiltagene finder sted for at undgå, at skarverne får succes med at etablere nye kolonier, og for at begrænse størrelsen af nogle af de eksisterende kolonier. I nogle af kolonierne, hvor skarverne har rede på jorden, består indgrebet i at sprøjte madolie på æggene, så de ikke klækker.

I 2017 foretog Naturstyrelsen selv forvaltende tiltag i 12 kolonier, og i yderligere fem tilfælde fik private lodsejere tilladelse til selv at gennemføre tiltag. I de 17 kolonier, hvor indgreb fandt sted, blev i

Skarv, Skagen, 21. maj 2017. Foto: John Frikke

alt 4.855 reder berørt af tiltagene. Det svarer til 15 % af alle rederne i landet. Det samlede antal regulerede reder var i 2016 og 2017 større end i årene 2010-2015. Men omfanget af regulering var lavere end i perioden 2003-2009, hvor 4.800-7.200 reder årligt blev udsat for regulerende tiltag (figur 1).

I 14 kolonier blev æggene i 2.888 reder olieret (svarende til 60 % af alle regulerede reder). I alt 1.967 reder blev destrueret i fire kolonier. Tiltagene udført af private lodsejere omfattede fjernelse af reder og oliering (i alt 576 reder).

Referencer

- Bregnballe, T. & Nitschke, M. 2017. Danmarks ynglebstand af skarver 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Teknisk rapport fra DCE Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 103. <http://dce2.au.dk/pub/TR103.pdf>

Tabel 1. Antal skarvredere optalt i de enkelte kolonier i Danmark i 2017.

Region	Lokalitet	2017
Vestlige Jylland		
	Klægbanken	1502
	Havrvig Polde	943
	Sandøen, Felsted Kog	325
	Tim Enge	293
	Kytterup Enge	57
	Storeholm, Filsø Mellemsø	37
	Aagesholm, Filsø Søndersø	8
Limfjorden		
	Melsig	1149
	Flyndersø	498
	Rønland Sandø	394
	Rotholmene	262
	Rønholm	242
	Hald Sø	114
	Agger Tange	30
	Ejerslev Røn	1
Nordlige Kattegat		
	Fuglsø Mose	1272
	Hirsholmene	1136
	Rørdal Lergrave	568
	Kielstrup Sø	280
	Toftesø	245
	Skagen Nordstrand	244
	Sdr. Rønner	238
	Treskelbakkeholm	188
	Ndr. Rønner	100
	Hirtshals	90
	Pindstrup	28
	Knogen, Læsø	12
Sydvestlige Kattegat		
	Stavns Fjord	1995
	Svanegrunden	1127
	Rands Fjord	329
	Vorsø	289
	Vigelso	172
	Vængesø	171
	Mågeørne	82
	Rugård Sø	26
	Barrit	9
Lillebælt og sydlige Fyn		
	Brændegård Sø	1357
	Vresen	351
	Høpsø	320
	Olde Nor	252
	Ll. Græsholm ved Bredholm	250
	Grensholm, Det Sydfynske Øhav	200
	Botofte Skovmose, Langeland	168
	Bastholm incl. Arø Kalv	166
	Kidholmene	110
	Linderum	100
	Bundsø, Als	65
	Føns Vang, SV for Nørre Aaby	54
	Gråsten Slotssø	15
	Andebølle	1
Nordlige Sjælland		
	Hovvig	788
	Hellebæk Skov	575
	Selsø	542
	Holløse Bredning	491
	Skarresø	437
	Esrum Sø	359
	Saltbækvig Sydøst	344
	Højbjerg Skov, Korsør	291
	Vaserne	213
	Damhussøen	193
	Overby, Sjællands Odde	75
	Bognæs	60
	Peberholm, Øresund	34
	Sortedamssøen	29
	Gudmindrup	2
Sydøstlige Danmark		
	Tyreholm	1528
	Malurtholm	1526
	Maribo Søndersø	1511
	Ormø	1397
	Rågø Sande	767
	Dyrefod	763
	Hundsemyre, Bornholm	713
	Nakskov Fjord	675
	Ægholm	593
	Lindholm, Sydlolland	468
	Alholm	454
	Vensholm	384
	Barholme, Guldborgsund	51
	Hjelm Ø	50
	Fladet inddæmme, Nordlolland	8

Stære, Ribe, 14. marts 2017. Foto: John Frikke

STÆRE

Af Jens Gregersen & Peter Lange

Forekomsten af stære skiller sig sandsynligvis ikke ud i 2017, men vi giver alligevel arten noget opmærksomhed

billedmæssigt. Fordi der kommer mange billeder hvor stærene spiller en rolle. Overnatnings sceneriet overvælder enhver tilskuer, og det kan ikke undre, som her ved Vilslev nordvest for Ribe, hvor fænomenet "Sort Sol" udspiller sig en efterårsaften. Der er ret mange overnatningspladser hvor stærene kan opleves

Stære, Vilslev Enge, 18. september 2017. Foto: John Frikke

*Stær, Mandø,
20. august
2017. Foto: Eva
F. Henriksen*

– aldrig helt på samme måde, derfor en stor oplevelse hver gang. Af og til en skuffelse – når de bare stille og roligt går ned i rørene og man kun bemærker en tiltagende summen, en lyd som stilner af som mørket skrider frem.

Stærerne har dagen igennem haft travlt med at æde, her i marsklandet, hvor der findes kreaturlader som

er åbne med masser af ensilage i form af kværnet majs. Stæreflokkene tiltog fra midt i juni med lysebrune ungfugle. Hen i august anlægges den plettede efterårsdragt gradvist. Nærbilledet er et fint studie i denne overgangsdragt.

Optællinger af ynglefugle i Vadehavet 2017

Af Ole Thorup¹ og Thomas Bregnballe²

¹ Amphi Consult, ² Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Indledning

Hvert år bliver der optalt ynglefugle i den danske del af Vadehavet som led i den trilaterale overvågning af det samlede Vadehav, som også omfatter de tyske og hollandske dele. Optællingsprogrammet blev startet i 1995 og har haft fuldt omfang siden 1996. Fugleoptællingerne i den danske del af Vadehavet udføres under - og finansieres af - Miljøstyrelsens nationale overvågningsprogram NOVANA, og resultaterne vil indgå i en senere samlet fuglerapportering fra NOVANA programmet.

Det årlige optællingsprogram består af optælling af kolonirugende fugle i hele Vadehavet, af nogle udvalgte fåtallige arter af vadefugle i hele Vadehavet og af alle vadefugle og andre udvalgte vandfuglearter i en række kontrolområder. I Danmark er der 11 kontrolområder. Hvert sjette år, næste gang i 2018, udvides programmet til at inkludere alle ynglende vadefugle, måger og terner samt enkelte andre arter, der optælles på samtlige lokaliteter i Vadehavet.

Optællingerne i den danske del af Vadehavet (herefter Vadehavet) udføres af ornitologer fra Amphi Consult og af ornitologer knyttet til DCEs, Aarhus Universitets netværk af erfarne optællere samt af optællere fra Miljøstyrelsen og Nationalpark Vadehavet.

I det følgende beskrives uddrag af resultaterne fra overvågningen af ynglefugle i Vadehavet i 2017.

Denne artikel er udarbejdet i forbindelse med det trilaterale samarbejde om udviklingen i ynglefuglebestandene i det internationale Vadehav.

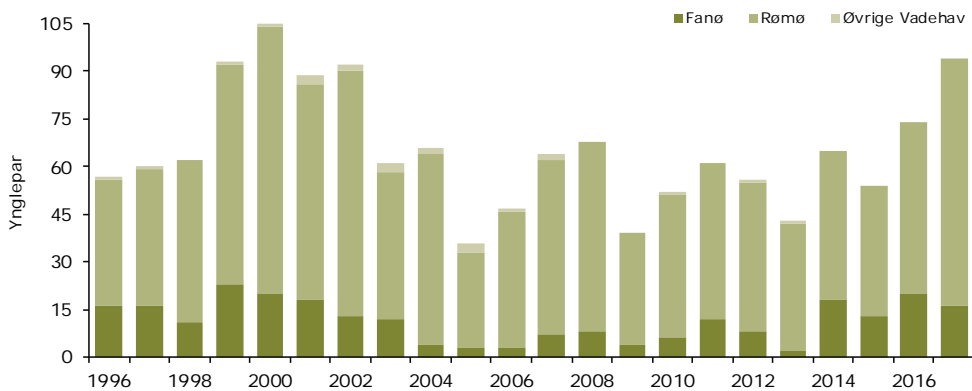
Sølohejre, måske snart en ynglefugl i Vadehavsområdet? Rømodæmningen, 31. juli 2017. Foto: Bjørn Frikke

Meget voldsom oversvømmelse midt i ynglesæsonen

Det sker langt fra hvert år, men det er ikke usædvanligt at sandstrande og højsander bliver oversvømmet i yngletiden i forbindelse med vestenvind og springhøjvande. Ved et højvande under en storm fra vest natten mellem den 7. og 8/6 nåede vandstanden det højeste niveau, der er registreret i yngletiden i mange år. Alle sandstrande og højsander og de lave dele af

Hættemågekoloni, Sneum Klæggrav, Digesø, 8. april 2017. Foto: Bjørn Frikke

Figur 1. Antal ynglepar af hvidbrystet præstekrave i Vadehavet 1996-2017, opdelt på Fanø, Rømø og det øvrige Vadehav.

strandene blev oversvømmet. Al yngel på højsandene – Søren Jessens Sand, Keldsand, Peter Meyers Sand, Langejord, Koresand og Jordsand – gik tabt, og en stor andel af reder med æg på strande og strandenge gik også tabt. Det indgår dog ikke i optællingsprogrammet at undersøge fuglenes ynglesucces, og det præcise omfang af oversvømmelsens indvirkning på årets ynglesucces kendes ikke. Det kunne efterfølgende konstateres, at nogle ynglefugle må have haft held med at tage deres unger med til sikre steder, for der var stadig ungefamilier af bl.a. strandskade, klyde, hvidbrystet præstekrave, vibe og rødben på strande og strandenge i ugerne umiddelbart efter oversvømmelsen.

Oversvømmelsen fandt sted så tidligt på året, at stort set alle par med mistet yngel af klyde, hvidbrystet præstekrave, rødben og dværgterne tilsyneladende gik i gang med et nyt yngleforsøg.

Udhegning på Fanø var en succes for dværgterne

I foråret 2017 blev der på den vestlige side af Grønningen på Fanø Nordspids etableret en udhegning på ca. 50 x 100 m med henblik på at afprøve, om det var

Kystfugleskilt, Fanø, juni 2017. Foto: John Frikke

muligt at sikre ynglende terner og præstekraver imod prædation fra ræv. Forsøget blev ledet af Nationalpark Vadehavet og gennemført i samarbejde med Aarhus Universitet, Fanø Kommune og den lokale ildsjæl, Kim Fischer, som sørgede for dagligt tilsyn af hegnet.

Det rævesikre hegn var strømførende via et batteri, og for bl.a. at sikre, at der hele tiden var strøm i hegnet, blev det tilset dagligt. Det daglige tilsyn havde også til

Kystfuglehegn, et forsøg med at beskytte ynglende dværgterner på stranden, Fanø Nord, 23. juni 2017. Foto: John Frikke

Tabel 1. Antal ynglepar af de tre arter af kolonifugle, som især er knyttet til strandene i Vadehavet, 1996-2017. I tabellen er vist gennemsnitstal for fire fireårs-perioder og antal optalte ynglepar for hvert år efter 2011.

Hvidbrystet præstekrave	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fanø, nordvest	16	14	4	7	7	2	17	11	17	14
Fanø, sydvest	0	1	0	0	1	0	0	2	1	2
Fanø, Vest- og Østkeldsands	0	1	0	0	0	0	1	0	2	0
Rømø, nordvest	20	25	24	16	5	19	17	15	11	19
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	5	18	13	19	34	18	17	22	40	54
Rømø Sønderland	26	26	11	13	8	3	13	4	3	5
Skallingen	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Rømødæmningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Forland, Vidåslusen	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
I alt	68	88	55	55	56	43	65	54	74	94

Havterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Langli	184	126	119	135	48	22	6	8	3	8
Fanø nord	36	23	7	5	3	4	4	1	0	1
Fanø, Keldsands og Trinden	143	148	6	4	0	0	3	0	0	0
Peter Meyers Sand	215	197	417	53	39	43	35	22	49	28
Langejord							87	6	50	75
Mandø inkl. Låningsvejen	116	158	146	251	99	29	36	150	103	90
Koresand				17	+	175	174	35	7	15
Rømø nord og nordvest	305	190	84	45	27	8	9	19	18	26
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	72	26	11	12	14	5	3	12	10	9
Jordsand				3			0		5	0
Esbjerg Havn	6	21	92	108	129	185	238	209	231	203
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	1	0	1	5	9	3	3	3	0	2
Margrethe Kog	16	2	7	0	1	0	1	0	0	0
I alt	1.094	891	890	638	369	474	599	465	476	457

Dværgterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Langli	0	0	5	3	0	0	0	0	0	0
Fanø nord	61	28	13	35	25	12	25	22	57	36
Fanø, Sønderho, Keldsands og Trinden	14	23	3	10	0	0	4	10	12	0
Peter Meyers Sand	12	12	61	4	9	8	3	1	2	4
Langejord							7	0	6	25
Mandø	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0
Koresand				12	+	2	4	0	3	2
Rømø nord og nordvest	70	76	12	33	23	31	28	32	54	37
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	20	48	36	50	52	23	14	30	50	35
Skallingen	15	11	9	5	3	2	10	0	5	1
Esbjerg Havn-Sædding Strand	42	8	18	3	1	2	2	1	1	6
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
I alt	234	207	159	157	113	80	97	96	190	146

formål at følge, om hegnet var til gene, fx for de kreaturer, der græssede på Grønningen. Kreaturerne blev dog holdt på afstand af udhegningen, idet der uden om det rævesikre hegn blev sat et almindeligt strømførende kreaturhegn. Inde i udhegningen blev der udlagt fire "løkketerner" (attrapper af dværgterne).

Efter at de ynglende dværgterner på Nordfanø havde mistet deres første ægkuld på Søren Jessens Sand i forbindelse med et ekstraordinært højvande i begyndelsen af juni, etablerede en stor del af fuglene sig både inde i udhegningen på Grønningen og på strandengen umiddelbart uden for hegnet. I forbindelse med det daglige feltarbejde med de ynglende dværgterner kunne det ud fra fund af spor konstateres, at området blev besøgt af en eller flere ræve i perioden. Alle de dværgterner, der lagde æg uden for hegnet, mistede deres æg, enten pga. prædation fra ræv eller nedtrampning af de græssende kreaturer. Derimod klækkede æggene i samtlige af de 24 reder,

der var blevet etableret inde i udhegningen. Udhegningen sikrede dermed, at dværgterne fik en fortrinlig klækningssucces på trods af tilstedeværelsen af ræve og oversvømmelserne i begyndelsen af ynglesæsonen. Ud over dværgterne yngede også havterne (3 par), klyde (1 par), strandskade (2 par), rødben (1 par) og stor præstekrave (3 par) inde i udhegningen. Også for disse arter var der tale om sene omlæg, og ligesom for dværgterne overlevede æggene til klækning.

Hvidbrystet præstekrave i stort antal

Der blev optalt 94 par hvidbrystet præstekrave i 2017, 16 på Fanø og 78 på Rømø (tabel 1). Det er det næsthøjeste antal, der er registreret, siden optællingsprogrammet startede med dækning af alle strande på Fanø og Rømø i 1996 (figur 1). Det højeste antal fandtes i 2000, hvor der blev optalt 105 par i Vadehavet, heraf 84 par på Rømø.

Pibeænder, Rømø, 28. september 2017. Foto: John Frikke

På Fanø optaltes fuglene både før oversvømmelsen den 7.-8. juni, og efter at fuglene havde etableret sig igen midt i juni, mens de hvidbrystede præstekraver på Rømø kun blev optalt før oversvømmelsen. På optællingerne sidst i maj og de første dage af juni var der både på Fanø og Rømø mange hvidbrystede præstekraver, der fandtes fouragerende i yngleområderne og ikke virkede yngleaktive på optællingstidspunktet. Så tilsyneladende var der også dårlige yngleforhold for arten før oversvømmelsen. På det nordlige Fanø var alle 14 par yngleaktive igen ved en optælling den 15/6.

Den 15/6, en uge efter oversvømmelsen, sås tre par med unger på det nordlige Fanø, mens der ikke sås unger på Rømø i juni efter oversvømmelsen.

De normalt succesfulde terner på Esbjerg Havn havde ingen succes

Siden 2013 har mellem 40 og 50 % af Vadehavets havterner og mellem 32 og 43 % af fjordterne ynglet på et tag i Esbjerg Havn. Det var også tilfældet i 2017, hvor der yngede 203 par havterner og 54 par fjordterner på det samme tag som de foregående år (tabel 1 og 2). På dette tag er ternerne i sikkerhed for pattedyrprædatorer, og de foregående år har de haft en høj ynglesucces. I 2017 skyldede et skybrud over Esbjerg den 6/6 alle æg og unger ned fra taget, og da alle øvrige reder af havterne på strande og øer blev overskyullet af havvand i dagene efter, og udover

eventuelt 3 par sent ynglende havterner på Grønningen, Fanø, der havde klækningssucces og muligvis også succes med at få udføjne unger, vurderes det, at ingen af havterne, der yngede i Vadehavet i 2017, fik unger på vingerne. Ternerne vendte ikke tilbage til taget for at forsøge at lægge om.

På grund af gener fra de tern, der yngede på ovennævnte tag i Esbjerg Havn, blev det før ynglesæsonen forsøgt at lokke ternerne væk fra taget og til en nærliggende mole. Forud for ternernes ynglestart var der gjort forsøg på at gøre molen til et attraktivt

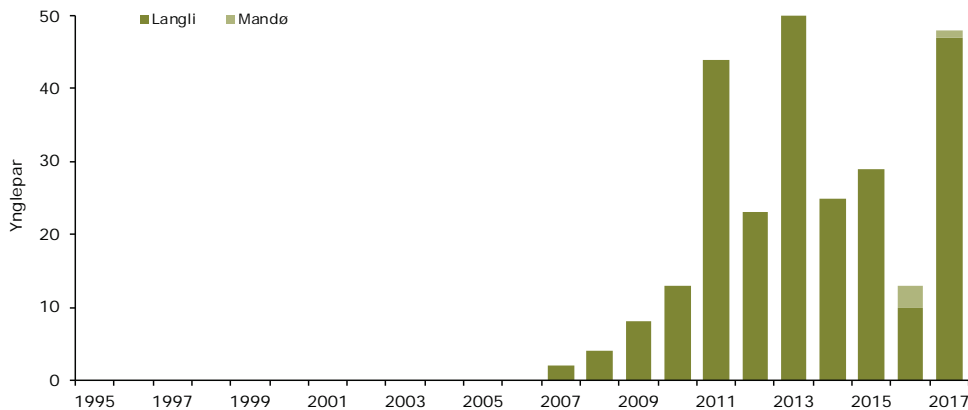
Gul vipstjert, Ribemarsken, 28. april 2017. Foto: Bjørn Frikke

Tabel 2. Antal ynglepar af øvrige kolonifugle i Vadehavet 2017. Optællinger uden fugle er ikke anført.

	Skestork	Klyde	Hættemåge	Sorthovedet måge	Stormmåge	Sildemåge	Sølvmåge	Svartbag	Sandterne	Hvidvinget terne	Sortterne	Fjordterne	Splitterne
Lokalitet/område													
Margrethe Kog/Saltvandssøen		19											
Tøndermarsken, i øvrigt											23		
Ballummarsken med klæggrave		1										30	
Forland Rømdæmningen-Rejsby Å													
Gl. Hviding Engso-Rejsby klæggrav og enge		1	1					1				12	
Forland Vilslev-Råhede Vade													
Ribemarsken mm med klæggrave		57											
Sneum klæggrav og enge			10.241	7			8						
Esbjerg Havn					4		10					54	
Marbæksøerne													
Skallingen		1											
Langli	47	15	56		310	1.078	7.798	1					
Fanø nord og nordøst		13											
Fanø midt og syd		1	19				1						
Peter Meyers Sand		11					28	2					
Keldsand/Trinden			5										
Mandø inkl. Låningsvejen	1	77	277	1	192	22	500	5				58	
Koresand													
Rømø		18	18		12		4					4	
Jordsand							79						
2017 total	48	214	10.617	8	518	1.100	8.428	9	0	0	23	158	0
2016 total	13	225	16.646	5	897	1.259	8.416	15	0	0	28	105	0
2015 total	29	262	13.478	10	1.005	1.572	10.619	12	0	1	16	96	137
2014 total	25	275	11.126	6	1.264	1.632	7.687	10	0	0	39	71	0
2013 total	50	299	9.035	11	1.305	2.492	8.722	13	0	0	36	74	287
2012 total	23	280	11.037	11	1.266	1.788	9.862	10	0	0	45	88	147
2011 total	44	307	9.002	8	1.330	2.003	6.832	4	0	0	27	47	1.072
2006-2010 gennemsnit	5	426	7.934	5	1.783	965	5.711	6	0	0	14	39	2.468
2001-2005 gennemsnit	0	541	7.900	2	2.187	486	3.769	4	1	0	18	55	643
1996-2000 gennemsnit	0	806	9.839	0	1.679	140	2.832	3	8	4	27	149	1.210

Tabel 3. Antal ynglepar af stor kobbersneppe i Vadehavet optalt ved de årlige deloptællinger i 2015, 2016 og 2017 og antallet ved de totale tællinger i 1996, 2001, 2006 og 2012.

	1996	2001	2006	2012	2015	2016	2017
Vilslev Enge	10	0	0	0	0	0	0
Jedsted Forland/Ribemarsken nord	8	1	0	0	1	0	0
Mandø Høladet/Ribemarsken syd	3	6	3	3	1	1	0
Mandø	22	90	72	101	45	51	66
V. Vedsted-Gl. Hviding Enge og Engso	2	0	0	0	2	2	0
Husum Enge, kontrolområde	9	3	0	1	0	2	2
Ballum Forland	1	1	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland, kontrolområde	4	6	2	4	1	2	1
Rømø Nørreland, SV og SØ	10	23	16	26	28	10	9
Rømø Nordveststrand	0	0	0	0	0	4	2
Rømø Sønderland	27	23	2	5	1	3	3
I alt	96	153	95	140	79	75	83
Saltvandssøen/Margrethekog	30	42	46	27	26	32	-
Tøndermarsken, ydre koge	65	83	80	108	66	87	-
I alt Vadehavet totale optællinger	257	312	263	299	-	-	-

Figur 2. Antal ynglepar af skestork i Vadehavet 1995-2017 opdelt på Langli og Mandø.

alternativt ynglested via følgende tiltag: Et rovdyr-sikkert hegn blev sat op på tværs af molen, sand med muslingskaller blev spredt ud over molen, et lavt hegn blev opsat langs molens kanter, så unger ikke ville kunne falde ned i havet, der blev plantet lidt marehalm, og der blev opsat lokketerner (lignende henholdsvis hav-/fjordterner og dværgterner). Nogle af ternerne viste interesse for molen tidligt i ynglesæsonen, men ternerne endte med at slå sig ned på taget som i de foregående år.

Skestorkene fik ingen unger

Igen i 2017 etableredes der en koloni af skestork på den sydlige del af Langli, og den 26/5 fandtes der her 47 nye reder, hvoraf der var æg eller unger i de 40. Alle rederne i kolonien blev skyllet væk under oversvømmelsen den 7-8/6. Den 4/7 blev det konstateret, at 8 par havde påbegyndt et nyt yngleforsøg, og på denne dato var der 7 reder med æg og en tom rede. Den 29/7 var der kun to yngleaktive par ved to reder, og der blev ikke observeret unger senere på sæsonen.

På det nordvestlige Mandø samledes der også en del skestork i maj. Her opholdt skestorkene sig inde i en sølvmågekoloni på de statsejede arealer, hvor der var høj vandstand. Den 29/5 sås tre par udføre display med bl. a. næbgnidning. Den 1/6 og 14/6 var der et meget stationært par, og det blev vurderet, at en af fuglene rugede. Der sås ikke tegn på, at fuglene havde ynglesucces.

Skestork ynglede første gang i Vadehavet i 2007. Antallet toppede foreløbig i 2013 med 50 par, alle på Langli, mens de 48 par i 2017 er det næststørste antal, der er registreret (figur 2).

Stor kobbersneppe indskrænker yngleudbredelsen i Vadehavet

Stor kobbersneppe har opgivet at yngle i en lang række marskområder de seneste 20 år. Mellem 1996 og 2006 ophørte arten således med at yngle på 16 af de 34 lokaliteter, hvor stor kobbersneppe ynglede i

1996 (Thorup & Laursen 2008). I 2017 fandtes der ikke ynglende stor kobbersneppe i Ribemarsken (tabel 3). Det er første gang siden de årlige optællinger startede i 1996.

Tøndermarsken er det vigtigste yngleområde i Vadehavet for stor kobbersneppe, men for 2017 kendes antallet af ynglepar ikke, idet arten for første gang siden 1971 ikke blev optalt i Tøndermarsken i 2017. I det næst vigtigste yngleområde i Vadehavet på Mandø optaltes 66 par i 2017. Antallet på øen svinger en del fra år til år, og 66 par er flere ynglepar end der var i 2015 og 2016, men væsentligt færre end da antallet toppede i 2012 med 101 par (tabel 3).

Vurderet ud fra de optalte områder på Rømø er antal ynglepar af stor kobbersneppe gået en del tilbage på øen de senere år (tabel 3). Der er dog andre vigtige yngleområder på Rømø, der kun optælles under de totale optællinger, og først ved den næste dækkende

Stor kobbersneppe, Mandø, 14. maj 2017. Foto: Eva F. Henriksen

Tabel 4. Optalte ynglefugle af brushane (ynglehunner) og engryle (par) i 2017 i nogle områder, hvor arterne specialoptælles hvert år. Desuden antal fra de foregående år. I 1996, 2001, 2006 og 2012 var der totale tællinger, i 1991 var der en delvis tælling. Ingen angivelse markerer manglende optælling.

Brushane															
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Grønningen, Fanø	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland	5		3	4	4	3	1	1	0	1	0	0	0	0	0
Rømø Sønderland	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Råhede Vade	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Tøndermarsken Ydre Koge	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethekog-Saltvandssøen	7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
I alt årligt overvågede lokaliteter	31	-	3	5	4	3	1	1	0	4	2	0	0	0	0
Skallingen	0	0	0			2				0					
Måde Enge	2	0	0			0			0	0					
Nr. Farup Enge	15	3	0			2	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Gl. Hviding-Råhede Enge		0	0			0	0	1	3	1	0	0	0	4	0
Astrup Forland	2	0	0			0				0					
Magisterkogen	13	5	0			0				0					
Mandø koge	10	0	0			3	1	2	0	1	0	0	2	0	3
Brushane i alt Vadehavet	73	8	3			10				7					
Engryle															
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fanø nordspidsen	10	7	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Rømø Nørreland	14	9	8	8	6	6	2	3	4	4	3	4	2	3	2-3
Rømø Sønderland	6	9	4	8	7	5	5	3	3	4	4	3	2	3	0
Rømø Nordveststrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Rømø Havsand-Vesterstrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Jedsted Forland	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Råhede Vade	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
I alt årligt overvågede lokaliteter	32	26	19	16	14	11	7	6	7	9	7	8	5	9	5-6
Mandø	1	0	1			0				0					
Stormengene-Helmodde Marsk	2	0	0			0				0					
Måde Enge	0	1	0			0				0					
Mandø Hølåde-Indvindingen	2	1	0			0				0					
Astrup Forland	1	0	0			0				0					
Margrethekog	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nr. Farup Enge		0	0			1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Engryle i alt Vadehavet	39	28	20			12				9					

optælling i 2018 vil det være muligt at få et præcist overblik over artens status på øen.

For første gang siden programmets start sås engryle ikke på Rømø Sønderland

Ved den første omfattende ynglefugletælling i Vadehavet i 1991 ynglede brushane og engryle på adskillige enge i Vadehavet. Siden er de to arter gået voldsomt

tilbage, og hver af arterne har de senere år kun ynglet på en til tre lokaliteter om året (tabel 4).

Der fandtes 5-6 territorier af engryle i 2017, hvoraf de 4-5 var på Rømø (tabel 4). For andet år i træk fandtes fugle med yngleadfærd ude i den nyopvoksede strandeng på det nordvestlige Rømø, hvor der som i 2016 blev kortlagt to territorier. På det sydlige Rømø Nørreland fandtes 2-3 par. For første gang siden de årlige tællinger af Rømø Sønderland startede i 1996 fandtes engryle ikke ynglende her i 2017. Dækningen

Rødben, Darum Enge 24. juni 2017.
Foto: Bjørn Frikke

af Rømø Sønderland var dog ikke helt så god som de foregående år, da lodsejeren ikke gav adgang til alle relevante kreaturgræssede fenner. Herudover var der 1 par engryle på Råhede Vade.

Siden 2007 har antallet af ynglepar af engryle i Vadehavet ligget på mellem 5 og 10 par uden nogen klar tendens til fremgang eller tilbagegang. Tidligere var antallet væsentligt højere. Første gang engryle blev optalt i de fleste yngleområder var i 1977, og da

fandtes 52 par i Vadehavet. I 1991 var antallet faldet til 39 par (tabel 4).

De vidt udbredte vadefugle

Siden programmet startede i 1995 er de tre vidt udbredte vadefuglearter strandskade, vibe og rødben optalt hvert år i 11 kontrolområder. Otte af kontrolområderne ligger på strandenge, to ligger i marsken og

Bramgæs, Kammerslusen, 15. januar 2017. Foto: Eva F. Henriksen

består af græsmarker og dyrkede arealer, og det sidste omfatter strandeng og klitter. Udviklingen i antallet af ynglepar for de tre arter inden for kontrolområderne er vist som et indeks i figur 3.

Med nogle mindre svingninger har antallet af rødben været på samme niveau de fleste år mellem 1995 og 2017. Dog var indekset i årene 1999-2001 noget højere (figur 3).

Derimod var der meget færre strandskader og viber i 2017, end der var ved optællingsprogrammets start i 1995. Hos strandskade toppede indekset i 1997, og siden har det været støt faldende. I 2017 var der mindre end halvt så mange strandskader (indeks 34) som i 1996-1997 (indeks 100). Der var også mindre end halvt så mange viber i 2017 (indeks 39), men hos denne art har svingningerne undervejs været noget større (figur 3).

En sammenligning med de mindre hyppige totale tællinger af Vadehavet tyder på, at de ændringer i antallet af ynglefugle, der ses i kontrolområderne, afspejler den bestandsudvikling, som har fundet sted i hele området. Ved den sidste totale tælling i 2012 var der 52% færre strandskader (60% færre ifølge indekset),

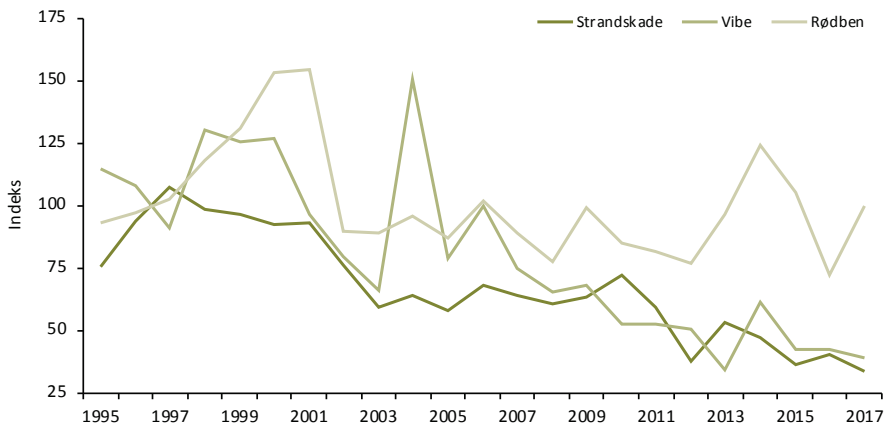
48% færre viber (53% færre ifølge indekset) og 27% færre rødben (21% færre ifølge indekset) end i 1996. Indekset var lidt lavere i 2017 end i 2012 for strandskade og vibe, mens det var lidt højere for rødben.

Tak

Vi takker programmets optællere, og vi takker Kim Fischer og Ulf M. Berthelsen, der har bidraget med ynglefugleoplysninger, bl.a. om ynglesucces hos hhv. dværgterne og hvidbrystet præstekrave på Fanø. 15. Juni Fonden takkes for støtte til etableringen af ternemolen i Esbjerg og undersøgelserne af dværgterne.

Referencer

- Thorup, O. & Laursen, K. 2008: Status of breeding Oystercatcher *Haematopus ostralegus*, Lapwing *Vanelus vanellus*, Black-tailed Godwit *Limosa limosa*, and Redshank *Tringa totanus* in the Danish Wadden Sea in 2006. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 255-267.

Figur 3. Indeks for ynglende strandskade, vibe og rødben optalt i 11 kontrolområder i Vadehavet i perioden 1995-2017. Indeks = 100 er middeltallet for 1996 og 1997, og det viste indeks er gennemsnittet af indekset for hvert område.

Stillits, Sotorup, 25. april 2017. Foto: Bo Tureby

En hedehøgeunge studeres nærmere i forbindelse med ringmærkning i en indhegnet rede ved V. Lindet nord for Gram 14. juli 2017.
Foto: Lars Maltha Rasmussen

Hedehøg i Danmark 2017

Af Lars Maltha Rasmussen, Iben Hove Sørensen, Aage Mathiesen, Kurt Bredal Christensen, Svend Anker Schwebs, Susanne Overgaard Petersen & Timme Nyegaard

Forord

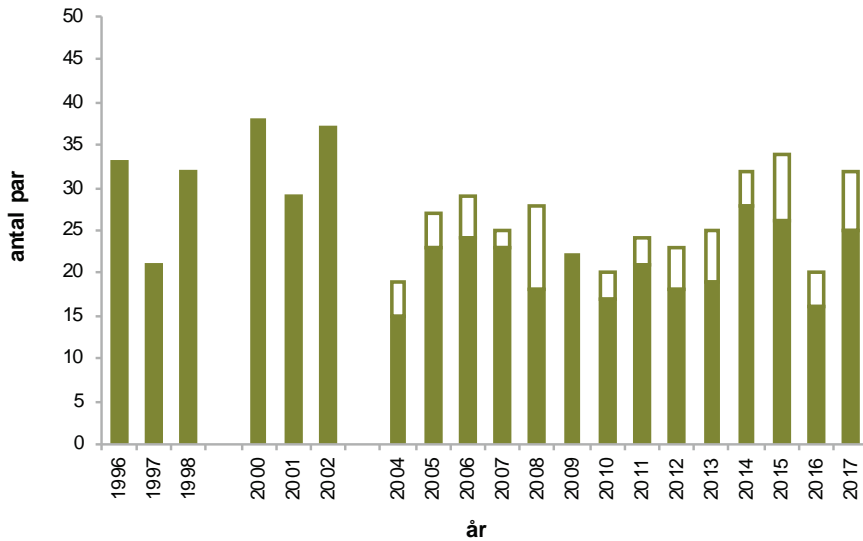
Projekt Hedehøg fortsatte i 2017 i form af en gruppe på fire lokale feltmedarbejdere Aage, Svend Anker, Susanne og Kurt. Lars instruerede i feltarbejdet og i ringmærkning og senere med at sammenfatte resultaterne. Iben brugte igen mange timer i felten på at lokalisere og downloade data fra fugle med GPS-loggere og assisterede ved ringmærkning.

Der blev investeret ekstra resurser i Projekt Hedehøg fra DOF i 2017, især i form af et større antal løntimer til feltarbejde og organisering, således at arbejdet

kunne fortsætte styrket efter den tidligere mangeårige feltmedarbejder Michael Bødker Clausens bortgang. Opgaven med at løfte de mange forskellige opgaver i projektet er i høj grad lykkedes med en stor fælles arbejdsindsats fra denne rapporters forfattere samt støtte fra en række frivillige deltagere.

Sammenfatning af ynglesæsonen 2017

Antallet af ynglepar i Danmark var i 2017 på 25-33 par. Der var 22 sikre par, hvoraf 13 par producerede

Figur 1. Antal ynglepar af hedehøg i Danmark i perioden 1996-2017 (søjler; grønne = sikre/sandsynlige, hvide = mulige). Der er ingen data fra 1999 og 2003. Data for 2004 viser både mulige, sandsynlige og sikre par.

29 flyvefærdige unger. Dertil kommer 3 sandsynlige par og 8 mulige. Det er 12 par mere end i 2016 og på niveau med 2014 og 2015 (se figur 1).

Vejret var regnfuldt, koldt og blæsende op til æglægningen, der blev forsinket med en uge i forhold til 2016, og der var forholdsvis få par i vinterhvede, hvilket afspejler at det kolde forår begrænsede væksten af afgrøderne. Der blev indhegnet 9 reder og i alt fløj der 29 unger fra 13 reder, hvoraf 18 unger blev ringmærket.

For første gang i mange år var der ikke yngleforsøg på Rømø. Heller ikke på Fanø, hvor to par uden held forsøgte at yngle i 2016, var der ynglefugle. Derimod var der et par, der forsøgte at yngle ved Årre mellem Esbjerg og Grindsted, dog uden held.

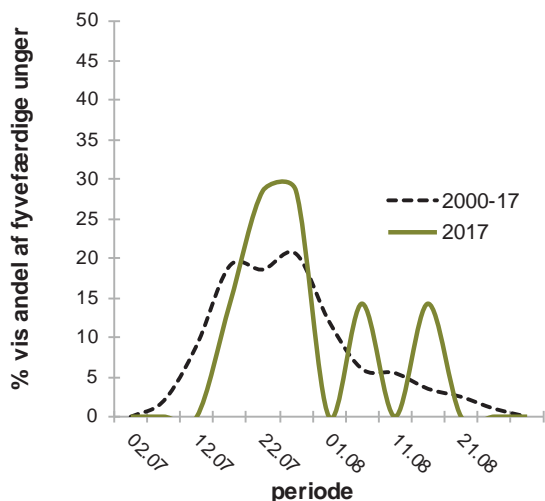
Undersøgelsesområde og metoder

Undersøgelsesområdet for Projekt Hedehøg omfattede hedehøgens kerneområde i det sydvestlige Jylland, som i 2017 udgjorde følgende områder: Vadehavets marskområder fra Ribemarsken i nord til Landegrænsen, og områder i indlandet øst for Abild omkring Høgslund og Vennemose samt områder syd og nord for Gram. Den benyttede metodik er beskrevet i 'Moniteringsvejledning for Hedehøg' (Rasmussen *et al.* 2007), der er udarbejdet som et led i DOF's Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle.

Der blev i 2017 gjort forsøg med at kontrollere reder vha. en drone. Dronefører var Lars Maltha Rasmussen, som er godkendt UAS-operator af Trafikstyrelsen til kommerciel droneflyvning. Kontrollerne blev udført

Olsenbanden på vej hjem efter et vellykket kup. Reden blev fundet og indhegnet. Fra venstre Kurt Bredal Christensen, Svend Anker Schwabs og Lars Maltha Rasmussen. Ballum Enge 14. juli 2017. Foto: Asger Maltha Rasmussen

Figur 2. Det beregnede udflyvningstidspunkt for sidste flyvefærdige unge for 7 kuld med ynglesucces i 2017 sammenlignet med 199 kuld i årene 2000-2017. 2017 var en lidt sen sæson, hvor ca. halvdelen af ungerne var flyvefærdige omkring 25. juli. De sene udflyvningstidspunkter skyldes par, der lagde om.

på lokaliteter, hvor rederne i forvejen var lokaliseret og indhegnet. I to tilfælde, hvor hunnen lå på reden og rugede, reagerede denne ikke på dronen, selvom den

En glad Svend Anker ved det perfekt opsatte elhegn ved en rede nær Østerby, 5. juli 2017. Foto: Asger Maltha Rasmussen.

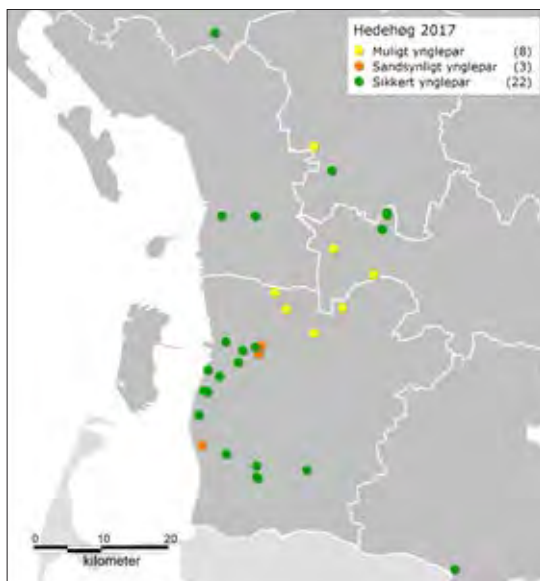

Tre unger i rede, fotograferet fra dronen, Sønderjylland, 5. juli 2017. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

nærmede sig på en afstand af ind til 10 meter. I flere andre reder kunne tilstedeværelsen af unger registreres på fotos fra dronen (se billede herover).

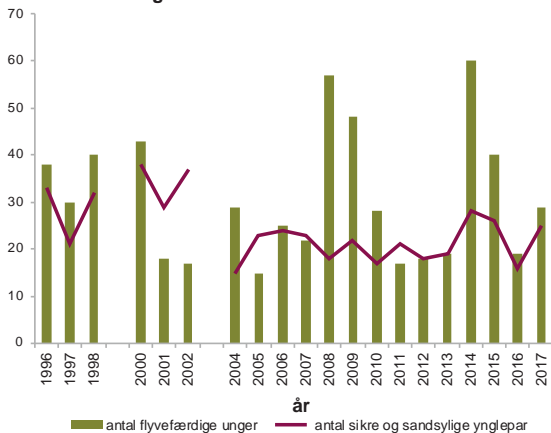
Vejret i yngletiden

Vejret var koldt, blæsende og regnfuldt, da de første hedehøge ankom til ynglepladserne i april 2017. Denne vejrtype er ikke ideel for de ynglende hedehøge, der skal bruge længere tid og mere energi på at jage. Dette er formentlig en væsentlig grund til, at der i ynglesæsonen 2017 ikke var tidligt ynglende par, og sæsonen lå gennemsnitligt en uge senere end i 2016. Bortset fra en

Forekomsten af hedehøge, der har udvist yngleadfærd i 2017.

Kuldstørrelse i gennemsnit

Figur 3. Antallet af flyvefærdige unger (grønne) sammenlignet med antallet af sikre/sandsynlige ynglepar (rød) af hedeøg i perioden 1996-2017.

lille uge med overvejende tørvejr i starten af maj fortsatte det kølige, regnfulde og solfattige vejr helt frem til omkring d. 20. maj, dvs. til efter det tidspunkt, hvor de tidlige par normalt er i fuld gang med æglægningen.

I starten af juni var vejret atter præget af nogen nedbør og ikke særlig solrigt. Fra starten af ungeperioden omkring 20. juni og en måned frem til slutningen af juli var vejret generelt lidt varmere og mere solrigt.

Yngleområderne

I 2017 fortsatte den tendens, vi har set de seneste år, idet flere par slog sig ned et stykke inde i landet noget øst for marskegnene. Desuden var der et ynglepar ved Årre et stykke nord for Hovedvejen mellem Esbjerg og Kolding, som forsøgte at yngle i en græsmark, som blev høstet på et tidligt tidspunkt. En han blev flere gange observeret fra den tyske side af grænsen flyvende med føde til en rede ved Frøslev Mose. I modsætning til i 2016 var der ingen yngleforsøg på Fanø, og der blev heller ikke registreret ynglende hedeøge på Rømø, trods en aktiv indsats for at lokalisere disse her.

Som noget nyt blev der lokaliseret flere par nord for Gram, medens der i området ved Kastrup enge og Højerup syd for Gram kun fandtes to par. Se fordelingen af reder på kortet nederst på side 250.

Redebeskyttelse og ynglesucces

Der blev indhegnet i alt 9 reder i afgrøder, 3 reder i græs og 6 reder i vinterbyg. Parret med rede i frøgræs ved Årre opgav og forsøgte måske et omlæg i en nærliggende rugmark.

I alt kom der mindst 29 unger på vingerne i 2017, hvilket er 10 flere end i 2016, men noget under de to store år i 2014 og 2015 med hhv. 60 og 40 flyvefærdige unger. Det er dog tæt på gennemsnittet for perioden 2004-2016 på 30 unger årligt (figur 3).

Table 1. Oversigt over registreringerne af hedeøg i Danmark i 2017 med angivelse af redehabitat, hvornår i ynglefasesen parret blev set, ynglesucces og -status. Oplysninger om et opgivet yngleforsøg er angivet, hvor dette er direkte observeret eller sandsynliggøres af, at fuglene forsvandt fra lokaliteten. Prædation er kun anført, hvor dette blev konstateret med sikkerhed.

Stednavn	Afgrøde	Ynglefase			Resultat		Status				
		Etablering	Rugefase	Ungerfase	Kuldstør	Flyv unger	Mulig	Sandsynlig	Sikker	Opgivet	Prædation
V. Gasse S	v. hvede							x			
V. Gasse SV	ukendt							x			
Skærbæk Sydøst	v. hvede					0			x	x	
Ottersbøl Ø	v. hvede	x	x		5				x		
Ottersbøl V	rug		x	x					x		
Hjemstedvej	v. hvede		x			2			x		
Vodder	ukendt	x						x			
Gånsager Elbækvej	ukendt	x						x			
Arrild	ukendt	x	x	x				x			
Nørre Sejerslev	v. hvede	x		x		1			x		
Ballum Enge	v. byg	x	x	x		3			x		
Forballum	v. byg	x	x	x	4	3			x		
Vesterende Ballum	v. byg	x	x	x		2			x		
Ballum Østerende	v. byg	x	x	x	5	2			x		
Buntje Mark	v. byg	x	x		6	0			x	x	
Østerby Mark	raps	x				0			x	x	
Østerby Mark	raps	x				0			x	x	
Gærup	v. hvede	x	x	x		3			x		
Hjerpsted	ukendt		x					x			
Vennemose Brodersgård	v. byg	x	x	x	3	1			x		
Gram Billeslund	v. byg			x		2			x		
Kastrup Enge	ukendt		x	x				x			
Enderupskov Tiset	ukendt		x					x	x		
Vester Lindet N	græs	x				0			x	x	
Vester Lindet S	græs	x	x	x		2			x		
Mejlby	ukendt		x					x			
Lintrup/Mejlby	v. byg		x			3			x		
Ravningvej	ukendt			x				x			
Ribe Østerå	natur			x		3			x		
Ribe Holme	brak			x		2			x		
Årre	græs	x	x		3	0			x	x	x
Lindholt Allerupvej	ukendt		x					x			
Total		17	18	15	26	29	7	3	22	6	1

Siden 2006 er reder i afgrøder i vid udstrækning blevet indhegnet som en forebyggende foranstaltning, når de er blevet lokaliseret. Det tilstræbes især at hegne reder i afgrøder, der forventes at skulle høstes inden eller kort efter det tidspunkt, hvor ungerne skønnes at være flyvefærdige. Erfaringen har vist, at hegningen bør ske, så snart kuldet er fuldlagt, idet hegningen ikke forstyrrer de rugende fugle, men i stedet i stor udstrækning forhindrer prædation af kuldet.

Hedeheg, Vilslev Enge, 4. juni 2017. Foto: Bjørn Frikke

Kuldstørrelse / par med succes

Figur 4. Det gennemsnitlige antal flyvefærdige unger pr. rede i indhegnede reder (grøn) sammenlignet med reder uden hegn (rød) i perioden 2006-2017.

Der blev ringmærket i alt 18 unger i 9 kuld, som alle var indhegnede.

Ynglesuccessen har generelt været meget højere i reder, der er blevet indhegnet, frem for ikke-hegnede reder (figur 4). Dette var dog ikke tilfældet i 2016, hvor kun 3 reder blev indhegnet. Vi har de seneste år eksperimenteret med forskellige typer af hegn, men benytter mest elnethegn med støder og i rapsmarker trådhegn, hvor det af praktiske grunde ikke kan lade sig gøre

at have elførende hegn. Ynglesuccesen var igen i 2017 højere i indhegnede reder ift. ikke-hegnede reder.

Redehabitat

Valget af redehabitat blev præget af, at optakten til æglægningen, der som regel påbegyndes af de tidligste par fra den 15. maj, var nedbørsrig og blæsende, hvorfor æglægningen først kom i gang efter d. 20. maj. Det betød at afgrøder som græs og raps blev benyttet af de tidligste par og herefter valgte vinterbyg, der var tilstrækkelig høj til redeanbringelse af de efterfølgende par, mens vinterhvede blev benyttet af omlæggere (se tabel på side 251).

Der var en forholdsvis stor andel af fugle, der ikke blev lokaliseret, hvilket især skyldes, at de hurtigt opgav igen.

GPS-mærkede hedehege

Det lykkedes desværre kun at lokalisere en enkelt hedeheg med GPS-logger i ynglesæsonen 2017. Ganske som i 2016 var det kun hannen Asbjørn, som fik sin GPS-logger på i 2014, der dukkede op i Danmark. Faktisk sendte Asbjørn allerede besked om, at han var på vej, da han d. 1. maj fløj forbi en modtagerantenne, som fik forbindelse med fuglens GPS-logger i det nordlige Tyskland.

Først d. 20. maj 2017 fik vi etableret vores eget system i området nær Ballum, og de følgende tre uger fik vi dagligt data fra Asbjørns GPS-logger. Han var tilsyneladende stedfast på markerne omkring antennerne, og der var nu endelig håb om, at vi kunne få downloadet alle data fra loggeren, inden sæsonen var omme. Det viste sig desværre ikke at holde stik. Midt i juni ophørte strømmen af data i et par dage, og i de følgende uger tikkede blot sporadiske data-bidder ind.

Efter et kort antennenedbrud i begyndelsen af juli var Asbjørn tilsyneladende helt forsvundet fra området. Der gik over to uger, uden at vi modtog signaler fra ham. Han blev heller ikke set i felten, før vi d. 14. juli spottede ham, mens vi var i gang med at ringmærke et kuld unger nær Forballum. Asbjørn kom flyvende hen over reden, men desværre viste det sig, at han ikke indgik i yngleparret. Den følgende dag tog vi antennen og basestationen ned og kørte rundt med systemet i bilen hele dagen – på jagt efter signaler fra Asbjørn. Det gav et rigtig godt resultat, men viste desværre også, at Asbjørn på ingen måde var stedfast. Da dagen var omme, etablerede vi antennesystemet igen, men først en uge senere kom Asbjørn tilbage. Derfor blev det besluttet at køre rundt i bil efter ham igen d. 25. og 26. juli, hvilket igen lykkedes med et nogenlunde godt resultat.

Efterfølgende satte vi med hjælp fra Peter Nicolaisen og Peter Emil Jensen - og en lånt antenne fra Holland - antennesystemet op igen med base i Ballum og to antenner ude i landskabet. Det hjalp en del at få en ekstra antenne op, og frem til d. 21. august afleverede Asbjørn næsten dagligt en lille portion data.

Iben Hove Sørensen og Peter Nicolaisen med noget af modtageudstyret til GPS senderne på hedehøgene. Foto: Lars Maltha Rasmussen

Der kigges langt efter en hedehøg for at se om den har sender på. Fra venstre; Kurt Bredal Christensen, Henrik Sângren, Iben Hove Sørensen og Malte Hoffmann, Østerende Ballum, 14. juli 2017. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Alligevel måtte vi sidst på måneden sande, at han var fløjet sydpå med alle informationer om sin færd efter d. 10. juni 2016. Når hedehøgene vender tilbage i foråret 2018, vil han altså have omkring to års data gemt i rygsækken.

I 2017 er der udgivet to videnskabelige artikler, som anvender GPS-data fra de danske ynglefugle. Den ene artikel (Sørensen *et al.*, 2017) handler om fuglen Jeppe, som tilbragte en hel sommer (17 måneder i alt) i overvintringsområderne i Afrika. Formodentlig var hans kondition ikke god nok til at foretage det lange træk nordpå, og det var dermed en bedre strategi for ham at blive i Afrika. Den anden artikel (Schlaich *et al.*, 2017) giver et nyt perspektiv på den distance, som hedehøgene flyver årligt og den relative mængde energi, de bruger på at flyve dagligt i løbet af de forskellige sæsoner: vinter (overvintrende), forår (trækkende), sommer (ynglende) og efterår (trækkende). Ynglende hanner bevæger sig lige så langt omkring hver dag, som de gør i løbet af trækeperioderne, hvorimod både hanner og hunner flyver en kortere distance hver dag, de tilbringer i overvintringsområderne.

I 2018 fortsætter arbejdet med at indsamle data fra Asbjørn og andre GPS-mærkede fugle, som eventuelt dukker op. Afhængigt af fuglenes stedfasthed vil vi vurdere, hvordan vi bedst indsamler data. Er det praktisk muligt, vil vi placere systemet på samme vis som de foregående år, men det er også en mulighed at lave en mobil indsats igen i år. Alle meldinger om fugle med antenner på modtages med stor tak.

Feltarbejde

Feltarbejdet blev udført af Aage Mathiessen, Kurt Bredal Christensen, Susanne Overgaard Petersen, Svend Anker Schwebs, Lars Maltha Rasmussen og Iben Hove Sørensen.

Følgende, som på forskellig vis har hjulpet projektet med assistance og oplysninger om hedehøg skal takkes: Peter Nicolaisen, Peter Emil Jensen, Jesper Leegaard, Jesper Tofft, Egon Iversen, Christian Hertz-Kleptov og Verner Puggaard. Endvidere anvendtes supplerende data fra DOFbasen (www.dofbasen.dk), og alle, der har indtastet oplysninger om hedehøge i DOFbasen, takkes hermed.

Samarbejdspartnere

Alle lodsejere m.v. takkes for godt samarbejde i 2017.

Iben Hove Sørensen og Timme Nyegaard deltog i et seminar og workshop om overvågning og beskyttelse af hedehøg i Europa afholdt i Sverige 13.-14. december. Her deltog ca. 32 personer fra 8 lande. En international mailgruppe er efterfølgende blevet etableret til erfaringsudveksling.

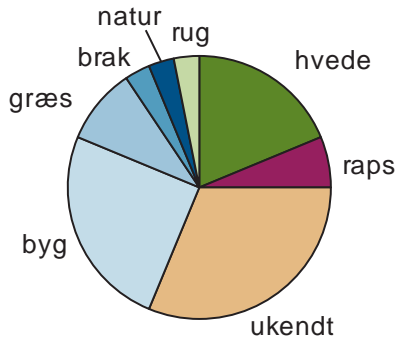
Litteratur

- Clausen, M.B. & Rasmussen, L.M. og I.H. Sørensen 2016. Projekt Hedehøg 2016. DOF's arbejdsrapport fra Projekt Hedehøg. Dansk Ornitologisk Forening. http://pub.dof.dk/dof/Rapport/Projekt_Hedehog_2016.pdf

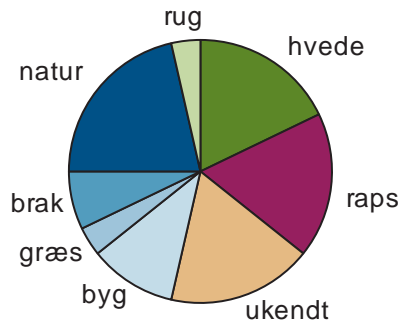

En rede af hedehøg i en vinterhvedemark er indhegnet med elnethegn ved Ottersbøl (det rombeformede mønster i marken i forgrunden). Sønderjylland, juli 2017. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Redeplacering i 2017
(n=32)

Redeplacering i 2016
(n=28)

Figur 5. Procentvis fordeling af redehabitat for hedehege: 33 par i 2017 og 28 par i 2016 til højre. Der var i 2017 en større del af reder i byg og færre i raps. En større del af parrene blev ikke lokaliseret så præcist, at man kunne angive en afgrøde.

- DMI 2017. Månedens, sæsonen og årets vejr. <http://www.dmi.dk/vejr/arkiver/maanedsaesonaar/>
- Rasmussen, L. M., A. Hoffmann & T. Nyegaard 2007. Monitoringsplan for Hedeheg Circus pygargus. DOF's Projekt Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) <http://www.dofbasen.dk/DATSY/datsyvejledning.php?art=02630>
- Schlaich A. E., W. Bouten, V. Bretagnolle, H. Heldbjerg, R. H. G. Klaassen, I. H. Sørensen, A. Villers & C. Both 2017. A circannual perspective on daily and total flight distances in a long-distance migratory

raptor, the Montagu's harrier, Circus pygargus. Biol. Lett. 13: 20170073.

<http://dx.doi.org/10.1098/rsbl.2017.0073>

- Sørensen, I. H., A. E. Schlaich, R. H. G. Klaassen, H. Heldbjerg & Ben J. Koks 2017. Rare case of an adult male Montagu's Harrier Circus pygargus over-summering in West Africa, as revealed by GPS tracking. J Ornithology 158: 753. <https://doi.org/10.1007/s10336-017-1445-8>

Find flere oplysninger om hedeheg på DOF's hjemmeside: www.dof.dk/projekthedeheog

En indhegnet rede i en græsmark står tilbage efter marken for længst er høstet og derefter gødet med gylle. Ejer, brugere og naboer, i alt 20 personer, deltog interesseret i mærkningen af ungerne. Sønderjylland, juli 2017. Foto: Aage Matthiesen

Stor gråsisken, Nexø, 8. december 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Dansk ringmærkning 2017 – Statens Naturhistoriske Museums ringmærkningsaktiviteter i Danmark

Af Jesper J. Madsen, Kjeld T. Pedersen, Mikkel Lausten, Tom S. Romdal, Jens S. Hansen og Kasper Thorup

Årets ringmærkede fugle

I 2017 blev ringmærket i alt 94.918 fugle i Danmark og på Færøerne med Statens Naturhistoriske Museums ringe.

På Færøerne blev ringmærket 7.642 fugle fordelt på 17 arter. Det samlede antal er på et højt niveau, mens antallet af arter er meget lavt, næsten en halvering i forhold til tidligere år. Talrigeste mærkede arter blev lille stormsvale (7.183), takket være en stor målrettet indsats fra flere ringmærkere, samt lunde (132)

og almindelig skråpe (68). Hos spurvefuglene har der derimod været et drastisk fald i antal mærkede fugle – og i antal arter, primært grundet lukningen af Helgolandsrusen på Nólsoy, hvor tidligere langt de fleste småfugle blev fanget på Færøerne.

I Danmark blev ringmærket 87.276 fugle, hvoraf 20% (17.517) var mærkninger af redeunger eller ikke-flyvefærdige unger (tabel 2). Det samlede antal fugle mærket i 2017 er et fald på 22% i forhold til 2016, som dog også var et rigtig stort år. Antallet for 2017 er dog

Fuglekonge i spejlnet, Blåvand, 16. oktober 2017. Foto: John Frikke

en smule over gennemsnittet for perioden 1999-2016, som er på 84.430 mærkninger pr. år. 1998 var et skelsættende år for ringmærkningen i Danmark – ringmærkningen var gennem en større revidering som medførte vedtagelse af en strategi og retningslinjer for fremtidige aktiviteter.

I 2017 blev ringmærket i alt 171 arter i Danmark (tabel 2). For 26 arter blev der ringmærket mere end 1.000 individer, og for 63 arter blev der mærket mere end 100 individer. De tilsvarende tal for 2016 var hhv. 27 og 66 arter.

Ringmærkningen bidrog atter til dokumentation af flere SU-arter samt fåtallige, sjældne arter. Blandt SU-arterne blev ringmærket 1 hvidskægget sanger (27/4, Gedser), ikke mindre end 4 Schwarz' løvsangere (16/10, Christiansø, Keldsnor, Agger Tange; 18/10, Blåvand – se omtale på RCs blog), 1 bjergløvsanger (30/8, Gedser) og 1 hætteværbling (3/6, Skagen). Blandt de fåtallige og sjældne arter blev ringmærket 6 kirkeugler, 11 perleugler (10 unger), 2 sydlige nattergale, 1 flodsanger, 1 drosselrørsanger, blot 1 høgesanger (gennemsnitligt 18 pr år i perioden 1999-2016), 1 lundsanger, 2 fuglekongesangere, 15 hvidbrynet løvsangere, 34 små fluesnapperer, 1 gulirisk, ikke mindre end 102 hvidsiskner, 4 stor korsnæb, 1 hortulan, 1 pileværbling og 1 dværgværbling. Antal mærkede hvidsiskner i 2017 var rekordhøjt med 102 mærkninger (tidligere rekord: 30 i 2013). To blev mærket om foråret, men resten, 100, blev mærket i perioden november-december og skal

ses i forbindelse med den massive invasion af gråsiskner i samme periode.

De fem talrigeste ringmærkede arter i 2017 blev gråsisknen (9.563), rødhals (5.465), gransanger (5.188), musvit (4.739) og løvsanger (4.101). Antal ringmærkede gråsiskner i 2017 er det højeste antal på et år nogen sinde i Danmark og er en firedobling af den tidligere rekord (2.138 i 2013). Lille og stor gråsisknen regnes her som én art. Det høje antal skal ses i lyset af en massiv invasion fra midten af oktober, som varede året ud. I denne periode blev ringmærket 95% af fuglene på mange lokaliteter over hele landet, men flest ved Gedser (4.517), Agger Tange (765), Skagen (580), Ishøj Strandpark (477), Lild Klitplantage (462) og Agersø (461). De øvrige top-fem-arter blev mærket i et normalt antal.

Blandt ikke-spurvefugle var de talrigeste ringmærkede arter skarv (3.616), sølvmåge (3.285), hættemåge (1.484), sildemåge (1.434) og splitterne (1.147). Antal mærkede sildemåger er det højeste på et år nogensinde i Danmark (tidligere rekord: 1.325 i 2016) og skyldes målrettet projektfangst. De øvrige fire arter følger nogenlunde antallet de seneste år.

Rekordmange skestørke (78) og hulduer (517) blev mærket i 2017, hvilket også skyldes målrettet projektfangst. Igen i år blev mærket relativt mange vadefugle, bl.a. ved Ishøj Strand (67 fugle fordelt på 4 arter), Rødhals i Vendsyssel (67 fugle, 5 arter) og Agger Tange (59 fugle, 12 arter), som alle tre steder skyldes målrettet mærkning fra flere ringmærkere. Vadefugle-fangsten

Figur 2. Den geografiske fordeling af mærkningslokaliteter for fugle ringmærket i udlandet og gennemført i Danmark, som er behandlet af Ringmærkningscentralen i 2017 (n=956).

Figur 1. Den geografiske fordeling af genfund i udlandet af fugle ringmærket i Danmark, som er behandlet af Ringmærkningscentralen i 2017 (n=1.078).

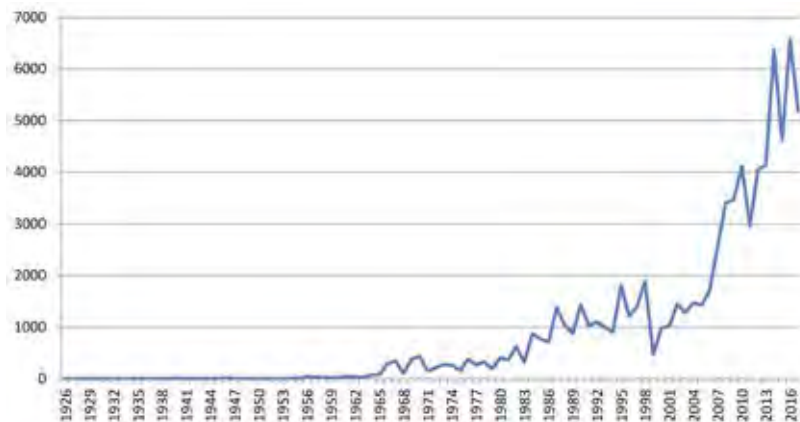
ved Ishøj medførte at rigtig mange svaleklirer og tinksmæde blev mærket i 2017 (hhv. 34 og 16), hvilket for begge arteres vedkommende er det højeste i over 23 år.

Blandt småfuglene kan, for en række arter, tilsyneladende ses udviklingstendenser i bestanden alene igennem de nationale ringmærkningstal, til trods for forskellig ringmærkningsindsats fra år til år og fra landsdel til landsdel. Eksempelvis ses hos rødtoppet fuglekonge, at arten sandsynligvis er i kraftig fremgang de seneste 4-5 år. I perioden 1995-2013 blev gennemsnitligt mærket 19 rødtoppede fuglekonger årligt, med max 54 i 2008. Siden er antallet nærmest eksploderet, med 71 i 2014, 90 i 2015, 102 i 2016 og rekordmange i 2017: 121 fugle. Samme positive udvikling ses også hos gransanger (figur 3), til trods for at 2017 ikke var et rekordår. Til og med 2006 blev ringmærket under 2.000 gransangere årligt i Danmark. Siden 2007 er mærket over 2.000 årligt, og siden 2012 har antallet ligget på 4-6.000 fugle årligt.

En modsat, negativ tendens ses eksempelvis hos broget fluesnapper (figur 4), som siden 1990'erne er gået kraftigt tilbage i antal årlige mærkninger. Efter nogle gode år i 1980'erne med over 1.500 mærkninger årligt, er niveauet helt nede på 4-500 fugle de seneste år. Denne tendens kan også ses i DOFs punkt-tællinger, hvor yngelbestanden af broget fluesnapper i Danmark har været i en markant tilbagegang siden slutningen af 1970'erne (www.dof.dk) – en noget længere periode end tallene fra ringmærkningen indikerer.

Ringmærkerne

Ringmærkningscentralen (RC) udstedte i alt 197 personlige licenser i 2017 gældende til Danmark og/eller Færøerne, samt 11 gruppelicenser, 6 stationslicenser og 10 vildtplejestationslicenser. Siden 1999 er gennemsnitligt udstedt 186 personlige licenser årligt,

Figur 3. Antal ringmærkninger fordelt pr. år af gransanger i Danmark til og med 2017. I begyndelsen af 1960'erne blev spejlnet introduceret i Danmark og fra dette tidspunkt begyndte man at fange småfugle i stor stil.

Figur 4. Antal ringmærkninger fordelt pr. år af broget fluesnapper i Danmark til og med 2017.

varierende mellem 169-201. I 2017 var de personlige licenser fordelt på 91 A-licenser, 38 B-licenser, 22 C-licenser og 46 X-licenser. En licens er gældende for et år ad gangen, og alle, der ringmærker fugle, skal have en gyldig personlig licens. Yderligere information om licenser findes på RCs hjemmeside (www.rc.ku.dk – side 22 i Retningslinjerne).

De 6 fugle- og ringmærkningsstationer stod for 38% af alle mærkninger i Danmark i 2017, mod 41% i 2016, 37% i 2015 og 39% i 2014. Flest fugle blev atter ringmærket på Gedser Fuglestation (17.966) efterfulgt af Skagen (5.509), Blåvand (4.430), Keldsnor (3.504), Christiansø (863) og Fanø (784). Skagen Fuglestation åbnede officielt i 2017 med et veldefineret arbejdsprogram og med fast bemanding på ringmærkningsdelen. På Christiansø lykkedes det derimod kun at have sporadisk bemanding i træksæsonerne.

I 2017 var syv ringmærkergrupper (RG) aktive i Danmark: Nordjysk RG, Nordvestjysk RG, Østjysk RG, Anholt RG, Fyns RG, Sydvestsjælland RG og Lolland-Falster-Møn RG. Flere af de mest aktive grupper er involveret i forskellige mærkningsprojekter, f.eks. CES-projektet og/eller har en fuglestation tilknyttet.

Gransanger, Hellebæk Kohave, 3. april 2017. Foto: Axel Mortensen

Tabel 1. Genfund i udlandet, af fugle ringmærket i Danmark og behandlet af Ringmærkningscentralen i 2017.

	Nordsøen	Island	Norge	Norge-Svalbard	Finland	Rusland	Letland	Polen	Tjækkiet	Tyskland	Holland	Belgien	Luxembourg	Storbritannien	Irland	Kanaløerne	Frankrig	Spanien	Portugal	Italien	Malta	Schweiz	Østrig	Slovenien	Ungarn	Bulgarien	Cypern	Israel	Marokko	Algeriet	Mauretanien	Senegal	Gambia	Nambia	Sydafrika	Sum			
skarv			9	4				1	114	26	1	1				53	8	1	5		11	1						4	1							240			
hvid stork									12																												12		
skestork									165	16				1			29	36														5	3				255		
knopsvane					2																																2		
sædgås				1																																	1		
kortnæbbet gås	3	3	1						1																												8		
grågås		3	1							1							2	2																			9		
bramgås						3																															3		
krikand					1																																1		
gråand						2																															2		
spidsand																	2																				2		
troidand					1	1																															2		
ederfugl									2																												2		
havørn									1																												1		
hedehøg									1	1	1																										3		
spurvehøg									4		1																										5		
tårnfalk					1												1																				2		
vandrefalk					3																																3		
strandskade									1																												1		
klyde																	1																				1		
sorthovedet måge								1																													1		
hættemåge					4	3	2	1		4	32	1	52				2					2														103			
stormmåge					6	8	1			1	3	1	2																								22		
sillemåge					5					2	7	1	1				3	2			5							1								27			
sølvmåge			3	3				4	50	49										2																111			
kaspisk måge									2																												2		
svartbag	1	5	9				1		8	10			6			6																				46			
splitterne					1			1	12	5						2														1		1	8	1		32			
fjordterne		1								2																											4		
lomvie					1																																1		
alk					1																																1		
huldue																	1																				1		
landsvale																		1																			1		
gærdesmutte									1		1																										2		
jernspurv					3				1	1	5																										10		
rødhals		3	5	3					4	1		1					1								1												19		
rødstjert			1						1								1																				3		
solsort			3	1	1				1	1			1	1																							9		
sangdrossel											2							1	2																		5		
misteldrossel																	1																				1		
sivsanger					1													1																			2		
rørsanger					1					3	20	2				5	1																				32		
gulbug					1																																1		
gærdesanger																										1		1	1								3		
tornsanger					1					1	1																										3		
munk		1	1						1		2						1																				6		
gransanger		1	1							4	1				1	2	3			1							1									14			
løvsanger		1							2							1	1																				5		
fuglekonge		1	1						1	1	1																										5		
rødtoppet fuglekonge										1																											1		
broget fluesnapper								1																													1		
halemejse									1																												1		
blåmejse					10																																10		
musvit					1																																1		
stær		1	1																																		2		
bogfinke					1					1																											2		
grønirisk			9						1																												10		
grønsisken			5	3					1																		1										10		
gråsisken			1										1																								2		
kernebider			1																																		1		
rørspurv										2	1						7																				10		
Sum	1	3	48	1	75	19	9	2	8	1	395	168	40	4	64	1	1	122	55	3	12	1	13	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1	6	4	1	8	1	1.078

Broget fluesnapper, Blåvand, 6. maj 2017. Foto: Kis Boel Guldmann

Årets genmeldinger

I 2017 er behandlet 2.874 genmeldinger, fordelt på 1.915 genmeldinger af fugle ringmærket i Danmark, samt 959 genmeldinger i Danmark af fugle ringmærket i udlandet (se tabel 2). For Færøerne er desuden behandlet hhv. 53 og 108 genmeldinger. Genmeldingstallene indeholder ikke aflæsninger af farveringe fra de store og omfattende farvemærkningsprojekter, bl.a. kortnæbbet gås, knopsvane og mågerne. Aflæsninger af disse arter videresendes normalt til de projektansvarlige. Endelig er heller ikke medregnet de mange aflæsninger som ringmærkerne foretager af fugle de selv har ringmærket. I 2017 modtog RC 7.382 af disse lokale aflæsninger.

Blandt genfund af fugle ringmærket i Danmark er 1.078 genmeldinger i udlandet af i alt 749 forskellige individer (figur 1 & tabel 1). De 959 genfund i Danmark af fugle ringmærket i udlandet omfatter i alt 782 forskellige individer (figur 2).

Et helt særligt genfund skal nævnes: en gråsikken ringmærket i Kina blev 24. december 2017 fanget i Skagen. Det er første gang nogensinde at en fugl ringmærket i Kina er genmeldt i Danmark. Fuglen var ringmærket 3. november 2016 nær byen Tangwanghe, i provinsen Heilongjiang i det nordøstligste Kina, 6.953 km fra Skagen (figur 2). Gråsiskner der

flyver mellem Europa og Kina er dog ikke et ukendt fænomen. Tidligere er fugle ringmærket i Kina fundet i Sverige, Norge og Holland – og omvendt er fugle ringmærket i Belgien, Norge og Finland genfundet i Kina. Alle disse seks fugle er fundet eller mærket i Kinas nordøstligste provinser. Læs mere om fuglen fanget i Skagen på Miljøstyrelsen nyhedshjemmeside (<https://mst.dk>, februar 2018).

På RCs blog (<https://fuglering.sites.ku.dk/>) bringes spændende, interessante og sjove historier fra ringmærkningsverden inkl. genfund. Genmelding i Danmark af ringmærkede fugle bør ske her: www.fuglering.dk

EURING besøgte Danmark med gode nyheder

Ringmærkningscentralen var i dagene 12-15. september 2017 vært for den 20. generalforsamling i den europæiske sammenslutning af ringmærkningscentraler, EURING. Det var første gang EURING afholdt generalforsamling i Danmark, og arrangementet blev afholdt på Københavns Kommunes Naturskole på Vestamager. Generalforsamlingen, som også omfatter foredrag, workshops, ekskursioner, socialt samvær mv., afholdes hver andet år. I alt deltog 67 delegerede

Tabel 2. Antal fugle ringmærket i Danmark i 2017 samt antal gemmeldinger behandlet af Ringmærkningscentralen i 2017. Ekskluderet fra genfundstallene er et større antal aflæsninger af farveringe på kortnæbbet gås, knopsvane og måger, samt ringmærkernes lokale aflæsninger.

Art	Latinsk navn	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Sule	<i>Sula bassana</i>					3
Skarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	3.613	3	3.616	325	34
Sølvhejre	<i>Egretta alba</i>					1
Fiskehejre	<i>Ardea cinerea</i>				1	
Hvid stork	<i>Ciconia ciconia</i>	3		3	16	6
Skestork	<i>Platalea leucorodia</i>	78		78	297	6
Knopsvane	<i>Cygnus olor</i>	75	85	160	5	
Sædgås	<i>Anser fabalis</i>				2	
Kortnæbbet gås	<i>Anser brachyrhynchus</i>				18	34
Blisgås	<i>Anser albifrons</i>					3
Dværggås	<i>Anser erythropus</i>					3
Grågås	<i>Anser anser</i>	16	7	23	94	18
Canadagås	<i>Branta canadensis</i>				4	7
Bramgås	<i>Branta leucopsis</i>		1	1	3	3
Knortegås	<i>Branta bernicla</i>					1
Gravand	<i>Tadorna tadorna</i>	4		4	2	
Pibeand	<i>Anas penelope</i>				1	5
Knarand	<i>Anas strepera</i>		7	7		
Krikand	<i>Anas crecca</i>				12	10
Gråand	<i>Anas platyrhynchos</i>	6	77	83	32	30
Spidsand	<i>Anas acuta</i>				2	3
Taffeland	<i>Aythya ferina</i>					1
Troldand	<i>Aythya fuligula</i>		8	8	4	3
Ederfugl	<i>Somateria mollissima</i>		129	129	12	3
Hvinand	<i>Bucephala clangula</i>					1
Rød glente	<i>Milvus milvus</i>	25		25	1	
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	8		8	12	17
Rørhøg	<i>Circus aeruginosus</i>	8		8		
Hedehøg	<i>Circus pygargus</i>	18		18	3	2
Duehøg	<i>Accipiter gentilis</i>	60		60	5	2
Spurvehøg	<i>Accipiter nisus</i>		145	145	8	5
Musvåge	<i>Buteo buteo</i>	2	21	23	3	1
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>					6
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	251	28	279	11	10
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	11		11	8	21
Fasan	<i>Phasianus colchicus</i>		2	2	1	
Vandrikse	<i>Rallus aquaticus</i>		8	8		
Grønbenet rørhøne	<i>Gallinula chloropus</i>		5	5	1	1
Blishøne	<i>Fulica atra</i>		8	8	8	3
Strandskade	<i>Haematopus ostralegus</i>	12	3	15	2	1
Klyde	<i>Recurvirostra avosetta</i>	1		1	1	
Lille præstekrave	<i>Charadrius dubius</i>	6	3	9		
Stor præstekrave	<i>Charadrius hiaticula</i>	7	20	27		9
Hvidbrystet præstekrave	<i>Charadrius alexandrinus</i>					2
Hjejle	<i>Pluvialis apricaria</i>		2	2		1
Strandhjejle	<i>Pluvialis squatarola</i>		3	3		
Vibe	<i>Vanellus vanellus</i>	14	1	15		
Islandsk ryle	<i>Calidris canutus</i>		6	6		
Sandløber	<i>Calidris alba</i>		58	58	2	3
Dværgryle	<i>Calidris minuta</i>					2
Sortgrå ryle	<i>Calidris maritima</i>				52	7
Almindelig ryle	<i>Calidris alpina</i>	3	39	42		13
Brushane	<i>Philomachus pugnax</i>					1
Enkeltbekkasin	<i>Lymnocyptes minimus</i>		2	2		
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>		23	23		1
Skovsneppe	<i>Scolopax rusticola</i>		3	3	1	3
Stor kobbersneppe	<i>Limosa limosa</i>				1	
Lille kobbersneppe	<i>Limosa lapponica</i>		1	1		2
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>					1
Storpsøve	<i>Numenius arquata</i>					1
Rødben	<i>Tringa totanus</i>	6	8	14		1
Hvidklire	<i>Tringa nebularia</i>				1	
Svæklire	<i>Tringa ochropus</i>		34	34		1
Tinksmed	<i>Tringa glareola</i>		16	16		
Mudderklire	<i>Actitis hypoleucos</i>		5	5		
Stenvender	<i>Arenaria interpres</i>		14	14		
Almindelig kjøve	<i>Stercorarius parasiticus</i>					1
Sorthovedet måge	<i>Larus melanocephalus</i>				5	3

Art	Latinsk navn	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Hættemåge	<i>Larus ridibundus</i>	1.166	318	1.484	149	127
Stormmåge	<i>Larus canus</i>	84	62	146	37	21
Sildemåge	<i>Larus fuscus</i>	1.121	313	1.434	51	9
Sølvmåge	<i>Larus argentatus</i>	3.141	144	3.285	179	96
Kaspisk måge	<i>Larus cachinnans</i>		8	8	2	48
Gråmåge	<i>Larus hyperboreus</i>		1	1	3	
Svartbag	<i>Larus marinus</i>	435	6	441	83	35
Ride	<i>Rissa tridactyla</i>				10	11
Rovterne	<i>Sterna caspia</i>	2		2		1
Splitterne	<i>Sterna sandvicensis</i>	1.071	76	1.147	44	113
Fjordterne	<i>Sterna hirundo</i>	64	157	221	4	13
Havterne	<i>Sterna paradisaea</i>	55	10	65		
Dværgterne	<i>Sterna albifrons</i>	47	56	103	8	
Lomvie	<i>Uria aalge</i>				1	2
Alk	<i>Alca torda</i>				1	1
Tejst	<i>Cephus grylle</i>	6	2	8	2	2
Huldue	<i>Columba oenas</i>	508	9	517	1	
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	3	23	26		
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	5	6	11		
Gøg	<i>Cuculus canorus</i>		7	7		1
Slørugle	<i>Tyto alba</i>	305	13	318	8	1
Dværghornugle	<i>Otus scops</i>					1
Stor hornugle	<i>Bubo bubo</i>	7	1	8	3	
Kirkeugle	<i>Athene noctua</i>	6		6	2	
Natugle	<i>Strix aluco</i>	19	6	25	7	
Skovhornugle	<i>Asio otus</i>		3	3		1
Mosehornugle	<i>Asio flammeus</i>		1	1		
Perleugle	<i>Aegolius funereus</i>	10	1	11	3	
Natavn	<i>Caprimulgus europaeus</i>		17	17	3	
Isfugl	<i>Alcedo atthis</i>		21	21		
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	130	37	167	1	2
Grønspætte	<i>Picus viridis</i>		1	1		
Sortspætte	<i>Dryocopus martius</i>	35	3	38		
Stor flagspætte	<i>Picoides major</i>		77	77		
Sanglærke	<i>Alauda arvensis</i>	4		4		
Bjerglærke	<i>Eremophila alpestris</i>		8	8		
Digesvale	<i>Riparia riparia</i>		85	85		
Landsvale	<i>Hirundo rustica</i>	1.708	760	2.468	5	1
Bysvale	<i>Delichon urbica</i>		37	37		
Skovpiber	<i>Anthus trivialis</i>		202	202		
Engpiber	<i>Anthus pratensis</i>		75	75		
Skærpiber	<i>Anthus petrosus</i>					6
Gul vipstjert	<i>Motacilla flava</i>		6	6		
Bjergvipstjert	<i>Motacilla cinerea</i>		5	5		1
Hvid vipstjert	<i>Motacilla alba</i>		93	93	1	1
Silkehale	<i>Bombicilla garrulus</i>		1	1		2
Vandstær	<i>Cinclus cinclus</i>		1	1	1	
Gærdesmutte	<i>Troglodytes troglodytes</i>		2.336	2.336	3	8
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>		3.627	3.627	23	14
Rødhals	<i>Erithacus rubecula</i>	5	5.460	5.465	21	9
Nattergal	<i>Luscinia luscinia</i>		50	50		
Sydlig nattergal	<i>Luscinia megarhynchos</i>		2	2		
Blåhals	<i>Luscinia svecica</i>		28	28		
Husrødstjert	<i>Phoenicurus ochruros</i>	10	23	33	1	
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	52	769	821	4	1
Bynkefugl	<i>Saxicola rubetra</i>		17	17		
Sortstrubet bynkefugl	<i>Saxicola torquata</i>		19	19		
Stenpikker	<i>Oenanthe oenanthe</i>		28	28		
Ringdrossel	<i>Turdus torquatus</i>		11	11		
Solsort	<i>Turdus merula</i>	18	2.255	2.273	42	15
Sjagger	<i>Turdus pilaris</i>		39	39		1
Sangdrossel	<i>Turdus philomelos</i>		1.050	1.050	5	1
Vinddrossel	<i>Turdus iliacus</i>		293	293		
Misteldrossel	<i>Turdus viscivorus</i>		6	6	1	
Græshoppesanger	<i>Locustella naevia</i>		17	17		
Flodsanger	<i>Locustella fluviatilis</i>		1	1		
Sivsanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		354	354	2	
Kærsanger	<i>Acrocephalus palustris</i>		377	377	1	

Art	Latinsk navn	Mærkninger			Genfund*	
		Pull	Andet	Total	af DK-ringe	i DK af udenlandske ringe
Rørsanger	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>		1.662	1.662	33	6
Drosselrørsanger	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>		1	1		
Gulbug	<i>Hippolais icterina</i>		482	482	1	
Hvidskægget sanger	<i>Sylvia cantillans</i>		1	1		
Høgesanger	<i>Sylvia nisoria</i>		1	1		
Gærdesanger	<i>Sylvia curruca</i>		1.457	1.457	5	1
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>		1.406	1.406	4	3
Havesanger	<i>Sylvia borin</i>		1.027	1.027		5
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>		2.163	2.163	9	10
Lundsanger	<i>Phylloscopus trochiloides</i>		1	1		
Fuglekongesanger	<i>Phylloscopus proregulus</i>		2	2		
Hvidbrynet løvsanger	<i>Phylloscopus inornatus</i>		15	15		
Schwarz løvsanger	<i>Phylloscopus schwarzi</i>		4	4		
Bjergløvsanger	<i>Phylloscopus bonelli</i>		1	1		
Skovsanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>		41	41		1
Gransanger	<i>Phylloscopus collybita</i>		5.188	5.188	18	12
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>		4.101	4.101	11	7
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		3.705	3.705	6	8
Rødtoppet fuglekonge	<i>Regulus ignicapillus</i>		121	121	1	
Grå fluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	18	187	205		
Lille fluesnapper	<i>Ficedula parva</i>		34	34		
Broget fluesnapper	<i>Ficedula hypoleuca</i>	54	352	406	1	1
Skægmejse	<i>Panurus biarmicus</i>		444	444	2	5
Halemejse	<i>Aegithalos caudatus</i>		299	299	1	3
Sumpmejse	<i>Parus palustris</i>	29	117	146		
Topmejse	<i>Parus cristatus</i>		104	104		
Sortmejse	<i>Parus ater</i>	121	229	350	4	
Blåmejse	<i>Parus caeruleus</i>	671	2.549	3.220	21	5
Musvit	<i>Parus major</i>	1.956	2.783	4.739	19	1
Spætmejse	<i>Sitta europaea</i>	67	98	165		
Træløber	<i>Certhia familiaris</i>		74	74		
Korttået træløber	<i>Certhia brachydactyla</i>		30	30	1	
Rødrygget tornskade	<i>Lanius collurio</i>	10	132	142		1
Stor tornskade	<i>Lanius excubitor</i>		6	6		
Skovskade	<i>Garrulus glandarius</i>		41	41		
Husskade	<i>Pica pica</i>	1	15	16	1	
Allike	<i>Corvus monedula</i>	52	5	57	2	1
Råge	<i>Corvus frugilegus</i>		26	26	1	
Sortkrage	<i>Corvus corone</i>		1	1		
Gråkrage	<i>Corvus cornix</i>		1	1	3	1
Ravn	<i>Corvus corax</i>				1	
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	338	329	667	5	4
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>		494	494	3	
Skovspurv	<i>Passer montanus</i>	9	1.088	1.097	5	
Bogfinke	<i>Fringilla coelebs</i>		1.704	1.704	8	8
Kvækerfinke	<i>Fringilla montifringilla</i>		728	728	1	3
Gulirisk	<i>Serinus serinus</i>		1	1		
Grønirisk	<i>Carduelis chloris</i>	1	1.470	1.471	28	6
Stillits	<i>Carduelis carduelis</i>		255	255	1	
Grønsisken	<i>Carduelis spinus</i>		2.198	2.198	16	7
Tornirisk	<i>Carduelis cannabina</i>		221	221		
Bjergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>		7	7		
Gråsisken	<i>Carduelis flammea</i>		9.563	9.563	9	14
Hvidsisken	<i>Carduelis hornemanni</i>		102	102		
Lille korsnæb	<i>Loxia curvirostra</i>		51	51		
Stor korsnæb	<i>Loxia pytyopsittacus</i>		4	4		
Karmindompap	<i>Carpodacus erythrinus</i>		11	11		
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		997	997	11	1
Kernebider	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		162	162	3	
Snespurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>		3	3		
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>		276	276	2	
Hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>		1	1		
Pileværling	<i>Emberiza rustica</i>		1	1		
Dværgværling	<i>Emberiza pusilla</i>		1	1		
Rørspurv	<i>Emberiza schoenicus</i>		932	932	10	3
Hætteværling	<i>Emberiza melanocephala</i>		1	1		
Hybrids (canada- X grågås)	<i>Hybrids</i>					1
171 arter ringmærket, 138 arter genmeldt		17.571	69.705	87.276	1.915	959

I 2017 blev der ringmærket ikke mindre end 102 hvidsissen i Danmark. Her fra Skagen 10. december 2017. Foto: Knud Pedersen

fra 33 ringmærkningscentraler inkl. Ukraine, Israel og Egypten, og det var dermed et af de største arrangementer i EURINGs historie.

Det var også et særligt møde, fordi EURING netop har fået sikkerhed for finansiering af et stort Europæisk trækfugleatlas – et mangeårigt mål for EURING. Læs mere på RCs blog.

Ny strategi for ringmærkning af fugle

Styregruppen, som overvåger og godkender Ringmærkningscentralens (RC) aktiviteter, godkendte i oktober 2017 en ny strategi for Ringmærkningscentralen og ringmærkning af vildtlevende fugle i Danmark. Kort fortalt identificerer strategien to primære fokus: målretning af de fremtidige ringmærkningsaktiviteter, samt bearbejdnings af allerede indsamlede data. RC får tre overordnede projekter: Monitorering, Fåtalige ynglefugle samt Bestandsbiologi. Ringmærkning er et af de vigtigste redskaber, til forståelse af vilde dyrs biologi, både forvaltningsrelateret og i grundforskningssammenhæng. Samtidig er ringmærkning et af de ældste og bedst fungerende såkaldte Citizen

Science-projekter, hvor frivillige involveres i at skabe ny viden. RCs aktiviteter målrettes mod at indsamle videnskabelige data af høj kvalitet, til brug for monitorering af mere talrige arter, specifikke studier af fåtalige arter og langtidstudier af enkeltarter. Sideløbende hermed vil centralen have en række mere specifikke specialprojekter, eksempelvis trækfugleprojekter, samt mere anvendt forskning, såsom overvågning af sygdomsspredning via fugle. Strategien findes online her: <http://rc.ku.dk/retningslinjer/>

Afslutning

Ringmærkningscentralen vil gerne benytte lejligheden til at takke alle vore ringmærkere for jeres store indsats i 2017 – stort som småt – tusind tak for hjælpen. Endvidere vil Ringmærkningscentralen takke alle, der på den ene eller anden måde har bistået ringmærkningen i 2017.

Ringmærkningscentralens blog kan findes her: <https://fuglering.sites.ku.dk>

Genmelding af ringmærkede fugle bør ske her: www.fuglering.dk

Danmarks Ringmærkerforening 2017

Af Henning Ettrup

Sydlig blåhals fanget og ringmærket ved Tømmerby Fjord i Vejlerne den 23. maj 2017. Foto: Tage Legaardtv

Danmarks Ringmærkerforening har i år haft et medlemstal på 54, hvilket er 1/3 af de aktive ringmærkere med licens under Ringmærkningscentralen på Statens Naturhistoriske Museum. Foreningens bestyrelse har afholdt 5 bestyrelsesmøder, hvoraf dog kun det ene var fysisk. Skype har vist sig at være praktisk, når man i en travl hverdag skal mødes.

Internt står foreningen for bl.a. afholdelse af møder og kurser, ligesom den formidler ønsker om samarbejde og hjælp til projekter. Foreningen er derfor bindeled mellem de aktive ringmærkere, såvel som til nye ringmærkere, men er også de aktive ringmærkeres talerør udadtil. Derfor er det vigtigt med stor opbakning.

En af foreningens vigtige aktiviteter er afholdelsen af ringmærkerkurser, hvor kommende ringmærkere, under kyndig vejledning, får lov til at gøre deres første erfaringer med spejlnet, fangst og mærkning af fugle.

Constant Effort Site (CES), som er foreningens flagskib, kørte i år på 5 lokaliteter (se nedenfor). Forud for årets CES-start, blev i samarbejde med Ringmærkningscentralen afholdt et velbesøgt og inspirerende CES-møde i Klitmøller i starten af april måned. På mødet blev, foruden udveksling af erfaringer og oplevelser, fremlagt forskellige små-bearbejdnings af de indsamlede data, ligesom Ringmærkningscentralen præsenterede den nye samarbejdsaftale, der er indgået med Miljøministeriet, og bl.a. har fokus på CES.

Foreningen har opnået anerkendelse for arbejdet med CES i form af økonomisk støtte fra Velux Fonden til driften heraf. Vi har modtaget et flot tilskud til nye net til samtlige sites, hvilket vi er meget taknemmelige for. (foto 1)

Ringmærkerforeningen har fået en fast repræsentant i Skagen Fuglestations bestyrelse, efter at arbejdsgruppen blev nedlagt, i forbindelse med at Fuglestationen gik i permanent drift. Foreningen har også fået en fast observatørplads i Fuglestationsudvalget (FSU) under DOF. Observatørpladsen er et udtryk for, at Foreningen og DOF ønsker et tæt samarbejde om ringmærkning og uddannelse af ringmærkerne, i samarbejde med Ringmærkningscentralen.

Årets EURING-møde blev i år afholdt i Danmark i september, og Ringmærkerforeningen var inviteret med. Der var omkring 65 deltagere fra ringmærkningscentraler i stort set hele Europa. Et meget inspirerende møde, hvor det bl.a. kom frem, at der var skaffet midler til udvikling af et europæisk trækfugle-atlas, ligesom der var en hel session om CES i Europa (se nedenfor)

Årets gang afsluttedes med et velbesøgt Årsmøde og generalforsamling på Fyn med en række indlæg spændende fra ringmærkningens barndom og frem til anvendelse af nyeste teknologier.

Johannes Bang berettede således om sine mange år som ringmærker, og om hvordan han i sin tid kom i gang, da han fra Skovgaard fik 6 ringe af forskellig størrelse tilsendt og en artsliste. Han måtte så ud at finde og mærke de aktuelle arter, før han kunne blive ringmærker. (billed 2) Fra den anden ende af skalaen

I 2017 blev der med støtte fra Velux Fonden anskaffet nye spejlnet til samtlige sites. Foto: Henning Ettrup

berettede Iben Hove Sørensen om anvendelsen af nyeste GPS teknik til at følge hedehegens spændende træk og overvintring (Sørensen et.al. 2017).

Constant Effort Site (CES) – standardiseret fangst af ynglefugle i Danmark, 2017

Danmarks Ringmærkerforening og Ringmærkningscentralen har siden 2004 gennemført Constant Effort Site projektet i Danmark (Ettrup & Madsen 2017). Det primære formål med projektet er, gennem systematisk fangst af ynglefugle med spejlnet, at registrere ændringer i overlevelse og ynglesucces blandt de almindeligt forekommende spurvefugle.

Siden starten er der blevet fanget på i alt 11 forskellige lokaliteter (tabel 1). Antallet af år de forskellige lokaliteter har været aktive varierer - fra ét år og op til 12 år. Ingen af lokaliteterne har været aktive i alle hidtidige 14 år. Årsagerne til at en lokalitet måtte stoppe har været flere, eksempelvis at der var for få fugle, mangel på ringmærkere, konflikt med jagtinteresser, salg af ejendom mv. I 2017 er ikke sket ændringer i form af ophør eller opstart af lokaliteter, i forhold til 2016.

Tabel 1. CES-lokaliteter gennem tiderne fordelt på startår.

Nr.	Lokalitet	Start år	Seneste mærkningsår	Antal år
1	Dybendal, Midtjylland	2004	2009	6
2	Brabrand Sø, Østjylland	2006	2017	12
3	Vestamager	2006	2017	12
4	Ravnstrup Sø, Sjælland	2006	2012	7
5	Ove Sø, Vestjylland	2009	2015	7
6	Tarup Grusgrave, Fyn	2009	2014	6
7*	Linå Skov, Østjylland	2012	2012	1
8	Skagen	2012	2017	6
9	Lunget, Fyn	2014	2017	4
10	Han Vejle, Vejlerne	2011	2011	1
11	Tømmerby, Vejlerne	2016	2017	2

*: nåede kun med som forsøg i en sæson med mærkning om eftermiddagen frem til efter solnedgang.

Johannes Bang som ung ringmærker med natugle. Dato og fotograf ukendt.

Der er i perioden 2004-2017 fanget ca. 30.000 fugle. I 2017 blev der fanget i alt 2.333 fugle fordelt på 56 arter på de 5 lokaliteter. Af de 2.333 fangede fugle er 183 (7,8 %) aflæsninger af fugle ringmærket i tidligere år i CES. Fordelingen på arter og alder (1k og adulte) fremgår af tabel 2. Antal fangede fugle i 2017 var på niveau med 2016 (19 fugle flere i 2017). Artslisten er lidt forskellig: i 2017 blev fanget 6 arter som ikke var med i 2016 (gråand, vandrikse, vendehals, bysvale, træløber og gul vipstjert) og omvendt i 2016 blev fanget 6 arter som ikke blev fanget i 2017 (digesvale, spætmejs, bynkefugl, stenpikker, kvækerfinke og tornirisk). Ud af de 56 arter blev 11 arter fanget i et antal på mere end 50 individer og 25 arter blev fanget i et antal mindre end 10 individer. Andelen af ungfugle, for arter med mere end 25 fangede fugle i 2016 og 2017 fremgår også af tabel 2. På trods af stor forskel på sommervejret ("normal" sommer i 2016 mod "våd" sommer i 2017), ligger andelen af ungfugle for mange af arterne tæt, ligesom en våd sommer ikke nødvendigvis resulterer i nedgang i ynglesuccesen. Det ses af at andelen af ungfugle af f.eks. skægmejs og dompap, men især af gransanger, lå væsentligt lavere i 2016 end i 2017.

Foruden indsamling af viden om ynglesucces og overlevelse, har den lokale CES-fangst i Nordvestjylland vist, at sydlig blåhals har bidt sig fast som ynglefugl i det nordvestjyske område. Første gang arten blev fanget var i 2010 (se Mardal 2013, Leegaard 2016) og i 2017 blev fanget 17 fugle. (billede 3)

Der er hidtil kun foretaget én samlet behandling af de indsamlede CES-data dækkende perioden 2004-2013 (Knudsen 2015). Hertil kommer dog en hel række mindre behandlinger af lokalt indsamlede data (se www.ringmaerkning.dk under CES for yderligere). Det er håbet, at tilbagevendende CES-møder, som senest i Klitmøller i april, med udveksling af viden og mindre

databelandlinger kan inspirere til at flere vil deltage i det spændende projekt.

Der skal endnu en gang lyde en stor tak til de mange aktive ringmærkere, som vedholdende står op tidligt om morgenen for at deltage i CES-ringmærkningen og indsamlingen af data. Data der anvendes ikke blot herhjemme, men også indgår i det samlede europæiske CES-projekt, der administreres af BTO i England.

På EURINGs møde på Amager i september 2017 var der en hel session om CES i Europa. I 13 lande kører CES med omkring 500 sites. Der arbejdes på en metode til fælles behandling af data, selv om sites drives forskelligt på tværs af landene. På europæisk plan køre en CES-lokalitet i gennemsnit i 8-10 år. Der arbejdes på at være "online" for at øge - og ikke mindst fastholde interessen for CES-mærkning.

- Ettrup, H. & Madsen, J.J. 2018: Standardiseret ynglefuglefangst i Danmark. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 111 (2017): 121-122.
- Knudsen, V. 2015: Fluctuations in populations of common Danish breeding birds – Using ringing data from the Danish Constant Effort Sites. Master's thesis. Center for Macroecology, Evolution and Climate. Natural History Museum of Denmark. University of Copenhagen.
- Leegaard, T. 2016: CES ringmærkning af fugle ved Ove Sø 2009 – 2015. *Naturnyt* 4/2016: 79-94
- Leegaard, T. 2017: Unge Rørsangere ved Ove Sø Madsted 2009 – 2015. www.ringmaerkning.dk.
- Mardal, W. 2013: Sydlig Blåhals ved Ove Sø i: Fugle-ringmærkning i 40 år; side 98. BFNs Forlag.
- Sørensen, I.H.; Schlaich, A.; Klaassen, R.; Heldbjerg, H. & Koks, B. 2017: Rare case of an adult male Montagu's Harrier *Circus pygargus* over-summering in West Africa, as revealed by GPS tracking. *Journal of Ornithology* 158,3: 753-760.

Table 2. Årets fangede fugle fordelt på lokalitet og alder. Data består af nymærkede fugle, aflæste fugle fra tidligere år samt fugle mærket udenfor CES, mens gentagen fangster af allerede mærkede fugle i årets CES ikke er medtaget.

	Vestamager		Lunget		Brabrand Sø		Tømmerby Fjord		Skagen		Sum		TOTAL	2017	2016
	1k	ad	1k	ad	1k	ad	1k	ad	1k	ad	1k	ad		% 1k	% 1k
gråand				1							0	1	1		
gøg								2			0	2	2		
vandrikse								1			0	1	1		
vendehals		1									0	1	1		
stor flagspætte	2	3		4		1	4	1			6	9	15		
isfugl						1	2				2	1	3		
rødrygget tornskade		1					1				1	1	2		
skovskade										2	0	2	2		
sortmejse									2	2	2	2	4		
topmejse									1	3	1	3	4		
sumpmejse			8	2		1					8	3	11		
blåmejse	34	8	4	5	28	9	17	2	2		85	24	109	78,0	62,8
musvit	36	11	1	11	16	7	11	3	12	1	76	33	109	69,7	69,6
skægmejse					8	10	82	26			90	36	126	71,4	43,5
græshoppesanger	1	1					1				1	2	3		
gulbug	1	3			1	1	1				3	4	7		
sivsanger					16	18	41	20			57	38	95	60,0	56,0
kærsanger			1	1	2	2					3	3	6		
rørsanger	1	2	2	3	42	40	104	115			149	160	309	48,2	55,0
bysvale							1				1	0	1		
landsvale					4		7	2			11	2	13		
skovsanger										1	0	1	1		
løvsanger	87	97	4	4	12	6	13	12	10	104	126	223	349	36,1	48,3
gransanger	45	14	41	28	46	7	3	4	11	16	146	69	215	67,9	13,2
halemejse	2	18	1	3							3	21	24		
munk	2	4	17	21	3	4	1			6	23	35	58	39,7	29,2
havesanger	6	10		17	2	1	5	5		1	13	34	47	27,7	34,8
gærdesanger	4	7		4	5	1	3	5	1	8	13	25	38	34,2	40,5
tornsanger	2	4		3	2	3	27	20			31	30	61	50,8	31,5
fuglekonge								1	7	1	7	2	9		
parktræløber				1							0	1	1		
træløber	1										1	0	1		
gærdesmutte	3	1	10	9	5		5	2		1	23	13	36	63,9	53,5
stær				1			3	6			3	7	10		
grå fluesnapper			1	1						6	1	7	8		
rødhals	4	2	12	9	4				3	14	23	25	48	47,9	43,3
nattergal		2									0	2	2		
blåhals, sydlig							13	4			13	4	17		
broget fluesnapper	3	1		1						17	3	19	22		
rødstjert	6	5	3	4					1	12	10	21	31	32,3	44,8
sangdrossel				8						2	0	10	10		
solsort		1	13	26	1	14		3	3	4	17	48	65	26,2	31,7
sjagger	1										1	0	1		
jernspurv		3	2	10		1	1			1	3	15	18		
skovspurv				1			2				2	1	3		
skovpiber	4	7								3	4	10	14		
engpiber		1									0	1	1		
gul vipstjert							1				1	0	1		
hvid vipstjert				3			1	2			1	5	6		
bogfinke	2	2		7				2	1	5	3	16	19		
dompap			9	9	7					2	16	11	27	59,3	30,8
grønirisk				5	1	4				2	1	11	12		
gråsisken				5	9	3	2	1	2		13	9	22		
stillits				2							0	2	2		
gulspurv			1	9				4		2	1	15	16		
rørspurv		7			23	35	167	82			190	124	314	60,5	49,0
Sum	247	216	130	218	237	170	518	325	56	216	1188	1145	2333	50,9	48,8
Totaler		463		348		407		843		272			2333	50,9	48,8
Antal arter fanget		28		32		25		32		26			56		

Lærkefalk, Denderup Sø, 21. juni 2017. Foto: Bo Tureby

Svaleklire og rødrygget tornskade på yngleplads, Gribskov 30. maj 2017. Foto: Per Ekberg

Ornitologisk forskning ved Center for Makroøkologi, Evolution og Klima

Af Lykke Pedersen, Mikkel Willemoes, Jesper Sonne, Bo Dalsgaard, Kasper Thorup, Jon Fjeldså, Carsten Rahbek og Anders P. Tøttrup

Det overordnede formål med arbejdet på Center for Makroøkologi, Evolution og Klima (CMEC) ved Københavns Universitet er forskning i de fire grundlæggende processer, der er bestemmende for biodiversiteten og dermed fordelingen af liv på jorden. Disse fire processer er artsdannelse, biologiske interaktioner mellem arter og indenfor populationer, flytning og spredning, samt uddøen. Ved CMEC forskes der i et bredt udsnit af organismegrupper, men fuglene spiller en central rolle, fordi vi netop for fugle ofte har

de bedste data og den største grundlæggende viden. Dette gør fugle til oplagte studieobjekter, når nye idéer skal testes.

På de følgende sider bringer vi nogle eksempler på forskningsresultater, som er blevet udgivet i løbet af 2017. Hvis du er interesseret i at læse mere om et eller flere af de omtalte projekter eller nogle af vores andre udgivelser, kan du downloade de videnskabelige publikationer fra centerets hjemmeside på: <http://www.macroecology.ku.dk/>

Globale mønstre i fuglenes specialisering på frugt: Fra tangaren i regnskoven til solsorten i vores baghave

Fuglenes specialisering på føderessourcer kan mindske konkurrencen mellem arter og således forklare opretholdelsen af artsrige fuglesamfund. Mange planter har ligeledes tilpasset sig til fuglene. Eksempelvis har mange frugtbærende planter brug for fugle til spredning af frø. Sådanne samspil mellem planter og dyr er dermed vigtige for både planter og dyr, og kan være afgørende for, hvor på Jorden vi finder højest biologisk mangfoldighed.

I økologiske samfund bestående af sameksisterende arter af planter og fugle taler man om et netværk af interaktioner mellem planter og fugle. Vi studerer disse netværk med henblik på at finde ud af, hvilke planter fuglene foretrækker, samt i hvilken grad, de foretrækker ens eller forskellige planter.

Vores forskning på frugtædende fugle viser at tropiske frugtædende fugle ofte er obligate frugtædere, dvs. de udelukkende eller næsten udelukkende spiser frugt. Til gengæld spiser de tit de samme frugter, som fx yungasmanakin (*Chiroxiphia boliviana*) og paradistangar (*Tangara chilensis*) som i Sydamerika ofte ses fouragere på de samme frugttræer og buske.

Modsat er frugtædende fugle i tempererede områder, som her i Danmark, ofte fakultative, dvs. at de spiser mange slags føde udover frugt. Et eksempel på dette er fx solsorten (*Turdus merula*), der blandt andet lever af frugt, regnorme og insekter. Til gengæld spiser fugle i tempererede områder i mindre grad de samme frugttyper, de fordeler altså frugtresourcerne mere imellem sig end frugtædende fugle i troperne.

Der er således to modsatte gradienter i de frugtædende fugles grad af specialisering: Andelen af obligate frugtafhængige fugle stiger mod troperne, hvorimod fuglenes tendens til at opdele frugtresourcerne mellem sig er størst her i tempererede områder. Denne forskel afspejler, at obligate frugtafhængige fugle ofte fouragerer sammen og kræver adgang til frugtbærende planter året rundt, hvilket er muligt i troperne men ikke hos os i Danmark eller i andre tempererede områder.

Dalsgaard, B., Schleuning, M., Maruyama, P., Dehling, M., Sonne, J., Vizentin-Bugoni, J., Zanata, T.B., Fjeldså, J., Böhning-Gaese, K. and Rahbek, C. (2017). Opposed latitudinal patterns of network-derived and dietary specialization in avian plant–frugivore interaction systems. *Ecography* 40: 1395-1401.

Frugtædende fugle i tropiske og tempererede områder udviser forskellig grad af specialisering på frugt. Eksempler på tropiske frugtædende fugle fra Sydamerika er yungasmanakin (*Chiroxiphia boliviana*) og paradistangar (*Tangara chilensis*) som er obligate frugtædere, dvs. de udelukkende eller næsten udelukkende spiser frugt, men de fouragerer tit på de samme frugter fx fra *Miconia* sp. (tegning til venstre). Modsat er frugtædende fugle i tempererede områder ofte fakultative, dvs. at de spiser mange slags føde, som fx den nordamerikanske vandredrossel (*Turdus migratorius*), der lever af frugt, regnorme, insekter etc. (tegning til højre). Til gengæld opdele frugtædende fugle i tempererede områder frugtresourcerne mere imellem sig end frugtædende fugle i troperne. Tegninger af Jon Fjeldså.

Rødrygget tornskade, Årsdalevang, 31. august 2017. Foto: Sune Riis Sørensen

Vindassistance forklarer omvej for spansk tornskadetræk

Trækfugle krydser hvert år formidable barrierer såsom Middelhavet og Saharaørkenen. Der er dog mange eksempler på at trækfugle følger alternative, og ofte længere, ruter på trods af at de er i stand til at krydse barrieren direkte.

Teorier om fuglenes træk beskriver hvordan trækket kan optimeres ved at mindske det totale energiforbrug. Trækfugle kan spare på energiforbruget, hvis de følger ruter hvor de har mulighed for at stoppe undervejs og hvor de dermed ikke behøver den samme mængde brændstof for hvert stræk sammenlignet med ruter der ikke giver mulighed for stop. Derfor vil man ifølge optimal trækteori kunne forvente at trækfugle til en vis grad vil følge en omvej når de møder barrierer på deres vej. Spørgsmålet er

hvor lang en omvej kan være før den ikke længere er optimal sammenlignet med den direkte rute?

Set i et evolutionært perspektiv, kan der være flere fordele for fuglene i at følge en længere rute end den der er direkte. Vindforhold kan være mere fordelagtige langs den alternative rute, og der kan være mulighed for at undgå tilstedeværelsen af rovdyr eller for at gøre ophold i habitater med rig fødetilgængelighed undervejs på rejsen. Alternativt kan årsagen til omvejene ligge i at fuglene er begrænset til at følge de historiske koloniseringsruter.

Genfund af ringmærkede fugle og observationer har indikeret at alle rødryggede tornskade populationer i Europa foretager første del af efterårstrækket til den sydlige del af Europa, og derefter følge den samme trækkorridor over Middelhavet og Sahara til deres længerevarende stopover i Sahel.

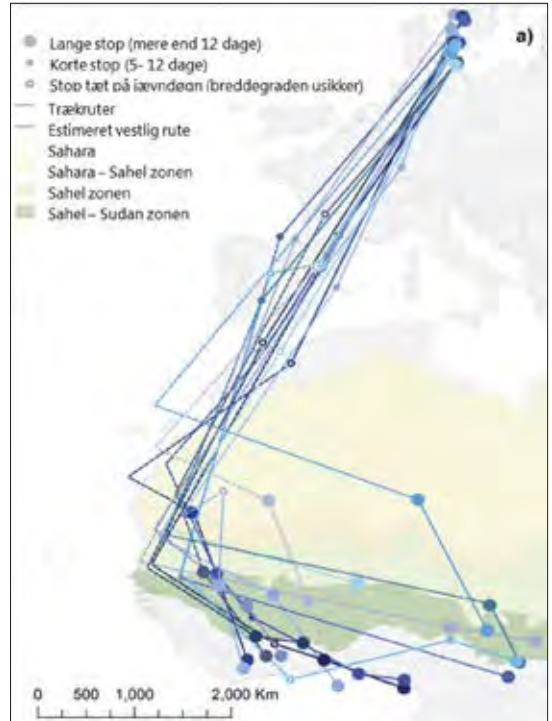

Figur 1. Efterårstræk for spanske rødryggede tornskader. De røde linjer viser det faktiske træk estimeret fra lysloggere (8 tracks), mens gule og brune cirklar viser de individuelle stopover-områder i det sydlige Europa og Sahel (gennemsnit af positioner i stopover-perioden). Sorte linjer beskriver den potentielle direkte rute fra yngleområdet til stopover-området i Sahel, mens stiplede linjer og åben cirkel viser en potential alternativ rute over Vestafrika. Alle ruter er vist som storcirkel ruter.

Ved hjælp af lysloggerteknologi, har vi nu kunnet følge individuelle rødryggede tornskader fra en spansk population og dermed bekræfte denne trækroute mod øst. Den detaljerede information om trækket kan samtidig bruges til at besvare spørgsmålet om hvorvidt der er tale om en energetisk fordelagtig omvej.

Vi beregnede det samlede energiforbrug ved den aktuelle rute og sammenlignede dette med energiforbruget via en potentiel direkte rute samt en alternativ rute over Vestafrika (figur 1).

Beregningerne viste at den aktuelle rute i sig selv var energetisk mere krævende end hvis fuglene havde fulgt den potentielle direkte rute fra det spanske yngleområde til deres stopover i Sahel. Der var dermed tale om en ufordelagtig omvej. Men når man tog vindforholdene, som fuglene oplevede undervejs, med i betragtningen, var det til gengæld en ganske fordelagtig omvej. Den alternative potentielle rute over Vestafrika var i alle tilfælde ikke optimal (figur 1). Studiet viser dermed at den medvind som rødryggede tornskader fra Spanien kan opnå ved at tage turen østpå, kan have medvirket til at tornskaderne vælger at flyve denne omvej. Dog kan andre faktorer ikke udelukkes, og det er sandsynligt at ruten østover kan være udviklet ved at fuglene gennem deres indfødte trækprogram følger den historiske koloniseringsrute som formodes at komme fra øst.

Figur 2. Trækket hos danske løvsangere mærket med meget små lysloggere. De følger en meget ens trækvej indtil de kommer syd for Sahara, hvorefter de alle flyver øst, men over meget forskellige længder, hvilket resulterer i en overraskende spredt overvintring.

Tøttrup AP, Pedersen L, Onrubia A, Klaassen RHG, Thorup K (2017) Migration of red-backed shrikes from the Iberian Peninsula: optimal or sub-optimal detour? *J Avian Biol* 48:149–154. doi: 10.1111/jav.01352

Danske løvsangere overvintrer spredt over hele den nordlige savanne.

Hos mange arter ser man en tendens til at individer fra samme bestand overvintrer i nærheden af hinanden, så der ofte kommer en opdeling i vinterkvarteret, der afspejler opdelingen på ynglepladserne. Et sådant mønster ses f.eks. relativt tydeligt hos broget fluesnapper, hvor vestligt ynglende fugle overvintrer vestligt i Afrika. Hos andre arter er det nordligere bestande der overvintrer længere mod syd eller mod nord, og disse forskellige mønstre er formentlig drevet af konkurrence, forskelle i timing eller måske forskelle i størrelse. Hos løvsangerne ved man meget lidt, men man regner med, at den nordlige underart (fra det nordlige Skandinavien, Finland og Rusland) overvintrer i det østlige og sydlige Afrika, mens den sydlige underart, der blandt andet yngler i Danmark, overvintrer på den nordlige savanne i et område mellem Vestkysten i Senegal og det Etiopiske højland. For at få bedre kortlagt, hvor de danske fugle overvintrer, har vi sat meget små lysloggere (0,3 g) på 37 løvsangere på Kalvebod Fælled. Disse meget små loggere, har

Løvsanger, Langstrup Mose, 8. maj 2017. Foto: Helge Sørensen

desværre ikke et stort nok batteri til at få forårstrækket med, men i hvert fald efterårstrækket og vinterkvarteret skulle kunne kortlægges. Det var ikke tidligere forsøgt med så små fugle, men der kom hele 17 fugle tilbage med loggere. Selvom især breddegraden af denne type data er meget usikker, fik vi alligevel et ret tydeligt billede af fuglene træk. Det viste sig at alle fuglene fløj i et snævert bælte ned gennem Vesteuropa via Spanien til Afrika. Her fulgte de kystens retning mod sydvest indtil de kom syd for Sahara, og herefter kom overraskelsen. De begyndte at flyve mod øst, men fordelte sig over et meget stort område (figur 2). De 17 individer dækkede nærmest hele den kendte vinterudbredelse for underarten. Der var således mere end 3000 kilometer mellem den vestligste fugl i Mauretania og den østligste i den Centralafrikanske Republik svarende til afstanden fra Danmark til det sydlige Marokko. Efter at have gjort ophold i 1-2 måneder, rykker fuglene videre mod syd eller syddøst, formentlig som en reaktion på at habitaterne tørrer ud og de kan finde mere frodige områder længere mod syd.

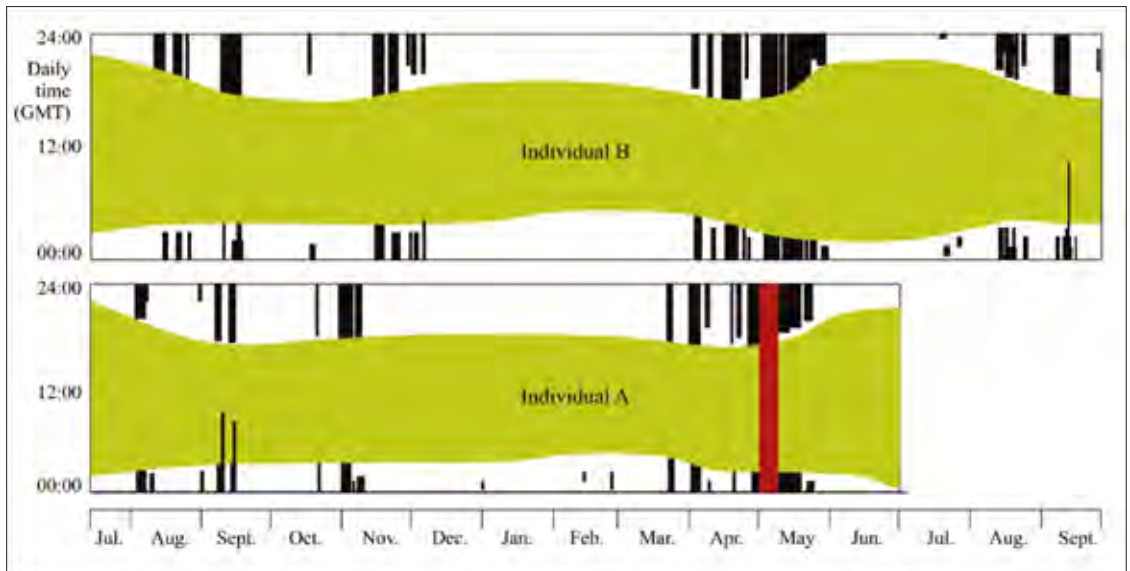
Det var noget af en overraskelse for os at fuglene spredte sig over et så stort område. Normalt ville vi jo forvente at evolutionen har ensrettet populationen til at gøre noget der er optimalt for den art fra det sted. I dette tilfælde, har evolutionen altså formet en trækroute, der går via Spanien, fortsætter sydvest gennem Nordvestafrika og næsten stik øst syd for Sahara, men

hvornår trækket skal stoppe, og dermed hvor fuglene skal ende, ser ud til at være helt variabelt. Dette gav os muligheden for at teste nogle af de potentielle forklaringer på hvorfor forskellige individer af samme art fordeler sig i forskellige områder. Vi kunne dog ikke finde nogen sammenhæng med hverken ankomsttidspunkt, kropsstørrelse, eller vegetationsforhold i tidligere år. Vi har altså ikke nogen god forklaring på, hvorfor nogle individer vælger at flyve op til 3000 kilometer ekstra, før de slår sig ned for vinteren. Da løvsanger er en habitatgeneralist, der overvintrer i områder hvor forholdene kan svinge en del fra år til år, er det muligt at det kan være fordelagtigt at være fleksibel i forhold til overvintringssted.

Lerche-Jørgensen, M., Willemoes, M., Scotburn, K.S., Tøttrup, A.P., & Thorup, K. (2017) No apparent gain from continuing migration for more than 3000 kilometres: willow warblers breeding in Denmark winter across the entire northern Savannah as revealed by geolocators. Movement Ecology 5: 17.

Nye muligheder inden for studiet af aktivitet hos trækfugle

Tracking-instrumenter med aktivitetssensorer har haft en stor betydning for vores forståelse af dyrs adfærd når de er uden for vores rækkevidde.

Figur 3. Skematisk sammenligning af to tornskaders aktivitetsniveau gennem det årlige sløjfe-træk fra Gribbskov til det sydlige Afrika og tilbage igen. Begge individer er fulgt i sæsonen 2014-2015. Individ B blev dog først genfanget i 2016, og data inkluderer derfor en del af det efterfølgende træk indtil batteriet døde (oktober 2015). Daglig timing af aktivitet er vist på y-aksen (tid på dagen i GMT). Grøn farve repræsenterer mellem aktivitetsniveau (fouragering), sort: høj aktivitet (træk) og hvid: ingen aktivitet (hvile). Den røde farve indikerer en 7-dags periode hvor loggeren ikke registrerede data. De to individer udviser generelt samme aktivitetsmønster.

Aktivitetssensorer måler acceleration som ændring i hastighed og i nogle tilfælde også retning, og kan bruges til at bestemme dyrets fysiske aktivitet. Inden for forskning i fugle er aktivitetsmålerne især blevet benyttet til at beskrive adfærden hos større fugle såsom pingviner, fregatfugle, gribbe, skarver, gæs og måger. Ved hjælp af aktivitetsmålere har forskere blandt andet kunnet fremlægge bevis for at fregatfugle og mursejlere kan blive på vingerne i månedsvis uden at lande.

Som en opfølgning på udgivelsen af det første aktivitetslogger-studie for vores mindre langdistance trækfugl, rødrygget tornskade i 2016, har vi nu været med til at udgive en større sammenfatning af de fremskridt som er opnået inden for trækfugleforskning ved hjælp af aktivitetsmålere.

Samtidig har vi fokus på småfuglenes træk, og beskriver i dette studie de muligheder som aktivitetsmåling hos mindre fugle vil kunne bidrage med. Vi præsenterer desuden endnu et track af en rødrygget tornskade han der er kommet tilbage med sin aktivitetslogger og sammenholder resultatet med tracket fra det tidligere individ. Vi finder her at det generelle aktivitetsmønster hos begge individer er ens over hele året (figur 3). Blandt andet synes begge fugle at gøre brug af de lange sommerdage under yngletiden i Danmark til at fouragere aktivt, mens de tilbringer mere tid på at hvile under de stationære perioder i Afrika. Begge fugle viser desuden imponerende træk i løbet af september måned når de trækker over Middelhavet og Sahara, hvor de bliver i luften i op til 16 timer i træk, altså til langt op af dagen (figur 3).

Aktivitetsdata giver os mulighed for præcist at beregne antallet af træk samt længden af hvert træk og stationære periode. Derudover, får vi detaljeret information om landings- og afgangstidspunkt til og fra hvert enkelt stopover på den årlige rejse og vi kan se på forholdet mellem aktiv fouragering og hvile på alle tidspunkter af året.

Vi kan benytte den slags data til at beregne aktivitetsniveau på alle tider af året. Det vil fx være spændende at se på forskellen mellem aktivitetsniveau mellem hanner og hunner i løbet af yngletiden, og mellem individer i forskellige typer af habitater og forskelle i reproduktion. Hermed vil der blive mulighed for at vurdere habitatkvalitet i et energimæssigt perspektiv.

En anden mulighed er at se på den daglige rytme i landings- og afgangstidspunkt. Flere studier har vist at afgangstidspunktet fra yngleområdet kan være afhængigt af lokale vejrforhold. Med informationen fra aktivitetsloggerne, vil vi med tiden kunne besvare spørgsmål om hvorvidt vejrforholdene påvirker beslutningen om afgang og landing over hele året. Samtidig vil vi få indsigt i hvordan barrierer såsom Middelhavet og Sahara har betydning for småfuglenes træk. Aktivitetsloggere åbner dermed nye dimensioner inden for trækfugleforskning af vores småfugle.

Bäckman J, Andersson A, Pedersen L, Sjöberg S, Tøttrup AP, Alerstam T (2017) Actogram analysis of free-flying migratory birds: new perspectives based on acceleration logging. *J Comp Physiol A* 203:543–564. doi: 10.1007/s00359-017-1165-9

Havørn, Majbølle, Lolland, 9. december 2017. Foto: Steen Højmark-Jensen

Isfugl, Nivå, 16. januar 2017. Foto: Helge Sørensen

Beretning fra DOF's udvalg til Kvalitetssikring af Ynglefugledata (DKY)

Af Sten Asbirk, Luise Ekberg, Klaus Dichmann og Jesper Leegaard

Dansk Ornitologisk Forenings hovedbestyrelse nedsatte i 2013 et udvalg, som skulle tage sig af kvalitetssikringen af de ynglefugledata, som indtastes i DOFbasen i lighed med DOFbasens kvalitetsudvalg (DKU), som tager sig af kvalitetssikringen af de øvrige data.

Udvalget har ansvaret for kvalitetssikring af ynglefugledata i DOFbasen, herunder at fastsætte dokumentationskrav til observatørerne. Desuden har udvalget mandat til at fastsætte rammer og kriterier for evt. hemmeligholdelse, herunder at fastsætte artslisten for automatisk hemmeligholdte ynglefugle i DOFbasen og ATLAS III. Desuden skal udvalget fastsætte udløbsfrister for ældre data samt bestemme sløringsformen for følsomme data.

Udvalget blev udpeget af Hovedbestyrelsen med flg. sammensætning og udvalget er genudpeget i 2017: Luise Ekberg (formand), Sten Asbirk, Klaus Dichmann og Jesper Leegaard.

Siden udvalgets første beretning i Fugleåret 2015 har DKY arbejdet med revision af listen over de automatisk hemmeligholdte ynglefuglearter i DOFbasen og påbegyndt en systematisk kvalitetssikring af de data, der er indtastet under Observationer og fanen "Ynglepar".

Følgende arter er i 2017 slettet fra listen over hemmeligholdte ynglefugle: Mellemlagspøtte (der ikke yngler i Danmark). Listen omfatter nu følgende 13 arter:

Liste over automatisk hemmeligholdte arter i DOFbasen og ATLAS-basen

- Nordisk lappedykker
- Sølvhejre
- Kongeørn
- Fiskeørn
- Stylteløber
- Sandterne
- Rovterne
- Kirkeugle
- Mosehornugle
- Perleugle
- Biæder
- Vandstær
- Stor tornskade

Til brug for udvalgets mere systematiske kvalitetstjek af DOFbasens oplysninger om ynglende fugle er der i 2017 blevet udviklet et elektronisk redskab til behandling og afklaring af, om ynglefugledata er korrekte i rubrikken "Ynglepar". Det kan let ses

Rovterne, en af de arter hvor yngleangivelser automatisk skjules i DOFbasen. Langeland, 22. juni 2017. Foto: Henrik Knudsen

i databasen om et fund er behandlet, idet der ud for hver enkelt observation er angivet en vandret pil for observationer under behandling, og hvis de er blevet godkendt er angivet en pil opad, mens forkastede observationer er angivet med pil nedad. I første omgang har udvalget tjekket angivne yngleförekomster, der syntes nærmest helt usandsynlige og sikkert skyldtes fejlindtastninger. Sådanne data kan være kilde til usikkerhed om seriositeten i DOFbasen, og de skal så vidt muligt undgås. Det var fx tilfældet med yngleangivelser af blisgås, knortegås, rødhalset gås, bjergand, havlit og rødstrubet lom, der er blevet forkastet som ynglende efter korrespondance med observatøren. Desuden er alle angivelser med uspecificerede artsangivelser slettet, da de ikke er brugbare til seriøse formål. Det gælder fx ynglende toppet skallesluger/stor skallesluger, andefugl sp., grå gås sp. De er forkastede efter korrespondance med observatøren. Herudover er en del indtastninger af sjældne ynglefund forkastet på grund af mangelfuld dokumentation i DOFbasen og manglende svar fra observatører, det gælder fx fiskeørn, blå kærhøg, hvidklire, mudderklire og dværglærke.

I alt har DKY godkendt 8 ynglefund og forkastet 38 ynglefund alle fra tidligere år.

Udvalget har endnu ikke fået adgang til at validere observationern med adfærdskoden YF og bearbejdede ynglepar.

Sortstrubet bynkefugl, Bulbjerg, 19. april 2017. Foto: Poul Holm Pedersen

Artsindex

Index henviser til omtale af arterne i afsnittene: Årsrapporten, Røvfugletrækket, SU-rapporten (dog ikke forkastede sager og ikke-færdigbehandlede sager), Nye/sjældne arter for Danmark, Projekt ørne, og Projekt hedehøg. Navnegruppens artsliste er benyttet som reference for de latinske navne.

Aftenfalk, <i>Falco vespertinus</i>	99	Hortulan, <i>Emberiza hortulana</i>	125
Alk, <i>Alca torda</i>	72	Hvid stork, <i>Ciconia ciconia</i>	56
Almindelig kjo, <i>Stercorarius parasiticus</i>	73	Hvid vipstjert, sorttrygget, <i>Motacilla alba yarrellii</i>	118
Almindelig ryle, Engryle, <i>Calidris alpina schinzii</i>	66	Hvidbrynet løvsanger, <i>Phylloscopus inornatus</i>	108
Almindelig skråpe, <i>Puffinus puffinus</i>	55	Hvidbrystet præstekrave, <i>Charadrius alexandrinus</i>	64
Amerikansk krikand, <i>Anas carolinensis</i>	46	Hvidhalset fluesnapper, <i>Ficedula albicollis</i>	114
Amerikansk sortand, <i>Melanitta americana</i>	147	Hvidnæbbet lom, <i>Gavia adamsii</i>	52
Asiatisk ørkensanger, <i>Sylvia nana</i>	157	Hvidsøken, <i>Acanthis hornemanni</i>	121
Atlingand, <i>Anas querquedula</i>	45	Hvidskægget/maki sanger, <i>Sylvia cantillans/ subalpina</i>	157
Bairds ryle, <i>Calidris bairdii</i>	152	Hvidskægget terne, <i>Chlidonias hybrida</i>	153
Balearskråpe, <i>Puffinus mauretanicus</i>	148	Hvidvinget korsnæb, <i>Loxia leucoptera</i>	123
Biæder, <i>Merops apiaster</i>	97	Hvidvinget måge, <i>Larus glaucooides</i>	77
Bjergirisk, <i>Linaria flavivestris</i>	120	Hvidvinget terne, <i>Chlidonias leucopterus</i>	81
Bjergløvsanger, <i>Phylloscopus bonelli</i>	155	Hvidøjet and, <i>Aythya nyroca</i>	147
Bjerglærke, <i>Eremophila alpestris</i>	104	Hærfugl, <i>Upupa epops</i>	94
Bjergpiber, <i>Anthus spinoletta</i>	116	Hætteværling, <i>Emberiza melanocephala</i>	160
Blisgås, grønlandsk, <i>Anser albifrons flavivestris</i>	40	Høgesanger, <i>Sylvia nisoria</i>	110
Blå kærhøg, <i>Circus cyaneus</i>	87	Høgeugle, <i>Surnia ulula</i>	153
Blåhals, nordlig (svecica), <i>Luscinia svecica svecica</i>	112	Indisk gås, <i>Anser indicus</i>	39
Blåhals, sydlig (cyanecula), <i>Luscinia svecica cyanecula</i>	113	Isfugl, <i>Alcedo atthis</i>	98
Bramgås, <i>Branta leucopsis</i>	38	Islom, <i>Gavia immer</i>	51
Brilleand, <i>Melanitta perspicillata</i>	147	Jagtfalk, <i>Falco rusticolus</i>	155
Broget fluesnapper, <i>Ficedula hypoleuca</i>	114	Karmindompap, <i>Erythrura erythrura</i>	120
Brun løvsanger, <i>Phylloscopus fuscatus</i>	157	Kaspisk måge, <i>Larus cachinnans</i>	76
Buskrørsanger, <i>Avrocephalus dumetorum</i>	157	Kirkeugle, <i>Athene noctua</i>	93
Canadagås, <i>Branta canadensis</i>	39	Knarand, <i>Anas strepera</i>	45
Citronvipstjert, <i>Motacilla citreola</i>	159	Knortegås, sortbuget, <i>Branta bernicla nigricans</i>	38
Damklire, <i>Tringa stagnatilis</i>	69	Kongeederfugl, <i>Somateria spectabilis</i>	41
Drosselrørsanger, <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	107	Kongeørn, <i>Aquila chrysaetos</i>	86, 222
Dværggås, <i>Anser erythropus</i>	40	Krognæb, <i>Pinicola enucleator</i>	160
Dværghornugle, <i>Otus scops</i>	153	Krumnæbbet ryle, <i>Calidris ferruginea</i>	65
Dværgmåge, <i>Hydrocoleus minutus</i>	75	Kvækerfinke, <i>Fringilla montifringilla</i>	119
Dværgryle, <i>Calidris minuta</i>	67	Kærløber, <i>Calidris falcinellus</i>	64
Dværgterne, <i>Sternula albifrons</i>	78	Lattermåge, <i>Leucophaeus atricilla</i>	153
Dværgværling, <i>Schoeniclus pusilla</i>	127	Lapværling, <i>Calcarius lapponicus</i>	125
Enkeltbekkasin, <i>Lymnocyrtus minimus</i>	69	Langnæbbet sneppeklire, <i>Limnodromus scolopaceus</i>	152
Engsnarre, <i>Crex crex</i>	50	Lille flagspætte, <i>Dendrocopos minor</i>	97
Fiskeørn, <i>Pandion haliaetus</i>	85, 215	Lille fluesnapper, <i>Ficedula parva</i>	113
Flodsanger, <i>Locustella fluviatilis</i>	107	Lille gulben, <i>Tringa flavipes</i>	152
Fuglekongesanger, <i>Phylloscopus proregulus</i>	109	Lille kjo, <i>Stercorarius longicaudus</i>	72
Fyrremejse, <i>Poecile montanus</i>	103	Lille præstekrave, <i>Charadrius dubius</i>	63
Grønspætte, <i>Picus viridis</i>	96	Lille rørvagtel, <i>Porzana parva</i>	151
Gråmåge, <i>Larus hyperboreus</i>	77	Lille skallesluger, <i>Mergellus albellus</i>	41
Gul vipstjert, gulhovedet, <i>Motacilla flava flavissima</i>	118, 159	Lille skrigeørn, <i>Clanga pomarina</i>	86, 151
Gulirisk, <i>Serinus serinus</i>	124	Lille stormsvale, <i>Hydrobates pelagicus</i>	53, 148
Gåsegrib, <i>Gyps fulvus</i>	150	Lomvie, <i>Alca aalge</i>	72
Halsbåndstrolchand, <i>Aythya collaris</i>	146	Lunde, <i>Fratercula arctica</i>	71
Havørn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	89, 217	Lundsanger, <i>Phylloscopus trochiloides</i>	109
Hedehøg, <i>Circus pygargus</i>	89, 254	Lærkefalk, <i>Falco subbuteo</i>	100
Hedelærke, <i>Lullula arborea</i>	105	Mallemuk, <i>Fulmarus glacialis</i>	54
Himalayasanger, <i>Phylloscopus humei</i>	156	Markpiber, <i>Anthus campestris</i>	118
Hjæle, <i>Pluvialis apricaria</i>	62	Mellemkjo, <i>Stercorarius pomarinus</i>	73

Middelhavssølvmåge, <i>Larus michahellis</i>	76	Sort glente, <i>Milvus migrans</i>	89
Mosehornugle, <i>Asio flammeus</i>	92	Sort ibis, <i>Plegadis falcinellus</i>	61
Nathejre, <i>Nycticorax nycticorax</i>	149	Sort stork, <i>Ciconia nigra</i>	55
Natravn, <i>Caprimulgus europaeus</i>	49	Sortbrynet albatros, <i>Thalassarche melanophrys</i>	148
Nilgås, <i>Alopochen aegyptiaca</i>	42	Sortgrå ryle, <i>Calidris maritima</i>	67
Nonnestenpikker, <i>Oenanthe pleschanka</i>	158	Sorthalset lappedykker, <i>Podiceps nigricollis</i>	48
Nordisk lappedykker, <i>Podiceps auritus</i>	47	Sorthovedet måge, <i>Larus melanocephalus</i>	75
Nøddekrige, <i>Nucifraga caryocatactes</i>	102	Sortspætte, <i>Dryocopus martius</i>	96
Odinshane, <i>Phalaropus lobatus</i>	70	Sortstrubet bynkefugl, <i>Saxicola torquatus</i>	115
Parktræløber, <i>Certhia brachydactyla</i>	111	Sortstrubet drossel, <i>Turdus atrogularis</i>	157
Perleugle, <i>Aegolius funereus</i>	92	Sortterne, <i>Chlidonias niger</i>	82
Pibesvane, <i>Cygnus columbianus</i>	36	Spidsand, <i>Anas acuta</i>	46
Pileværting, <i>Schoeniclus rusticus</i>	160	Splitterne, <i>Sterna sandvicensis</i>	82
Pirol, <i>Oriolus oriolus</i>	101	Stejnegers bynkefugl, <i>Saxicola stejnegeri</i>	134, 158
Plettet rørvagtel, <i>Porzana porzana</i>	50	Steppehøg, <i>Circus macrourus</i>	87
Pomeransfugl, <i>Charadrius morinellus</i>	62	Stor hornugle, <i>Bubo bubo</i>	93
Prærieløber, <i>Calidris subruficollis</i>	152	Stor kobbersneppe, Islandsk, <i>Limosa limosa islandica</i>	64
Pungmejse, <i>Remiz pendulinus</i>	103	Stor korsnæb, <i>Loxia pytyopsittacus</i>	123, 166
Purpurhejre, <i>Ardea purpurea</i>	150	Stor skallesluger, <i>Mergus merganser</i>	42
Ride, <i>Rissa tridactyla</i>	74	Stor skrigeørn, <i>Clanga clanga</i>	151
Ringdrossel, <i>Turdus torquatus</i>	115	Stor stormsvale, <i>Oceanodroma leucorhoa</i>	52
Rosenbrytet tornskade, <i>Lanius minor</i>	155	Stor tornskade, <i>Lanius excubitor</i>	102
Rosenstær, <i>Pastor roseus</i>	111	Storkjove, <i>Stercorarius skua</i>	74
Rosenterne, <i>Sterna dougallii</i>	153	Storpiber, <i>Anthus richardi</i>	117
Rovterne, <i>Hydroprogne caspia</i>	80	Stribet ryle, <i>Calidris melanotos</i>	68
Rustand, <i>Tadorna ferruginea</i>	43	Stylteløber, <i>Himantopus himantopus</i>	62
Rød glente, <i>Milvus milvus</i>	89	Svaleklire, <i>Tringa ochropus</i>	69
Rødhalsset gås, <i>Branta ruficollis</i>	38	Sydlig nattegal, <i>Luscinia megarhynchos</i>	112
Rødhovedet and, <i>Netta rufina</i>	43	Sædgås, Tajgasædgås, <i>Anser fabalis fabalis</i>	39
Rødhovedet tornskade, <i>Lanius senator</i>	155	Sædgås, Tundrasædgås, <i>Anser fabalis rossicus</i>	40
Rødrygget svale, <i>Cecropis daurica</i>	108	Søkonge, <i>Alle alle</i>	72
Rødstrubet piber, <i>Anthus cervinus</i>	116	Sølvhejre, <i>Ardea alba</i>	59
Rødtoppet fuglekonge, <i>Regulus ignicapilla</i>	110	Tajgapiper, <i>Anthus hodgsoni</i>	160
Rørdrum, <i>Botaurus stellaris</i>	58	Tejst, <i>Cephus grylle</i>	71
Sabinemåge, <i>Xema sabini</i>	75	Temmincksryle, <i>Calidris temminckii</i>	66
Sandterne, <i>Gelochelidon nilotica</i>	80	Tereklire, <i>Xenus cinereus</i>	152
Sangsvane, <i>Cygnus cygnus</i>	37	Thorshane, <i>Phalaropus fulicarius</i>	70
Savisanger, <i>Locustella luscinioides</i>	106	Tinksmed, <i>Tringa glareola</i>	69
Schwartz' løvsanger, <i>Phylloscopus schwarzi</i>	156	Tophejre, <i>Ardeola ralloides</i>	149
Scopolis/atlantisk skræpe, <i>Calonectis diomedea/borealis</i>	148	Toplærke, <i>Galerida cristata</i>	105
Sibirisk bynkefugl, <i>Saxicola maurus</i>	157	Topskarv, <i>Phalacrocorax aristotelis</i>	150
Sibirisk hjejle, <i>Pluvialis fulva</i>	152	Trane, <i>Grus grus</i>	51
Sibirisk jernspurv, <i>Prunella montanella</i>	159	Tredækker, <i>Gallinago media</i>	68
Sibirisk gransanger, <i>Phylloscopus collybita tristis</i>	109	Triel, <i>Burhinus oedicnemus</i>	152
Sildemåge, <i>Larus fuscus</i>	76	Turteldue, <i>Streptopelia turtur</i>	49
Silkehejre, <i>Egretta garzetta</i>	60	Vagtel, <i>Coturnix coturnix</i>	46
Skestork, <i>Platalea leucorodia</i>	61	Vandrefalk, <i>Falco peregrinus</i>	100
Skægmejse, <i>Panurus biarmicus</i>	106	Vandstær, <i>Cinclus cinclus</i>	111
Skærpiber, <i>Anthus petrosus</i>	117	Vendehals, <i>Jynx torquilla</i>	95
Slagfalk, <i>Falco cherrug</i>	130, 155	Vindrossel, <i>Turdus iliacus</i>	115
Slangeørn, <i>Circaetus gallicus</i>	151	Ådselgrib, <i>Neophron percnopterus</i>	150
Slørugle, <i>Tyto alba</i>	92		
Snegås, <i>Chen caerulescens</i>	39		

Stor præstekrave, Blåvandshuk, 31. juli 2017. Foto: Bo L. Christiansen

Strandskader lander for at raste, Blåvandshuk, 6. august 2017. Foto: Bo L. Christiansen